

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİMDALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINA
İLİŞKİN VELİ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:
Ercan AKSOY

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK

Ocak-2014

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ercan AKSOY'a ait "İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Veli, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.
18/02/2014

Akademik Ünvanı, Adı ve Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK

Üye : Doç Dr. Raşit ÖZEN

Üye : Yrd. Doç Dr. Sevilay YILDIZ

İmza

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Doç.Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT

THE VIEWS OF PARENTS TEACHERS AND STUDENTS ABOUT THE READING HABITS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

AKSOY, Ercan

Master Thesis

Department of Primary Education

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK

2014, xxi +198 Pages

The purpose of this study is to identify the acquire status of the habit of reading of primary school students, in the view of parents, teachers and primary school students. In this study which is the descriptive method was conducted on the data collected with views of themselves, their parents and teachers of the research group for determine the status of reading habits of primary 2., 3., 4. and 5. grade students and the studies which is related with the acquire of the reading habits to these students. Research group consisted of students who are attending in primary schools (which are from city center of Bolu 10, from district of Bolu-Gerede 1., from Mudurnu 2, from Yeniçağa 1) 2., 3., 4. and 5. grade, teachers who are working in these classes and parents of these students in 2010- 2011 academic year. In this study, data were collected from a total of 470 persons who are 110 teachers, 252 students and 108 parents.

In this study, *Student Reading Habits Survey*, *Reading Habits Survey Teacher*, *Parent Reading Habits Survey* which prepared by researcher was used for collecting the data. Survey forms applied by researcher to the teacher who are working in Bolu Provincial Directorate of National Education for primary schools 2., 3., 4. and 5. grade, students of these teachers and parents of these students in 2010-2011 academic year. The data of the study have been obtained by way of questionnaires. In the analysis of

the data, frequency and percentage values are used.

The findings of this research can be summarized as follows:

Parents', teachers' and students' opinions on the definition of reading habits are consistent with the literature. Parents of 2/3, teachers of 3/4, almost all the students have reading habits. However; even though almost all of the students in the view that the habit of reading in them, parents of 2/3 and teachers stated that generally more than half of the students in class have reading habits.

The majority of parents have been introduced their children with the act of reading or reading equipments. Nearly half of parents are being models to their children when they are with their children by reading books, magazines, newspapers, internet and so on reading publication. Nearly half of parents are of the opinion that children doing fondly books, magazines, etc. reading activities.

Teachers see that reading time applications while providing the habit of reading is as important. Teachers of 1/3 do not have any studies for children in schools for arousing interest and curiosity. Teacher of the 1/4 reward their students by organizing some contests like good conversation, error-free reading, read a number of books and etc.

Very few of the parents and teachers lead to students to the library. Very few of the parents and teachers are subscribers to publications for students. Parents to home libraries, teachers to class library usually take broadcasts when wants and needs. The sort of the publications in home and classroom libraries and the themes of publications don't satisfy the wants and needs of all of the students. Teachers usually co-operate with parents for acquire the habit of reading to students by making recommendations (to buy broadcast, encouraged to read, read setting environment, determination of hours of reading and so on.).

The majority of students are making regular reading for being knowledgeable, to develop themselves and to increase reading speed. Students about 3/4 's read by

pleasures from printed publications (newspapers, books, magazines, etc.). Students usually pay attention to the name of the book and its contents when they choose broadcast. Each student read fondly at different times and places.

Parents reported cases about their children, the reason for not winning, generally lack of desire, demand and love of reading, not enjoy and tired of reading . Teachers stated that to their students, while providing the habit of reading especially the students encounter problems arising from themselves (apathy and reluctance against reading, want to another book before finishing the hands or bored quickly, distractibility, have trouble reading or understanding, presence of health problems, lack of clutter and disorganization, academic levels are low, fast read request, etc.). Causes that negatively affect the habit of reading as almost half of the students stated that they can not find interesting topic in books, magazines and so on, 1/3 of students stated that they like watching Tv. more and they prefer playing computer or internet games to reading.

Key Words: Primary School, Reading Habits, Parent, Teacher, Student.

ÖZET

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN VELİ ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

AKSOY, Ercan

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK

2014, xxi+198 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanma durumlarını, velilerinin, öğretmenlerinin ve kendilerinin görüşleri doğrultusunda belirlemeye çalışmaktır.

Tarama modelindeki bu çalışmada ilköğretim 2., 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumları ile bu öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik çalışmaların belirlenmesi için kendilerinin, velilerinin ve öğretmenlerinin görüşleri ile toplanan veriler araştırma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Bolu İl Merkezinden 10, Bolu ili ilçesi Gerede'den 1, Mudurnu'dan 2, Yeniçağa'dan 1 ilköğretim okulunun 2. 3. 4. ve 5. sınıf öğrencileri, bu sınıflarda görev yapan öğretmenler ile bu sınıflardaki öğrencilerin velileri oluşturmuştur. Araştırmada 110 öğretmen, 252 öğrenci ve 108 veli olmak üzere toplam 470 kişiden veri toplanmıştır.

Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan *Okuma Alışkanlığı Öğrenci Anketi*, *Okuma Alışkanlığı Öğretmen Anketi*, *Okuma Alışkanlığı*

Veli Anketi kullanılmıştır. Anket formları, 2010-2011 öğretim yılında Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında 2.,3.,4. ve 5. Sınıfta görev yapan öğretmenlere, bu öğretmenlerin öğrencilerine ve velilerine araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada anket yoluyla toplanan verilerin analizinde yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin görüşleri literatürle örtüşmektedir. Velilerin 2/3'ünün, öğretmenlerin 3/4'ünün, öğrencilerin tamamına yakınının okuma alışkanlığı vardır. Ancak öğrencilerin tamamına yakınının kendilerinde okuma alışkanlığı olduğu görüşünde olmalarına karşın, velilerin 2/3'ü ve öğretmenler genellikle sınıflarında öğrencilerin yarısından fazlasının okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirtmiştir.

Velilerin çoğunluğu çocuğu okula başlamadan önce çocuğunu okuma eylemiyle veya okuma araç-gereçleriyle tanıştırmıştır. Velilerin yarısına yakını çocuklarıyla birlikteyken kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuyarak çocuklarına model olmaktadır. Velilerin yaklaşık yarısı çocuklarının kitap, dergi, vb. okuma etkinliklerini severek yaptığı görüşündedir.

Öğretmenler okuma alışkanlığı kazandırırken okuma saati uygulamalarını önemli görmektedir. Okullarda öğrencilerinde okumaya karşı ilgi ve merak uyandırmak için öğretmenlerin 1/3'ünün her hangi bir çalışması bulunmamaktadır. Öğretmenlerin 1/4'ü ise güzel konuşma, hatasız okuma, okunan kitap sayısı vb. yarışmalar düzenleyip ödüllendirme yapmaktadır.

Veli ve öğretmenlerin çok azı öğrencileri kütüphaneye götürmektedir. Veli ve öğretmenlerin çok azı öğrencilere yönelik yayınlara abonedir. Veliler ev kitaplıklarına, öğretmenler sınıf kitaplıklarına genellikle istek ve ihtiyaç anında yayın almaktadır. Ev ve sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türleri ve yayınların konuları öğrencilerin tamamının ilgi ve isteklerini karşılamamaktadır. Öğretmenler öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak için velilere genellikle önerilerde (alınacak yayın, okumaya

teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) bulunarak işbirliği yapmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu bilgi sahibi olmak, kendisini geliştirmek ve okuma hızını artırmak için düzenli okuma yapmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık 3/4'ü basılı yayınlardan (gazete, kitap, dergi vb.) okumayı zevkle yapmaktadır. Öğrenciler yayın alırken genellikle kitabın adına ve içeriğine dikkat etmektedir. Her öğrenci farklı zamanlarda ve mekanlarda okumayı severek yapmaktadır.

Veliler çocuklarının okuma alışkanlığı kazanamama nedenleri olarak genellikle çocuğunda okuma arzusu, isteği ve sevgisi olmaması, okumaktan zevk almaması ve okumaktan sıkılması gibi durumları belirtmişlerdir. Öğretmenler öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken özellikle öğrencinin kendisinden kaynaklanan sorunlarla (okumaya karşı ilgisizlik ve isteksizlik, elindeki kitabı bitirmeden başka kitap istemek veya çabuk sıkılmak, dikkat dağınıklığı, okuma veya anlamada sorun olması, sağlık problemlerinin bulunması, dağınıklık ve düzensizliğin olması, akademik seviyelerinin düşük olması, hızlı okuma isteği vb.) karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Okuma alışkanlığını olumsuz etkileyen nedenler olarak öğrencilerin yaklaşık yarısı ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamadığını, 1/3'ü televizyon izlemeyi daha çok sevdiğini, bilgisayar veya internetteki oyunları okumaya tercih ettiğini belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, okuma alışkanlığı, veli, öğretmen, öğrenci.

*Hiç okul yüzü görmemiş,
çocukluğunda okuyacak bir kitabı,
elinde tutacağı bir kalemi dahi olmamış,*

BABAMA VE ANNEME...

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez çalışmamın planlanmasından gerçekleşmesine kadar özverisini, zamanını ve görüşlerini, sevgisiyle harmanlayıp bana ışık olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK'e sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans süresince eğitimlerini ve sevgilerini kazandığımız, hocalarım Sayın Prof. Dr. Süleyman ÇELENK'e, Sayın Doç Dr. Yusuf CERİT'e, Sayın Yrd. Doç Dr. Kaya YILDIZ'a, Sayın Yrd. Doç. Dr. Tuncay ÖZDEMİR'e, aynı zamanda tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Duygu S. ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

Anketimin son halini almasında uzman görüşleriyle desteklerini esirgemeyen Sayın Doç Dr. Halit KARATAY'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Ali ATALAY'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Sevilay YILDIZ'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Kürşad DOLUNAY'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Mehmet CANBULAT'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Ebubekir ÇAKMAK'a, Yrd. Doç Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU'na, Sayın Arş. Gör.Sami PEKTAŞ'a teşekkür ederim.

Araştırma için hazırlamış olduğumuz anketleri değerli zamanlarını ayırarak, tüm içtenlik ve gerçekliğiyle dolduran Değerli Öğretmenlerimize, Velilerimize ve Geleceğimizin Çiçekleri Öğrencilerimize, araştırmaya verdikleri katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Yüksek Lisansa başlamamda büyük katkısı olan, dostluğunu ve sevgisini her zaman üzerimde hissettiğim Yrd. Doç Dr. İlker KÖSTERELİOĞLU'na içten teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamımda ve tezimin hazırlanması sürecinde her türlü desteğini gördüğüm eşim Şirvan YALÇIN AKSOY'a, yaşamımı daha anlamlı kılan, varlığıyla varlığıma zenginlik katan oğlum Kayra Can AKSOY'a içten sevgilerimi sunarım.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, “**İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Veli Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. . . . / . . . / 2014

Ercan AKSOY

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	vi
İTHAF.....	ix
TEŞEKKÜR.....	x
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN	xi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xx

BÖLÜM I

1. Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Sayıltı.....	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	9
1.8. Kısaltmalar.....	9

BÖLÜM II

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	10
2.1. Kuramsal Temeller.....	10
2.1.1. Okuma.....	10
2.1.2. Okumanın önemi ve yararları.....	12
2.1.3. Okuma ilgisi.....	15
2.1.4. Okuma alışkanlığı.....	17
2.1.5. Okuma alışkanlığını etkileyen etmenler.....	19

<i>Bireysel etmenler</i>	20
<i>Ailesel etmenler</i>	23
<i>Çevresel etmenler</i>	28
<i>Okul</i>	28
<i>Kütüphane</i>	32
<i>Televizyon</i>	35
<i>Bilgisayar ve internet</i>	37
2.2. İlgili Araştırmalar.....	39
2.2.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar.....	39
2.2.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	43

BÖLÜM III

3. Yöntem	47
3.1. Araştırma Modeli.....	47
3.2. Araştırma Grubu.....	47
3.3. Veri Toplama Aracı.....	56
3.4. Veri Toplama Süreci.....	57
3.5. Verilerin Analizi.....	57

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar	58
4.1. İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Çocuklarına Okuma Alışkanlığı Kazandırmadaki Uygulamaları ve Görüşleri	58
4.2. İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Öğrencilerine Okuma Alışkanlığı Kazandırmadaki Uygulamaları ve Görüşleri	86
4.3. İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Okuma Alışkanlığını Kazanmaya Karşı İlgi ve Görüşleri Nelerdir?	117

BÖLÜM V

5. Sonuçlar ve Öneriler	140
--------------------------------------	------------

5.1. Sonuçlar.....	140
5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar.....	140
5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar.....	145
5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar.....	151
5.2. Öneriler.....	155
KAYNAKÇA.....	161
Ek 1. Araştırma izni.....	175
Ek 2. Veli anketi.....	176
Ek 3. Öğretmen anketi.....	184
Ek 4. Öğrenci anketi.....	191
Ek 5. Özgeçmiş	192

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3-1 Araştırma yapılan okullar ve anketin dönüş oranları.....	49
Tablo 3-2 Velilerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve eş öğrenim durumu, meslek, eş mesleği ve yerleşim yeri	50
Tablo 3-3 Velilerin çocuklarına ilişkin bilgiler.....	51
Tablo 3-4 Öğretmenlerin cinsiyeti, eğitim durumu, hizmet süreleri ve yaşları.....	52
Tablo 3-5 Öğretmenlerin ikamet yeri, okul ve sınıfına ilişkin bilgiler.....	53
Tablo 3-6 Öğrencilerin cinsiyet, öğrenim görülen ilköğretimin yeri ve evde ders çalışma ortamı bilgileri.....	54
Tablo 3-7 Öğrencilerin aile bireyleri bilgileri.....	54
Tablo 3-8 Öğretmenlere göre öğrencilerinin genel olarak sosyo-ekonomik düzeyleri..	55
Tablo 4-1 Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin veli görüşlerinin dağılımı.....	58
Tablo 4-2 Velilerin okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı durumlarına ilişkin dağılım...	59
Tablo 4-3 Velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayılarına ilişkin dağılım.....	60
Tablo 4-4 Çocuklara ait evde kitaplık bulunma durumu ile okuma alışkanlıklarına, ait veli görüşleri.....	61
Tablo 4-5 Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasının gerekliliğine ilişkin veli görüşleri	62
Tablo 4-6 Çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasının nedenlerine ilişkin veli görüşleri.....	63
Tablo 4-7 Çocukların okuma alışkanlığı kazanamama nedenlerine ilişkin veli görüşleri	64
Tablo 4-8 Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle işbirliği yapma durumu	66
Tablo 4-9 Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptıkları işbirlikçi çalışmalara ilişkin dağılım.....	66
Tablo 4-10 Velilerin evlerinde bulunan yayın sayısına ilişkin dağılım.....	68

Tablo 4-11	Velilerin çocuklarıyla en çok zaman ayırdığı etkinliklere ilişkin görüşleri.	69
Tablo 4-12	Çocukların yapmayı sevdiği etkinliklere ilişkin veli görüşleri.....	70
Tablo 4-13	Velilerin evlerinde bulunan yayın türlerinin dağılımı.....	71
Tablo 4-14	Velilerin evlerinde bulunan yayın konularının dağılımı.....	72
Tablo 4-15	Yayınların eve alınma sıklığına ilişkin dağılım.....	73
Tablo 4-16	Ev bireylerinin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumuna ilişkin dağılım.....	73
Tablo 4-17	Yayınlara abone olma nedenlerine ilişkin veli görüşleri.....	74
Tablo 4-18	Yayınlara abone olmama nedenlerine ilişkin veli görüşleri.....	75
Tablo 4-19	Çocuklarına yayın alma sıklığına ilişkin veli görüşleri.....	75
Tablo 4-20	Velilerin çocuk yayınlarında aradığı özelliklere ilişkin dağılım	76
Tablo 4-21	Çocukların okumayı sevdiği konulara ilişkin veli görüşleri.....	78
Tablo 4-22	Çocukların en çok sevdiği okuma araçlarına ilişkin veli görüşleri.....	79
Tablo 4-23	Çocukların okuma becerisi kazanmadan önce yapılan veli çalışmalarına ilişkin görüşler.....	80
Tablo 4-24	Çocukların düzenli olarak okumaya zaman ayırma durumuna ilişkin dağılım.....	81
Tablo 4-25	Düzenli okuyan çocukların günlük okumaya ayırdığı zamana ilişkin dağılım.....	81
Tablo 4-26	Çocukların okumaya zaman ayırmamasının nedenlerine ilişkin veli görüşleri.....	82
Tablo 4-27	Çocukların çevresinde gördüğü yazıları okumasıyla ilgili tutumlarına yönelik veli görüşleri	83
Tablo 4-28	Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için yapılan çalışmalara ilişkin veli görüşleri.....	84
Tablo 4-29	Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı.....	87
Tablo 4-30	Öğretmenlerde okuma alışkanlığı olup olmama durumuna ilişkin dağılım.	88
Tablo 4-31	Öğretmenlerin bir yılda okudukları yayın sayısına ilişkin dağılım.....	88
Tablo 4-32	Sınıf kitaplığının oluşturulmasına yönelik öğretmen görüşlerinin dağılımı.....	89
Tablo 4-33	Sınıf kitaplığının oluşturulmasında dikkat edilen özelliklere ilişkin öğretmen görüşleri.....	90

Tablo 4-34 Öğretmenlerin sınıflarındaki yayın sayısına ilişkin görüşleri.....	91
Tablo 4-35 Öğretmenlerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerinin dağılımı.....	92
Tablo 4-36 Sınıf kitaplığında bulunan yayınların içerdiği konuların dağılımı.....	93
Tablo 4-37 Sınıf kitaplığına yayınların alınma sıklığına ilişkin görüşlerin dağılımı.....	93
Tablo 4-38 Yayınlara abonelik durumuna ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı.....	94
Tablo 4-39 Öğretmenlerin yayınlara abone olma nedenleri.....	94
Tablo 4-40 Öğretmenlerin yayınlara abone olmama nedenleri.....	95
Tablo 4-41 Sınıf kitaplığını yeni çıkan yayınlarla zenginleştirmeye ilişkin öğretmen görüşleri.....	95
Tablo 4-42 Öğretmenlerin sınıflarına yeni çıkan yayınları alamama nedenleri.....	96
Tablo 4-43 Öğrencilerin sınıf kitaplıklarından faydalanmaları için öğretmenlerin yaptığı çalışmaların dağılımı.....	97
Tablo 4-44 Öğrencileri kütüphaneye götürme durumuna ilişkin dağılım.....	98
Tablo 4-45 Öğrencilerin kütüphaneye karşı tutumlarına ilişkin öğretmen görüşleri.....	99
Tablo 4-46 Okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri.....	100
Tablo 4-47 Öğretmenlerin okuma ile ilgili etkinliklerde kullandıkları araçların dağılımı.....	101
Tablo 4-48 Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının etkisine ilişkin öğretmen görüşleri.....	102
Tablo 4-49 Okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının olumlu katkısına ilişkin öğretmen görüşleri.....	102
Tablo 4-50 Okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının olumsuz katkısına ilişkin öğretmen görüşleri.....	103
Tablo 4-51 Öğretmenlerin düzenli olarak okuma saatleri yapmalarına ilişkin görüşleri.....	104
Tablo 4-52 Öğretmenlerin okulda düzenlenen okuma saatinin etkilerine yönelik görüşleri.....	105
Tablo 4-53 Öğretmenlerin okuma ortamı oluştururken yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri.....	106
Tablo 4-54 Okuma saatlerinde öğretmenlerin yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşlerin dağılımı.....	107

Tablo 4-55 Öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak için velilerle işbirliği yapma durumu.....	108
Tablo 4-56 Okuma alışkanlığıyla ilgili velilerle yapılan çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri	109
Tablo 4-57 Okuma alışkanlığı kazandırırken öğretmenlerin ödül kullanımına ilişkin görüşleri.....	110
Tablo 4-58 Okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin verdikleri ödüllerin dağılımı.....	111
Tablo 4-59 Öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etme durumuna ilişkin dağılım.....	112
Tablo 4-60 Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri.....	113
Tablo 4-61 Öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri.....	114
Tablo 4-62 Çevrede öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri.....	116
Tablo 4-63 Öğrencilerin yapmayı en çok sevdikleri etkinliklere ilişkin görüşlerin dağılımı.....	117
Tablo 4-64 Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı.....	118
Tablo 4-65 Öğrencilerin çevresinde okuma alışkanlığı bulunan kişilere ilişkin görüşleri.....	119
Tablo 4-66 Öğrencilerin kendilerinde okuma alışkanlığı durumuna ilişkin görüşleri..	119
Tablo 4-67 Öğrencilerin düzenli okuma yapma nedenlerine ilişkin görüşleri.....	120
Tablo 4-68 Öğrencilerin zevkle okuduğu okuma aracına ilişkin görüşleri.....	120
Tablo 4-69 Öğrencilerin kitap, dergi vb. alırken dikkat ettikleri kriterlere ilişkin görüşleri.....	121
Tablo 4-70 Öğrencilerin okumayı sevdikleri konulara ilişkin görüşleri.....	122
Tablo 4-71 Öğrencilerin birinci dönem okuduğu kitap, dergi vb. sayısına ilişkin görüşleri.....	123
Tablo 4-72 Evlerinde kendilerine ait kitaplık olup olmadığına dair öğrenci görüşlerinin dağılımı.....	124

Tablo 4-73 Öğrencilerin kendilerine ait kitap, dergi vb. sayılarına ilişkin görüşlerin dağılımı.....	125
Tablo 4-74 Öğrencilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri.....	125
Tablo 4-75 Öğrencilerin evlerine yayınların alınma aralıklarına ilişkin görüşleri.....	126
Tablo 4-76 Öğrencilerin basılı veya elektronik yayınlara abonelik durumuna ilişkin görüşleri.....	127
Tablo 4-77 Öğrencilerin yayınlara abone olma nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı.....	127
Tablo 4-78 Öğrencilerin yayınlara abone olmama nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı.....	128
Tablo 4-79 Öğrencinin ailesiyle okuma etkinlikleri yapma durumuna ilişkin görüşleri.....	128
Tablo 4-80 Öğrencilerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri.....	129
Tablo 4-81 Öğrencilerin sınıf kitaplığını istedikleri zaman kullanma durumuna ilişkin görüşleri.....	129
Tablo 4-82 Sınıf kitaplığının okumaya yönelik ilgi ve istek uyandırma durumuna ilişkin öğrenci görüşleri.....	130
Tablo 4-83 Sınıf kitaplığının kendisinde ilgi ve merak uyandırmayan öğrencilerin beklentilerine ilişkin dağılım.....	130
Tablo 4-84 Sınıf kitaplığı için öğrencilerin yaptıkları çalışmaların dağılımı.....	131
Tablo 4-85 Kütüphane kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı.....	132
Tablo 4-86 Öğrencilerin en çok dikkatlerini çeken iletişim araçlarına yönelik görüşleri.....	133
Tablo 4-87 Öğrencilerin çevresinde gördüğü yazıları okuma durumuna ilişkin görüşleri.....	133
Tablo 4-88 Öğrencilerin kitap, dergi, internet, pano vb. yazıları okumalarını isteyen kişilere ilişkin görüşleri.....	134
Tablo 4-89 Öğrencilerin kitap, dergi vb. ulaşmalarında yardımcı olan kişilere ilişkin görüşlerin dağılımı.....	134
Tablo 4-90 Öğrencilerin okuma zamanlarında en çok tercih ettikleri yerlere ilişkin görüşleri.....	135

Tablo 4-91 Öğrencilerin bir yayını okumak için özellikle tercih ettikleri zamanlara ait görüşleri.....	136
Tablo 4-92 Öğrencilerin okumalarını olumsuz etkileyen etmenlere ilişkin görüşleri..	137

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2-1 Okuma ilgisi ve okuma alışkanlığına etki eden etmenler.....	20
---	----

BÖLÜM I

1. Giriş

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, alt problemleri, önemi, sayıltı, sınırlılıklar, araştırmada adı geçen tanımlar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

21. Yüzyılda dünyamızın birçok ülkesinde kültürel ve teknolojik gelişmeler yaşanmaktadır. Yaşanan kültürel ve teknolojik gelişimler sonucunda; gelişimleri takip eden ülke bireylerinin, gelişimler hakkında araştırma yapması, bilgi sahibi olması, sahip olduğu bilgileri anlaması, yorumlaması ve kullanması için öncelikli olarak okumayı bilmesi gerekir. Okumayı; Coşkun (2002a: 41-51) “görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği, insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisi” olarak tanımlamıştır. Akyol (2005:1) ise okumayı; “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” olarak tanımlamıştır.

Okuma kendi başına bir okul olarak düşünülebilir. Eğitimcilerin gelecek için öngördüğü eğitim modeli “yaşam boyu eğitim” ilkesi içinde yer alan kendi kendine eğitimidir. Bu modelde yalnızca okuldaki eğitim yeterli olmamaktadır. Birey bilim, teknoloji ve sosyal alandaki gelişmelere uyum sağlamak için sürekli kendini geliştirmek

zorundadır. Bunun için de birey sürekli okumaya gereksinim duyar. Her okur kendi eğilimlerine, gereksinimlerine göre kendini yetiştirebilir. Düşün ve düş gücünü okuma ile geliştirebilir. Böylelikle okuma, insanın yaşamını tekdüzelikten kurtarabilir (Özdemir, 1983, s. 28; Tosunoğlu, 2002, s. 609).

Okuma becerisi bireylerin yaşamlarının her hangi bir zamanında kazanılabilir. Özellikle ilköğretime yeni başlayan öğrencilerde okuma becerisinin kazandırılması ve bu becerinin okuma alışkanlığına dönüştürülmesi önemlidir. Okuma becerisi kazanmış olan öğrenciler sadece okuldan bilgi öğrenmezler. Okuma becerisini kazanmış öğrenciler için her yer bir okul demektir. Okuma yoluyla yaşam boyunca hangi zamanda, nerede olursa olsun çevresindeki yazılarda saklanmış bilgi hazinesine ulaşabilir, çevresinde olan biteni, anlatılmak isteneni daha iyi anlayabilir.

Çocuğun okuma alışkanlığı kazanabilmesi öncelikle kendi yetenek, ilgi ve isteğine; aile ilişkilerine aile bireylerinin çocuğa iyi örnek olmasına ve çocuklarına elverişli bir ortam hazırlamalarına bağlıdır. İkinci olarak okul ve sınıf kütüphanelerinin işlevselliğine, öğretmenlerin bu konudaki çalışmalarına, eğitim programlarının konu ile ilgili amaçlarına bağlıdır. Son olarak da, çok genel anlamıyla, çevresel faktörlerin tutumuna ve çocuklar için sundukları altyapının kapsamlılığına bağlıdır. İşte insanların yaşantıları boyunca sahip oldukları en önemli alışkanlıklardan biri olan okuma alışkanlığının kazanılmasını birçok kaynak etkilemektedir (İnan, 2005, s.19).

Çocukların okumaya olan ilgilerini ve meraklarını giderebilecek çeşitli tür ve içerikteki yayınların olduğu ortamlar ilk önce aile, sonrasında eğitim kurumları, aile ve eğitim kurumları dışında ise çevredeki kurum ve kuruluşlar, kütüphaneler, kitapçılar ve diğer insanların etkisiyle oluşmaktadır. Bu tür ortamların ve içerisinde bulunan yayınların görselliği, temizliği, düzeni, kokusu yayınların tür ve içerik bakımından zenginliği, bu ortamlara ve yayınlara insanlar tarafından verilen değer ve kullanımları çocukları etkilemeli, çocukların okuma alışkanlığına giden yolda ilk adımlarını atmalarını sağlamalıdır.

Her insan yaşamının her döneminde çevresinde gördüklerinden kendi ilgi,

yetenek ve isteklerine göre etkilenebilir. Bu nedenle bireylerin çocukluk yıllarının ilk evrelerinde okuma araç-gereçleriyle tanışması, çocuğa okuma konusunda model olunması, okumaya güdülenmesi ve okumaya karşı olumlu tutum geliştirmesi açısından aileye önemli görevler düşmektedir. Çocuğun kitaplara duyduğu ilgi okulöncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle, yaşamın ilk yıllarında başlar. Ona okunan öyküler, söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri/ melodilerinin tümü çocuğun konuşma ve yazma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olur. Bu tür etkinlikler de ileriki okuma becerisinin temellerini oluşturur (Yavuzer, 2001: 45).

Bireylere ilköğretim okullarında okuma becerisini büyük ölçüde öğretecek olan öğretmenlerdir. Öğretmenlerin çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada sahip olduğu yeterlilikler büyük önem taşıyabilir. Bu konuda Maraşlı (2005:185-186) çocuğun okula başlayana kadar ebeveyni, başladıktan sonra da öğretmenini taklit ettiğini, çok okuyan ve okuduğunu öğrencilerinin gördüğü bir öğretmenin ise okumaya teşvik ve yönlendirme konusunda öğrenciler üzerindeki etkisinin büyük olduğunu belirtmiştir. Ayrıca diğer okul çalışanları tarafından çocuklarda okumaya karşı ilgi ve merak uyandıracak, okumaya özendirecek, okumayı sevdirecek, okumayı geliştirecek planlamaların ve düzenlemelerin yapılması, bunlar yapılırken öğrencilerin meraklarını giderecek araç-gereç ve ortamların öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde ayarlanması öğrencilerin okumaya karşı olumlu bir tutum sağlamalarına, okuma alışkanlıklarını geliştirmelerine katkı sağlayabilir.

Öğrencilerde okuma alışkanlığı kazandırılması, okuma alışkanlığının devamlılığı ve pekiştirilmesi konusunda aile, okul, öğretmen ve bunlar dışında da pek çok önemli faktör rol oynamaktadır. Güngördü (2006: 53), çocukların okuma alışkanlığı kazanamamalarının en önemli nedenlerinden biri olarak çocuğun nitelikli kitaplarla tanışamaması olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilere yönelik okuma araç-gereçlerin oluşturulması aşamasında yazar ve şairlere, okuma araç-gereçlerin çoğaltılmasında, öğrencilere tanıtılmasında ve ulaştırılmasında gazete, radyo, televizyon, yayınevi ve kırtasiyelere önemli görevler düşmektedir.

Okuma, öğrencilerin dünyaya bakış açılarını genişletebilir. Okuma sayesinde öğrenciler kendilerini daha iyi ifade edebilir, çevresini tanımada ve çevresiyle olan iletişimde daha başarılı olabilir. Öğrencinin düzenli ve sürekli okuması durumunda öğrendiği bilgiler artabilir ve öğrendiği bilgileri çevresiyle paylaşabilir, çevresinde karşılaştığı sorunların çözümlerini edindiği bilgiler sayesinde çözebilir ve bunlar sayesinde kendisine güven duyabilir ve mutlu olabilir.

Öğrencilere ilköğretim döneminde okuma alışkanlığı kazandırılması, onların yaşam boyu çevresini daha iyi tanımasına, kendisini daha iyi ifade edebilmesine, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesine olanak sağlayabilir. Öğrencilerin okuma alışkanlığını incelemek için, ilkönce çevresindeki insanlara, okuma kaynak ve araçlarına, okuma ortamlarına ve öğrencilerin bunlarla olan etkileşimine bakılabilir. Bu araştırma ile ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin velilerinin, öğretmenlerinin ve kendilerinin görüşlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmuş ve okuma alışkanlığının kazandırılmasında ilköğretim sürecinin etkisi ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini “İlköğretim 2.,3.,4. ve 5.sınıf öğrencilerinin, öğretmenlerinin ve velilerin okuma alışkanlığı durumları ile öğrencilere bu alışkanlığın kazandırılmasında kendilerinin, velilerinin ve öğretmenlerinin görüşleri ve çalışmaları (model olma, okuma araç-gereçleri bulundurma, okuma saati, okuma ortamı, kütüphane kullanımı, ödül kullanma vb.) nedir?” oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın amacı; ilköğretim öğrencileri, velileri ve öğretmenlerinin okuma alışkanlığı durumlarını ve öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik yapılan çalışmaları (model olma, okuma araç-gereçleri bulundurma, okuma

saati, okuma ortamı, kütüphane kullanımı, ödül kullanma vb.) öğrenci, veli ve öğretmen görüşleri yoluyla belirlemeye çalışmaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorularla ifade edilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. İlköğretim 2. 3. 4. ve 5. Sınıf öğrenci velilerinin okuma alışkanlığı durumları ile çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmadaki uygulamaları ve görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim 2. 3. 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin okuma alışkanlığı durumları ile öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmadaki uygulamaları ve görüşleri nelerdir?
3. İlköğretim 2.3.4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumları ile okuma alışkanlığını kazanmaya karşı ilgi ve görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Ülke bireylerinin eğitiminde önemli bir yere sahip olan ilköğretimde, öğrencilere birçok davranış kazandırılmaya çalışılır. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Mevzuatı'nda Madde 106'da öğrencilerden kitapları sevmeleri, korumaları, okuma alışkanlığı davranışlarını kazanmaları beklenmektedir (MEB, 2011).

Okuma, bireylerin farklı konularda bilgi sahibi olabilmesini, anlama gücünü artırabilmesini ve bilgi dağarcığını zenginleştirmesini etkileyebilir. Bireylerin sahip olduğu bilgiler kendilerini rahatça ifade edebilmesini, yaşamının her döneminde yakın ve uzak çevresiyle iletişim kurmasını kolaylaştırabilir. Okuma hem bireylerin hem de bireylerin oluşturduğu toplumların birbirleriyle olan etkileşiminde ve iletişim kurmalarında önemli rol oynayabilir.

Okumanın verdiği bilgi ile insan düşünce dünyasını zenginleştirebilir. Okuma, “bireysel anlamda gelişmiş bir kişiliğin, toplumsal anlamda da verimli bir ekonomi, demokratik bir yaşam ve sağlıklı bir toplumun en önemli şartlarından biridir”

(Devrimci,1993: 5).

Kişisel gelişim açısından okumanın önemli olduğunu belirten Akyol (2005:2) okumanın duygusal ve ruhsal ihtiyaçları gidermeye katkı sağladığını belirtmiştir. Ayrıca okuyamayan insanların sürekli başkaları tarafından bu yetersizliklerinin fark edilebileceği endişesini taşıdığını, okumayan veya okuyamayan insanın hem akademik zenginlikten hem de kültürel etkinliklere katılımdan mahrum kalacağını ve eğitilmiş insanlarla iletişim kurmakta zorlanabileceğini belirtmiştir. İyi okuma ile bireyin kavramlar oluşturmaya, genellemeler yapabilmesine, sonuçlar çıkarmasına, fikirler arasında ilişkiler kurmasına katkı sağladığını ve insanın düşünme şeklini farklılaştırdığını vurgulamıştır.

Okuma ortamları öğrencilere göre düzenlenmeli, öğrencilerin okuma araçları ve kaynaklarıyla etkileşim içinde olması sağlanmalıdır. Okuma ortamları ne kadar çocukların ilgi ve meraklarını karşılayabilecek düzeyde olursa amacına o kadar yaklaşabilecektir. Çocukların okuma ihtiyacını karşılayacak ortamları düzenleme konusunda, başta aile yuvasında ebeveynlere, sonrasında öğretmenlere ve konuyla ilgisi olan bireylere önemli görevler düşmektedir.

Okuma alışkanlığı kazanmış öğrenciler kendilerini, çevrelerini ve ihtiyaçlarını daha iyi tanıyacaklardır. Okuma alışkanlığı kazanmış bir öğrenci, okuma alışkanlığına sahip olmayan bir öğrenciye göre daha iyi kendini ifade edecek, çevresiyle iletişimi daha güçlü olacaktır. Toplum içinde okuma bilmeyen insanlar günümüz koşullarında her zaman başkalarına bağlı kalabilir, kendisini geliştiremeyebilir, başkalarının yardımı olmadan bilgi kaynakları olan yazılardan fayda sağlayamayabilir, bilgisi sadece gördüğü ya da duyduklarıyla sınırlı kalabilir.

Okumayı bilmek ise insanı bilinçlendirerek, insanın çevresindeki gelişmeleri ve değişimleri daha iyi anlayabilmesine olanak sağlar. İnsanlar, okuma sayesinde bilginin köprüsü olan yazılardan geçip kendisini geliştirir. Okuma bu katkılarından dolayı sürekli geliştirilmeli ve devam ettirilmelidir. Townsend'a (2002:8) göre okuma yeteneği arttıkça, özsaygı da artmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin okuma alışkanlığı

kazanması eğitim dünyasında önemli görülmektedir.

Türkiye'nin okuma becerisi ve okuma alışkanlığıyla ilişkili durumu incelendiğinde, Uluslararası Eğitim Başarılarını Belirleme Kurulu'sunun (IEA), Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi (PIRLS) çerçevesinde, 35 ülkede ilköğretim 4.sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırma sonuçlarına göre Türk öğrencilerin okuma becerilerinin Uluslararası standartların altında olduğu saptanmıştır (EARGED, 2003).

PISA'nın 2003 yılında otuzu OECD üyesi, on biri diğer ülkelerden olmak üzere toplam 41 ülkeyi kapsayan araştırmasında, okuduğunu anlama alanında Türkiye'nin ortalamasının 441 puan olduğu ortaya çıkmıştır. Bu puanla Türkiye, projeye katılan ülkeler arasında Sırbistan, Brezilya, Meksika, Endonezya ve Tunus gibi ülkelerden daha yukarıda gözükmekle beraber, Uruguay ve Tayland'dan farklı olmayan bir performans sergilemiştir. Türkiye bu araştırmanın neticesinde iyi bir gelişim çizgisi gösterememiş ve 41 ülke arasında ancak 33. sırayı alabilmiştir (EARGED, 2005).

2006 PISA okuma becerileri testi sonuçlarına göre ülkemiz otuz OECD ülkesi arasında 28. diğer taraftan PISA'ya katılan 56 ülke içerisinde ise 37. sıradadır. PISA okuma becerileri testi sonuçları kolaydan zora doğru beş düzeyden oluşmaktadır. Ülkemizden bu sınava giren öğrenciler ancak alttan 2. düzeye kadar çıkabilmişlerdir (EARGED, 2007). 2009 PISA sonuçlarına göre ise, ülkemizin okuma becerileri alanındaki ortalama puanı 464'tür. Bu puanla Türkiye projeye katılan 60 ülke içerisinde 39. sırada, OECD üyesi 33 ülke içerisinde ise 31. sırada yer almaktadır (EARGED, 2010).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ülke çapında 6212 kişiyle yaptığı araştırmada 7-14 yaş grubundaki bireylerin sadece % 35.4'ünün seçici ve düzenli okuduğu ve halkımızın halk kütüphanelerinden yararlanma ihtiyacının olmadığı bunun nedenleri ise, kütüphane kullanma alışkanlığının olmaması (% 43.5), okumayı sevmeme (% 16.2), bilgi ihtiyacını internetten karşılama (% 12.1) ve kütüphanelerin sevilmemesi (% 9.4) olarak saptanmıştır (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2011).

Görüldüğü gibi, Türkiye okuma becerileri alanındaki başarısıyla diğer ülkelere göre sonlarda yer almakta ve genç nüfusun okuma alışkanlığı oranı oldukça düşüktür. Bu durumda çocuk ve gençlerin okuma alışkanlığını özellikle öğrenim gördükleri yaşlarda kazanmaları bu alışkanlığın sonraki yaşantılarında da devam etmesine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle özellikle okul çağında bütün derslerin temeli olan okuma becerisini geliştiren okuma alışkanlığı kazanımı incelenmesi gereken önemli bir konudur. Bu araştırmada, ilköğretim 2.3.4.ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının olup olmadığı ve nedenleri, öğrencilerin okuma konusundaki görüşleri, okuma alışkanlığı kazandırmada önemli faktörler olan öğretmenler ve velilerin görüşleri ve yaptıkları çalışmalar belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarıyla ilgili olarak öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerinin aynı çalışmada alınması, okuma alışkanlığı konusunda benzer ve farklı görüşlerin ortaya çıkarılması ve velilerin ve öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada örnek teşkil edilebilecek uygulamaların belirlenmesi açısından önemli görülmüştür. Yine bu çalışma, okuma alışkanlığı kazandırmada küçük yaşların önemi ve ilköğretim sürecinin bu konudaki etkisinin ortaya konulması ve okuma alışkanlığı kazandırmada öğrencileri etkileyen olumlu ve olumsuz etmenlerin saptanması açısından da önemli görülmektedir.

1.5. Sayılı

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve velilerin anket sorularına objektif ve doğru bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiştir.

1.6 Sınırlılıklar

Araştırma;

- i) 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Bolu İli Merkezi ve Bolu ili ilçelerinden 15 ilköğretim okulu,
- ii) Bu okullarda öğrenim gören 2.3.4.ve 5. sınıf öğrencileri, bu öğrencilerin velileri ve sınıf öğretmenleri,

- iii) Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anketlerde sorulan sorular ve bu sorulardan elde edilecek olan öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Araştırmada adı geçen terimler aşağıdaki anlamlarıyla kullanılmıştır.

Okuma: “Görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği, insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisidir” (Coşkun, 2002a)

Okuma İlgisi: “Okumaya karşı beslenen olumlu tutumdur” (Dökmen, 1994).

Okuma Alışkanlığı: “Bireyin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde ve eleştirci / irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesidir” (Yılmaz,1993).

1.8. Kısaltmalar

EARGED :Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi

KYM :Karayolları Genel Müdürlüğü

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

MEM :Milli Eğitim Müdürlüğü

PIRLS :Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi

PİSA :Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

BÖLÜM II

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde araştırmaya ilişkin kuramsal çerçeve sunulmuş ve ardından konuyla ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Temeller

Bu alt bölümde araştırmanın kuramsal temelleri ile ilgili bilgiler belirlenen başlıklar altında verilmiştir.

2.1.1 Okuma

Günümüz dünyasında yazının ve yazıyı okumanın insanlar arasındaki iletişimde önemli bir yeri vardır. Çünkü çevresiyle iletişim kurmak, çevresine mesaj göndermek isteyen kişiler sıkça yazıya başvurabilirler. Yazıları anlamamanın anahtarı okumadır. Okumaya ilişkin farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bir tanıma göre okuma, görme, algılama, dikkat, hatırlama, anlamlandırma, yorumlama, sentez ve çözümleme gibi farklı zihinsel işlemlerin bir arada gerçekleştiği; insanın kendisini, çevresini ve dünyayı tanımak için bilgi ve kültür kazanmasında ve eleştirel bilince ulaşmasında rol oynayan çok önemli bir eğitim aracı ve dil becerisidir (Coşkun, 2002 a: 41-51). Başka bir tanımda okuma edimi, baştan sona, önümüzdeki metni okuma, yaşantımızın geçmişi, şimdisi, geleceği arasında bir etkileşme olarak açıklanmaktadır (Göktürk, 1997: 132). Bir diğer tanımda ise okuma bir etkinlik olarak ele alınmış ve duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreç olarak düşünülmüştür (Sever, 1997: 12). Bu tanıma

benzer olarak okuma, “bilişsel davranışlarla psiko-motor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliği olarak da ifade edilmektedir (Demirel, 1990: 119). Özdemir’e (1990: 11) göre ise okuma, basılı sözcükleri duyu organları yoluyla algılayıp, bunları anlamlandırma, kavrama ve yorumlamaya dayanan zihinsel bir etkinliktir. Diğer taraftan okumanın, yazılı ve yazısız kaynakların, okuyucu ve çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan anlam kurma süreci olduğunu belirten Akyol (1997: 26-29) okumadaki amacın anlam inşa etmek olduğunu vurgulamıştır. Hedeflenen amaçlara ulaşılmasının ise okuyucunun yazılı sözcük ve sembollerini tanımasıyla mümkün olabileceğini, tanıma ile birlikte anlam kurmanın olduğunu, anlam kurmanın ise okuyucunun ön bilgilerinin yeterliliği doğrultusunda mümkün olacağını belirtmiştir.

Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak okuma terimi, basılı mesajları (iletişimleri) duyu organları yoluyla algılayıp, bunları yorumlama, anlamlandırma amacı ile zihnin duyu organlarıyla ortaklaşa yaptığı bir etkinlik olarak açıklanabilir. Okuma işleminde esas amaç, işaretlerden fikirlere süratle geçmeyi sağlamaktır. Bu durumda okuma işleminde göz etkinliği ve beyin etkinliği olmak üzere iki aşama vardır. Göz etkinliği duyu organları ile basılı harflerin, sözcüklerin veya sayıların birbirinden ayırt edilmesi, beyin etkinliği ise bu görüntülerle konuşulan dilin duyma uyarıları arasında çağrışım yapmasıdır. Dolayısıyla göz etkinliği okumanın aracı, beyin etkinliği ise amacı olarak nitelendirilebilir (Özen, 2001: 25).

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde okumanın belli yönleri ile okumanın tanımındaki ortak noktalar göze çarpmaktadır. Okuma yapılırken duyu organlarının işlevinin olduğu, duyu organlarının işlevini yerine getirdikten sonra okuma yapan bireylerde zihinsel süreçlerin başladığı, bu süreçlerde ise algılama, anlamlandırma, kavrama ve yorumlama olduğu bu zihinsel süreçlerde ise geçmiş yaşantılar ile şimdi ve gelecekte yaşanacaklar arasında etkileşimlerin olduğu belirtilmektedir.

Okumayı sosyolojik bir olgu olarak inceleyen Yılmaz (1993: 327) okumanın; sağlıklı bir geçişle gerçekleştirilmiş yazılı kültürün ürünü ve sonucu olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında sanayileşmiş toplumun, kentleşme sürecini tamamlamış

toplumların eylemi olduğunu, toplumsal grupların, belirledikleri normlar çerçevesinde bireylerin statülerine ve yaşama tarzlarına göre, onlardan bekledikleri bir rol olarak gerçekleştirebileceğini, toplumda, eylemlerimizi yönlendiren bir değer niteliğine ulaştığında gerçekleştirebileceğini belirtmiştir.

Okuma eyleminin gerçekleşmesinde birbiriyle ilişkili bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlar ele alınmaktadır. Okumanın bilişsel boyutu, okunan bir metindeki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi zihinsel süreçlerden oluşmaktadır. Okumanın duyuşsal boyutu ise; kişinin okumaya yönelik olan sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi özellikleri kapsamaktadır. Okumanın devinişsel boyutu ise, okuma sırasında kasların kasılma ve gevşemesiyle ortaya çıkan devinim; kasların kasılma ve gevşemesine bağlı etkinliklerin ele alınmasıdır (Güleryüz, 2002: 149-152). Buradan okuma eyleminde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor boyutların her hangi birinin olmaması durumunda okumanın gerçekleşmeyeceği sonucu çıkarılabilir.

Okumanın tanımı incelendikten sonra okumanın önemine ve yararlarına değinmenin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2.1.2. Okumanın önemi ve yararları

Bu başlık altında okumanın iki farklı açıdan önemine yer verilmiştir. İlk olarak bireysel açıdan okumanın önemine, bireylere kazandırdıklarına, ikinci olarak ise toplum açısından önemine ve topluma kazandırdıklarına değinilmiştir.

Okuma bireysel ve toplumsal açıdan bakıldığında önemli olabilir. Gray ve Rogers (Aktaran, Devrimci, 1993: 9-10), bireylerin okuma eylemini;

- *Adet olarak veya alışkanlığın zoruyla,
- *Görev duygusuyla,
- *Genellikle zaman doldurmak veya öldürmek için,
- *Güncel olayları anlamak için,
- *Anlık kişisel tatmin için,

- *Günlük yaşamın pratik gereksinimlerini karşılamak için,
- *Profesyonel veya mesleki ilgileri devam ettirmek ve ilerletmek için,
- *Daha çok hobi türünden uğraşlar için,
- *İyi vatandaşlık gereksinim ve taleplerini karşılamak için,
- *Kendinin geliştirmek ve ilerletmek için,
- *Çok entelektüel gereksinimleri tatmin için,
- *Dini gereksinimleri tatmin için,
- *Kişisel-sosyal talepleri karşılamak için yaptıklarını ifade etmiştir.

Okumanın günden güne değişen ve gelişen olayları takip edebilmeyi ve onlara etki edebilir hale gelmesini sağlayan bir öğrenme biçimi olduğunu belirten Bamberger (1990: 2), yapılan psikolojik araştırmalarda, okuma yeteneğinin iyileştirilmesinin aynı zamanda öğrenme yeteneğinin de bir bütün olarak geliştirilmesine yol açtığını belirtmiştir. Ayrıca okumanın, dil ve kişiliği sistematik olarak geliştirmenin en etkili araçlarından biri olduğunu, dil yeteneğinin zayıf oluşu gibi birçok eğitim engelini de ortadan kaldıracı olduğunu belirtmiştir. Bireysel açıdan okuma, hem ruhu hem de beyni besleyen bir gıda gibidir ve insanı bütün sıkıntılarından uzaklaştırabilir. Okuma, sağlıklı beyin gelişiminin, geniş düşünebilmenin temellerinden biridir ve bilgiyi edinmenin en temel yoludur. Okuyan öğrenci başkalarının bilgi ve deneyimlerini paylaşır, bu nedenle okumayı seven öğrencinin derslerdeki başarısı artar ve daha geniş düşünebilir (İnan, 2005: 40).

Kişisel gelişim açısından okuma önemlidir. Okuma duygusal ve ruhsal ihtiyaçları gidermeye katkı sağlar. Bunun yanında okuyamayan ya da okumayan insanlar sürekli başkaları tarafından bu yetersizlikleri fark edilebilir endişesi taşıyabilirler, hem akademik zenginlikten hem de kültürel etkinliklere katılımdan mahrum kalır ve eğitilmiş insanlarla iletişim kurmakta zorlanabilirler. Ayrıca iyi okuma sonucunda bireyin, kavramlar oluşturmaya, genellemeler yapabilmesine, sonuçlar çıkarmasına, fikirler arasında ilişkiler kurmasına katkı sağlar ve insanın düşünme şeklini farklılaştırır (Akyol, 2005: 2). Eğitimin her aşamasında ve birçok dersin işlenmesinde okuma becerisinin önemli bir yeri olabilir. Eğitim-öğretim yaşantısında okuyan öğrencinin konuşma, yazma, eleştiri, çözümleme-bireşim ve düş gücü; dinleme-

düşünme yeteneği gelişir ve ilgi alanı genişler (Nas, 2002: 41).

Okumanın toplumsal yararı özellikle ekonomi ve eğitim alanında yoğunlaşmaktadır. Uzmanlar okuma yazma ile ekonomik gelişme, güç, suç, okuldan ayrılma, işinde başarılı olamama arasında çeşitli korelasyonların varlığından söz etmektedir. Yapılan araştırmalar kanıtlamıştır ki okuma, eğitimdeki verimliliği artırmakta; bu verimlilik ekonomiye olumlu yönde etki etmekte ve sonuçta da toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. (Yılmaz, 1993: 26-27)

Okuma alışkanlığı fazla gelişmemiş toplumlarda, toplumun kültürel yapısında kısır döngüler oluşabilir. Örneğin yere tükürmek ya da çevreyi kirletmek olgusu bir toplumun kültüründe hoş karşılanıyor fakat toplumun geneli bundan rahatsız oluyorsa, toplumun bilinçlendirilmesi ve çevre bilinci kazanmasında okuma olgusunun çok önemli işlevleri olabilir. Ayrıca toplumun kültürel yapısında hoş olmayan, ama müsamaha gösterilen olguların yıkılarak, toplum yaşamına daha uygun bir modelin gelmesi sağlanabilir (Gürcan, 1999: 84).

Coşkun (2002b: 231-244), hangi amaçla gerçekleşirse gerçekleşsin okumada temel unsurun iletişim kurmak olduğunu iletişimin ise, sadece okurla metin arasında olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında geçmiş yaşantılar aracılığı ile oluşan bilgi, kültürel birikim, inançlar, değer yargıları, beklentiler gibi birçok faktörün bu iletişimin gerçekleşmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Buradan insanın sadece okuduklarının değil, okuduklarının etkisiyle kendi iç dünyasıyla da etkileşim içinde olduğu sonucu çıkarabilir.

Okuyan kişinin kendi bağımsız düşüncelerini rahatlıkla oluşturabileceğini vurgulayan Özen (2001: 61-101), okumanın beynin özgürleşme eylemi olduğunu belirtmiştir. İnan (2005: 41), tek tip ve tek yönlü kitap okuma alışkanlığından kaçınıldığında ve eleştirel bir okuma davranışı sergilendiğinde okumanın olumsuz yönlerinin olmayacağını belirtmiştir.

Yukarıda okumanın bireysel açıdan önemiyle ilgili görüşler incelendiğinde şu

sonuçların öne çıkabileceğini söylemek mümkündür. Bireyler okuma eylemiyle, konuşma, yazma, eleştiri, çözümleme-bireşim ve düş gücü; dinleme-düşünme yeteneklerini geliştirebilir, ilgi alanlarını genişletebilir, dilini ve kişiliğini sistematik olarak geliştirebilir. Günden güne değişen ve gelişen olayları takip edebilir, başkalarıyla bilgi ve deneyimlerini paylaşabilir. Yeni kavramlar oluşturabilir, genellemeler yapabilir, okuduklarından sonuçlar çıkarabilir, fikirler arasında ilişkiler kurabilir, düşünme şeklini farklılaştırabilir, geniş düşünebilir. Yaşadığı sıkıntılarından uzaklaşabilir, derslerdeki başarısını artırabilir. Zihinsel gelişimlerine ve sosyal olgunlaşmasına katkı sağlayabilir. Yukarıda okumanın toplumsal açıdan önemi ile ilgili görüşler incelendiğinde şu sonuçlar öne çıkarılabilir. Toplumların ekonomi alanında kalkınması ve eğitim alanında verimliliğin artması, yaptıkları işlerde başarılı olması sağlanabilir, iletişimde gelişme gösterebilir. İşlenen suçlar ve okuldan ayrılmalar azalabilir. Bir toplumda bunların olabilmesi için yani okumanın etkilerinin oluşabilmesi için o toplumda okumaya olan ilginin artması gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda okuma ilgisi konusunun incelenmesi önemli görülmüştür.

2.1.3. Okuma ilgisi

Bu alt başlıkta okul öncesi çocukları ile ilköğretim çocuklarının okuma ilgileri incelenecektir. İnsanın yaşamında bebekliğinden itibaren çevresindeki nesnelerle ve canlılarla devamlı iletişim ve etkileşim içinde olması kaçınılmazdır. Bu etkileşimde çevredeki nesneler ve olup bitenler, insanların ilgisini çekebilir. Okuma açısından bakıldığında insanlar çocukluk dönemlerinde okuma araç gereçleri ile okuma eylemini yapan kişiler ile karşılaşabilir. Bunlar ise okumaya olan ilgiyi olumlu veya olumsuz etkileyebilir.

Çocukların kitaplara duyduğu ilgi okul öncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle, yaşamın ilk yıllarında başladığını belirten Yavuzer (2000: 45) okul öncesi çocuğuna okunan öykülerin, söylenen şarkıların tümünün onun kitaplara ilgisinin gelişmesine yardımcı olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte bu tür etkinliklerin okuma alışkanlığının da temelini oluşturacağını ifade etmiştir. Çocuklarda okuma ilgisi oluşturulması için, küçük yaşlardan başlanarak,

çocukların kitapla tanıştırılabilir. İlköğretim döneminde çocuğun okumaya karşı ilgi duymasında en büyük yardımcının çocuk kitapları olduğu ifade edilebilir (Ural, 1989: 372).

Çocuklarda motivasyonun sağlanması, çocukların okumaya zaman ayırmaları için gereklidir. Okumaya zaman ayırmanın içsel motivasyon, dışsal motivasyon, sosyal motivasyon gibi farklı açıları bulunmaktadır. İçsel olarak güdülenmiş çocuklar okumaya karşı daha olumlu tutum sergileyebilir (Dreher, 2000: 87-154).

İlginin okuma başarısı ile ilişkili olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Bu yönde ABD’de 9, 13 ve 17 yaşlarındaki öğrenciler üzerinde yapılan ulusal bir çalışmaya göre, okumaya ilgi duyan öğrencilerin okumaya karşı ilgi duymayan öğrencilere göre daha yüksek okuma başarısı elde ettiği bulunmuştur. Aynı çalışmada düşük gelirli ve düşük eğitilmiş ailelerden gelen ve okumaya ilgi duyan çocuklar, yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip okumaya ilgi duymayan öğrencilerden daha yüksek düzeyde okuma başarısı elde etmiş olduğu ortaya çıkmıştır (Campbell, Voelkl ve Donahue, 2000; Guthrie, 2001).

Bireyler yaşamının her döneminde birbirinden farklı konulardaki kitaplarla karşılaşabilir, ilgi duyabilir ve okumak isteyebilir. Okuyucu tipi okuma yöntemlerine, okuma niyetine ya da belli bir tür okuma malzemesinin seçimine göre değişebilir. Okuma malzemesinin özelliğine göre dört tip okuyucu belirlenebilir.

- **Romantik tip* okuyucular özellikle 9-11 yaş arasında göze çarpabilir, daha çok kurgusal öykülere, romanlara ilgi duyabilir,
- **Gerçekçi tip* okuyucular özellikle fantastik diye nitelendirilecek kitapları tercih edebilir,
- **Entelektüel tip* okuyucular neden arayarak, her şeyin açıklanmış olmasını isteyebilir, kurgusal olmayı tercih edebilir ve erken öğrenmek isteyebilir,
- **Estetik tip* okuyucular ise sözcüklerin tınısını, ritmini ve kafiyesini sevebilir, şiirleri özellikle sevebilir ve ezberlemek isteyebilir, kitaplardan bölümleri bir yerlere yazabilir, kitapları sık sık yeniden okuyabilir, ender olarak da olsa her yaş grubunda bulunabilir (Kayalan, 1992: 14).

İlköğretim döneminde okuyucu tiplerinin göz önüne alınarak, öğrencilerin okuma ilgileri geliştirilebilir. Oluşturulacak sınıf kitaplıklarında her okuyucu tipine yönelik okuma gereçlerine yer verilmesi ile çocukların okuma ilgileri geliştirilerek, okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olunabilir (Suna, 2006: 32).

Okuma eylemini bireylerin yaşamlarında çok önemli bir yere sahip olabilir. Hızlı teknolojik gelişmeler ile bu gelişmelerden kaynaklanan birçok yenilik söz konusu olabilir. Bireyler bütün bu gelişmelerden ve yeniliklerden en çok okuma yoluyla bilgi edinebilir. Bunun yanında yaşamın her alanında gerekli olan okuma eyleminin etkililiği için yaşam boyu sürdürülmesi önemlidir. Bireylerin okuma eyleminden gerçek anlamda yararlanabilmeleri için, okuma ilgilerini genişletmeleri ve yaşam boyu sürecek okuma alışkanlıkları edinmeleri önemlidir (Suna, 2006: 32).

Görüldüğü gibi okuma ilgisi sadece okulda değil okul öncesi dönemde oluşmaktadır. Okul öncesinde okuma konusunda çocukların oyuncak tarzında okuma araç-gereçleriyle tanıştırılması, oyunlar oynatılması, eğlendirici etkinliklerin yapılması, okuma araç-gereçlerine pozitif yönde anlam yüklemelerinin sağlanması önemlidir. Çocukların, okuma araç-gereçlerine karşı yükleneceği bu anlam okul döneminde okul ve sınıf ortamlarındaki düzenlemelerle okuma araç-gereçlerinin ve bulunduğu yerlerin görünüşünden içeriğine kadar itina ile hazırlanarak kişisel isteklere cevap verecek olması ve bu okuma araç-gereçleriyle yapılacak etkinlikler okumaya olan ilgisini artırabilir. Çocuklar ev ve okul dışındaki kırtasiye, kitapçı, kütüphane vb. yerlerdeki okuma araç-gereçlerinin bulunduğu yerlere götürülebilir, olumlu yönde etkileşim yaşatılabilirse çocuklarda okuma alışkanlığı temellerinden birisi olan okuma ilgisi oluşturulabilir. Aşağıda okuma alışkanlığı incelenecektir.

2.1.4. Okuma alışkanlığı

Günümüzde çocukların olumlu-olumsuz pek çok alışkanlığı olabilir. Çocukların olumlu alışkanlıklarına örnek olarak diş fırçalama, zamanında uyuma ve kalkma, odasını düzenli ve temiz tutma, okuma vb. alışkanlıklar verilebilir. Bu olumlu alışkanlıklardan okuma alışkanlığı çok önemli olabilir. Çünkü okuma alışkanlığı

çocukların kişisel ve sosyal gelişimine çok büyük katkılar sağlayabilir.

Bir tanıma göre alışkanlık, öğrenme sonucu otomatik olarak yapılan davranışlardır (Baymur, 1983: 32). Bir diğer tanımda alışkanlığın bir işe alışmış olma durumu olarak ifade edilmiştir. Okuma alışkanlığı ise okumayı yineleyebilmek, okumayı yineleyerek kolaylıkla yapabilmek, bunu değişik metinlerle gerçekleştirebilmek ve yadırgamaz duruma gelebilmek olarak belirtilmiştir (Kayalan, 1992: 15).

Bireylerin yaşamlarında bir alışkanlığı kazanabilmesi için bir takım aşamalardan geçmesi gereklidir. Bu aşamalar farkında olma, ilgi, evrim, deneme, benimseme olarak sıralanmıştır. Bununla birlikte okuma alışkanlığının kazanılması için, kişinin bu alışkanlık aşamaları gerçekleştirmesinin gereklidir, bu aşamalardan benimsemenin bu aşamalar içinde alışkanlığa giden yolda son aşama olduğunu, alışkanlığın sürdürülmesi için ise ilk koşul olduğu belirtilmiştir (Özçelebi ve Cebecioğlu, 1990: 23).

Okuma alışkanlığı, kişilerin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi zevkle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceridir. Okuma alışkanlığı kişinin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli biçimde gerçekleştirmesidir. Okuma alışkanlığı temelde örgün eğitim sisteminde kazanılan bir beceridir. Bir eğitim sisteminin üyeleri olan öğrenciler okul çağında iken bu beceriyi edinmemişler ise, yetişkinlik döneminde edinmeleri çok güç olur. Bu nedenle, eğitim sistemi, öğrencilere hızlı ve doğru okuma, okuduğunu anlama gibi becerileri kazandırabileceği gibi, öğrencileri araştırma yapmaya özendirerek öğretmen ve ders dışı bilgi kaynaklarına da yönltebilir (Devrimci, 1993).

Bir başka tanıma göre okuma alışkanlığı, bireyin temel okuma becerisini izleyen bir süreç olarak, bireyin okuma eylemine şartlandırılması ve güdülenmesine bağlı olarak bu eylemin alışkanlığa dönüştürülmesi olarak açıklanmıştır (Gürcan, 1999: 37). Bir diğer tanımla okuma alışkanlığı, bireyin okumayı bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde, eleştirici

bir nitelikte gerçekleştirmesi olarak tanımlamıştır (Doğanay, 2001: 41). Bu tanımla aynı doğrultudaki başka tanımda okuma alışkanlığı, insanların okuma eylemini bireysel gereksinimlerin bir gereği olarak sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde sürdürmesi olarak açıklanmıştır (Yılmaz, 2004: 116)

Yukarıdaki okuma alışkanlığı tanımlarında öne çıkan okumanın sürekliliği ve düzenliliğidir. Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların ise okudukları kitap sayısına göre ne derecede okur olduğunu gösteren dünyada en yaygın kabul gören Amerikan Kütüphane Derneği'nin ölçütü şu şekildedir.

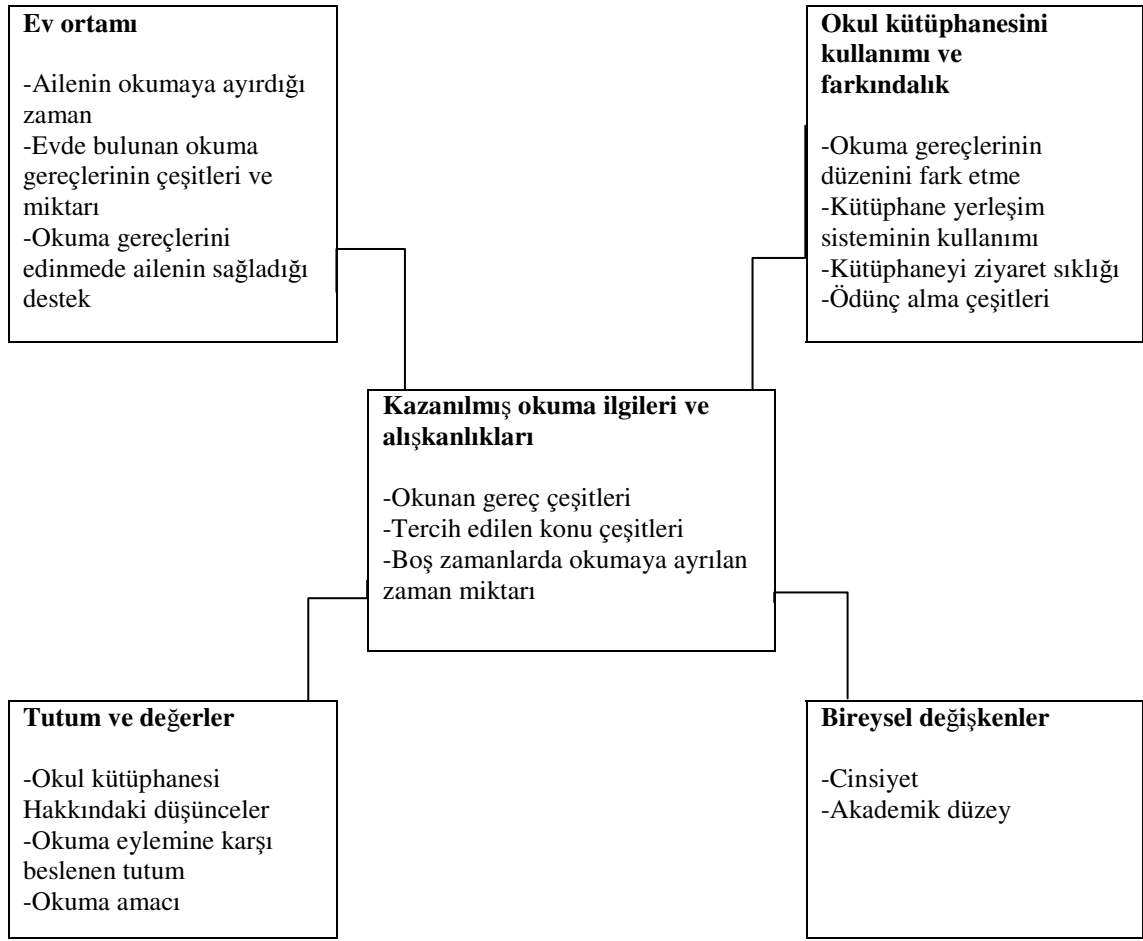
Çok okuyan okuyucu: 1 yılda 21 veya daha fazla kitap okuyan kişi,
Orta düzeyde okuyan okuyucu: 1 yılda 6-20 arası kitap okuyan kişi,
Az okuyan okuyucu: 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan kişi,
Okuyucu olmayan: Hiç kitap okumayan kişidir. (Aktaran: Şirin ve Soylu, 2003: 18).

Yukarıda incelendiği üzere okuma alışkanlığının ön plana çıkan yönleri şu şekildedir; okumanın ihtiyaç olarak hissedilmesi, okuma becerisine sahip olunması, okuma eyleminin isteyerek yapılması, okuma eyleminin düzenli ve sürekli yapılması, okuduklarında seçici ve irdeleyici olmadır. Aşağıda bireysel ve toplumsal açıdan birçok öneme sahip olan okuma alışkanlığını etkileyen etmenlere bakılmıştır.

2.1.5. Okuma alışkanlığını etkileyen etmenler

Okuma alışkanlığını etkileyen etmenler üç bölümde incelenmiştir. Bunlar bireysel etmenler, ailesel etmenler ile çevresel etmenlerdir.

Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel ögesi okumayı sevmektir. Her şeyden önce okuma aracını kişiye sevdirmek gereklidir. Bunun için ise en uygun zaman çocukluk dönemidir. Toplumsal, ekonomik, kültürel, ruhsal birçok boyuta sahip okuma alışkanlığının çocukluk döneminde kazandırılmasında en önemli görev aile ve okula düşmektedir (Devrimci, 1993: 10). Bireylerin okuma alışkanlıklarını etkileyen çeşitli etmenler vardır. Aşağıda Şekil 2-1'de bu etmenler verilmiştir.

Şekil 2-1 Okuma ilgisi ve okuma alışkanlığına etki eden etmenler (Abeyrathna ve Zainab, 2004: 112)

Şekil 2-1’de görüldüğü gibi, bireyin ev ortamı, daha önceden kazandığı okuma ilgileri ve alışkanlıkları, sahip olduğu tutum ve değerler, kütüphane kullanımı, cinsiyeti ve akademik düzeyi bireyin okuma ilgisini ve alışkanlığını etkilemektedir. Bu etmenler bireysel, ailesel ve çevresel etmenler olarak üçe ayrılabilir. Bireyin, okuma ilgisi ve alışkanlığı ailesel ve çevresel etmenlerden olduğu kadar motivasyon, tutum gibi bireysel etmenlerden de etkilenebilir.

Bireysel etmenler

Okuma eylemini farklı duyu organları ile gerçekleştiren bireyin kendisidir. Okuma isteği konusunda içsel motivasyonu yaşayan da, dıştan gelecek motivasyonları değerlendirecek olan da yine bireyin kendisidir. Birey okuma sürecine geçmenin

öncesinde okuma araç gereçleriyle ve bunların olduğu ortamlarla etkileşim içinde olabilir. Bu etkileşim bireyin okumasını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir.

Yapılan bir araştırmada öğrencilerin %5,76'sının arkadaşlarının, %10,26'sının öğretmenlerinin, % 16,67'si ailelerinin yönlendirmesiyle, %67,31'i ise kendi istekleri ile kitap okumakta oldukları belirlenmiştir (Mavi, 1995: 61). Dökmen (1994: 31) kişilerin, kitaba ve okumaya olan ilgileri oranında okuduklarını ve ilgi duydukları alanda okuduklarını belirtmiştir.

Çocuğun kendine güvenmesi, okumayı ve kitabı sevmesi, okumanın zihin geliştirici ve yaşamı kolaylaştırıcı/güzelleştirici etkisini algılaması, her alanda kendini geliştirmek için okuma gereksinim duyması, kütüphane kullanma alışkanlığının olması, okumaya zaman ayırmasıyla gerçekleşebilir. Çocuğun sahip olduğu okuma yeteneği bu alışkanlığın kazanılması ve gelişmesine etki ettiği belirtilmiştir (İnan, 2005: 51).

Bireylerin göz ve görme fonksiyonu okumada çok önemli bir yere sahip olabilir. Güneş (1997: 55), gözün bir duruşta gördüğü alan yani aktif görme alanı dar olan okuyucuların bir göz duruşunda 5-10 harf görebilirken, iyi okuyucuların 5-10 kelime görebildiğini belirtmiştir. Yine gözün kelimeyi gördüğü an ile onun sesli okunması arasındaki sürenin göz-ses genişliği olduğunu, göz-ses genişliğinin ise kelimenin anlaşılmasını etkilediğini, göz-ses genişliği fazla olması durumunda ise okumanın ve anlamının güçleştiğini, bu nedenlerden dolayı ise göz-ses genişliğini azaltacak çalışmalara ağırlık verilmesinin ve gözle okumaya (sessiz okumaya) özen gösterilmesinin gerektiğini vurgulamıştır.

Okuma eylemi genel olarak bireysel bir etkinlik olarak kabul edilebilir. Okuma eyleminin bireysel doğası, yazarın düşünceleri ile beyni arasında karşılıklı ilişki bu saptamayı doğrular. Okuma eyleminin bireysel bir etkinlik olmasından dolayı, okuma alışkanlığı kazanılması boyutunda okuyucuya da önemli görevler düşmektedir. Bilinçli bir okuyucu;

*okuma için gerçek bir istek duymalı,

*sözcükleri anlamlarına çevirebilmeli,

- *belirtilmek istenen duyguları görebilmeli, yorumlayabilmeli,
 - *okunan malzemedeki güçlü ve zayıf bölümleri algılayabilmeli,
 - *okuduklarını geçmiş deneyimlerle karşılaştırabilmelidir
- (Kayalan, 1992: 13).

Bilinçli bir okuyucunun kendi okuma süreçlerini kontrol edebilir, kendi okuma gereçlerini kendisi seçebilir ve sürekli kendini geliştirmeye devam edebilir. Bununla birlikte bilinçli bir okuyucu yaşamında okuma için mutlaka yer ayırır. Okumayı bir araç olarak gören bilinçli okur, amacına ulaşabilmek için okuma ile ilgili değerler sistemini, bilgilerini ve becerilerini kullanır ve başarıya ulaşabilmek için bunları en iyi sonuca ulaşacak biçimde düzenler (Hoffman ve diğerleri, 2000: 6).

Okuma alışkanlığı kazanmanın, bir diğer deyişle okumayı içselleştirmenin en önemli yolu okumaya değer verebilmektir. Bu tutum bir dizi eylemden oluşur. Bu eylemler kitaplarla ilgili tanıtım yazılarını okuma, eleştirileri kesip saklama, dosyalama, başkaları ile paylaşma, kitaplarla ilgili sohbetler yapma, okumaya değer vermenin kanıtları olarak gösterilebilir. Bununla birlikte okumaya değer veren birey uygun olan zamanlarında kitapevlerini gezebilir, kitapları tarayarak konusundan haberdar olabilir, yeni kitaplar hakkında öğrendiklerini başkaları ile paylaşabilir, aldığı kitapları evin uygun bir yerinde, kitaplığa yerleştirebilir. Okumaya karşı olumsuz tutum ve yargılarla mücadele etme gibi davranışlar sergileyebilir (Güleryüz, 2003: 114–115).

Çocuğun okumaya güdülenmesi için ilk adım kitapları kendi isteği ile seçmesinden geçmektedir (Yıldız, 2003: 86). Çocuğun kitap seçimi yapması öğrencinin eğitimsel gelişimlerini olumlu olarak etkiler. Kitap seçimini yapmanın çocukların kendi öğrenmelerinden sorumlu ve bağımsız olmalarını etkiler. Farklı seviyelerde ve çeşitlerdeki kitaplarla ilgilenmeyi öğrenirler. Okumanın farklı amaçları olduğunu anlar, diğer arkadaşlarının seçimleri ile kendi seçimlerini karşılaştırarak kendilerini değerlendirmeyi öğrenirler (Johnson ve Blair, 2003: 184). Öğrenciler kendi okuma gereçlerini seçerken, özbenlikleri ve bağımsızlık duyguları gelişir. Bununla birlikte özbenlik ve bağımsızlık duygusunu geliştirmenin okuma alışkanlığının gelişmesi açısından da son derece önemli olur ve böylelikle öğretmenlerin ve ailelerin kendi

okuyacağı kitabı seçebilen, zevk için okuma alışkanlığı kazanan çocuklar yetiştirebilir (Sanacore, 1991: 66).

İnsanlarda okuma alışkanlığının oluşabilmesi için kitaba yatkınlığının sağlanması, görsel işitsel araçlara ayrılan süre ile okumaya ayrılan sürenin dengelenmesi gereklidir. Birey her türlü araca, yayına, yazara ve kuruma ulaşabilmelidir. Okuma alışkanlığının oluşması genel olarak bu çevrede gelişir, ancak bu alışkanlığın kazanılmasında birçok öğenin, kurumun ve bireyin etkisi vardır (Kayalan, 1992: 15). Çocuklarda okuma alışkanlığının oluşmasında ve gelişmesinde etkili olan ailesel etmenlere aşağıda yer verilmiştir.

Ailesel etmenler

Aile, bireyin yaşamında çok önemli bir yer tutan beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı, duygusal gelişim, psikolojik gelişim, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sağlıklı zeka gelişimini sürdürme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladığı birincil yer ve çevredir. Bu birincil yer ve çevre çocuktaki okuma alışkanlığı kazanımı yönüyle bakıldığında çocuğun, okuma araç-gereçleriyle tanışmasında, okumaya olan tutumunda ve okuma alışkanlığı kazanmasında önemli yere sahiptir.

Çocuk doğduğu andan itibaren kendini bir sosyalleşme ortamı içinde bulur ve toplumun kültürel kalıplarını, değer yargılarını, alışkanlıklarını öncelikle ailede öğrenerek, okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimlerini ailede edinir (Bircan ve Tekin, 1989: 400). Bu nedenle okumaya karşı olumlu tutum geliştirmede önemli etmenlerden biri ailenin okumayı desteklemesi ve çocukların erken yaşlarda kitaplarla tanışmasını sağlamasıdır (Arthur, 1995: 4; Sanchez, 2001, aktaran: Suna, 2006: 20). Anne-babanın ve diğer aile bireylerinin okumaya karşı tavırlarının, kültürel birikimlerin ve evde okuma alışkanlığı yerinin, çocuğun okuma alışkanlığını kazanması açısından belirleyici olabilir (Devrimci, 1993: 11). Kendi kendine kitap okumak için zaman ayıran ebeveynlerin, çocuklarına kitap okumanın zevkli ve sevilecek bir eylem olduğu mesajını verirler (Wise ve Buffington, 2005: 354).

Çocuğun kitaplara duyduğu ilgi okulöncesi dönemde dil ağırlıklı etkinliklerin çeşitliliğince ve zenginleştirilmiş deneyimlerle, yaşamın ilk yıllarında başlar. Çocuğa okunan öyküler, söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri/melodiler çocuğun konuşma ve yazma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olur. Ayrıca bu tür etkinlikler ileriki okuma becerisinin temellerini oluşturur (Yavuzer, 2001: 45). Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemelerde, bu çocukların çok küçük yaşlardan itibaren kendilerine kitap okunmuş ve zevk için okuyan yetişkinleri örnek almış çocuklar olduğu bulunmuştur (Gönen ve Devrimci, 1993: 41).

Çocukların, pek çok şey gibi okuma alışkanlığını da modelden öğrenme yoluyla kazanabileceğini belirten Dökmen (1994: 95), eğer bir evde ebeveynlerin, bütün boş zamanlarında televizyon seyrediyorlarsa, o evdeki çocuklarında televizyon seyretme ihtimali yüksek olacağını; eğer ebeveynlerin kitap okuyorsa, çocuklarında kitap okuma ihtimali yüksek olacağını ifade etmiştir. Bayram (2001: 109), yaptığı bir araştırmada okuma alışkanlığına sahip olduğunu söyleyen 196 kişiden 109'unun evde en çok babasının okuduğunu, 37'sinin annesinin ve 50'sinin ise kardeşinin okuduğunu belirtmiştir. Bu sonuçtan ebeveyn olan babanın okuma alışkanlığı kazandırmada oldukça etkili bir model olduğu söylenebilir.

Çocuklarına okuma için zaman ayıran aileler çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmaları yolunda en iyi başlangıcı yapmış olurlar. Birçok araştırma, evinde kitaplık olan, ailesi okuma eylemi ve okuma etkinlikleri için zaman ayıran çocukların, okuma becerilerinde diğer çocuklara göre daha iyi olduklarına ve daha yüksek düzeyde okuma alışkanlığına sahip olduklarına dikkat çekmektedir (Sangkao, 1999). Bu nedenle, aileler gazete, dergi, kitap, bilgisayar gibi okuma gereçlerini okumalı, çocuklarına okumanın değerli ve önemli olduğu izlenimini oluşturmalarıdır.

Akşamları televizyon izlemek için koltuklarına oturan ebeveynlerin, çocuklarından kitap okumalarını istemeleri tabî ki yeterli olmayacaktır. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için, kitaplar ve okuma yalnızca aile içinde değil, okulda, toplum içinde değerli ve özel bir yere sahip olmalıdır (O'Leary, 2000).

Cheek, Flippo ve Lindsey (1989: 90-91)'ın Greaney (1986)'dan aktardığına göre; ebeveyn-çocuk iletişiminin bir sonucu olarak, çocukların okumaya karşı olumlu ya da olumsuz tutum sergilemelerini etkileyen altı etmen olduğunu belirtmiştir. Bunlar;

**Sözlü iletişim;* evde aile ve çocuk arasındaki sözlü iletişim çocuğun dil gelişimi ve okuma ile ilişkisi üzerinde oldukça etkilidir.

**Okuma ilgisi;* okumaya ilgi duyan aileler, çocuklarının okumaya karşı ilgi duymalarına katkıda bulunur. Okula başlamadan önce kitaplarla tanışma olanağı bulamayan çocukların, okula başladıktan sonra bu ilgiyi oluşturmaları zorlaşacaktır.

**Aile içi okuma;* çocuğun erken yaşlarda kitaplarla tanışması üzerinde oldukça fazla durulan bir konu olmasına karşın, aile içi okuma etkinlikleri üzerinde pek fazla durulmamaktadır. Aileler yapabildikleri ölçüde çocuklarıyla birlikte okumaya zaman ayırmalıdır. Ebeveynin kendi okuma alışkanlıkları çocukların okuma tutumları üzerinde oldukça etkilidir. Kendileri zevk için kitap okuyan aileler, çocuklarına okumanın bir zevk olduğu ve yaşamın vazgeçilemez bir parçası olduğu mesajını verirler.

**Okuma gereçlerine erişebilirlik;* evde okuma gereçlerine erişebilirlik, çocukların okuma alışkanlığı edinmelerinde oldukça etkilidir. Eve alınacak okuma gereçlerinin seçiminde, kütüphane kitaplarına olduğu kadar çocuk kitaplarına da yer verilmelidir.

**Okuma olanağı;* ailelerin çocuklarına okuma olanağı sunmaları ve uygun okuma ortamları hazırlamaları da kitap okuma alışkanlığı oluşturulmasında etkilidir. Bu durum, bağımsız okuyucular olarak etkili bireysel okuma alışkanlıkları geliştirmeleri bakımından çocukları cesaretlendirecektir.

**Ebeveyn-çocuk okuması;* çocukları için kitap okuyan aileler, çocuklarının bilmedikleri kelimeleri anlamalarına ve aynı zamanda çocukların hayallerinin zenginleşmesine yardımcı olacaktır. Bu etkinlik çocukların kitapları ve okumayı değerlendirmelerine yardımcı olacaktır.

Okuma ilgisinin oluşumunda, anne ve baba modelinin rolü büyüktür. Çocuğa kitabı elinde tutabileceği yaştan itibaren bu olanağı veren ve çocuğunun yanında kitap okuyarak olumlu model oluşturan anne ve baba, okuma ilgisinin gelişimine önemli

ölçüde katkıda bulunur (Yavuzer, 1986).

Ailelerin okuma konusundaki tutumlarına sosyal düzey ve ekonomik durum etki etmektedir. Ekonomik güç ve okumaya değer verme birlikte olunca çocuk üzerinde etkili olmaktadır. Bilinçli anne babalar evde kitap bulundurarak, küçük de olsa bir kitaplık oluşturarak çocukta görsel etkilenme yaratabilirler. Evde gazete okuyan anne baba görüntüsü bile çocuğun okuma eğiliminde etkilidir. Anne babasını örnek alarak gazete, dergi ve kitaba yönelen çocuk, okuma alışkanlığını daha çabuk kazanacaktır. (Boztepe, 2002: 8, Yılmaz, 1995: 23)

Düzenli olarak okumaya ayrılan zaman ile öğrencilerin okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olunabilir. Aynı zamanda okumadan hoşlanan, zevk alan öğrencilerin daha fazla kitap okuyabilir, anlama, konuşma becerilerini ve sözcük dağarcıklarını daha fazla geliştirebilir (Gardiner, 2001: 32–33). Bu nedenle, çocuklara düzenli bir biçimde kitap okunmalı, çocuğa kitap okuma olanakları sağlanmalı, çocuğun odasına kendine ait bir kitaplık kurulmalı ve her şeyden önemlisi iyi bir okuyucu oluncaya kadar çocuk sürekli okuma gereçleri ile iç içe olmalıdır. Ayrıca çocuğun okuma ile ilgili isteklerine mümkün olduğunca yanıt verilmeli, çocuk okuma konusunda cesaretlendirilmelidir. Aileler çocuklarından, mümkün olandan fazlasını beklememelidirler. Sürekli yanlışlarını düzeltmek yerine, ebeveynler doğrusunu yapıp model olabilmelidirler (Wise ve Buffington, 2005: 355; Thogmartin, 2000: 37).

Kelly-Vance ve Schreck (2002: 44)'in aktardığına göre; Morris, Branch ve Taylor (1995) risk altında bulunan öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir okulda ailelere yönelik bir dizi seminer düzenlemişlerdir. Katılımcı oranı az olmasına karşın, programa katılan aileler çocukların okuma ile ilgili etkinliklerinde yardım etmede kendilerine güvenlerinin arttığı, aynı zamanda çocukları ile okumaktan zevk aldıklarını belirtmişlerdir. Yine Kelly-Vance ve Schreck (2002: 44)'in aktardığına göre; Hewison ve Tizard (1980) aile davranışlarının çocuklarının okumaları üzerine etkisini incelemek amacı ile bir araştırma yapmışlardır. Buna göre annelerin çocuklarının okumalarını dinlemek için ayırdıkları zaman ile çocukların okuma becerileri ve okumaya karşı ilgileri arasında yüksek bir ilişki bulmuşlardır. Bu araştırmalarda da görüldüğü gibi,

ailelerin çocuklarının okumalarına gösterdikleri ilgi, çocuklarda okuma alışkanlığının oluşmasında çok önemlidir. Bu konuda okullarda velilere yardımcı olabilecek etkinlikler ve bilgilendirici çalışmalar düzenlenebilir.

Bamberger (1990: 46), çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırabilmeleri için ebeveynlere birtakım önerilerde bulunmuştur:

- 1-Ebeveynler çocuklarına olabildiğince sık hikâyeler anlatmalı ve yüksek sesle okumalıdır.
- 2-Ebeveynler çocukları için yaşına, isteklerine, ihtiyaçlarına ve gelişim aşamasına uygun kişisel bir kütüphane kurmalıdırlar.
- 3-Ebeveynler çocuklarını cep harçlıklarından bir kısmını kitaplara harcamak için eğitmelidirler.
- 4-Ebeveynler, olabildiğince çok sayıda akşamın belli bir süresinin okumaya ayrılmasını sağlamalıdırlar; bu sürede ailenin her üyesi kendi kitabını okumalıdır.
- 5-Ebeveynler çocuklarının okumasına katılmalıdırlar, yani okudukları şeyler hakkında onlarla konuşmalıdırlar.
- 6-Ebeveynler çocuklarına, okudukları şeyleri uygulayabileceklerini ve kullanabileceklerini; kitapların onların hayatlarını kurtardığını, aydınlattığını ve güzelleştirdiğini anlamalarında yardımcı olmalıdırlar.

Çocuğun okuma becerisi kazanmasının öncesinde, okuma becerisi kazanması sırasında ve okuma becerisini alışkanlığa dönüştürmesi aşamalarında ailenin etkisi yadsınamaz. Çünkü çocuğun dünyaya gelişinden sonra ona en yakın olan, çocuğun ihtiyaçlarının çoğunu karşılayan, çocuğun yaşadığı ortamı düzenleyen, çocuğun gelişimini, ilgilerini takip eden, çocukla devamlı iç içe olan çoğunlukla ailedir. Bilinçli bir aile okumaya verdiği değerle, okuma ortamı düzenlemesiyle ve yapacağı okuma etkinlikleriyle çocuğa çok güzel örnek olabilir. Çocuklar aile ortamında olmadığı zamanlarda çevresel etmenler ile karşılıklı etkileşim içinde olabilir. Aşağıda okuma alışkanlığında etkili olan çevresel etmenler incelenmiştir.

Çevresel etmenler

Okuma ilgisini ve alışkanlıklarını etkileyen çevresel etmenler, okul, kütüphane, televizyon, bilgisayar ve internet gibi birçok unsuru içermektedir. Aşağıda bu unsurlar şu şekilde açıklanmaktadır:

Okul

Okuma ilgi ve alışkanlığını etkileyen çevresel etmenlerden birisi okuldur. Bireyin kendisinden veya ailesinden kaynaklanan olumsuz etkilerin iyileştirilmesi ya da bu etmenlere katkı sağlaması bakımından okulun fiziki şartları, öğretmenin, yönetici ve görevlilerin özellikle de çocukların okuma ilgilerini ve alışkanlıklarını etkileyebilir. (Suna, 2006: 24). Çocuğun, okula başlayana kadar ebeveynini, başladıktan sonra da öğretmenini taklit edebilir. Çok okuyan ve okuduğunu öğrencilerinin gördüğü bir öğretmen, okumaya teşvik ve yönlendirme konusunda öğrencilerin üzerindeki etkisi büyük olur (Maraşlı, 2005: 185-186).

Okuma alışkanlığının temelde örgün eğitim sistemi içinde kazanılan bir beceri olduğunu belirten Bircan ve Tekin (1989: 400) çocukların okul çağına iken bu beceriyi edinmemeleri durumunda, yetişkinlik döneminde kazanmalarının oldukça güç olacağını belirtmiştir. Bu nedenle eğitim sistemi, öğrencilere doğru, hızlı okuma, okuduğunu anlama gibi becerileri kazandırırken, aynı zamanda onları ders dışı kaynaklara da yönlendirmelidir, öğrencilere kendi kendine öğrenmeyi öğreten bir sistemin varlığı öğrencide okuldan sonraki dönemde okuma alışkanlığının temelini oluşturması açısından önemlidir.

Okul sürecinde, okumaya meraklı olan bir öğretmen öğrencilerini ders dışı konularda okumaya özendirmesi, motive etmesi, öğrencilerinde okuma alışkanlığının oluşması ve yerleşmesinde etkili olmaktadır. Öğretmen, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma konusunda en fonksiyonel konumda olan kişidir. Okul kütüphaneleri çocukların seviyelerine göre kitapları bir araya gelmelerini sağlayarak çocukları okumaya motive edebilir. Okuma alanında bütün ihtiyaçlarla, çocuğa kazandırılmak

istenen alışkanlıkların çözüm yolunun, okul kütüphanelerinde aranması gereklidir (Devrimci, 1993: 17). Doğal olarak, öğretmenin kişiliğinin, özellikle de okuma alışkanlığının, çocukların okuma ilgilerini ve okuma alışkanlıklarını geliştirmede son derece önemlidir. Ayrıca öğretmen eğitimi de öğrencilere etki etmektedir (Bamberger, 1990: 48).

Öğretmenler, öğrencilerin okumaya karşı geliştirdikleri tutum üzerinde son derece büyük bir etkiye sahiptir. Okuma alışkanlığı açısından öğretmenlere düşen temel görev, öğrencilerin bağımsız öğreniciler ve yaşam boyu okuyan ve yazan bireyler olmalarını sağlamaktır. Bazı çocuklar okumayı sever, okuma ile ilgili ödevleri zevkle yaparlar. Çocukların çoğu ise okumaya olumsuz bir biçimde yaklaşır ve bunun bir sonucu olarak okulda başarısız olurlar. Öğretmenler için çocukların okumaya karşı geliştirdikleri tutumu fark etmek, onu değiştirebilmek ve geliştirebilmek açısından önemlidir (Garrett, 2002: 21; Tompkins, 1997: 46).

Öğretmenlerin okuma gereçlerini seçerken fiyatını değil, fiziksel, içeriksel, dil ve anlatım özelliklerini dikkate almalıdır. Öğretmen öğrencilere okuma gereçleri verirken gerecin yalnızca bir özelliğini değil, bütün özelliklerini dikkate almalıdır. Öğretmenin, öğrencinin kişilik özelliklerini bilmeli, okuma gereci seçerken bunu göz önünde bulundurmalı, öğrenciyi okumak istemediği kitap için zorlamamalıdır (Dünya, 2002: 198).

Öğretmenlerin öğrencilerine, okumayı sevdirmek ve okuma alışkanlığı kazandırmak için, değişik içerik ve türlerde okuma gereçlerini tanıtmaları gerektiğini vurgulayan Wilhelm (1997: 33), tanıtılan okuma gereçlerin okunmasının sağlanması gerektiğini ve bunu gerçekleştirebilecekleri çevrelerin düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerine okuma gereçlerini ilgilerine göre nasıl seçebileceklerini ve seçtikleri gereçleri nasıl elde edebileceklerini de öğretmesi gerektiğini belirtmiştir. Smith ve Wilhelm (2002) ile Snow (2002)'a göre; öğretmenler kitap seçerken öğrencileri zorlanmaksızın okuyabilecekleri seviyede gereçler seçmelidir. Öğrencilerin kendi okuma gereçlerini seçmelerine izin vererek onları cesaretlendirmelidir. İnsanlar karşılaştıkları şeyler hakkında ne kadar ön bilgiye

sahiplerse, o denli heyecanlanırlar. Çocuklarda okurken, ön bilgiye sahip oldukları konulara daha fazla ilgi duyarlar. Bu nedenle öğretmenler okunacak gereçler hakkında öğrencilerine önceden bilgi vermelidirler. Öğrenciler kendi okuma süreçlerini yönetebilmeli ve öğretmenler bu konuda öğrencilerini cesaretlendirmelidirler. Sınıf içinde okuma gereçlerine ilişkin sohbetler yapılmalı, karakterler, kurgular, olaylar hakkında konuşulmalıdır. Ayrıca öğretmenler teknolojiden de yararlanmalıdırlar (Aktaran; Hunter, 2005: 5–9).

Günümüzde öğretmen, sadece bilgi veren, ders verip onu değerlendiren pasif bir birey değildir. Modern eğitim anlayışında öğretmen, çocuğun toplum içinde özgürce gelişebilmesi için, çocuğun duyan, düşünen ve uygulayan bir insan olması yolunda çeşitli deneyimleri kazanmasıyla yakından ilgilenir. Öğretmenin, çocuğun öğrenme, araştırma ve incelemesine rehberlik eden bir birey olması gerekir (Keleş, 2006: 33). Öğretmen sınıf ve okul kütüphanelerini esaslı bir şekilde incelemesi, hangi kitapların hangi seviyedeki öğrencilere, hangi açılardan uygun olduğunu, hangi kitaplardan hangi derslerde yararlanılabileceğini tespit etmesi, bunların yanında yeni yayınları izleyip yeni kitaplar temin etmesi gerekmektedir (İpşiroğlu, 1997: 66).

Okul kütüphaneleri öğrencilere verdikleri kitaplarda özellikle dikkatli olmak zorundadır. Öğrencilerin derslerini destekleyici kitapların dışındaki kitapların, öğrencilerin merakları doğrultusunda çok çeşitli ve okuma seviyelerine uygun kitaplar olması gereklidir. Öğrencilerin sürekli aynı kitaplarla karşılaşmaması, çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulması gereklidir (Devrimci, 1993: 19).

Okulun kütüphane olanakları da okuma alışkanlığı kazandırma açısından önem taşımaktadır. Okul kütüphaneleri hem kitap okuma ve ödünç alabilme yeri olması, hem de kütüphane kullanımına alışılması açısından çok önemlidir. Sınıf kitaplıklarından öğrencilerin okuma gereçlerini özgürce seçmeleri, ödünç almaları sağlanmalı ve kendi seçimlerini okumaları için zaman ve izin verilmelidir (Sanacore, 1997: 2–3; Yıldız, 2003: 87).

Sınıf kitaplığı uygulaması korunup geliştirilmesi gereken bir düzendir. Okuma

alışkanlığının kazandırılması, öğrencinin nitelikli okuma malzemesine kolaylıkla, doğrudan ulaşabilmesine bağlı olmakla birlikte, sınıf kitaplığı, çocukların kitapla yakından tanışıp kaynaşmalarına fırsat vermesiyle önem kazanabilir (Güngördü, 2006: 53). Öğretmenler, sınıf kitaplığına eklenecek okuma gereçlerini seçerken, öğrenci sayılarını, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini göz önüne almalıdır. Seçilecek okuma gereçlerinin uygunluğuna karar vermek için en iyi yol, öğretmenlerin bu okuma gereçlerini okuması, öğrencileri ya da diğer öğretmen arkadaşları ile tartışmasıdır. Öğrencilerin okumayı yaşam tarzı haline getirmeleri için, romanlar, biyografiler, antolojiler, sesli kitaplar, bilgisayar yazılımları, dergiler, gazeteler ve diğer kaynakları incelemeleri yararlı olabilir, bu nedenle bir sınıf kitaplığı, yaşam boyu okuma alışkanlığı edinmek için temel olabilir, iyi kurulmuş bir sınıf kitaplığı öğrencilerin okuma alışkanlığı edinmelerini destekleyebilir (Sanacore, 1997: 2).

Öğretmenlerin temel rolleri, öğrencilerin değişik okuma gereçleri kullanmalarını, sesli okumalarını desteklemesi ve okumadan uzaklaştıracak ortamların önüne geçmesini sağlamaktır. Bu rolleri tüm ders öğretmenleri için geçerlidir ve en önemli şeyin yaşam boyu okuma alışkanlığı kazanmanın temel bir etkinlik olduğu mesajını öğrencilere vermektir (Sanacore, 1991: 68). Okumayı sevmeyen bir öğretmenin, öğrencilerine bu mesajı vermesi ve öğrencilerinin okuma sevgilerini ve alışkanlıklarını güçlendirmesi beklenemez (Draper, Barksdale- Ladd ve Radencich, 2000: 1).

Öğretmenin sınıf içinde düzenleyeceği okuma saatleri, çocukların zengin okuma becerileri kazanmalarına yardım edebilir. Bu nedenle de öğrencilere, özellikle kendi seçtikleri okuma gereçlerini okumaları için, her gün en az otuz dakika zaman verilmelidir. Öğrencilerin bu okuma saatlerinde tek başlarına sessiz okuma yapmaları, daha sonra okudukları okuma gereçleri hakkında arkadaşlarıyla sohbet etmesi etkili olabilir. Çocukların okuduklarını paylaşmayı sevebilir, sevdiği bu paylaşım çocukların okuma becerilerini geliştirebilir ve okuma alışkanlığı kazanmalarına yardım edebilir. (Calkins, 2001: 18-43)

Popüler kültür ürünleri çocuğa okuma keyfi vermesi ve okuma sürecinin

başlaması için önemli bir işlevi yerine getirirler. Süreç içinde çocuk dil ve imgesel birikiminin verdiği güçle başka edebiyat ürünlerine yönelir. Bu yönelimde en büyük işlevi ebeveynler ve öğretmenler yerine getirirler. Çünkü öğrenciler sürekli olarak ebeveynlerini ve öğretmenlerini izlerler ve örnek alırlar. Okuma alışkanlığını geliştirmek en önemli öğretimsel amaç olduğuna göre, yalnızca öğrencileri kaynaklarla baş başa bırakmak yeterli olmayacaktır. Güçlü bir edebiyat donanımı olan öğretmen, çocuğun eğilimlerini de göz önünde tutarak, onun iyi bir okur olmasını sağlamalıdır. Günümüzde öğretmenler, çocukların karşılaştıkları ürünler hakkında en az çocuklar kadar bilgi sahibi olmalı ve bunlar hakkında çocuklarla özgürce tartışabilecek bilgi birikimine ulaşmalıdır. Aynı zamanda öğrenciler öğretmenlerini bu konuyla ilişkili etkinliklerde gözlemleyebilmelidirler (Neydim, 2004: 80; Sanacore, 1997: 5–6).

Genel olarak okuma alışkanlığının eğitim sistemindeki uygulamalarla doğrudan ilişkisi bulunduğu söylenebilir. Öğrencileri ezbere yönelten bir anlayışta okuma alışkanlığının geliştirilmesi mümkün görülmemektedir. Araştırmacı ve sorgulayıcı, öğrenci merkezli eğitim sistemi öğrencilerde okuma alışkanlığını geliştirebilmektedir. Öğrenci hem araştırma becerisini geliştirebilmekte hem de kendisini ve toplumu ilgilendiren olayları sorgulayabilmekte, bu olaylara eleştirel yaklaşabilmektedir (Gömleksiz, 2004: 187– 188). Bu nedenlerle eğitim programlarına, okul yönetimlerine, öğretmenlere önemli görevler düşmektedir.

Kütüphane

Okuma ilgi ve alışkanlığını etkileyen çevresel etmenlerden biri de kütüphanelerdir. Kütüphane, bireyin kendi kendini eğitme, değişik konularda bilgi edinme, boş zamanlarını değerlendirme, öğrencilerin ödevlerine destek olma, okuma becerilerini geliştirmede ve sürdürmede yardımcı kurumlardır (Bayram, 1990: 27).

Kitabın sevdirmesinde ve öğrencilerin okuma alışkanlıklarının geliştirilmesinde kütüphanenin ve kütüphane kullanımının önemli bir yeri olabilir. Kütüphanelerin, ihtiyacı olan insanlara okuma kaynaklarını sunmak, okuma hizmeti vermek ve toplumun kültür düzeyinin yükseltmek gibi işlevleri olabilir. Toplumsal bir

niteliğe sahip olan kütüphanelerin, kültürün paylaşılmasında, korunmasında ve geliştirilmesi bağlamında oldukça önemli bir konuma sahip olabilir. Kitap seçiminde, araştırma yapılmasında ve okuma alışkanlığının en sağlıklı biçimde verilmesinde kütüphane önemli bir yere sahip olabilir (İnan, 2005: 52).

Halk kütüphaneleri içinde yer alan çocuk kütüphanelerinin, zengin koleksiyonları, çekici ortamları ve yetişmiş personeli ile çocukları okumaya özendiren etkenlerin en önemlilerinden biri olabilir. Kütüphaneler okula giden çocuklar için ilgi ve gereksinimlerine göre kitap, dergi vb. çeşitli materyalleri sunarken; okul öncesi çağı çocukları için de resimli kitaplar yanında, masal saatleri, tiyatro gösterileri gibi çeşitli aktivitelere yer verebilir. Böylece çocuğun, daha okula gitmeden önce kütüphane ile, kitap ile tanışması sağlanabilir, Ayrıca evinde kitaplık olmayan bir çocuğun, ilk tanışacağı kitaplığı çocuk kitaplığı olabilir ve bu kitaplıkların, aynı zamanda çocuğun okula geçişini kolaylaştırabilir (İnan, 2005: 52).

Kütüphaneler her kesimden insana istedikleri eserleri okuma olanağı vererek, okumada fırsat eşitliğini sağlayabilir (Tuncer, 2003: 39). Kütüphaneler, çeşitli nedenlerle elde edilemeyen okuma materyallerini sunarak, bütün düzeyler için kitap dermesine ulaşımı sağlayarak, bu materyalleri okuyabilmek için uygun okuma salonları açarak, okuma alışkanlığını geliştirmeye yönelik kültürel etkinlikler ve projeler uygulayarak, okuma alışkanlığının gelişimi için gerekli olan ruhsal ortamı yaratabilir. İlgiye uygun materyali seçmede eğitilmiş personeli ile rehberlik katkısında bulunarak önemli bir rol üstlenebilir (Yılmaz, 1990: 26-31).

Okumaya alıştırmamanın amacı çocukta okuma istek ve zevkini uyandırmak, çocuğa kitap seçebilmeyi öğretmek, bilgi alabilmek veya sadece zevki için kitap okuma alışkanlığını kazandırmaktır. Çocukların kütüphaneye ilk defa ayak bastıkları zaman her birinin okumaya karşı gösterdikleri zevk ve kabiliyetin, gelişme tempolarının birbirinin aynı olmayacağı için önemli olanın çocuğun bu alanda göstereceği gelişmeyi yönetebilmektir. Çocuğun ilk günlerden itibaren araştırmaya, kitapları karıştırmaya, kitapları birbiriyle mukayese etmeye bırakması durumunda çocukların kitap karıştırmak, kitap kullanmak alışkanlığı kazanabilir (Yazıcı, 1970: 56).

Bir sınıf kütüphanesi bütün öğrencilerin çeşitli ilgilerini, ihtiyaçlarını ve gelişim düzeylerini karşılayacak kadar kitap kapsamayacağından, aynı zamanda merkezi bir okul kütüphanesinin de olması gerekir. Böylelikle burada çocukların kütüphane tekniğini, yani çeşitli katalogların nasıl kullanılacağını, vb. öğrenmesi gereklidir (Bamberger, 1990: 49-50).

Kitap, çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişiminde önemli bir uyaran olabilir. Gelişim süreci içinde çocuk, kendine özgü bir kişiliğe sahip olan bir bireydir. Çocuk yetişkinden farklı olduğunu kendini zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyebilir. Bu nedenle sınıf kitaplıklarında çocuğu zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal yönden geliştirecek, gereksinimlerini karşılayacak kitapların olması faydalı olabilir (Yavuzer 2005: 186).

Kütüphanelerin toplumların kültür ve eğitim yaşamlarındaki katkıları bir gerçektir. Her şeyden önce kütüphane kendi ortamlarında okuma olanağı bulamayan ve çeşitli nedenlerle okuma gereci sağlayamayanlar için özellikle önem taşımaktadır. Okuma alışkanlığında halk kütüphanelerinin rolü göz ardı edilmemelidir. Okul ve halk kütüphaneleri okuma gereçleri açısından öğrencilerin öncelikli kaynaklarıdır. Ev ve sınıf ortamları çocuklara okuma gereçleri sunarken, kütüphaneler çocukların gittikçe gelişen ilgileri ve yetenek seviyelerini karşılayabilecek, geniş bir alanda kitap çeşidi sağlayabilir (Bircan ve Tekin, 1989: 401).

Kütüphaneler, okurların okuma alışkanlığı kazanmalarına yardım edebilir. Bireyler, iyi edinilmiş okuma alışkanlıkları ile her zorluğun üstesinden gelebilir. Bu nedenle de, ailelerin ve öğretmenlerin çocuklarla birlikte sıklıkla kütüphaneleri ziyaret etmesi gerekmektedir (Wise ve Buffington, 2005: 354).

Çocukların okuma alışkanlığı kazanamamalarının en önemli nedenlerinden biri çocuğun nitelikli kitaplarla tanışmaması olabilir. Buradan çocukların her yönüyle seveceği kitapları kütüphanelerde bulundurması önemlidir (Güngördü, 2006: 53).

İyi çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- a) Çocuk kitapları, çocuğun gelişme düzeyine uygun konuları işlemeli, dili yalın, kavramları açık olmalıdır.
- b) Konular ilgi çekici biçimde sunulmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
- c) Konunun işlenişi bilim verilerine ve insanlık değerlerine uygun olmalıdır. İnsanı ve çevresini gerçekçi açıdan tanıtmalı, yurt sevgisini, insan sevgisini ve yardımlaşma duygusunu güçlendirici olmalıdır.
- d) Denemeci, araştırmacı, eleştirici, kısacası özgür düşünceli insan yetiştirme amacı göz önüne alınarak yazılmalıdır.
- e) Çocuğun kendisini tanımasına, kişiliğini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır (Yörükoğlu, 2000: 94).

Ekonomik yetersizlikler içinde bulunan ailelerin kitabı sevmesi ve kitaba ulaşabilmesi ancak kütüphaneler aracılığıyla sağlanabilir. (Mavi, 1995: 73) Okuma alışkanlığının geliştirilmesi ve desteklenmesi için kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını zorunlu gören kütüphane hizmetlerinin çocukları kütüphanelere çekecek nitelikte olmalıdır. Bunun için de sanatsal aktiviteleri (kukla, öykü anlatma, tartışma, video gösterisi v.s.) içeren kütüphane programları geliştirilebilir (Keleş, 2006: 36-37).

Televizyon

Okuma ilgi ve alışkanlığını etkileyen çevresel etmenlerden bir diğeri de televizyondur. Televizyon daha çok yetişkinlere yönelik bir kitle iletişim aracı, güçlü bir bilgi aktarma, etkili bir öğrenme, dünyaların, kültürlerin ve insanların bir araya getirilmesi için hizmet veren, görüntüyü çocuğun ayağına getiren, evrene açılma isteğine uygun düşen, aynı anda göze ve kulağa hitap eden, ışık hızıyla yayılan, şimdiki zamanı merkezine alan elektronik bir araçtır (Aral ve Aktaş, 1997: 105; Gürün, 1984: 144; Sayın, 1999: 168).

Televizyon en etkin kitle iletişim araçlarından biridir (Bircan ve Tekin, 1989:

309–400). Olayların haberlerini ve hikâyesini basından ve kitaplardan daha canlı bir biçimde veren yayın organı olarak televizyonun kitlelere daha çekici geldiği, okuyucuyu tembelleştirdiği ve okuyucuda okumaya karşı isteksizlik yarattığı söylenebilir. Televizyon yayınlarında bir gazetede yer alan türden haber ve bilgilere rastlamak olasıdır. Bu bakımdan gazeteye, dergiye televizyonun etkisi önemlidir. Bunun yanı sıra televizyonun bu bilgileri görüntü ile desteklemesi bu araca ilgiyi ister istemez arttırmaktadır. Televizyonun basına alternatif şeklinde geliştiği söylenebilir. Kuşkusuz olumlu yönleri olan televizyonun tek kitle iletişim aracı olarak benimsemesi olumsuz etkileri ortaya çıkarabilir.

Televizyon, video ve video oyunları bir diğer kişinin düşüncelerini yansıttığı için, çocuğun hayal dünyasını zayıflatabilir. Yazılı metinleri okuyan çocuğun, artık kendi hayallerini, imgelerini değil, daha önce gördüğü, izlediği bir başka insana ait imgeleri kullanabilir (Wise ve Buffington, 2005: 354). Televizyon çocuklara kolay bilgi edinme alışkanlıkları vererek, okuma zevkini azalttığı, okuma süresini kısalttığı savunulmaktadır (Şahin, 1989: 217). Televizyon, internet, video oyunları, bilgisayarlar ve dijital medyaya ayrılan zamanın fazlaşması, yazılı medyaya ilgiyi azalttığı ileri sürülebilir (Zhiming, 2000: 1).

Televizyon izleme çocukların ders çalışma ve zevk için okumalarını engellediği için yoğun bir biçimde eleştirilmiştir. Birçok araştırma bulgusu bu eleştirileri desteklemekte ve televizyon izleme ile okuryazarlık gelişimi arasındaki olumsuzluğun altını çizmektedir. National Center for Education Statistics (NCES)'in 1998 yılında, Amerika'da 4. 8. ve 12. sınıf öğrencileri arasında düzenlediği ankette; günde 3 saat televizyon izleyen öğrencilerin, 4 saat ve üzeri televizyon izleyen öğrencilere göre okumada daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır (Donahue ve diğerleri, 1999: 107).

Croy (2002: 4)'ün Boyer (1991)'den aktardığına göre; televizyon çocuğun en etkili ailesi ve öğretmenidir. Çocukların ilgisini canlı tutan televizyon programları, okumanın değerini anlamaları için olumlu bir biçimde kullanılabilir. Bunun için, bilgi ve zevk için okumayı içeren, okumanın amaçlarını olduğu kadar okuma-yazma

becerilerini de öğreten, öğretim programları geliştirmek için araştırma temelli programlar hazırlanmalıdır.

Bilgisayar ve internet

Yaşadığımız yüzyılda eski zamanlardan beri okuma aracı ve kaynağı olarak kullanılan basılı yayınların yanı sıra elektronik yayın kaynakları olan bilgisayar, İnternet, vcd/dvd, cep telefonları vb. bulunmaktadır.

Günümüzde çocukların okuma alışkanlığı üzerinde olumlu ve / veya olumsuz etkisi olan, televizyondan daha çekici ve popüler olan görsel-işitsel kitle iletişim araçlarından biri de bilgisayardır. Bilgisayarlar çok miktardaki veriyi kısa sürede işleyen araçlardır (Stephens ve Treays, 1999: 4).

Her teknolojik ürün gibi bilgisayarların da çocukların zihinsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olacağı söylenebilir. Etkinin olumlu ve olumsuzluğunu belirleyecek unsurların en başta bilgisayar kullanım süresi, bilgisayar kullanım amaçları, ailelerin ve diğer ilgililerin bu konudaki yaklaşımları olduğu söylenebilir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007: 11)

Çocuklar bilgisayarı interneti kullanmak, oyun oynamak, eğitim ve öğretim amacı ile kullanmaktadır. Bilgisayarın ve internetin yalnız başına çok az eğitimsel değere sahip olduğu söylenebilir. Ancak, teknoloji iyi kullanıldığında, çocuklara erişemeyecekleri çok geniş bir bilgi deposunu kullanmalarına izin verir. Kişilerin ırk, renk ve etnik özelliklerini ortadan kaldırarak, önyargısız bir iletişim kurulmasını ve ortak bir dünya kültürünün oluşmasına yardımcı olabilir. Diğer bir deyişle, gerçek çalışma grupları ve uluslararası e-posta arkadaşları ile kıtasal köprüler parçalanır (Brant, 2003: 54). Buna karşın, Birkets (2004: 51) bilgisayarın okuma alışkanlığını gerilettiğini; Lieberman (1986) ise, bilgisayar oyunlarının okumadan alınan zevkin azalmasına, okuma başarısının düşmesine neden olduğunu dile getirmektedirler. ABD’de yapılan bir araştırmada deneklerin %37’si teknolojinin okumayı azalttığını belirtmişlerdir (Brant, 2003: 53).

Televizyon gibi çocuğun toplumsallaşmasına olumsuz etkileri olabilen bilgisayar da, çocukların şiddet içeren saldırgan davranışlarda bulunmalarına, fikir hırsızlığı yapmalarına, aile ilişkilerinin, konuşma, yazma becerilerinin zayıflamasına, bedensel rahatsızlıklar ve konsantrasyon sorunları yaşamalarına neden olabilir. (Greenfield, 1984: 147; Healy, 1999: 123-124; Lieberman, 1986) İnternetin son zamanlarda kuşkulu ve şüpheli bir kaynak olduğu, öğrencilerin fikir hırsızlığı yapmasını ve kopya çekmesini kolaylaştırdığı belirtilmektedir (Hastings, 2003: 55). Önemli bir başka nokta ise, çocukların internet ortamındaki bilgilerin güvenilirliği ve doğruluğunu değerlendirme becerisine sahip olmamalarıdır (Hirsch, 1999: 1266-1267).

Bilgisayar, çocukların yazma ve dil becerilerinin gelişmesini olumsuz etkilemektedir (Greenfield, 1984: 147). Çünkü öğrenciler kompozisyon ve yaratıcı yazı çalışmalarını bilgisayarın kelime işlemci özelliğinden yararlanarak yazabilmektedirler. Dilbilgisi için zihinsel bir çaba göstermelerine ve zaman harcamalarına gerek kalmadığını düşünebilirler. Çünkü bilgisayar gerekli düzeltmeleri otomatik olarak yapmaktadır. Bilgisayarın, okumadan alınan zevkin azalmasına, okuma başarısının düşmesine, kitap okumaya ayrılan zamanın azalmasına, hayal gücünün gerilemesine ve sık televizyon izlenmesine de yol açabileceği öne sürülmektedir (Beentjes, Koolstra, Marseille ve Voort, 2001: 109-110; Birkets, 2004: 51 Brant, 2003: 53; Markoff, 2000; O'Toole, 2000: 1-7). Sonuç olarak, televizyonun ve bilgisayar kullanmanın çocukların kitap okuma, müzik dinleme, arkadaşları ile oynama, resim yapma gibi yaratıcı etkinliklere ayırdıkları zamanı azalttığı söylenebilir. Bilgisayar da televizyon gibi çocukların genelde yaşama tarzını değiştirdiği, diğer etkinliklere ayıracağı zamanı aldığı ve yaratıcılığı zayıflattığı için okuma alışkanlıklarını olumsuz etkileyebilmektedir. Yapılan bir araştırmada "Teknoloji hangi etkinlikleri yapmanızı azalttı" sorusuna verilen yanıtlara göre, çocukların %37'si okuma, %29'u oyun oynama, %27'si spor yapma ve %8'i bir müzik enstrümanı çalma etkinliklerini azalttığını belirtmiştir (Brant, 2003: 53).

2.2. İlgili Araştırmalar

Araştırma konusu ile ilgili Türkiye’de yapılan araştırmalar ile yurt dışında yapılan araştırmalardan ulaşılabilenler sunulmuştur.

2.2.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar

Öğrencilerin okuma alışkanlığı ile ilgili olarak Türkiye’de yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Bayram (1990), “İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti” adlı araştırmasını, Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi’ne bağlı Gezici Kütüphane’nin Aydınlık evler İlkokulu öğrencilerinin okuma alışkanlığını kazanmalarında etkili olup olmadığını araştırmak amacıyla yapmıştır. 450 öğrenci üzerine yaptığı araştırmada, okuma alışkanlığını kazanmış öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenlerin, sırasıyla, öğrencilerin kendi isteği, ailesi ve öğretmenleri olduğunu, okuma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu, öğrencilerin %57,2’sinin okuma alışkanlığı kazanmadığını, kız çocuklarının erkek çocuklarına nazaran daha fazla kitap okuduğunu ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha çok çizgi roman okumayı tercih ettiklerini bulmuştur.

Bekar (2005), “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü” adlı araştırmasını, Kastamonu merkezdeki M.E.B.’e bağlı dört okuldaki 283 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin %95,1’inde okuma alışkanlığı olduğu, yarısından fazlasının orta düzeyde okuyucu oldukları saptanmıştır. Yine öğrencilerin %60,8’inin her gün 1-2 saat sıklığında televizyon seyrettikleri için televizyonun okuma dereceleri üzerinde fazla etkili olmadığı, %53,4’ünün ders kitabı dışındaki kitapları yeni bilgiler öğrenmek için okuduğu, %70,3’ünün araştırma yapmak için kütüphaneye gittiği, büyük çoğunluğun roman, hikâye, masal kitabını okumaktan hoşlandığı, %55,1’ine göre en yararlı eğitim aracının zengin bir kütüphane olduğu, %63,6’sının okumaktan zevk aldıkları

bulunmuştur.

Çetinkaya (2004), “Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı” adlı araştırmasında, 26 soruluk bir anket formu uygulamıştır. Toplanan verilerin analizi neticesinde, öğrencilerin son bir yılda okudukları kitap sayısında, kütüphanelerden yararlanma alışkanlıklarında sosyo- ekonomik düzeyin etkili olmadığı, öğrencilerin evlerine düzenli olarak bir gazetenin gelmesi ve ailenin boş zamanlarında okuması için çocuğa kitap almasında sosyo-ekonomik düzeyin ve son bir yılda okunan kitap sayısının etkili olduğu, cinsiyetin ise etkili olmadığı bulunmuştur.

Devrimci (1993), “İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi” konulu çalışmasında, çocukların boş zamanlarında okumayı tercih ettikleri türler arasında, hikâye türünün alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar tarafından en çok tercih edilen tür olduğu bulunmuştur.

Gönen, Öncü ve Işıtan’ın (2004) yaptığı “İlköğretim 5., 6., ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi” adlı araştırma sonucunda, kız çocuklarının erkek çocuklara göre az bir oranla daha fazla kitap okudukları, çocukların kitap okumayı sevmelerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik farklılıkların etkili olmadığını, çocukların kütüphaneleri en çok ödev yapmak için zorunlu olarak kullandıkları, çocukların kitap okumaya karşı ilgilerinin fazla olduğu bulunmuştur. Daha önceki yıllarda yapılan çalışmalar göz önüne alındığında ise çocukların kitap okuma oranında belirgin bir artış olduğu ifade edilmiştir.

Keleş (2006), “İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi” adlı araştırmasında Ankara’daki ilköğretim okullarından rastgele seçilen il, ilçe ve köy okullarının ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmasını 597 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir: Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha çok kitap okumaktadırlar. Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranı babaya göre daha yüksektir. Ailenin gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır.

Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimleri küçüldükçe kitap okuma alışkanlığı düzeyleri de azalmaktadır.

Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2005) “Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi” adlı çalışmada, öğrencilerin televizyon izleme ve bilgisayar kullanmalarının, onların okuma alışkanlıkları üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde bulunan Özel Bilkent İlköğretim Okulu ve Çankaya İlköğretim Okulu’nda eğitim gören beşinci sınıf öğrencileri üzerinde 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, bu okullardaki 222 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin boş zamanlarında kitap okumayı, bilgisayar kullanma ve televizyon izleme etkinliğinden daha sonra tercih ettiği, bilgisayar kullanma süresi ve televizyon izleme süresi ile kitap okuma sıklığı arasında ters orantılı bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır.

Yılmaz (1993), “Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü” konulu araştırmasını Ankara’daki 8 ilköğretim okulunda okuyan 344 öğrenci üzerinde yapmıştır. Bu araştırmaya göre, ailelerin %30’unun evinde bir kitaplık vardır. Annelerin %21’i, babaların ise sadece % 5’i çocuğuna okul öncesinde kitap okuyor. Ebeveynlerin yaklaşık % 80’i çocuğuna kitap hediye etmediği, %7’si çocuğunu kitap evine götürdüğü, % 88’i kitap seçiminde çocuğuna yardımcı olmadığı, % 80’i çocuğunun okuduğu kitap hakkında onunla konuşmadığı, %67’si çocuklarının okumalarına tepkisiz kaldığı, sadece % 29’u olumlu tepki gösterdiği, % 95’i kitap okumadığı ya da az kitap okuduğu için çocuklarına iyi bir model olamadığı ve %12’si çocuğunu kütüphaneye götürmediği sonucuna ulaşmıştır.

Güngör (2009), İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla, araştırma süresince Diyarbakır ili ile Silvan ilçesi ve Silvan ilçesine bağlı köylerdeki 10 devlet okulunda 23 sınıf öğretmenine ve 768 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anne-baba eğitim durumu, yaşanan yerleşim yeri gibi faktörler göz önünde tutularak öğrencilerin fazla okuma alışkanlığı olmadığı söylenmiş. Kız öğrencilerin

kitap okuma alışkanlığının erkek öğrencilere nazaran daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını etkileme oranının babaya göre daha fazla olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin kitap okuma alışkanlık düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlığı düzeylerinin, yaşadıkları yerleşim birimleri küçüldükçe azaldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarının akademik başarı düzeyleri düştükçe azaldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Ülper (2011), “Öğrencilerin, Okumaya İsteklendirici Etmenlerle Karşılaşma Durumu” adlı araştırmasında öğrencilerin okumaya güdüleyici etmenlerle karşılaşma düzeylerini öğretmen, aile, arkadaş ve kitap değişkenleri bağlamında belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Burdur il merkezi evreninden seçkisiz olarak belirlenen ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin oluşturduğu örnekleminden veriler toplanmıştır. Verileri toplamak için araştırmacı tarafından bir anket geliştirilmiştir. Ortaya çıkan sonuca göre ilköğretim öğrencileri sık sık; ilköğretim ikinci kademe ve öğrencileri ender olarak okumaya güdüleyici etmenlerle karşılaşmaktadır. Öğrenciler büyüdükçe okumaya güdüleyici etmenlerle karşılaşma düzeyleri düşmektedir. Cinsiyet değişkeni bakımından okumaya güdüleyici etmenlerle karşılaşmada belirgin bir fark yoktur.

Sünbül ve Diğerleri, (2010) “İlköğretim Öğrencileri Kitap Okuma Alışkanlıkları: Konya İli Araştırma Raporu” adlı çalışmada Konya MEM işbirliğiyle Konya ili genelinde yaptığı araştırmada 5-6-7-8. sınıf öğrencilerinin ders kitapları dışında düzenli olarak kitap okuyanların oranını % 25,84 olarak bulmuştur. Ayrıca; kız öğrencilerin düzenli kitap okuma alışkanlığının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu ve Konya ilinin tüm yerleşim yerlerinde ödevlerin çokluğu, SBS’ye hazırlanma ve televizyon seyretmenin yanı sıra il merkezlerinde bilgisayar kullanımının da öğrencilerin kitap okuma davranışlarını olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Çakmak ve Yılmaz (2009) “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği” adlı çalışmada Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarındaki etmenlere yönelik araştırma

sonuçları yer almaktadır. Araştırma kapsamında anaokulu öğrencilerinden ilkokula başlamaya en yakın olan altı yaş grubundaki 50 çocukla birebir görüşmeler yapılarak anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve bu süreçte anaokulunda gözlemde bulunulmuştur. Araştırmada ayrıca yapılandırılmış görüşme ile anaokulu öğretmenlerinden çocukların okuma alışkanlığı kazanmasına yönelik etkinlikler ve çalışmalar hakkında bilgi sağlanmıştır. Araştırma sonuçları ailelerin, çocuklara okuma çevresi oluşturma ve çocukların okumaya hazır bulunuşluklarının sağlanması için yol gösterici role sahip olduğunu ve ailenin yanı sıra arkadaş grubunun, çevrenin ve öğretmenlerin de bu hazırlık döneminde yer alan diğer önemli unsurlar olduğunu göstermiştir.

İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin olarak Türkiyede yapılan araştırmalarda, öğrencilerin okuma alışkanlıkları farklı yönleriyle incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre; öğrencilerin okula başlamadan önce okuma alışkanlığı kazanmasına yönelik ailesinin, arkadaşlarının, çevrenin ve ana sınıfı öğretmenin etkili olduğu, okul döneminde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla kitap okuduğu, öğrencinin kendi isteği, velisinin eğitim düzeyi, velisinin okumaya karşı tutumu, ekonomik durum, eve yayın gelmesi etmenlerinin öğrencilerin okumasında etkili olduğu, öğrencilerin boş zamanlarında kitap okuma etkinliğini, bilgisayar ve televizyondan sonra tercih ettiği, ilköğretimde sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencileri okumaya karşı etkileyen etmenlerin azaldığı sonuçları öne çıkmaktadır.

2.2.2.Yurt dışında yapılan araştırmalar

Öğrencilerin okuma alışkanlığı ile ilgili olarak yurt dışında yapılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Agaja (1992), “*Childrens Use of University of Maiduguri Staff Primary School Library*” (Maiduguri Üniversitesi İlköğretim Okul Kütüphanesini Çocukların Kullanımı) konusunda 4. 5. ve 6. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda 5. sınıf öğrencilerinin kütüphaneye daha çok kitap okumak için gittikleri bulunmuştur.

Neuman (1988), “*Assessing The Relation Between TV Viewing and Reading Performanc*” (Okuma Performansı ve Televizyon İzlemeleri Arasındaki İlişkiyi Değerlendirme) konulu araştırmasında, öğrencilerin günde 2-4 saat televizyon izlemelerinin okuma performanslarını etkilemediğini ancak 4 saatten fazla televizyon izlemelerinin okuma performanslarını olumsuz etkilediğini saptamıştır.

Pascoe ve Gilchrist (1987), “*Views of Children and Teachers*” (Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri) adlı araştırmalarını öğrencilerden ve öğretmenlerden seçtikleri iki grup üzerinde gerçekleştirmişlerdir. Öğrencilerin bir kitabın hangi özelliklerinden hoşlandıklarını ve öğretmenlerin öğrencilerin bir kitabın hangi özelliklerinden hoşlanacaklarına yönelik düşüncelerini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda iki grup arasında belirgin farklılıklar tespit etmişlerdir. Buna göre, öğrencilerin bir kitapta heyecan, korku ve hareket özelliklerine dikkat ettiklerini, öğretmenlerin ise öğrencilerin bir kitapta daha çok kitabın karakterlerine önem verdikleri düşüncesine sahip olduklarını bulmuşlardır.

Stahlschmidt, Agnes D. (1981). “*Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children*” (Seçilen 5. Sınıf Çocuklarının Kitap Okuma Alışkanlığı) adlı araştırmalarını 5. sınıf öğrencilerinden oluşan 147 çocuğa uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, kitap okuma miktarı ile okuma başarısı arasında belirgin bir ilişki olduğu, okuma başarısı ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Sık kitap okuyanlar okuma sebeplerini iç ve dış faktörlere bağlarken, sık kitap okumayanlar ise okumama sebebi olarak iç faktörleri göstermişlerdir.

Williams (1990), “*A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Third, Fourth and Fifth Grades*” (3. ,4. ve 5. Sınıfların Okuma İlgisi, Alışkanlıkları ve Tutumları) adlı araştırmasında 3. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma ilgisi, tutumu ve alışkanlığı ile öğretmen ve aile etkisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların okumayı çok sevdikleri ve okula başlamadan önce ailelerinin onlara kitap okuduğu, çocukların kitaplardan hoşlanmalarının en iyi yolunun onların kendi kitaplarına sahip olmalarını sağlamak olduğu tespit edilmiştir.

Graaf ve Graaf (2001), “*The Effects of Parental Resources in the Educational Career in the Netherlands: Parental Income, Beaux Arts participation, and Reading Behavior*” (Hollanda’da eğitim kariyerine ebeveynsel kaynakların etkileri: ebeveyn katılımı, beaux sanatına katılımı ve okuma davranışları) adlı çalışmasında Hollanda’da ailesel kaynakların çocukların eğitim kariyerlerine olan ilgisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; kültürel çoğalma teorisinin dayanak noktası ebeveynin kültürel sermayesinin özellikle yüksek sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklar üzerinde etkili olduğu gösterdiğini, buna karşılık kültürel hareketlilik teorisinin, düşük sosyo-ekonomik kökenlerden gelen çocuklar için ebeveyn kültürel sermayesinin daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Richard, Wilson ve Fielding (1988), “*Growth in reading and how children spend their time outside of school*” (Okumada büyüme ve çocukların okul dışında nasıl vakit geçirdikleri) adlı çalışmada 5.sınıf 155 öğrencinin okuma başarısı üzerinde alınan önlemlerde en önemli yordayıcı olan kitap okuyarak geçirdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların çoğu günlerde ya çok az ya da hiç kitap okumadıkları saptanmıştır.

Jones (1996), “*Teachers as Readers/Students as Readers.*” (Okuyucu olarak öğretmenler/okuyucu olarak öğrenciler) adlı çalışmasında, çocuklarda okuma alışkanlığının kurulmasında öğretmen ve kütüphanecilerin anahtar model oldukları belirtilmiştir. Ayrıca bu çalışmada okuyuculuk konusunda 4 yıl boyunca alan yazındaki kitaplar incelenmiş, öğrencilerin ve eğitimcilerin deneyimleri doğrultusunda zevk için okuma ve yaşam boyu öğrenmeyi geliştirmenin önemli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Jensen, Papp ve Richmond (1998) “*Improving Children's Habits in Recreational Reading*” (Çocuklarda rekreasyonel (eğlenceli) okuma alışkanlıklarının geliştirilmesi) adlı eylem projesi olan çalışmalarında, modelleme yolunun bir kombinasyonu ve öğretmenin daha fazla teşvikleriyle keyfi okuma için öğrencilerin içsel motivasyonunu artırmak ve ilköğretim öğrencilerinin eğlenceli okuma alışkanlıklarını geliştirmek için 3 devlet okulundaki 2. ve 4. sınıflara program uygulanarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda öğretmenlerin eğlendirici okuma noktasında modellemede başarısız olduğu, televizyonun öğrencilerin eğlenceli okuma

yapmalarında çocukların içsel motivasyonları için önemli bir caydırıcı olduğu, velilerin yeterince, başarılı bir model olamadığı ya da eğlenceli okuma tanımına destek alışkanlıkları teşvik etmediği ortaya çıkmıştır.

Smith, Tracy ve Weber (1998), “*Motivating Independent Reading: The Route to a Lifetime of Education*” (Bağımsız okuma alışkanlığının motive edilmesi: bir ömürlük eğitimin rotası) adlı çalışmada kırsal kesimde orta sınıf toplumda, okuma alışkanlığı düşük 2. 3. ve 6. sınıf öğrencilerinin hayat boyu okuyucu olmalarını hedefleyen bunun içinde cesaretlendirici edebiyat konularını içeren bir program tanımlanmıştır. Çalışmada anketlerden ve öğretmen gözlemlerinden elde edilen verilere göre öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmesinde eksiklikler olduğu saptanmıştır. Tanımlanan program sonrasındaki verilerde öğrencilerin olumlu yönde davranışlarının arttığı, gelişmiş sessiz okumayla, tarz ve yazar değişikliği bilgisinin gelişmişliği ve gelişmiş karışık zihinsel kitapları emsalleriyle paylaşmaları görülmüştür.

İlköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığına ilişkin olarak yurt dışında yapılan araştırmalarda, öğrencilerin okuma alışkanlığı farklı yönleriyle incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre; öğrencilerin kütüphaneyi daha çok okumak için kullandıkları, boş zamanlarını değerlendirmede eksikliklerin olduğu, televizyon izleme süresi arttıkça okumaya ayrılan zamanın azaldığı, öğrencilerin bir kitapta heyecan, korku ve hareket özelliklerine dikkat ettiği, okuma başarısı ile cinsiyet arasında herhangi bir ilişki olmadığı, velisinin, öğretmenlerin ve kütüphanecilerin okuma alışkanlığı yeterliklerinin, kendi kitabına sahip olman etmenlerinin öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olduğu sonuçları öne çıkmaktadır.

BÖLÜM III

3.Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, tarama modeli niteliğinde bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1999:77). Bu bağlamda, bu çalışmada ise ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanma durumları, velilerinin, öğretmenlerinin ve kendilerinin görüşleri alınarak belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu

İlköğretim 2., 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı durumları ile bu öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik çalışmaların belirlenmesi için kendilerinin, velilerinin ve öğretmenlerinin görüşleri ile toplanacak veriler araştırma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Bolu İl Merkezinden 10, Bolu ili ilçesi Gerede'den 1, Mudurnu'dan 2, Yeniçağa'dan 1 ilköğretim okulunun 2. 3. 4. ve 5. sınıf öğrencileri, bu sınıflarda görev yapan öğretmenler ile bu sınıflardaki öğrencilerin velileri oluşturmuştur. İlköğretim 1. sınıf öğrencileri okuma yazma öğrenme sürecinde olduklarından ve anketi dolduracak yeterlilikte olmadıklarından dolayı araştırmaya dahil edilmemişlerdir.

2010-2011 öğretim yılında Bolu il merkezinde toplam 35 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bolu ili ilçelerinde ise sırasıyla; Dörtdivan'da 4, Gerede'de 7, Göynük'de 7, Kıbrısçık'ta 1, Mengen'de 5, Mudurnu'da 8, Seben'de 2, Yeniçağa'da 3 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Araştırma grubuna dahil edilecek ilçelerin belirlenmesinde Bolu iline uzaklıkları esas alınmıştır. İlçelerin Bolu'ya olan mesafeleri en yakından uzak olana göre şu şekildedir; Yeniçağa-Bolu: 38km., Dörtdivan-Bolu: 45km., Mudurnu-Bolu:52km.,Gerede-Bolu: 54km., Seben-Bolu: 55km., Mengen-Bolu:56km.,Kıbrısçık-Bolu:66km.,Göynük-Bolu:96km.(KGM, 2011). Bu bağlamda Bolu'ya en yakın olan üç ilçe araştırma grubuna alınmıştır. Bu ilçeler yukarıda da görüldüğü gibi Yeniçağa, Dörtdivan, Mudurnu'dur. Ancak araştırma öncesi araştırmacının Dörtdivan'daki okullarla yaptığı ön görüşmelerde öğretmen ve velilerin böyle bir çalışmada genel olarak isteksiz oldukları kanaatine varması sonucu Bolu'ya en yakın dördüncü ilçe olan Gerede'nin araştırma grubuna alınmasına karar verilmiştir. Bu durumda, araştırma grubuna alınan ilçeler Yeniçağa, Mudurnu ve Gerede olmuştur. Aynı zamanda bu ilçeler, nüfusu en çok olan ilk dört ilçe arasında da yer almaktadır.

Verilerin toplanması için Bolu merkez ve belirlenen üç ilçedeki ilköğretim okulları seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Uygun örnekleme, zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir. Örneğin, kolay uygulama yapılabilen liseleri seçme gibi (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013). Bu şekilde kolay ulaşılabilen ve araştırmaya katılmaya istekli olan Bolu merkezden 10, Gerede ve Yeniçağa ilçelerinden 1'er tane, Mudurnu ilçesinden 2 ilköğretim okulu belirlenmiştir. Mudurnu ilçesinden 2 okulun seçilmesinin nedeni bu üç ilçe arasında en fazla ilköğretim okuluna sahip olmasıdır. Sonuç olarak araştırma grubu, Bolu merkez ve ilçelerden seçilen 14 ilköğretim okulunda görev yapan 2.,3.,4. ve 5.sınıf öğretmenleri ile bu öğretmenlerin öğrencileri ve velilerinden oluşturulmuştur. Araştırmada 110 öğretmen, 252 öğrenci ve 108 veli olmak üzere toplam 470 kişiden veri toplanmıştır. Araştırma grubuna giren okullar ve veri toplama amacıyla uygulanan anketlerin geri dönüş oranları Tablo 3-1'de verilmiştir.

Tablo 3-1 Araştırma yapılan okullar ve anketin dönüş oranları

Okullar	Velilere Dağıtılan Anket Sayısı	Velilerden Alınan Anket Sayısı	Veli Anketleri Dönüş Oranı (%)	Öğretmenlere Dağıtılan Anket Sayısı	Öğretmenlerden Alınan Anket Sayısı	Öğretmen Anketleri Dönüş Oranı (%)	Öğrencilere Dağıtılan Anket Sayısı	Öğrencilerden Alınan Anket Sayısı	Öğrenci Anketleri Dönüş Oranı (%)	Toplam		
										Verilen Anket Sayısı	Alınan Anket Sayısı	Anket Dönüş Oranı (%)
Bolu 100. Yıl İ.O.	08	07	87,5	08	07	87,5	16	11	68,7	32	25	78,1
Bolu Canip Baysal İ.O.	12	11	91,6	12	11	91,6	28	28	100	52	50	96,2
Bolu Dağkent Kiroğlu İ.O.	04	03	75,0	04	04	100	24	23	95,8	32	30	93,8
Bolu Dodurga Abdi Sin İ.O.	04	04	100	04	04	100	08	08	100	16	16	100,0
Bolu Kültür İ.O.	28	27	96,4	12	10	83,3	60	55	91,6	100	92	92,0
Bolu Mehmet Akif Ersoy İ.O.	10	10	100	11	11	100	06	06	100	27	27	100,0
Bolu Mevlana İ.O.	04	02	50,0	04	04	100	11	11	100	19	17	90,0
Bolu Milli Egemenlik İ.O.	09	08	88,8	09	09	100	31	26	83,8	49	43	87,8
Bolu Yukarı Soku İ.O.	08	07	87,5	08	07	87,5	24	21	87,5	40	35	87,8
Bolu Yunus Emre İ.O.	08	05	62,5	10	10	100	16	09	56,2	34	24	70,6
Bolu Gerede Mithat Dayı Oğlu İ.O.	12	10	83,3	14	13	92,8	21	18	85,7	47	41	87,2
Bolu Mudurnu Dumlupınar İ.O.	08	07	87,5	04	04	100	10	10	100	22	21	95,4
Bolu Mudurnu Taşkesti İ.O.	09	07	77,7	09	09	100	24	20	83,3	42	36	85,7
Bolu Yeniçağa Mehmet Çelik İ.O.	-	-	-	08	07	87,5	06	06	100	14	13	92,9
Toplam	124	108	87,0	117	110	94,0	285	252	88,4	526	470	89,4

Tablo 3-1’de araştırma grubundaki öğretmen, öğrenci ve velilere uygulanan anketlerin geri dönüş oranları incelendiğinde; velilerde %87,0 öğretmenlerde %94,0 ve öğrencilerde %88,4 ve toplamda %89,4 olduğu görülmektedir. Velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin demografik özellikleri tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Velilerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve eş öğrenim durumu, meslek, eş mesleği ve yerleşim yeri bilgileri Tablo 3-2’de verilmiştir.

Tablo 3-2 Velilerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve eş öğrenim durumu, meslek, eş mesleği ve yerleşim yeri

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	75	69,4
	Erkek	33	30,6
	Toplam	108	100,0
Yaş	20-25	1	0,9
	26-30	13	12,0
	31-35	37	34,3
	36 yaş ve yukarısı	57	52,8
	Toplam	108	100,0
Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	-	-
	İlkokul	30	27,8
	Ortaokul	06	5,6
	Lise	36	33,3
	Üniversite	34	31,5
	Lisans Üstü	02	1,8
	Toplam	108	100,0
Eş Öğrenim Durumu	Okur-Yazar Değil	-	-
	İlkokul	32	29,6
	Ortaokul	17	15,8
	Lise	31	28,7
	Üniversite	27	25,0
	Lisans Üstü	01	0,9
	Toplam	108	100,0
Meslek	Ev Hanımı	56	51,9
	Memur	26	24,1
	İşçi	12	11,1
	Serbest Meslek	10	9,3
	Esnaf	04	3,7
	Çiftçi	0	0,0
	Toplam	108	100,0
Eş Mesleği	Ev Hanımı	24	22,2
	Memur	25	23,1
	İşçi	34	31,5
	Esnaf	13	12,0
	Serbest Meslek	10	9,3
	Çiftçi	02	1,9
	Toplam	108	100,0
Yerleşim Yeri	İl Merkezi	80	74,1
	İlçe Merkezi	15	13,9
	Köy	13	12,0
	Toplam	108	100,0

Tablo 3-2 incelendiğinde, araştırmaya katılan velilerin %69,4'ü kadın, %30,6'sı erkek olduğu görülmektedir. Velilerin %52,8'i 36 yaş ve üstü, %34,3'ü 31-35 yaş, %12'si 26-30 yaş, %0,9'u ise 20-25 yaş aralığındadır. Velilerin %33,3'ü lise, %31,5'i üniversite, %27,8'i ilkokul, %5,6'sı ortaokul, %1,8'i ise lisansüstü eğitim mezunudur. Velilerin eşlerinin öğrenim durumları ise, %29,6'sı ilkokul, %28,7'si lise %25,0'ı üniversite, %15,8'i ortaokul, %0,9'u ise lisansüstü eğitim mezunudur. Velilerin %51,9'u ev hanımı, %24,1'i memur, %11,1'i işçi, %9,3'ü serbest meslek, %3,7'si esnaf tır. Velilerin eşlerinin meslekleri ise, %31,5'i işçi, %23,1'i memur, %22,2'si ev hanımı, %12,0'ı esnaf, %9,3'ü serbest meslek ve %1,9'u çiftçidir. Velilerin, %74,1'i il merkezinde %13,9'u ilçe merkezi, %12,0'ı ise köyde ikamet etmektedir. Velilerin çocuklarına ilişkin bilgiler Tablo 3-3'te verilmiştir.

Tablo 3-3 Velilerin çocuklarına ilişkin bilgiler

Çocukların Bilgileri		f	%
Çocuk Sayısı	1	17	15,7
	2	60	55,6
	3 veya fazlası	31	28,7
	Toplam	108	100,0
Sınıf Düzeyi	2.Sınıf	26	24,1
	3.Sınıf	32	29,6
	4.Sınıf	24	22,2
	5.Sınıf	26	24,1
	Toplam	108	100,0
Çocukların Evde Ders Çalışma Ortamı	Var	103	95,4
	Yok	5	4,6
	Toplam	108	100,0

Tablo 3-3'de velilerin çocuk sayılarına bakıldığında %55,6'sının iki, %28,7'sinin üç veya daha fazla, %15,7'sinin ise bir çocuğu olduğu görülmektedir. Velilerin çocuklarının sınıf düzeyleri incelendiğinde, %29,6'sı 3.sınıf, %24,1'i 2.sınıf, %24,1'i 5.sınıf, %22,2'si 4.sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Velilerin çocuklarının evde ders çalışma ortamının olup olmadığına bakıldığında, %95,4'i ders çalışma ortamı olduğunu, %4,6'sı ise olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan velilerin tamamına yakınının çocukları için evde ders çalışma ortamı oluşturdukları görülmektedir. Öğretmenlerin cinsiyet, eğitim durumu, hizmet süresi ve yaş durumları Tablo 3-4'de verilmiştir.

Tablo 3-4 Öğretmenlerin cinsiyeti, eğitim durumu, hizmet süreleri ve yaşları

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	58	52,7
	Erkek	52	47,3
	Toplam	110	100,0
Eğitim Durumu	Lisans	77	70,0
	Ön Lisans	23	20,9
	Lisansüstü	10	9,1
	Toplam	110	100,0
Hizmet Yılı	0-5 yıl	13	11,8
	6-10 yıl	22	20,0
	11-15 yıl	30	27,3
	16 yıl ve yukarısı	45	40,9
	Toplam	110	100,0
Yaş	20-25 yıl	04	3,6
	26-30 yıl	24	21,9
	31-35 yıl	17	15,4
	36 yıl ve yukarısı	65	59,1
	Toplam	110	100,0

Tablo 3-4 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %52,7'sinin kadın, %47,3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim durumlarına bakıldığında, %70'si lisans, %20,9'u ön lisans, %9,1'i lisansüstü eğitimi olduğunu belirtmiştir. Hizmet yılına göre öğretmenlerin, %40,9'u 16 yıl ve yukarısı, %27,3'ü 11-15 yıl, %20'si 6-10 yıl, %11,8'i de 0-5 yıl arası mesleki kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin yaşları incelendiğinde, %59,1'i 36 ve yukarısı, %21,9'u 26-30, %15,4'ü 31-35 , %3,6'sı ise 20-25 arası yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin ikamet yerleri, okul ve sınıfına ilişkin bilgiler Tablo 3-5'de verilmiştir.

Tablo 3-5 Öğretmenlerin ikamet yeri, okul ve sınıfına ilişkin bilgiler

İkamet Yeri, Okul ve Sınıf Bilgileri		f	%
Okutulan Sınıf Düzeyi	2. Sınıf	25	22,7
	3.Sınıf	27	24,6
	4.Sınıf	25	22,7
	5.Sınıf	33	30,0
	Toplam	110	100,0
Sınıf Öğrenci Sayıları	10-15 öğrenci	02	1,8
	16-20 öğrenci	12	10,9
	21-25 öğrenci	29	26,4
	26-30 öğrenci	25	22,7
	30-35 öğrenci	24	21,8
	36 ve üstü öğrenci	18	16,4
Toplam		110	100,0
İkamet Edilen Yer	İl Merkezi	77	70,0
	İlçe Merkezi	20	18,2
	Köy	13	11,8
	Toplam	110	100,0
Görev Yapılan Okulun Yeri	İl Merkezi	72	65,5
	İlçe Merkezi	26	23,6
	Köy	12	10,9
	Toplam	110	100,0

Tablo 3-5’de öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeylerine ilişkin görüşlerinde, %30,0’ı 5. sınıfta, %24,6’sı 3. sınıfta, %22,7’si 2. sınıfta, %22,7’si 4. sınıfta görev aldıklarını belirtmişlerdir. Sınıflarındaki öğrenci sayıları incelendiğinde öğretmenlerin, %26,4’ünün 21-25, %22,7’sinin 26-30, %21,8’inin 30-35, %16,4’ünün 36 ve üstü, %10,9’unun 16-20, %1,8’inin ise 10-15 arası öğrencisi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %70,0’ı il merkezinde, %18,2’si ilçe merkezinde, %11,8’i köyde ikamet ettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin görev yaptığı okul yerleri incelendiğinde, %65,5’i il merkezinde, %23,6’sı ilçe merkezi %10,9’u ise köylerde görev yapmaktadır. Öğrencilerin cinsiyet, öğrenim görülen ilköğretimin yeri ve evde ders çalışma ortamı bilgileri Tablo 3-6’da verilmiştir.

Tablo 3-6 Öğrencilerin cinsiyet, öğrenim görülen ilköğretimin yeri ve evde ders çalışma ortamı bilgileri

Sınıf		2		3		4		5		Genel Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyet	Kız	33	52,3	36	58,1	34	54,8	40	61,5	143	56,7
	Erkek	30	47,6	26	41,9	28	45,2	25	38,5	109	43,3
	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0
Öğrenim Görülen İlköğretimin Yeri	İl Merkezi	41	65,1	53	85,5	41	66,1	44	67,7	179	71,0
	İlçe Merkezi	14	22,2	3	4,8	12	19,4	14	21,5	43	17,1
	Köy	8	12,7	6	9,7	9	14,5	7	10,8	30	11,9
	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0
Evde ders çalışma ortamı	Var	60	95,2	59	95,2	59	95,2	61	93,8	239	94,8
	Yok	3	4,8	3	4,8	3	4,8	4	6,2	13	5,2
	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0

Tablo 3-6’da öğrencilerin cinsiyetleri incelendiğinde, %56,7’sinin kız, %43,3’ünün erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri ilköğretim okullarının yerine bakıldığında %71,0’ı il merkezi, %17,1’i ilçe merkezi, %11,9’u köydedir. Öğrencilerden %94,8’i evde ders çalışma ortamlarının olduğunu, %5,2’si ise olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin aile bireyleri bilgileri Tablo 3-7’de verilmiştir.

Tablo 3-7 Öğrencilerin aile bireyleri bilgileri

Sınıf		2		3		4		5		Genel Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar	-	-	1	1,6	-	-	1	1,5	2	0,8
	Değil	-	-	1	1,6	-	-	1	1,5	2	0,8
	İlkokul	32	50,8	26	41,9	44	71,0	38	58,5	140	55,5
	Ortaokul	8	12,7	8	12,9	2	3,2	8	12,3	26	10,3
	Lise	16	25,4	20	32,3	12	19,4	15	23,1	63	25,0
	Üniversite	7	11,1	7	11,3	4	6,5	3	4,6	21	8,3
Baba Eğitim Durumu	Okur-Yazar	-	-	1	1,6	-	-	-	-	3	1,2
	Değil	2	3,2	1	1,6	-	-	-	-	3	1,2
	İlkokul	14	22,2	11	17,7	16	25,8	18	27,7	59	23,4
	Ortaokul	8	12,7	12	19,4	14	22,6	12	18,5	46	18,3
	Lise	21	33,3	24	38,7	25	40,3	24	36,9	94	37,3
	Üniversite	18	28,6	14	22,6	7	11,3	11	16,9	50	19,8
Anne Mesleği	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0
	Ev Hanımı	57	90,5	49	79,0	53	85,5	51	78,5	210	83,4
	Memur	2	3,2	3	4,8	3	4,8	3	4,6	11	4,4
	İşçi	4	6,3	9	14,5	4	6,5	8	12,3	25	9,9
	Esnaf	-	-	1	1,6	2	3,2	3	4,6	6	2,4
	Çiftçi	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	-	-
Anne Mesleği	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0

Baba Mesleği	İşsiz	3	4,8	1	1,6	1	1,6	3	4,6	8	3,1
	Memur	22	34,9	16	25,8	8	12,5	10	15,4	56	22,0
	İşçi	34	53,6	35	56,5	41	64,1	37	56,9	147	57,9
	Esnaf	3	4,8	8	12,9	9	14,1	11	16,9	31	12,2
	Çiftçi	1	1,6	2	3,2	5	7,8	4	6,2	12	4,7
	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0
Kardeş Sayısı	0	13	20,6	11	17,7	9	14,5	9	13,8	42	16,7
	1	32	50,8	34	54,8	28	45,2	24	36,9	118	46,8
	2	8	12,7	9	14,5	18	29,0	16	24,6	51	20,2
	3 veya fazlası	10	15,9	8	12,9	7	11,3	16	24,6	41	16,3
	Toplam	63	100,0	62	100,0	62	100,0	65	100,0	252	100,0

Tablo 3-7’de öğrencilerin anne eğitim durumlarına bakıldığında %55,5’inin ilkokul, %25,0’ının lise %10,3’ünün ortaokul %8,3’ünün üniversite mezunu olduğu, 0,8’inin ise okur-yazar olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin baba eğitim durumlarına bakıldığında, %37,3’ünün lise, %23,4’ünün ilkokul, %19,8’inin üniversite, %18,3’ünün ortaokul mezunu olup, %1,2’sinin okur-yazar olmadığı belirlenmiştir. Anne mesleğine bakıldığında, %83,4’ü ev hanımı, %9,9’u işçi, %4,4’ü memur %2,4’ü esnaf olduğu görülmektedir. Baba mesleğine bakıldığında, %57,9’unun işçi, %22,0’ının memur, %12,2’sinin esnaf, %4,7’sinin çiftçi, %3,1’inin ise işsiz olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde, %46,8’i 1, %20,2’si 2, %16,3’ü 3 veya daha fazla kardeşe sahipken %16,7’sinin ise kardeşinin olmadığı görülmektedir. Öğretmenlere göre sınıflarındaki öğrencilerin genel olarak sosyo-ekonomik düzeyleri Tablo 3-8’de verilmiştir.

Tablo 3-8 Öğretmenlere göre öğrencilerinin genel olarak sosyo-ekonomik düzeyleri

	f	%
Düşük	39	35,5
Orta	69	62,7
Yüksek	02	1,8
Toplam	110	100,0

Tablo 3-8’de öğretmenlere göre sınıflarındaki öğrencilerin genel olarak sosyo-ekonomik düzeylerine bakıldığında, %62,7’si öğrencilerinin orta, %35,5’i düşük, %1,8’i ise yüksek sosyo-ekonomik durumda olduğunu belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan *Okuma Alışkanlığı Öğrenci Anketi*, *Okuma Alışkanlığı Öğretmen Anketi*, *Okuma Alışkanlığı Veli Anketi* kullanılmıştır. Bu üç anket formunun oluşturulması aşamasında öncelikle konuyla ilgili kaynaklar (kitap, dergi, internet vb.) ve araştırmalar (yüksek lisans tezi, doktora tezi vb.) incelenmiştir. İnceleme sonrasında veliye, öğretmene ve öğrenciye hitap edecek görsel bir ön kapak ile kapağın arkasına ise anket yönergesi hazırlanmıştır. Veli, öğretmen ve öğrenci anketleri kişisel bilgiler ile okuma alışkanlığı ile ilgili sorular olmak üzere iki bölümden oluşturulmuştur. Veli anketinin kişisel bilgiler bölümünde 9 çoktan seçmeli, okuma alışkanlığı ile ilgili bölümünde ise 24 çoktan seçmeli ve 14 boşluk doldurma olmak üzere toplam 38 soru hazırlanmıştır (bkz. Ek 2). Öğretmen anketinin kişisel bilgiler bölümünde 7 çoktan seçmeli, okuma alışkanlığı ile ilgili bölümünde 11 çoktan seçmeli ve 19 boşluk doldurma olmak üzere toplam 30 soru hazırlanmıştır (bkz. Ek 3). Öğrenci anketinin kişisel bilgiler bölümünde 11 çoktan seçmeli, okuma alışkanlığı ile ilgili bölümünde 26 çoktan seçmeli ve 14 boşluk doldurma olmak üzere toplam 40 soru hazırlanmıştır (bkz. Ek 4).

Araştırmanın amaçlarına uygun oluşturulan anket formları, okuma-yazma öğretimi ve ilköğretim, program geliştirme ve ölçme değerlendirme alanlarında sekiz uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan denemelik anket formlarındaki maddeleri araştırmanın amacı doğrultusunda değerlendirmeleri istenmiştir. Anket formları, uzmanların soru metinlerinin anlaşılabilirliği, kullanılan dil, soru türü, soru seçenekleri, soru sayıları, soru sıralaması ve eklenmesini istedikleri sorular dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ön uygulama için hazır hale getirilmiştir. Buna göre; veli anketi kişisel bilgiler bölümü 11, okuma alışkanlığı ile ilgili sorular bölümü 24 çoktan seçmeli ve 6 boşluk doldurma olmak üzere toplam 30 soru, öğretmen anketi kişisel bilgiler bölümü 9, okuma alışkanlığı ile ilgili sorular bölümü 13 çoktan seçmeli ve 16 boşluk doldurma olmak üzere toplam 29 soru, öğrenci anketi ise kişisel bilgiler bölümü 10, okuma alışkanlığı ile ilgili sorular bölümü 23 çoktan seçmeli ve 11 boşluk doldurma olmak üzere toplam 34 sorudan oluşturulmuştur. Böylece anketin uzman kanısına dayalı geçerlik kanıtları sağlanmıştır.

Anketlerde soruların anlaşılabilirliği, cevaplanabilirliği, amaca uygunluğu ve güvenilirliğinin belirlenmesi için yapılan ön uygulamanın örneklem büyüklüğünün yaklaşık %5'i kadar bir grupta yapılabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2005). Bu durumda hazırlanan anket formları 6 veliye, 6 öğretmene ve 14 öğrenciye araştırmacı tarafından araştırma öncesinde ön deneme amacıyla uygulanmıştır. Ön deneme sonrasında her üç anket formundaki soru sayılarında bir değişiklik olmamış ancak bazı soruların daha anlaşılır olması ile ilgili yapılan öneriler doğrultusunda ifade değişiklikleri yapılarak anketlere son şekilleri verilmiştir. (bkz. Ek 2, Ek 3, Ek 4).

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmada verilerin toplanması için kullanılan anket formlarının uygulanabilmesi için Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli araştırma izni alınmıştır (bkz. Ek 1). Anket formları, 2010-2011 öğretim yılında Bolu İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında 2.,3.,4. ve 5. Sınıfta görev yapan öğretmenlere, bu öğretmenlerin öğrencilerine ve velilerine araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırma verileri 27.04.2011 tarihinde toplanmaya başlanmış, 20.05.2011 tarihinde sona ermiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada anket yoluyla toplanan verilerin analizinde yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları sunulurken; (%10-20) arasındaki veriler “çok az bir bölümü”, (%20-30) arasındaki sayısal veriler araştırma grubunun “az bir bölümü”, (%40-50) arasındaki sayısal veriler araştırma grubunun “yarıya yakını ya da yaklaşık yarısı”, (%50-60) arasındaki sayısal veriler araştırma grubunun “yarıdan fazlası”, (%60-70) arasındaki sayısal veriler araştırma grubunun “çoğunluğu”, (%85-100) arasındaki sayısal veriler araştırma grubunun “çok büyük bir bölümü ya da tamamına yakını” olarak adlandırılmıştır. Bunun yanında yine bulgular ifade edilirken örneğin; (%23,1) “velilerin yaklaşık 1/4'ü”, (%37,0) “ velilerin 1/3'ünden fazlası”, (%78,6) “öğrencilerin 3/4'ünden fazlası” şeklinde tanımlanmıştır.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde ilköğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı ile ilgili veli, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesine yönelik bulgular yer almaktadır. Bulgular üç başlık altında incelenmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Çocuklarına Okuma Alışkanlığı Kazandırmadaki Uygulamaları ve Görüşleri

Bu alt bölümde velilerin okuma alışkanlığı durumları ile çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmadaki uygulamaları ve görüşlerini içeren bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Velilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin verdikleri yanıtlar Tablo 4-1’de verilmiştir.

Tablo 4-1 Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin veli görüşlerinin dağılımı

Görüşler	f	%
İnsanın ilgi ve merakı doğrultusunda düzenli ve sürekli okuyarak okumasını geliştirmesidir.	61	56,5
İnsanın kendini bilgi yönünden geliştirmesi, zihnini açması ve kültürlü olması demektir.	52	48,2
Okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almaktır.	25	23,1
Boş zamanlarda kitap okumaktır.	12	11,1
Yaşamsal bir ihtiyaç ve yaşam sevgisini artıran vazgeçilmez bir tutkudur.	11	10,2

Tablo 4-1’de velilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin görüşlerine bakıldığında, yarıdan fazlası (%56,5) “insanın ilgi ve merakı doğrultusunda düzenli ve sürekli okuyarak okumasını geliştirmesi”, yaklaşık yarısı (%48,2) “insanın kendini bilgi yönünden geliştirmesi, zihnini açması ve kültürlü olması”, yaklaşık 1/4’ü (%23,1) “okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almak” olarak tanımlamıştır. Velilerin

az bir bölümü ise “boş zamanlarda kitap okumak” (%11,1) ve “yaşamsal bir ihtiyaç ve yaşam sevgisini artıran vazgeçilmez bir tutku” (%10,2) tanımını yapmıştır.

Literatürde okuma alışkanlığı ile ilgili tanımlamalardan bazıları şöyledir. Okuma alışkanlığı kişinin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli biçimde gerçekleştirmesidir (Devrimci, 1993). Benzer bir tanım da okuma alışkanlığı bireyin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli düzenli bir biçimde ve eleştirici/irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesidir (Yılmaz,1993). Bir başka tanıma göre okuma alışkanlığı, bireyin temel okuma becerisini izleyen bir süreç olarak, bireyin okuma eylemine şartlandırılması ve güdülenmesine bağlı olarak bu eylemin alışkanlığa dönüştürülmesidir (Gürcan, 1999: 37). Bir diğer tanımda ise, okuma alışkanlığı bireyin okumayı bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde, eleştirici bir nitelikte gerçekleştirmesi olarak açıklanmıştır (Doğanay, 2001: 41). Okuma alışkanlığına ilişkin velilerin tanımlarıyla literatürün örtüştüğü görülmektedir. Velilerin “insanın ilgi ve istekleri doğrultusunda okuyacaklarını seçmesi”, “okumayı düzenli ve sürekli yapması”, “okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almak” ve “yaşamsal bir ihtiyaç” ifadeleri literatürdeki tanımlarda da yer almaktadır. Velilerin az bir bölümünün okuma alışkanlığını “boş zamanlarda okumak” olarak tanımlaması ise okuma eylemine sınırlı bir bakış açısı olduğunu göstermektedir. Okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı konusunda velilerin kendilerine ait görüşleri Tablo 4-2’de verilmiştir.

Tablo 4-2 Velilerin okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı durumlarına ilişkin dağılım

Görüşler		f	%
Okumayı seviyor musunuz?	Evet	100	92,6
	Hayır	8	7,4
	Toplam	108	100,0
Okuma alışkanlığınız var mı?	Evet	64	59,2
	Hayır	44	40,8
	Toplam	108	100,0
Çocuklarınız okuma alışkanlığınızın olduğunu biliyor mu?	Evet	64	100,0
	Hayır	-	-
	Toplam	64	100,0

Tablo 4-2’de velilerin, “Okumayı seviyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında tamamına yakını (%92,6) “evet”, %7,4’ü “hayır” yanıtını vermiştir. Velilerin tamamına yakınının okumayı sevdiğini belirtmesi olumlu bir durum olmakla birlikte bu tutumun aynı zamanda çocuklarına da okumayı sevdirmeye konusunda bir çabaya da dönüşebileceği açısından umut verici olabilir. Tabloda 4-2’de velilerin, “Okuma alışkanlığınız var mı?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında yarısından fazlası (%59,2) “evet”, %40,8’i “hayır” yanıtını vermişlerdir. Velilerin görüşlerine göre, tamamına yakınının okumayı sevmesine karşın yarısından fazlasının okuma alışkanlığı olduğu, yarısına yakınının ise olmadığı ortaya çıkmıştır. Okuma alışkanlığı olan velilerin bu özelliğiyle çocuklarına olumlu bir örnek olurken, okuma alışkanlığı olmayan veliler okumayı sevdiklerini belirtmelerine rağmen bunu davranışa dönüştürmedikleri için çocuklarına doğru model olamayabilirler. Tablo 4-2’de okuma alışkanlığı olan velilerin “Çocuklarınız okuma alışkanlığınızın olduğunu biliyor mu?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında tamamı (%100) “evet” yanıtını vermiştir. Okuma alışkanlığına sahip olduğunu belirten velilerin tamamının çocuklarına bu yönlerini göstermeleri ve onlara örnek olmaları çocuklarının okumaya karşı olan ilgisini ve bakış açısını olumlu yönde etkileyecek ve bu ailelerin çocukları daha kolay ve istekli okuma alışkanlığı kazanabilecektir. Velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayıları Tablo 4-3’de verilmiştir.

Tablo 4-3 Velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayılarına ilişkin dağılım

	1-5 tane	6-10 tane	11-15 tane	16-20 tane	21-25 tane	26-30 tane	31-35 tane	36 ve fazlası	Toplam
f	40	19	14	10	6	5	-	14	108
%	37,0	17,6	13,0	9,3	5,6	4,6	-	13,0	100,0

Tablo 4-3’de velilerin ortalama bir yılda okudukları kitap sayılarına bakıldığında, 1/3’ünden fazlası (%37,0) 1-5 arası kitap okuduğunu belirtirken çok azı 6-10 tane (%17,6) ve 11-15 tane (%13,0) kitap okuduğunu belirtmiştir. Bir yılda 16 ve üzeri kitap okuduğunu belirten velilerin oranı ise daha da düşüktür. Velilerin %9,3’ü 16-20 arası, %5,6’sı 21-25, %4,6’sı 26-30 arası kitap okuduğunu belirtmiştir. Bir yılda ortalama 36 ve üzeri kitap okuyan velilerin oranı ise %13,0’dır. Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların okudukları kitap sayısına göre ne derece okur olduğunu gösteren dünyada en yaygın kabul gören Amerikan Kütüphane

Derneği'nin ölçütüne göre velilerin okuyucu durumlarını değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu ölçüt şu şekildedir.

Çok okuyan okuyucu: 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan kişi,

Orta düzeyde okuyan okuyucu: 1 yılda 6-20 arası kitap okuyan kişi,

Az okuyan okuyucu: 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan kişi,

Okuyucu olmayan: Hiç kitap okumayan kişidir (Aktaran: Şirin ve Soylu, 2003: 18)

Bu belirlemelere göre velilerin 1/4' ünden fazlası (%37,0) az okuyan okuyucu, yarıya yakını (6-10 tane kitap okuyan %17,6 + 11-15 tane kitap okuyan %13,0 + 16-20 tane kitap okuyan %9,3=%39,9) orta düzeyde okuyucu, yaklaşık 1/4'ü (21-25 tane kitap okuyan %5,6 + 26-30 tane kitap okuyan %4,6 + 36 ve fazlası kitap okuyan %13,6 = %23,2) çok okuyan okuyucudur. Bu sonuçlara göre orta derecede okuyucu ile çok okuyan okuyucu, okuma alışkanlığına sahip olma durumu ile açıklanırsa velilerin (%39,9+%23,2) %63,1'inin okuma alışkanlığına sahip olduğu söylenebilir. Bu bulgu bir önceki tabloda velilerin %59,2'sinin kendilerinde okuma alışkanlığı olduğunu belirten bulgu ile örtüşmektedir. Çocuklarının okuma alışkanlığı ve evde kendisine ait yayınlarını koyacağı bir yerin olup olmama durumuna ilişkin veli görüşleri Tablo 4-4' de verilmiştir.

Tablo 4-4 Çocuklara ait evde kitaplık bulunma durumu ile okuma alışkanlıklarına ait veli görüşleri

Görüşler		f	%
Çocuğunuzun okuma alışkanlığına sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	70	64,8
	Hayır	38	35,2
	Toplam	108	100,0
Çocuğunuzun kendine ait bir kitaplığı veya ona ayırdığınız bir raf ya da bölüm var mı?	Evet	100	92,6
	Hayır	8	7,4
	Toplam	108	100,0

Tablo 4-4'de velilerin “Çocuğunuzda okuma alışkanlığı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında yaklaşık 2/3'ü (%64,8) çocuklarının okuma alışkanlığının olduğunu belirtirken 1/3'ünden fazlası (%35,2) olmadığını belirtmiştir. Eğitim-öğretim yaşantısında okuyan öğrencinin konuşma, yazma, eleştiri, çözümleme-bireşim ve düş gücü, dinleme-düşünme yeteneği gelişir ve ilgi alanı genişler

(Nas, 2002: 41). Yapılan araştırmalar kanıtlamıştır ki okuma, eğitimdeki verimliliği artırmakta; bu verimlilik ekonomiye olumlu yönde etki etmekte ve sonuçta da toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır (Yılmaz, 1993: 26-27). Buna göre velilerin yaklaşık 2/3'ünün çocuklarında okuma alışkanlığı olduğunu belirtmesi önemli bir bulgudur. Fakat okuma alışkanlığının çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerine olan etkileri düşünüldüğünde çalışma grubunun 1/3'ünün çocuklarında okuma alışkanlığı olmadığını belirtmesi önemli bir sonuç olabilmektedir.

Tabloda “Çocuğunuzun evde kendine ait bir kitaplığı veya ona ayırdığınız bir raf ya da bölüm var mı?” sorusuna velilerin tamamına yakını (%92,6) “evet”, %7,4’ü “hayır” yanıtını verdikleri görülmektedir. İnan (2005: 17) yaptığı bir araştırmada okuma alışkanlığının kazanılmasında ve geliştirilmesinde evde kitaplık bulunmasının ve bu kitaplıkta çocuğun kendine ait çok sayıda kitabın olmasının etkisinin büyük olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuca göre bu araştırmada velilerin tamamına yakınının çocuklarının kendilerine ait bir kitaplığının veya onlara ayrılmış bir raf ya da bölümün var olduğunu belirtmesi önemli bir bulgudur. Evde çocuklara ayrılan bu tür yerler çocukların okuma araç-gereçlerini düzenli olarak bırakabileceği onları önemseyebileceği, okumaya karşı olumlu düşünceler geliştirebileceği ve sahiplenebileceği yer olarak hissetmesini sağlayabileceği gibi çocuklarda okuma alışkanlığının oluşması veya gelişmesinde de olumlu etkileri olabilir. Diğer taraftan Tablo 4-4'teki bulgu göz önüne alındığında velilerin 1/3'ü çocuklarında okuma alışkanlığı olmadığını belirtmesine rağmen velilerin tamamına yakınının bu durumu önemseyerek evde çocuklarına ait kitaplık ya da bir bölüm oluşturdukları ortaya çıkmıştır. Bu durum velilerin bu konuda oldukça duyarlı davrandıklarını ve bu konuda çaba sarf ettiklerini göstermektedir. Çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasının gerekliliği ile ilgili veli görüşleri Tablo 4-5’de verilmiştir.

Tablo 4-5 Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasının gerekliliğine ilişkin veli görüşleri

Görüşler	f	%
Çocuklarınıza okuma alışkanlığı kazandırılmasını gerekli görüyor musunuz?	Evet	108
	Hayır	-
	Toplam	108
		100,0

Tablo 4-5’de velilerin “Çocuklarınıza okuma alışkanlığı kazandırılmasını gerekli görüyor musunuz?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında tamamı (%100) “evet” yanıtını vermiştir. Okumanın alışkanlık hâline gelmesinde rol oynayan bir çok etken bulunmaktadır. Bunlar arasında en başta çocuğun ailesi, sonra da içinde yaşadığı toplum, okulu ve öğretmeni bulunmaktadır (Gürcan, 1999). Bu araştırmada velilerin tamamının çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasını gerekli görmesi, velilerin bu konuyu önemseyişini göstermektedir. Diğer taraftan velilerin çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında okul ve çevre ile işbirliğine açık olabilecekleri sonucu da çıkarılabilir. Çocuklarının neden okuma alışkanlığı kazanması gerektiğine ilişkin veli görüşleri Tablo 4-6’da verilmiştir.

Tablo 4-6 Çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasının nedenlerine ilişkin veli görüşleri

Görüşler	f	%
Yaşamında ve sınavlarında başarılı olup, yaşamını değiştirebilmesi, ideallerine kavuşabilmesi için.	35	32,4
Bilgi sahibi olması için.	28	25,9
Kültürlü ve toplumda saygı gören, kendine güvenen sosyal bir insan olması için.	26	24,1
Çevresiyle iletişimi, kendini ifade edebilmesi, konuşması ve anlatımı iyi olması için.	21	19,4
Kendini, maneviyatını, karakterini ve kelime bilgisini geliştirmesi için.	20	18,5
Görüşlerini, hayal gücünü ve zihnini geliştirebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi için.	19	17,6
Okuduğunu algılaması, anlaması ve yorumlama gücünü artırabilmesi için.	18	16,7
Vatana, millete faydalı sorumluluk sahibi iyi bir insan olması için.	9	8,3
Çocuğunun hayatı ve okumayı sevmesi, ileri görüşlü olması ve kitabı iyi bir dost görmesi için.	6	5,6
Boş vakitlerin değerlendirilmesi için.	5	4,6
Ben ve öğretmenin istediği erken yaşta kazanılması gereken iyi bir kazanım olduğu için.	4	3,7
Kötü alışkanlıktan uzak durması için.	2	1,9

Tablo 4-6’da velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasının gerekliliğine ilişkin görüşlerine bakıldığında, %32,4’ü çocuğunun yaşamında ve sınavlarında başarılı olup yaşamını değiştirebilmesi ve ideallerine kavuşabilmesi, %25,9’u çocuğunun bilgi sahibi olması ve %24,1’i çocuğunun kültürlü ve toplumda saygı gören, kendine güvenen sosyal bir insan olması için okuma alışkanlığı kazanmasını istemektedir. Velilerin daha az bir bölümü, çocuğunun çevresiyle iletişimi, kendini ifade edebilmesi, konuşması ve anlatımının iyi olması (%19,4), kendini, maneviyatını, karakterini ve kelime bilgisini geliştirmesi (%18,5), görüşlerini, hayal gücünü ve zihnini geliştirebilmesi, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmesi (%17,6), okuduğunu algılaması, anlaması ve yorumlama gücünü artırabilmesi (%16,7) için

okuma alışkanlığı kazanmasını istemektedir. Velilerin çok azı ise, çocuğunun vatana, millete faydalı sorumluluk sahibi iyi bir insan olması (%8,3), hayatı ve okumayı sevmesi, ileri görüşlü olması ve kitabı iyi bir dost görmesi (%5,6), boş vakitlerin değerlendirilmesi (%4,6), erken yaşta kazanılması gereken iyi bir kazanım olması (%3,7), kötü alışkanlıktan uzak durması (%1,9) için okuma alışkanlığı kazanmasını gerekli gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 4-6 incelendiğinde velilerin çok farklı nedenlerle çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmalarını istedikleri görülmektedir. Bu nedenler arasında, çocuklarının sosyal yaşamda ve sınavlarda başarılı olması, yaşamını değiştirmesi, ideallerine kavuşması, bilgi sahibi olması, kişisel gelişimini sağlaması, çevresinde saygı gören birisi olması, iletişimi kuvvetli olması ön plana çıkmaktadır. Velilerin çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasını gerekli gördüğü nedenler birlikte değerlendirildiğinde okuma alışkanlığının çocuklarının kişisel gelişimleri ve gelecekleri üzerinde çok önemli etkileri olduğunun farkında oldukları sonucu çıkarılabilir. Çocuklarının okuma alışkanlığı olmadığını belirten velilere (%35,2) bu alışkanlığı kazanamama nedenleri sorulduğunda verdikleri yanıtlar Tablo 4-7’de verilmiştir.

Tablo 4-7 Çocukların okuma alışkanlığı kazanamama nedenlerine ilişkin veli görüşleri

Görüşler	f	%
Okuma arzusu, isteği ve sevgisi olmadığı, okumaktan zevk almadığı, okumaktan sıkıldığı için.	18	47,3
Sebebini bilmiyorum.	15	39,4
Televizyon, bilgisayar veya oyuna bağımlılığı olduğu için.	8	21,0
Bizde okuma alışkanlığı olmadığından ve yeterince çocuğumuzla ilgilenmediğimiz için.	5	13,1
Dersleri yoğun olduğundan okumaya zaman ayıramadığı için.	3	7,9
Dikkatini okuduğu kitaba yöneltemediği için.	3	7,9
Eğitim sistemi okuma ve araştırmaya yönelik olmadığı için.	2	5,2

Tablo 4-7’de çocuklarının okuma alışkanlığı kazanamama nedeni olarak velilerin yaklaşık yarısı (%47,3) çocuğunda okuma arzusu, isteği ve sevgisi olmadığını, okumaktan zevk almadığını ve sıkıldığını, yaklaşık 1/4’ü (%21,0) çocuklarının televizyon, bilgisayar veya oyun bağımlısı olmasını belirtmiştir. Velilerin, az bir bölümü (%13,1) kendilerinde okuma alışkanlığı olmaması ve kendilerinin yeterince çocuğuyla ilgilenmemesi, çok az bir bölümü de çocuğunun derslerinin yoğunluğundan

okumaya zaman ayıramaması (%7,9), dikkatini okuduğu kitaba yöneltememesi (%7,9), eğitim sisteminin okuma ve araştırmaya yönelik olmaması (%5,2) sebeplerinden dolayı çocuklarının okuma alışkanlığı kazanamadığını belirtmiştir. Velilerin %39,4'ü ise çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmamalarının nedenlerini bilmediğini ifade etmiştir.

Tabloda belirtilen görüşler incelendiğinde, veliler çocuklarının okuma alışkanlığı kazanamama nedeni olarak altı farklı neden ileri sürmüşlerdir. Bunlar, çocukta okuma arzusu, isteği ve sevgisinin olmaması, okumaktan zevk almaması ve sıkılması, televizyon, bilgisayar veya oyun bağımlılığı gibi öğrencilerin kişisel özelliklerinden kaynaklanan nedenlerdir. Velilerin az bir bölümü ise (%13,1) kendilerinde okuma alışkanlığı olmaması ve kendilerinin yeterince çocuğuyla ilgilenmemesinden kaynaklı olarak çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmayışının nedenini kendilerinde görmektedir. Çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmamasının nedenini bilmeyen velilerin oranı (%39,4) diğer nedenlerden daha fazladır. Bu durumda olan velilerin okuma alışkanlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı veya çocuğunun okuma alışkanlığına gereken önemi vermediği sonucu çıkarılabilir. Okuma alışkanlığının kazanılması için ilk önce okumayı sevmenin ve ailenin örnek olmasının önemi literatürle de desteklenmektedir. Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel ögesi okumayı sevmektir. Her şeyden önce okuma aracını kişiye sevdirmek gereklidir. Bunun için ise en uygun zaman çocukluk dönemidir. Toplumsal, ekonomik, kültürel, ruhsal birçok boyuta sahip okuma alışkanlığının çocukluk döneminde kazandırılmasında en önemli görev aile ve okula düşmektedir (Devrimci, 1993: 10). Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemelerde, bu çocukların çok küçük yaşlardan itibaren kendilerine kitap okunmuş ve zevk için okuyan yetişkinleri örnek almış çocuklar olduğu bulunmuştur (Gönen ve Devrimci, 1993: 41). Buradan hareketle ilk önce velilerin okuma alışkanlığına sahip olması gerekebilir. Okuma alışkanlığına sahip olan veliler hem çocuklarına iyi bir model olabilir hem de çocuklarındaki okuma alışkanlığının oluşmasını, gelişmesini ve devamının sağlanmasını daha iyi takip edebilir. Çocuğunun yaşadığı sorunlarda çözümler sunabilir. Velilerin kendisinde okuma alışkanlığı olsun veya olmasın çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmasını sağlayamıyorsa çevresinden özellikle

çocuğun öğretmeninden yardım alabilmelidir. Velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmen ile işbirliği yapma durumları Tablo 4-8’de verilmiştir.

Tablo 4-8 Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle işbirliği yapma durumu

Velî-öğretmen işbirliği durumu		f	%
Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmeni ile işbirliği yaptınız mı?	Evet	80	74,1
	Hayır	28	25,9
	Toplam	108	100,0

Tablo 4-8’de velilerin “Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmeni ile işbirliği yaptınız mı?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında 3/4’ü (%74,1) “evet”, 1/4’ü (%25,9) “hayır” yanıtını vermiştir. Velilerin 3/4’ünün (%74,1) çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerle işbirliği içinde olmaları yukarıdaki bulgularla da desteklenen bir sonuçtur. Velilerin çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasının ev-okul dengesiyle oluşabileceği ve gelişebileceği konusunda bilinçli oldukları söylenebilir. Çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmen ile işbirliği yapmayan velilerin oranı (%25,9) konunun önemi dikkate alındığında çok da az değildir. Veli ve öğretmen arasında işbirliğinin olmaması aile veya öğretmen kaynaklı olabilir. Velinin, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenle işbirliği yapmama nedenleri olarak, okuma alışkanlığı hakkında gerekli bilince sahip olmaması, çocuğu ile ilgilenecek yeterli zamanı bulamaması, sağlık problemlerinin olması, çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmasında sadece öğretmeni sorumlu görmesi veya öğretmenin işbirliği yapmaması sıralanabilir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptıkları işbirlikçi çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4-9’da verilmiştir.

Tablo 4-9 Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin öğretmenle yaptıkları işbirlikçi çalışmalara ilişkin dağılım

Velî-Öğretmen Çalışmaları	f	%
Öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) alıyorum.	49	61,2
Öğretmenimiz çocuğumuzun okumasını takip ettiriyor.	35	43,7
Çocuğumun okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yapıyoruz.	2	2,5
Öğretmenimiz yarışmalar düzenlediğinde bizde katılıyoruz.	2	2,5
Çocuğum iyi okuduğunda ödüllendiriyoruz.	2	2,5

Tablo 4-9’da çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için velilerin

öğretmenle yaptığı işbirlikçi çalışmalara ilişkin görüşleri incelendiğinde, velilerin yarısından fazlası (%61,2) öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) aldığını, yarıya yakını ise (%43,7) öğretmenin çocuğunun okumasını takip ettirdiğini ifade etmiştir. Velilerin çok az bir bölümü çocuğunun okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yaptığını (%2,5), öğretmenin yarışmalar düzenlediğinde kendilerinin de katıldığını (%2,5), çocuğu iyi okuduğunda ödüllendirdiğini (%2,5) belirtmiştir.

Öğrenci zamanının büyük bir bölümünü okulda ve evde geçirdiği için öğrencinin evde velisine okulda da öğretmene önemli sorumluluklar düşebilmektedir. Okulda öğretmen tarafından verilen çalışmaların evde yapılması, evde yapılan çalışmaların okulda öğretmen tarafından incelenmesi, değerlendirilmesi, öğrencinin yardıma ihtiyacı olduğunda yardım alması vb. düşünüldüğünde öğretmen ve velinin işbirliği içinde olması önemli olabilmektedir. Bu işbirliğine öğrencinin okuma alışkanlığı yönüyle bakıldığında öğrencinin okuma yapacağı aracın hazırlanmasında okuma yapacağı yerin ve zamanın düzenlenmesinde okuma alışkanlığını pekiştirecek çalışmaların birbirini desteklemesinde ve tutarlı şekilde yapılmasında öğretmen ve veli işbirliği gerekmektedir. Buna göre Tablo 4-9 incelendiğinde velinin çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması vb.) alması yerinde bir davranıştır. Böylelikle veli, çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmada nasıl bir yol izleyeceğini, çocuğuna hangi yayınları alacağını, çocuğunu nasıl okumaya teşvik edeceğini, okuma ortamını nasıl düzenleyeceğini, hangi saatlerde okuma yapılacağını bilebilir ve karşılaşılabileceği sorunlara çözüm üretebilir. Öğretmenin velilerden çocuklarının okumalarını takip etmelerini istemesi (%43,7) doğru bir uygulama olabilir. Veli, baskıcı tutum yerine çocuğun okumayı isteyerek, severek yapmasını sağlayacak bir tutum sergilediğinde maddi ve manevi dönütleri zamanında verimli kullanmaya özen gösterdiğinde başarılı olabilir. Böylelikle veli bu uygulamayla çocuğunun okumasını takip ederek çocuğundaki okuma alışkanlığının ne durumda olduğunu bilebilir, yaşanan aksaklıkları zamanında çözebilir. Tablo 4-9 genel olarak incelendiğinde öne çıkan işbirlikçi çalışmaların dışında öğrencinin okuma alışkanlıklarını olumlu yönde etkileyebilecek örnek çalışmalar çok az sayıda veli tarafından yapıldığı sonucu çıkarılabilir. Bu

çalışmaların az olmasında velinin çocuğuyla yeterince ilgilenmemesi, çocuğuyla iletişimde sorunların olması, velinin sağlık problemlerinin olması veya bu işbirliğinin nasıl yapılabileceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması gibi durumlar rol oynayabilir. Velilerin evlerinde bulunan yayın sayısına ilişkin görüşleri Tablo 4-10'da verilmiştir.

Tablo 4-10 Velilerin evlerinde bulunan yayın sayısına ilişkin dağılım

Yayın Sayısı	1-25 tane	26- 50 tane	51-75 tane	76-100 tane	101-125 tane	126-150 tane	151-175 tane	176-200 tane	201 ve üstü	Toplam
f	23	07	08	62	-	02	-	-	06	108
%	21,3	6,5	7,4	57,4	-	1,8	-	-	5,6	100,0

Tablo 4-10'da velilerin evlerindeki yayın sayısına ilişkin görüşleri incelendiğinde, yarıdan fazlası (%57,4) 76-100, yaklaşık 1/4'ü (%21,3) 1-25, %7,4'ü 51-75, %6,5'i 26-50, %5,6'sı 201 ve üstü, %1,8'i 126-150 arası yayını olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3-2'de velilerin eğitim durumu ve Tablo 3-8'de öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri tekrar incelenerek evlerde bulunan yayın sayısı ele alındığında velilerin yarıdan fazlasının (%57,4) 76-100 tane yayını olması normal karşılanabilir. Velilerin 1/3'ünden fazlasında (%21,3+%6,5+%7,4=%35,2) 1-75 tane yayın olmasına evdeki kişi sayısı ve kişi başına düşen yayın sayısı yönüyle bakıldığında yetersiz olduğu söylenebilir. Bir evde çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak az sayıda yayının ve buna bağlı olarak okunacak konuların az olması okumaya vereceği değeri ve okumaya ayıracağı zamanı azaltabilir. İnan (2005: 17) yaptığı bir araştırmada evde bulunan roman, hikaye ve masal kitaplarının sayısı arttığında okuma alışkanlığı düzeyinin de arttığı, okuma alışkanlığının kazanılmasında ve geliştirilmesinde evde kitaplık bulunması ve bu kitaplıkta çocuğun kendine ait çok sayıda kitabın olmasının etkisinin büyük olduğu sonucuna varmıştır. Evdeki kitaplığın görünümü ve okunacak yayın sayısının çocuğun dikkatini çekecek şekilde olması çocuğun kitaplığı ve okunacak yayınları sahiplenmesi ve kullanması açısından önemli olabilir. Velilerin çocuklarıyla birlikteyken en çok zaman ayırdığı etkinlikler Tablo 4-12'de verilmiştir.

Tablo 4-11 Velilerin çocuklarıyla en çok zaman ayırdığı etkinliklere ilişkin görüşleri

Görüşler	f	%
Çocuğumun/çocuklarının ödevlerine yardımcı olmak.	88	81,5
Televizyon izlemek.	62	57,4
Birlikte alış-veriş yapmak.	51	47,2
Kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okumak.	44	40,7
Komşu veya akraba ziyaretleri, davetleri yapmak.	36	33,3
Bilgisayarda çalışmak ya da oynamak.	19	17,6
Cafe, park vb. yerlere gitmek.	16	14,8

Tablo 4-11’de velilerin çocuklarıyla birlikteyken zaman ayırdığı etkinliklere ilişkin görüşlerine bakıldığında, büyük çoğunluğu (%81,5) çocuğunun ödevlerine yardımcı olduğunu, yarıdan fazlası (%57,4) televizyon izlediğini, yaklaşık yarısı birlikte alış-veriş yaptığını (%47,2) ve kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğunu (%40,7) belirtmiştir. Velilerin 1/3’ü (%33,3) komşu veya akraba ziyaretleri yaptığını, az bir bölümü bilgisayarda çalıştığını ya da oynadığını (%17,6) ve cafe, park vb. yerlere gittiğini (%14,8) ifade etmiştir.

Velilerin çocuklarıyla birlikteyken yaptığı etkinliklerde büyük çoğunluğunun (%81,5) çocuklarının ödevlerine yardımcı olduğunu, yarıya yakınının ise (%40,7) çocuğuyla birlikte kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğunu belirtmesi çocuklarının okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerinde önemli bir katkı sağladıklarını göstermektedir. Diğer taraftan tabloda görüldüğü gibi velilerin genellikle çocuklarıyla birlikte en çok televizyon izleme, alışveriş yapma ve akraba ziyaretlerine zaman ayırdıkları ortaya çıkmıştır. Veliler elbetteki çocuklarıyla birlikte hem çocuklarının hem de kendilerinin zevk aldığı ve eğlendiği etkinlikler yapmalıdırlar. Özellikle de çocuklarının isteklerine öncelik vermelidirler. Ancak bunun yanında çocuklarını kitapların büyüdü dünyası ile tanıştıracak, ilgi ve meraklarını uyandıracak evde ya da dışarıda etkinlikler de planlamalıdırlar. Bu etkinliklerin planlanması ile çocukların ailesinin okumaya verdiği önemi görmesi, okunacak yayınlara karşı ilgisinin çekilmesi, ailenin ise çocuğundaki okuma ilgisi, becerisi ve okuma alışkanlığı hakkında bilgi edinmesi açısından faydalı bir süreç olabilir. Velilere göre çocuklarının yapmayı sevdiği etkinlikler Tablo 4-13’de verilmiştir.

Tablo 4-12 Çocukların yapmayı sevdiği etkinliklere ilişkin veli görüşleri

Çocukların Etkinlikleri	f	%
Ödev yapmak	68	63,0
Televizyon izlemek	64	59,3
Oyunlara katılmak	62	57,4
Bilgisayarla zaman geçirmek	54	50,0
Kitap, dergi, vb. okumak	46	42,6
Spor yapmak	33	30,6
Müzik dinlemek	31	28,7
Resim yapmak	31	28,7
Eğlencelere katılmak	28	25,9
Çevreyi gezmek	26	24,1
Sinema veya tiyatroya gitmek	25	23,1
Bilimsel konularla ilgilenmek	22	20,4
Sohbet etmek	14	13,0

Tablo 4-12’de velilere göre çocuklarının yapmayı sevdiği etkinliklere bakıldığında, çocukların yarıdan fazlası ödev, televizyon izleme ve oyunlara katılmayı (%63,0, %59,3, %57,4) severek yapmaktadır. Çocukların yarısı (%50,0) bilgisayarla zaman geçirmeyi, yaklaşık yarısı ise (%42,6) kitap, dergi, vb. okumayı tercih etmektedirler. Çocukların 1/4’ünden fazlası spor yapmayı, müzik dinlemeyi, resim yapmayı (%30,6, %28,7, %28,7), 1/4’ü eğlenceyi (%25,9), 1/4’üne yakını ise çevreyi gezmeyi, sinema veya tiyatroya gitmeyi, bilimsel konularla ilgilenmeyi (%24,1, %23,1, %20,4), çok azı ise (%13,0) sohbet etmeyi sevmektedir.

Tablo 4-12 incelendiğinde çocukların birçok etkinlikten hoşlandığı sonucu çıkmaktadır. Tabloda okuma etkinliğini seven öğrenci sayısı, televizyon izlemeyi, oyun oynamayı ve bilgisayarla zaman geçirmeyi seven öğrencilerin sayısından az olması göze çarpmaktadır. Tabloda çocukların yapmayı sevdiği çoğu etkinlik, çeşitli uygulamalar yapılarak okuma alışkanlığına katkısı olabilecek şekilde düzenlenebilir. Çocukların yarıdan fazlasının (%63,0) ödev yapmayı sevmesi öğretmenler tarafından çocuklara okuma alışkanlığını kazandırmak ve geliştirmek yönünde kullanılabilir. Bunu yaparken çocukların ilgi ve isteklerine uygun, okumayı sevdirecek okuma ile etkinlikler ödev olarak verilebilir. Böylece çocuklar bir taraftan ödevini yaparken diğer taraftan okumasını ve okuma alışkanlığını geliştirecek çalışmaları yapabilir. Çocukların yarıdan fazlasının televizyon izlemeyi sevmesi (%59,3) dikkati çeken diğer bir etkinliktir. Bu durumda olan çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine uygun okumaya

yönlendirici, okumayı sevmeyi içerecek programları da izlemeleri sağlanarak okuma alışkanlığı kazanmaları veya geliştirmeleri sağlanabilir. Oyunun çocuklar tarafından genelde tercih edilen bir etkinlik olması doğal karşılanırken diğer taraftan çocukların oyun kitaplarıyla tanıştırılarak, hem yeni oyunlar öğrenmesi hem de okumaya zaman ayırmaları sağlanabilir. Ayrıca, çocukların yapmayı sevdikleri etkinlikleri içeren yayınlarla tanıştırılması ile çocukların hem ilgi alanlarında kendilerini geliştirmeleri hem de okuma alışkanlığının oluşması ve gelişmesi sağlanabilir. Velilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri Tablo 4-14’de verilmiştir.

Tablo 4-13 Velilerin evlerinde bulunan yayın türlerinin dağılımı

Yayın türleri	f	%
Hikaye	82	75,9
Ders kitapları	74	68,5
Dini Kitaplar	72	66,7
Roman	69	63,9
Masal	63	58,3
Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.)	61	56,5
Şiir Kitabı	50	46,3
Ansiklopedi	40	37,0
Gazete	38	35,2
Fıkra	31	28,7
Tekerleme	23	21,3

Tablo 4-13’de velilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşlerine bakıldığında, çoğunluğunda hikaye (%75,9), ders kitapları (%68,5), dini kitaplar (%66,7) roman (%63,9), yarıdan fazlasında masal (%58,3) ve dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (%56,5) bulunmaktadır. Velilerin yarıya yakınında (%46,3) şiir kitabı, 1/3’ünden fazlasında ansiklopedi (%37,0) ve gazete (%35,2) bulunurken daha az bir bölümünde ise (%28,7) fıkra ve tekerleme türü (%21,3) yayın bulunmaktadır.

Veliler genellikle evlerinde hikaye, ders kitapları, dini kitaplar, roman, masal ve dergi türü yayınlar bulundurmaktadır. İlköğretim döneminde çocukların tekerlemeye ve fıkralara olan ilgileri düşünüldüğünde velilerin çok azının bu tür yayınları bulundurması, bu yayın türlerine büyük bir kısmının gereken önemi vermediği sonucunu çıkarmaktadır. Velilerin evlerindeki yayınların içerdiği konular Tablo 4-15’de verilmiştir.

Tablo 4-14 Velilerin evlerinde bulunan yayın konularının dağılımı

Yayınların Konuları	f	%
Bilim	70	64,8
Dini Konular	70	64,8
Sağlık	53	49,1
Macera	52	48,1
Sevgi	51	47,2
Eğlence	42	38,9
Arkadaşlık	39	36,1
Güncel olaylar, günün olayları vb.	34	31,5
Spor	24	22,2
Gezi	15	13,9

Velilerin yarısından fazlası evlerinde bilim (%64,8) ve dini konular (%64,8) yarıya yakını sağlık, macera, sevgi (%49,1, %48,1, %47,2), 1/3'ünden fazlası eğlence ve arkadaşlık (%38,9, %36,1), 1/3'üne yakını güncel olaylar ve konular (%31,5), çok azı ise spor ve gezi (%22,2, %13,9) konularıyla ilgili yayınlar bulunduğunu belirtmiştir. Tablo 4-13 ile Tablo 4-14 birlikte incelendiğinde iki tablo arasında genel olarak benzeşiklik olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin, evde bulunan yayın türü olarak dini kitapların oranı (%66,7) ile dini kitapların içerebileceği dini konuların oranının (%64,8) yakınlığı, ders kitapları, dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) ve ansiklopedi yayın türü oranları (%68,5, %56,5, %37,0) ile bu yayınların içerebileceği bilim konusu oranının (%64,8), gazete yayın türü oranı (%35,2) ile gazetenin içerebileceği güncel olaylar, günün olayları vb. konuların oranının (%31,5) yakınlığı gösterilebilir. Diğer taraftan evde en fazla bulunan yayın türü hikaye (%75,9) iken evdeki yayınların içerdiği konuların daha çok bilim ve dini konular (%64,8, %64,8) olması, hikaye kitaplarının konularının çok çeşitli olmadığını göstermektedir.

Velilerin evlerinde bulunan yayın türlerindeki konuların çok olması öğrencilerin kendi ilgi ve merakına göre seçip okuyabileceği yayınların varlığı açısından önemli olabilir. Tabloya bu yönüyle bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun ilgi ve merakları doğrultusunda ulaşabileceği yayın türleri ve konularının kısıtlı olduğu sonucu çıkarılabilir. Böylelikle çocuğun evdeki yayınları yetersiz görmesine ve evdeki yayınlara karşı ilgisiz kalmasına yol açabilir. Ayrıca ilköğretim döneminde çocukların eğlence ihtiyaçları düşünüldüğünde velilerin %38,9'unda eğlence konulu yayın türlerini bulundurduğunu belirtmesi, çoğunluğunun ise belirtmemesi bu velilerin çocuklarının ev ortamında okuduklarıyla eğlenme, güzel vakit geçirme gibi okumanın duygusal süreç

boyutundan uzak kalmalarına yol açabilir. Ebeveynlerin evde konu açısından zengin olan farklı türdeki yayınları bulundurması çocuklarının yayınları tanınması, incelemesi, bilgi sahibi olması ve eğlenmesi açısından oldukça faydalı olacaktır. Velilerin eve yayın alınma sıklığına ilişkin görüşleri Tablo 4-15’de verilmiştir.

Tablo 4-15 Yayınların eve alınma sıklığına ilişkin dağılım

Yayın alma sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	66	61,1
Ayda bir	16	14,8
Haftada bir	15	13,9
Onbeş günde bir	06	5,6
Birkaç ayda bir	05	4,6
Toplam	108	100,0

Tablo 4-15’de eve yayın alma sıklığına ilişkin veli görüşleri incelendiğinde, yarısından fazlası (%61,1) istek ve ihtiyaç halinde, %14,8’i ayda bir, %13,9’u haftada bir, %5,6’sı onbeş günde bir, %4,6’sı birkaç ayda bir yayın alındığını belirtmiştir. Ev bireylerinin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumuna ilişkin veli görüşleri Tablo 4-16’da verilmiştir.

Tablo 4-16 Ev bireylerinin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumuna ilişkin dağılım

Yayın aboneliği	f	%
Aboneliği olmayan	75	69,4
Aboneliği olan	33	30,6
Toplam	108	100,0

Tablo 4-16’da velilerin evlerindeki bireylerin basılı veya internet yayınlarına abonelik durumlarını içeren görüşlerine bakıldığında, çoğunluk (%69,4) aboneliği olmadığını, %30,6’sı ise aboneliğinin olduğunu belirtmiştir. Tablo 4-16 ve Tablo 4-17 birlikte ele alındığında velilerin %61,1’i düzenli aralıklarla eve yayın almadığı sadece 1/3’ünün ayda, haftada ya da onbeş günde bir gibi düzenli olarak eve yayın aldığı görülmektedir. Bu bulguya paralel olarak velilerin %69,4’ü de evde herhangi bir yayına abone olmadığını belirtmişti. Ev bireylerinin günlük, haftalık veya aylık yayınları düzenli olarak alıp okuduğunda, okuduklarıyla ilgili ailesi veya çevresindeki bireylerle paylaşımda bulunduğu bu ortamda bulunan çocukların kitap, dergi vb. yazılı materyallere verilen değeri ve özellikle de okumanın insanlar üzerindeki etkilerini doğal

bir şekilde gözlemleyerek kendilerinde de bu davranışları ortaya çıkaracak yönde okumaya karşı isteklilik oluşabilecektir. Aynı zamanda çocuklar düzenli olarak eve gelen yayınlar sayesinde, çevresinde olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilir, görsel zekasını geliştirebilir, tekerleme, fıkra, bulmaca vb. yayınlar ile eğlenceli vakit geçirebilir. Böylelikle okuma eylemini severek yapabilir. Bunun sonucunda da çocuğun okuma alışkanlığı gelişebilir veya devam edebilir. Herhangi bir yayına aboneliği olan velilerin abonelik gerekçeleri Tablo 4-17 verilmiştir.

Tablo 4-17 Yayınlara abone olma nedenlerine ilişkin veli görüşleri

Abonelik nedenleri	f	%
Bilim, tarih, kültür ve sanatı takip etmek, bilgi edinmek ve gelişmek için.	28	84,8
Haberleri takip etmek için.	12	36,4
Dini bilgiler edinmek için.	8	24,2
Mesleki yönde kendimi geliştirmek için.	2	6,0

Tablo 4-17’de yayınlara abone olma nedenlerine ilişkin veli görüşlerine bakıldığında velilerin büyük çoğunluğu (%84,8) bilim, tarih, kültür ve sanatı takip etmek, bilgi edinmek ve gelişmek, 1/3’ünden fazlası haberleri takip etmek (%36,4) için yayınlara abone olduğunu ifade etmiştir. Velilerin %24,2’si dini bilgiler edinmek, çok az bir bölümü (%6) ise mesleki yönden kendilerini geliştirmek için yayınlara abone olduğunu belirtmiştir.

Velilerin bilim, tarih, kültür ve sanatı takip etmek, bilgi edinmek ve gelişmek, haber takip edebilmek, dini bilgiler edinmek, mesleki yönde kendilerini geliştirmek için yayınlara aboneliğinin olması ile çocuklarına iyi model oldukları ve bu durumun çocukların okuma alışkanlığına katkısının olabileceği sonucu çıkarılabilir. Bu sayede çocuklar, çok farklı nedenlerle yayınlara aboneliğin yaşamın önemli bir parçası olduğunu, abone olunan yayınların belli zaman aralıkları ile çıktığını, çevresinde olan yenilikleri veya gelişimleri takip etmenin bir yolunun da yayınlara abonelik olduğunu görebilir, bunların sonucunda ise kendisi de bir yayına abone olmak isteyebilir. Tablo 4-18 genel olarak incelendiğinde ise velilerin yayınlara abone olma nedenleri arasında eğlenme, güzel vakit geçirme gibi okumanın duygusal süreç boyutunu belirtmemeleri dikkat çekicidir. Herhangi bir yayına aboneliği olmadığını belirten velilerin bunun nedenlerine ilişkin görüşleri Tablo 4-18’de verilmiştir.

Tablo 4-18 Yayınlara abone olmama nedenlerine ilişkin veli görüşleri

Abone olmama nedenleri	f	%
Gerek duymadığım için.	25	33,3
Yayınlara abone olmadan bilgiye veya habere ulaştığım için.	24	32,0
Yeterince ilgilenmediğimiz için.	7	9,3
Maddi imkansızlıklar olduğu için.	4	5,3
Ulaşım sorununuz olduğu için.	3	4,0

Tablo 4-18’de yayınlara abone olmama nedenlerine ilişkin veli görüşlerine bakıldığında velilerin 1/3’ü gerek duymadığını (%33,3) ve yine 1/3’ü yayınlara abone olmadan bilgiye ve habere ulaştığını (%32,0) ifade etmiştir. Velilerin çok az bir bölümü ise yeterince ilgilenmediğinden (%9,3), maddi imkansızlıktan (%5,3) ve ulaşım sorunu olduğundan (%4,0) yayınlara abone olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 4-18 incelendiğinde velilerin yayınlara abone olmama nedenleri arasında aboneliğe gerek duyulmaması ve gerektiği zaman yayınlara ulaşılması dikkati çekmektedir. Yayınlara abone olmayı gerekli görmeyen veliler, çocukların yayınları tanımasından, incelemesinden, yayınların içerdiği bilgilerden, haberlere ulaşmaktan ve eğlenceli yönlerinden çocukları mahrum bırakabilirler. Yayınlara abone olmayıp gerektiği zaman yayınlara ulaşan veliler düzenli olarak yayın almama, yayınların sadece gerektiği zaman alınması izlenimini çocuklarında uyandırabilir. Böylelikle çocuklar düzenli olarak eline ulaşabilecek yayından ve bu yayını düzenli okumaktan uzak kalabilir. Velilerin diğer yayına abone olmama nedenleri ise yayınların işlevi ve çocuklarına katkıları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve yeterince yayınlara önem vermemesinden kaynaklanabilir. Evinde yayın aboneliği olmayan bir çocuk yayınların içerdiği bilim ve sanat yönünden, eğlenceli yönlerinden, yakın ve uzak çevresindeki olup bitenlerden mahrum kalabilir. Velilerin çocuklarına yayın alma sıklığı Tablo 4-19’de verilmiştir.

Tablo 4-19 Çocuklarına yayın alma sıklığına ilişkin veli görüşleri

Çocuğa yayın alma sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	69	63,9
Ayda bir	19	17,6
Haftada bir	12	11,1
Onbeş günde bir	4	3,7
Birkaç ayda bir	4	3,7

Tablo 4-19'da velilerin çocuklarına yönelik yayınları alma sıklığına bakıldığında, yaklaşık 2/3'ü (%63,9) istek ve ihtiyaç halinde, %17,6'sı ayda bir, %11,1'i haftada bir, %3,7'si on beş günde bir, %3,7'si birkaç ayda bir olduğunu belirtmiştir. Tablo 4-15'de yayınların eve alınma sıklığına ilişkin dağılıma tekrar bakıldığında, velilerin çoğunluğunun (%61,1) evine sadece istek ve ihtiyaç halinde yayın alması ile Tablo 4-19'da velilerin çocuklarına yayın alırken yine çoğunluğunun (%63,9) istek ve ihtiyaca göre alması arasında paralellik göze çarpmaktadır. Yani veliler gerek kendilerine yönelik gerekse çocuklarına yönelik yayın almada genel olarak düzenli zaman aralıklarıyla değil de istedikleri ve gerekli gördükleri zamanları tercih etmektedirler. Oysa velilerin çocuklarına düzenli yayın alması durumunda çocuklarda gelecek yayının içeriğine karşı ilgi ve merak oluşabilir. Bu da onlarda okuma isteğinin oluşmasına neden olabilir. Çocuklara kendilerine yönelik yayın alma düzenli zaman aralıkları ile yapılırsa belirlenen zaman yaklaştıkça çocukta heyecan oluşmasına ve aldığı yayını da düzenli okumasına sağlayacaktır. Aynı zamanda yayınlarda okuduklarıyla hayal dünyası gelişerek yakın ve uzak çevre hakkında bilgi edinecek, ilgisini çekecek konularla karşılaşması durumunda başka yayınları okuması için istek oluşabilecektir. Bu yayınlar, olabilecek eğlenceli yönleriyle (fıkra, tekerleme, karikatür vb.) çocukların güzel vakit geçirmesine, okuduklarını çevresiyle paylaşabilmesine, paylaştıkça okumaya olan tutumunun da olumlu yönde oluşmasına yol açabilir. Tüm bunlar ise çocuğun okuma alışkanlığının gelişmesine büyük katkı sağlayabilecektir. Velilerin çocuk yayınlarında aradığı özellikler Tablo 4-20'de verilmiştir.

Tablo 4-20 Velilerin çocuk yayınlarında aradığı özelliklere ilişkin dağılım

Yayın özellikleri	f	%
Çocuklarının düzeyine göre anlaşılır olması ve kolay okunabilmesi.	63	58,3
Çocuğunun kişisel gelişimine ve kültürüne katkı sağlayacak olması.	38	37,2
Sayfa sayısı.	34	31,5
Çocuklarının ilgi ve isteklerine uygun olması.	34	31,5
Eğlendirici olması.	26	24,1
Yazarı.	6	5,6
Görselleri.	4	3,7
Kalite ve fiyat.	3	2,8

Tablo 4-20'de velilerin çocuk yayınlarında aradığı özelliklere ilişkin görüşlerine bakıldığında, yarıdan fazlası (%58,3) çocuklarının düzeyine göre anlaşılır olması ve kolay okunabilmesine, 1/3'ünden fazlası (%37,2) çocuğunun kişisel

gelişimine ve kültürüne katkı sağlayacak olmasına, yaklaşık 1/3'ü sayfa sayısına (%31,5), çocukların ilgi ve isteklerine uygun olmasına (%31,5) ve eğlendirici olmasına (%24,1) baktığını ifade etmiştir. Velilerin çok az bir bölümü ise çocuk yayınlarının yazarına, görsellerine, kalite ve fiyatına (%5,6, %3,7, %2,8) dikkat ettiğini ifade etmiştir.

Literatürde öğrencilerin okuma alışkanlıklarının ve okuma ilgilerinin şekillenmesinde çocuk kitaplarının özelliklerinin büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Kitabın fiziksel görünüşünden, kullanılan dile, içeriğine, anlaşılabilirliğine kadar her şey okuyucuyu etkilemektedir (Dökmen, 1994). Çocuklar özellikle fiziksel görünüşü iyi ve uygun görsellerle zenginleştirilmiş kitapları tercih etmektedirler. Özensiz hazırlanan, kalitesiz kâğıtlar kullanılan, mat ve soluk renkli kitaplar çocukların ilgisini çekmemektedir. Bu nedenle çocukların okuyacakları kitapların seçiminde, çocuklara uygunluğuna özen gösterilmelidir. Çocukların okuma ilgisinin oluşumunda etkili olan diğer bir etmen ise kitabın sahip olduğu içeriktir. İçeriğin çocuğun seviyesine, ilgisine ve ihtiyacına uygunluğu, okunabilirliğine etki etmektedir (Dilidüzgün, 2006). Tabloda görüldüğü gibi velilerin yarısından fazlası çocuğuna aldığı yayınlarda çocuğunun düzeyine uygunluğuna bakmaktadır. Bu oldukça önemli bir bulgudur. Çocuklara yönelik yayın alınırken dikkat edilmesi gereken ilk şey çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasıdır. Bu nedenle velilerin genel olarak bu konuda bilinçli oldukları söylenebilir. Bunun yanında çocuklar okuduğu yayınları anlamak isterler. Çocuklar düzeyinin üstündeki yayını okuyup anlamakta güçlük çekebilir. Okuduğu yayını anlamakta güçlük çeken çocuk ise okumadan vazgeçebilir. Bu durum ise çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasında olumsuz etkiler oluşturabilir. Ayrıca Tablo 4-20'ye genel olarak bakıldığında velilerin çocuklarına yayın alırken genellikle yayınlarının içeriğine ve çocuklarının düzeyinde olmasına dikkat ettiği ortaya çıkmaktadır. Oysa dil, anlatım, kalite ve sağlamlık, yazın türü, yazarlar gibi unsurlara velilerin daha fazlasının dikkat etmesi beklenirdi. Ayrıca Tablo 4-9'da velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için öğretmen ile yaptığı çalışmalara tekrar bakıldığında çoğunluğunun (%61,2) öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) aldığını belirtmesine karşın çocuğuna yayın almada gerekli önemi göstermediği söylenebilir. Velilere göre çocuklarının

okumayı sevdiği konular Tablo 4-21’de verilmiştir.

Tablo 4-21 Çocukların okumayı sevdiği konulara ilişkin veli görüşleri

Konular	f	%
Macera	72	66,7
Eğlence	66	61,1
Bilim	55	50,9
Arkadaşlık	54	50,0
Sevgi	53	49,1
Dini Konular	37	34,3
Spor	28	25,9
Sağlık	21	19,4
Güncel olaylar, günün olayları vb.	17	15,7
Gezi	13	12,0

Tablo 4-21’de çocukların okumayı sevdiği konular olarak velilerin 2/3’ü (%66,7) macera, yaklaşık 2/3’ü (%61,1) eğlence, yarısı (%50,9, %50,0, %49,1) bilim, arkadaşlık ve sevgi konularını belirtmiştir. Velilerin 1/3’ünden fazlası (%34,3) dini konuları, 1/4’ü spor (%25,9), az bir bölümü (%19,4) sağlık, güncel olaylar, günün olayları vb. (%15,7), gezi (%12,0) konularını belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, çocuklar genel olarak macera, eğlence, bilim, arkadaşlık ve sevgi konularındaki kitapları okumayı sevmektedirler. Din, spor, sağlık, güncel olaylar ve gezi içerikli konular ise çocukların okumaktan hoşlandığı diğer konular arasında gelmektedir. Çocukların genelde tercih ettiği okuma konuları çok önemli üç temayı içermektedir. Macera ve eğlenmek amaçlı kitap, dergi vb. yayınları seçmek ilkokul çocuklarının yaşları gereği son derece doğaldır. Bu tür yayınları okumak çocuğun kitap sevgisi kazanmasına da yol açabilecektir. Çocukların öğrenmek ve bilgilenmek amaçlı yayınları seçmeleri de yine çok sevindiricidir. Okulda öğrendiklerini derinleştirme, ilgi alanlarına yönelik ve meraklarını gidermek için bilgi içeren yayınları okumak istemeleri kitapların önemli amaçlarından birinin gerçekleştiğini göstermektedir. Çocukların arkadaşlık ve sevgi gibi konuları içeren yayınları tercih etmesi de bireysel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi ve olumlu kişisel özelliklerinin oluşmasına çok büyük katkı sağlayabilir. Çocuğun okuyacağı yayınları ve konuları seçebilmesi, çocuğun karar verme, seçme becerisini geliştirerek kendine olan güvenini artırabilir, daha istekle ve ilgiyle okumasına olanak sağlayabilir. Velilere göre çocuklarının en çok sevdiği okuma araçları Tablo 4-22’de verilmiştir.

Tablo 4-22 Çocukların en çok sevdiği okuma araçlarına ilişkin veli görüşleri

Okuma araçları	f	%
Basılı Yayınlar (Gazete, Kitap, Dergi vb.)	84	77,8
İnternet	51	47,2
Bilgisayar	27	25,0
Televizyon/Dvd,Vcd Oynatıcı	15	13,9

Tablo 4-22’de velilerin çocuklarının sevdiği okuma araçlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde, çoğunluğu (%77,8) basılı yayınlar (gazete, kitap, dergi vb.), yaklaşık yarısı (%47,2) internet, 1/4’ü (%25,0) bilgisayar, %13,9’u televizyon/dvd-vcd olarak belirtmiştir. Çocukların en çok basılı yayınlardan okuma yapmayı tercih etmeleri okuma sevgisi kazanmalarında çok faydalı olabilir. Nitekim, kitap, dergi vb. yayınlar çoğu yere rahatlıkla taşınarak, dokunarak, matbaa kokusunu hissederek, sayfalarını karıştırarak okunduğunda, kitap sevgisinin oluşmasında ve okunan yayınların saklanması yani kitaplık oluşturulması düşüncesinin ortaya çıkmasında sanal ortamda yapılan okumaya karşı çok daha etkili olacaktır. Günümüzde eğitim ve okuma amaçlı (e-kitap) elektronik yazılımlar gittikçe yaygınlaşmakta ve çocukların eğitimlerine özellikle bilgisayar aracılığı ile yardımcı olabilmektedir. Bilgisayarlar bunun yanında çocukların internete erişim içinde kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır. Çocuklar internete erişimle birlikte internetin zengin içeriğinin (bilgi, haber, oyun, iletişim vb.) kapılarını açabilir. Bilgisayarların çocukların zihinsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimleri üzerinde olumlu etkilerinin olması için bilgisayar kullanım süresi ve kullanım amaçları net olarak belirlenmelidir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Çocukların interneti, bilgisayarı, televizyon/dvd, vcd oynatıcıyı okuma amaçlı olarak kullanması ve bu sanal ortamlarda okumayı sevmesi okuma alışkanlığını kazanmasına veya geliştirmesine katkısı olabilir. Fakat çocukların bu sanal ortamlardan okuma yaparken fiziksel hareketleri sınırlı, çevresindeki kişilerle olan iletişimi çok az olacağından ve uzun süre bu ortama baktığında göz sağlığı etkilenebileceğinden daha dikkatli olunması gerekmektedir. Ayrıca çocukların çoğu yere bu sanal ortamları taşımasının zorluğundan dolayı okuma yapması mümkün olmayabilir. Çocuklarının okuma becerisi kazanmadan önce yaptıkları çalışmalara ilişkin veli görüşleri Tablo 4-23’de verilmiştir.

Tablo 4-23 Çocukların okuma becerisi kazanmadan önce yapılan veli çalışmalarına ilişkin görüşler

Veli çalışmaları	f	%
Çocuğuma sevdiği konularda kitap, dergi vb. okudum.	68	63,0
Çocuğuma beğendiği kitap, dergi vb. aldım.	64	59,3
Çocuğumla beraber kitap, dergi vb. içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yaptık.	62	57,4
Herhangi bir çalışmam olmadı.	12	11,1

Tablo 4-23’de velilerin, çocuklarının okuma becerisi kazanmadan yani ilkokula başlamadan önceki çalışmalarına bakıldığında, 2/3’üne yakını (%63,0) çocuğuna sevdiği konularda kitap, dergi vb. okuduğunu, yarıdan fazlası ise çocuğunun beğendiği kitap, dergi vb. aldığını (%59,3) ve çocuğuyla birlikte kitap, dergi vb. yayınların içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yaptığını (%57,4) belirtmiştir. Velilerin az bir bölümü ise çocuğunun okuma becerisi kazanmadan önce okuma becerisine yönelik hiçbir çalışmasının olmadığını (%11,1) belirtmiştir.

Tablo 4-23 incelendiğinde velilerin çocukların okuma becerisi kazanmadan öncesinde onların okuma alışkanlığına etki edebilecek çalışmalar yaptıkları sonucu çıkmıştır. Okul öncesi dönemde birçok davranışı görerek kazanan çocuklar, kendilerine model aldıkları ve bilgi kaynağı olarak gördükleri ailelerini sürekli izlerler. Bu noktada anne ve babaların evde kitap, gazete gibi materyalleri okuması ve bu eylemlerin çocuklar tarafından gözlenmesi çocukların okumaya karşı ilgisini sağlayacak bir davranıştır (Preschool Reading, 2009). Çakmak ve Yılmaz (2009) okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığına hazırlık durumları üzerine yaptıkları araştırmada ailelerin, çocuklara okuma çevresi oluşturmada ve çocukların okumaya hazır bulunuşluklarının sağlanmasında yol gösterici role sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada ailelerin, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarına etkisi ile ilgili olarak öncelikle çocukların okumaya ilgi duymaları için anne ve babaların kitap veya başka bir materyali okumaları ve bu durumun çocuklar tarafından gözlenip gözlenmediği ölçülmüştür. Araştırmada çocukların büyük çoğunluğunun okumaya karşı ilgi duyduğu ve okunacak yayınları sevdiği sonucu bulunmuştur. Buna göre Tablo 4-23’de velilerin 2/3’üne yakını (%63,0) çocuğuna onun sevdiği konularda kitap, dergi vb. okumasının çocuğunda okumaya olan ilgiyi ve sevgiyi artırdığının bilincinde olduğu söylenebilir.

Velilerin yine yarısından fazlasının çocuğuna beğendiği kitap, dergi vb. alması ve bunlarla etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yapması, çocukların okuma araçları ve bu okuma araçlarında geçen konular hakkında bilgi sahibi olması, bu okuma araçlarını sahiplenmesi, okumaya karşı ilgi ve meraklarını artırması açısından önemli bir sonuç olabilir. Ayrıca Tablo 4-22’de velilerin 3/4’ünden fazlasının çocuklarının en çok sevdiği okuma araçlarında basılı yayınlar olması ile Tablo 4-23’de velilerin yarıdan fazlasının çocuklarını basılı materyallerle tanıştırmış olması arasında bağlantı kurulabilir. Velilerin okuma öncesi çocuklarını basılı materyallerle tanıştırmış olmasından dolayı çocukların en çok basılı yayınları sevmelerine etki ettiği sonucu çıkarılabilir. Çocukların düzenli olarak okumaya zaman ayırma durumuna ilişkin veli görüşleri Tablo 4-24’de verilmiştir.

Tablo 4-24 Çocukların düzenli olarak okumaya zaman ayırma durumuna ilişkin dağılım

Okumaya Düzenli Zaman Ayırma	f	%
Çocuğum düzenli olarak okumaya zaman ayırıyor.	71	65,7
Çocuğum düzenli olarak okumaya zaman ayırmıyor	37	34,3
Toplam	108	100,0

Tablo 4-24 incelendiğinde velilerin 2/3’ü (%65,7) çocuğunun düzenli olarak okumaya zaman ayırdığını, 1/3’ünden fazlası (%34,3) ise düzenli zaman ayırmadığını belirtmiştir Tablo 4-23’de velilerin büyük çoğunluğunun çocuklarının okuma becerisi kazanmadan önce çocuğunu basılı materyallerle tanıştırmış veya çocuklarıyla birlikte bu materyallerle ilgili etkinlikler yapmış olması sonucu, çocuklarında okumaya karşı ilgi ve sevgi oluşmasına ve sonuç olarak da düzenli okuma yapmalarına katkı sağlamış olabilir. Düzenli okuma yapan çocukların günlük ortalama okumaya ayırdığı zamana ilişkin veli görüşleri Tablo 4-25’de verilmiştir.

Tablo 4-25 Düzenli okuyan çocukların günlük okumaya ayırdığı zamana ilişkin dağılım

Okumaya ayrılan süre	f	%
1-30 dk	32	45,1
31-60 dk	28	39,4
61-90 dk	6	8,5
91 dk ve fazlası	5	7,0
Toplam	71	100,0

Tablo 4-25’de görüldüğü gibi, çocuğunun düzenli olarak okuma yaptığını

belirten velilerin, yaklaşık yarısı (%45,1) çocuğunun günde 1-30 dk, 1/3'ünden fazlası (%39,4) 31-60 dk, %8,5'i 61-90 dk ve %7,0'ı 91 dk ve üstü okuma yaptığını belirtmiştir. Bu durumda çocukların yarıya yakını 1-30 dakika, 1/3'ünden fazlası 31-60 dakika arasında kitap okumaktadır. Okuma alışkanlığı, bireyin okumayı bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde, eleştirici bir nitelikte gerçekleştirmesidir (Doğanay, 2001: 41). Tabloda düzenli olarak kitap okuyan çocukların günde genellikle 1-60 dk arasında okuma yapabildikleri dikkati çekmektedir. Aile, çocuğunun günde isteyerek ve severek ne kadar süre okuma yapması gerektiğini çocuğu ile birlikte belirleyebilir. Bunun sonucunda kendi görüşleri alındığını gören çocuk, okuma eylemini isteyerek ve severek yapabilir. Çocuklarının düzenli olarak okumaya zaman ayırmadığını belirten velilere bunun nedenleri sorulduğunda velilerin görüşleri Tablo 4-26'da verilmiştir.

Tablo 4-26 Çocukların okumaya zaman ayırmamasının nedenlerine ilişkin veli görüşleri

Nedenler	f	%
Televizyon izlemeyi tercih etmesi.	22	59,5
Bilgisayar veya internetteki oyunları daha eğlenceli bulması.	16	43,2
Ödevlerinin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamaması.	11	29,7
Arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması.	7	18,9
Okumayı sıkıcı bulması.	6	16,2
İlgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamaması.	4	10,8
Okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması.	1	2,7

Tablo 4-26'da görüldüğü gibi, çocuklarının düzenli olarak okumaya zaman ayırmadığını belirten veliler bunun nedenlerine ilişkin olarak genellikle televizyon izleme (%59,5) ve bilgisayar oyunlarını (%43,2) ifade etmişlerdir. Diğer nedenler olarak ise, ödevlerin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamama (%29,7), arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması (%18,9) okumayı sıkıcı bulma (%16,2), ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamama (%10,8), okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması olarak belirtilmiştir.

Tablo 4-26 incelendiğinde veliler çocukların okumaya zaman ayırmamasında yedi farklı neden ileri sürmüşlerdir. Bunlardan çocukların televizyonu okumaya tercih etmesi (%59,5) ve bilgisayar ve internetteki oyunları daha eğlenceli bulması (%43,2) öne çıkmaktadır. Burada velilerin okuma alışkanlığına yeterince önem vermemeleri ve çocuklarına iyi bir model olamamaları etkili olabilir. Bu duruma Tablo 4-2'de velilerin okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı durumlarına ilişkin dağılımda velilerin yarısına

yakınında okuma alışkanlığı olmaması ve Tablo 4-11’de velilerin çocuklarıyla en çok zaman ayırdığı etkinlikler arasında televizyon izlemeleri (%57,4) ve bilgisayarda zaman geçirmeleri (%17,6) örnek olarak gösterilebilir. Okumaya zaman ayırmayan velinin yaptıklarını çocuğu da yapmak isteyebilir. Örneğin velilerin çoğunluğunun televizyon izlemesi çocukların da televizyona yönelmesine yol açabilir. Bunun için evde zamanın planlanması ile aile bireylerinin ortak hareket ederek okuma ortamının ve okuma etkinliklerinin düzenlenmesi çocukların okuma alışkanlığına katkı sağlayabilir. Çocukların az bir bölümünün bilgisayar ve internetteki oyunları okumaya göre daha eğlenceli bulması çocukları okuma alışkanlığı kazanımından uzaklaştırabilir. Bu durumda olan çocukların eğlence yönü ağırlıklı yayınlarla tanıştırılması ile hem eğlenmeleri hem de okumalarının geliştirilmesi sağlanabilir. Velilerin yaklaşık 1/3’ünün (%29,7) çocuklarının ödevlerinin yoğunluğundan dolayı okumaya zaman ayıramadığını belirtmesi dikkat çekicidir. Bu durumda olan veliler çocuğunun ödevinin çok olduğu konusunda öğretmenini bilgilendirip, bu sorunun çözülmesini, okuma alışkanlığını kazandıracak ve geliştirecek çalışmaları ödev ile birlikte çocuğuna verilmesini isteyebilir. Velilerin az bir bölümü çocuğunun okumaya zaman ayırmamasının nedeni olarak çocuğunun arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmamasını, okumayı sıkıcı bulmasını, ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamamasını belirtmiştir. Velilerin az bir bölümünün öne sürdüğü bu sorunlar gerekli önlemler alındığında ve çalışmalar yapıldığında çözüme kavuşturulabilir. Örneğin veli, çocuğunun okuma alışkanlığı olan arkadaşları ile zaman geçirmesini ve ondan etkilenmesini, kitap fuarları, yayın evleri, kırtasiyeleri ve kütüphaneleri gezmesini, çocuğunun ilgisini çekebilecek eğlence yönü ağırlıklı olan kitaplarla tanışmasını ve almasını sağlayabilir. Çocukların çevresinde gördüğü yazıları okumasıyla ilgili tutumlarına ilişkin veli görüşleri Tablo 4-27’de verilmiştir.

Tablo 4-27 Çocukların çevresinde gördüğü yazıları okumasıyla ilgili tutumlarına yönelik veli görüşleri

Görüşler	f	%
Biraz inceler, hoşuna gitmez ise okumayı bırakır.	41	38,0
Okudukları hoşuna gitse de gitmese de okuyup bitirmeye çalışır.	27	25,0
Hemen okuyup bitirmeye çalışır.	24	22,2
Ara sıra fırsat buldukça okumaya çalışır.	16	14,8
Toplam	108	100,0

Tablo 4-27’de çocukların çevresinde gördüğü yazıları okumasıyla ilgili

tutumlarına ilişkin veli görüşleri incelendiğinde 1/3'ünden fazlası (%38,0) çocuğunun yazıları biraz incelediğini hoşuna gitmez ise okumayı bıraktığını, 1/4'ü (%25,0) okudukları hoşuna gitse de gitmese de okuyup bitirmeye çalıştığını, 1/4'üne yakını (%22,2) yazıları hemen okuyup bitirmeye çalıştığını, %14,8'i ise çocuğunun ara sıra fırsat buldukça okumaya çalıştığını belirtmiştir. Burada dikkat çeken durum, çocukların çevrelerinde gördükleri yazılara karşı ilgili oldukları ve okumaya çalışma konusunda olumlu bir tutum sergilemeleridir. Çocukların karşılaştıkları yazıları bir şekilde okuma çabası göstermeleri yazıları okumama eyleminden daha fazladır. Bu da çocukların genelde çevrelerine olan merak ve bu merakı karşılaştıkları yazı türlerini okuyarak bir şekilde giderme ihtiyacı ile açıklanabilir. Bu yazılar çok çeşitlidir. Cadde ya da sokaklarda asılı reklam panoları, pankartlar, ilanlar, tabelalar vb şeklinde olabilir. Çocuklar dışarıya çıktıklarında her an bu yazılarla karşılaşabilirler. Bunları merak edip okumaya çalışmaları onların merakını giderebileceği gibi okumalarının hızlanmasına ve okuma isteklerinin oluşmasına ya da artmasına katkıda bulunabilir. Velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalar Tablo 4-28'da verilmiştir.

Tablo 4-28 Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için yapılan çalışmalara ilişkin veli görüşleri

Çalışmalar	f	%
Okumanın öneminden bahsediyorum.	80	74,1
Okuması için devamlı uyarılar yapıyorum.	61	56,5
Okuması için ortam hazırlıyorum.	51	47,2
Evde okuma saatleri yapılımasını sağlıyorum.	44	40,7
Evde çocuğumun/çocuklarımla beğendiği yayın türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) bulundurmaya özen gösteriyorum.	43	39,8
Çocuğuma ödül olarak kitap, dergi vb. alıyorum.	42	38,9
Okuduklarımla ve okumalarımla ona model olmaya çalışıyorum.	41	38,0
Okumaya ilgisini artıracak çalışmalar yapıyorum.	34	31,5
Okumayı sevdirecek etkinlikler yapıyorum.	28	25,9
Yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlıyorum.	15	13,9
Düzenli olarak kütüphanelerden yararlanılmasını sağlıyorum.	13	12,0

Tablo 4-28'de velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalara bakıldığında 3/4'ü okumanın öneminden bahsettiğini (%74,1), yarısından fazlası (%56,5) okuması için devamlı uyarılar yaptığını belirtmiştir. Velilerin yaklaşık yarısı çocukların okuması için ortam hazırladığını, evde okuma saatleri

yapılmasını sağladığını, evde çocuğunun/çocuklarının beğendiği yazı türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb,) bulundurmaya özen gösterdiğini (%47,2, %40,7, %39,8) belirtmiştir. Velilerin %38,9'u çocuğuna ödül olarak kitap, dergi vb, aldığını, %38,0'ı okuduklarıyla ve okumalarıyla ona model olmaya çalıştığını, %31,5'i çocuğunun okumaya karşı ilgisini artıracak çalışmalar yaptığını, %25,9'u çocuğuna okumayı sevdirecek etkinlikler yaptığını belirtmiştir. Velilerin çok az bir bölümü ise çocuğunun yeni çıkan kitap, dergi vb, yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını ve düzenli olarak kütüphanelerden yararlanmasını sağladığını (%13,9, %12,0) belirtmiştir.

Çocuk doğduğu andan itibaren kendini bir sosyalleşme ortamı içinde bulur ve toplumun kültürel kalıplarını, değer yargılarını, alışkanlıklarını öncelikle ailede öğrenerek, okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimlerini ailede edinir (Bircan ve Tekin, 1989: 400). Velilerin sadece 1/3'ünden fazlası (%38,0) okuma konusunda çocuğuna model olabilecek davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Oysa çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasındaki en önemli nokta ona davranışlarla model olmaktır. Bu şekilde çocuk kendiliğinden okumaya karşı bir eğilim gösterecek ve bu eğilimi süreklilik kazanabilecektir. Oysa çocuğa okumayla ilgili yapılan uyarılar ve düzenlemeler onun böyle bir alışkanlığı kazanmasında daha uzun bir sürenin geçmesine ve sürekli olmamasına yol açabilir. Tablo incelendiğinde ise velilerin çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için daha çok bu tür çalışmaları tercih ettiği görülmektedir. ABD Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council), çocukların okumaya ilişkin tutumları üzerinde etkili olabilecek bazı tutum ve davranışları “okuryazarlığa verilen değer, başarıya vurgu, okuma materyallerinin ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği, çocuklara okuma” şeklinde listelemişlerdir (Temple ve diğerleri, 2005). Başaran ve Ateş, (2009) Yozgat ve Ankara illerinde 5.sınıf öğrenciler üzerindeki yaptıkları araştırmada, il ve ilçe merkezinde ikamet eden öğrencilerin kasabalarda ikamet eden öğrencilere göre okumaya ilişkin daha yüksek seviyede olumlu tutum geliştirdiği; aileleri tarafından hikâye anlatılma sıklığının, öğrencilerin okumaya ilişkin tutumları üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada ise velilerin çoğunluğunun eğitim durumları ve ikamet ettikleri yerler göz önüne alındığında, çocuklarına okuma alışkanlığını kazandırmada etkisi olabilecek çoğu çalışmaların velilerin çoğunluğunun yapmadığı sonucu

çıkarılabilir. Velilerin yarıya yakınının evde okuma saatleri yapılmasını sağlaması (%40,7), evinde çocuğunun beğendiği yazı türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) bulundurmaya özen göstermesi (%39,8), çocuğuna ödül olarak kitap, dergi vb. alması (%38,9) okuma alışkanlığı hakkında bilinçli olduklarını ve bu kazanıma verdiği önemi göstermektedir. Bu çalışmaları yapan velilerin çocukları okuma saatlerinin kendileri için yapıldığını görmesi, okunacak yayınlarda kendi beğenilerinin önemli olduğunu hissetmesiyle okumaya ve okunacak yayınlara karşı sevgi hissedebilir ve gereken önemi verebilir. Velilerin üçte birinin çocuğunda okumaya ilgisini artıracak çalışmalar yapması, çocuğunun okumaya karşı olan isteğini artırması açısından güzel bir uygulama olabilir. Okumayı çabuk öğrenen ve okul yılları boyunca iyi okurlar olarak kalan çocuklar arasında yapılan bazı incelemelerde, bu çocukların çok küçük yaşlardan itibaren kendilerine kitap okunmuş ve zevk için okuyan yetişkinleri örnek almış çocuklar olduğu bulunmuştur (Gönen ve Devrimci, 1993: 41). Bu bulguya göre velilerin dörtte birinin okumayı sevdirecek etkinlikler yapması, çocuğun sevdiği etkinliklere katılımını sağlaması, okumanın zevkli olduğunu, eğlenceli olduğunu görmesi ve severek okuma etkinliklerini gerçekleştirmesi açısından güzel bir uygulama olabilir. Velilerin çok azının yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında çocuğunun bilgi sahibi olmasını sağlaması çocukta bu yayınlara karşı ilgi, merak uyandırabilir. Ev ve sınıf ortamları çocuklara okuma gereçleri sunarken, kütüphaneler çocukların gittikçe gelişen ilgileri ve yetenek seviyelerini karşılayabilecek, geniş bir alanda kitap çeşidi sağlayabilir (Bircan ve Tekin, 1989: 401) Velilerin çok azının (%12,0) düzenli olarak çocuğunun kütüphanelerden yararlanmasını sağlaması güzel bir uygulamadır. Böylece çocuğu her türden yayın çeşitliliğinin ve konu zenginliğinin bir arada bulabileceği bir ortama gider ve buradan faydalanabilir.

4.2. İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Öğrencilerine Okuma Alışkanlığı Kazandırmadaki Uygulamaları ve Görüşleri

Bu alt bölümde öğretmenlerin okuma alışkanlığı durumları ile öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmadaki uygulamaları ve görüşlerini içeren bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Öğretmenlerin okuma alışkanlığının tanımına

ilişkin verdikleri yanıtlar Tablo 4-29’de verilmiştir.

Tablo 4-29 Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı

Görüşler	f	%
Okumanın önemini bilerek, okumaya karşı ilgili ve istekli olarak, severek ve zevk alarak okumaktır.	66	60,0
Düzenli ve sürekli kitap okumaktır.	62	56,4
İnsanın bilgi edinerek, kendisini ve çevresini tanıyarak, kendisini geliştirmesi, yenilenmesi, geniş düşünme yetisi geliştirmesidir.	22	20,0
Her türden yayını araştırarak, anlayarak, inceleyerek ve eleştirerek bilinçli okumaktır.	16	14,5
Boş zaman buldukça okumaktır.	13	11,8
Günlük olayları, hayatın akışını ve yaşamın gereklerini takip etme ihtiyacıdır.	10	9,1

Tablo 4-29’a bakıldığında öğretmenlerin yarıdan fazlası okuma alışkanlığını “okumanın önemini bilerek, okumaya karşı ilgili ve istekli olarak, severek ve zevk alarak okumak” (%60,0) ve “düzenli ve sürekli kitap okumak” (%56,4) olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin 1/4’üne yakını okuma alışkanlığını “insanın bilgi edinerek, kendisini ve çevresini tanıyarak, kendisini geliştirmesi, yenilenmesi, geniş düşünme yetisi geliştirmesi” (%20,0), az bir bölümü ise “her türden yayını araştırarak, anlayarak, inceleyerek ve eleştirerek bilinçli okumak” (%14,5) “boş zaman buldukça okumak” (%11,8) “günlük olayları, hayatın akışını ve yaşamın gereklerini takip etme ihtiyacı” (%9,1) olarak tanımlamıştır.

Tablo 4-29 incelendiğinde okuma alışkanlığının ne olduğuna ilişkin öğretmenlerden altı farklı cevap gelmiştir. Bu görüşlerde okumanın önemini bilmek, okumaya karşı ilgili ve istekli olmak, severek ve zevk alarak okumak düzenli ve sürekli kitap okumak, okuma alışkanlığının tanımlanmasında en çok belirtilen ifadeler olmuştur. Veli bulgularının incelendiği birinci alt bölümde okuma alışkanlığının literatürdeki tanımları ele alınmıştı. Buradan da hatırlanacağı gibi öğretmenlerin tanımlarında geçen bu ifadeler literatürde de yer almaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin genel olarak okuma alışkanlığına ilişkin doğru bilgiye sahip oldukları söylenebilir. Diğer taraftan öğretmenlerin çok az bir bölümünün (%11,8) okuma alışkanlığı tanımında kullandığı “Boş zaman buldukça okumak” ifadesinin literatürden uzak olduğu söylenebilir. Tablo 4-29’a genel olarak bakıldığında öğretmenlerin yarıdan fazlasında okuma alışkanlığına ilişkin tanımlamalarında okumayı sevmek ve okumaya isteklilik gibi öğrencilerin okuma alışkanlığını önemli derecede etkileyebilecek

duyuşsal ifadelerin yer alması oldukça önemlidir. Öğretmenlerin kendilerinde okuma alışkanlığı olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 4-30’de verilmiştir.

Tablo 4-30 Öğretmenlerde okuma alışkanlığı olup olmama durumuna ilişkin dağılım

Okuma Alışkanlığı Durumu	f	%
Okuma alışkanlığım var.	89	80,9
Okuma alışkanlığım yok.	21	19,1
Toplam	110	100.0

Tablo 4-30’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%80,9) okuma alışkanlığının olduğunu, az bir bölümü ise (%19,1) olmadığını belirtmiştir. Okuma alışkanlığına sahip olan öğretmenler öğrencilerini okumaya yöneltme konusunda daha duyarlı ve bilinçli davranabilirler. Aynı zamanda bu yönlerini öğrencileriyle paylaştıklarında öğrencilerinin okumaya karşı olan ilgileri ve merakları ile okumaya verdikleri önem de artabilir. Öğrencilerin model aldığı kişiler arasında öğretmenin önemli bir yeri olduğu düşünüldüğünde okuma alışkanlığına sahip olmayan öğretmenlerin öğrencileride bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilirler. Öğretmenlerin ortalama bir yılda okudukları kitap, dergi vb. yayın sayısına ilişkin görüşleri Tablo 4-31’de verilmiştir.

Tablo 4-31 Öğretmenlerin bir yılda okudukları yayın sayısına ilişkin dağılım

Okunan Yayın Sayısı	1-5 tane	6-10 tane	11-15 tane	16-20 tane	21-25 tane	26-30 tane	30-35 tane	36 ve fazlası	Toplam
f	25	33	15	13	08	05	-	11	110
%	22,7	30,0	13,6	11,8	7,3	4,6	-	10,0	100.0

Tablo 4-31’de öğretmenlerin ortalama bir yılda okudukları yayın sayılarına bakıldığında, %30,0’ı 6-10, %22,7’si 1-5, %13,6’sı 11-15, %11,8’i 16-20, %10,0’ı 36 ve fazlası, %7,3’ü 21-25, %4,6’sı 26-30 arası kitap okuduğunu belirtmiştir. Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların okudukları kitap sayısına göre ne düzeyde okur olduğunu gösteren ve dünyada en çok kabul gören Amerikan Kütüphane Derneği’nin ölçütüne göre; çok okuyan okuyucu 1 yılda 21 veya daha fazla kitap okuyan kişi, orta düzeyde okuyan okuyucu 1 yılda 6-20 arası kitap okuyan kişi, az okuyan okuyucu 1 yılda 1-5 arası kitap okuyan kişi, okuyucu olmayan hiç kitap okumayan kişidir (Aktaran: Şirin ve Soylu, 2003: 18). Araştırma grubundaki

öğretmenlerin yukarıdaki ölçüte göre okuyuculukları değerlendirildiğinde, grubun yarıdan fazlası 6-20 arası sayıda kitap okuduğunu belirttiği için (%30,0+%13,6+%11,8) orta düzeyde okuyucu olarak nitelendirilebilir. Öğretmenlerin yaklaşık 1/4'ünün yılda 21 veya daha fazla sayıda kitap okuduğunu belirtmesi (%7,3+%4,6+%10,0) çok okuyan okuyucu olduklarını, yine yaklaşık 1/4'ünün (%22,7) 0-5 arası kitap okuduğunu belirtmesi okuyucu olmayan veya az okuyucu olanı göstermektedir. Öğretmenlerin beyanlarına göre grubun 3/4'ünün orta düzey ve çok okuyan düzeyde okuyucu olması oldukça sevindiricidir. Bu bulgu bir önceki tabloda yer alan öğretmenlerin çoğunluğunun okuma alışkanlığı olduğu yönündeki görüşleri ile de tutarlılık göstermektedir. Öğretmenlerin sınıf kitaplığını oluşturma biçimlerine ilişkin görüşleri Tablo 4-32'de verilmiştir.

Tablo 4-32 Sınıf kitaplığının oluşturulmasına yönelik öğretmen görüşlerinin dağılımı

Görüşler	f	%
Öğrencilerle birlikte	57	51,8
Kendim oluşturdum	45	40,9
Sınıf bütçesiyle	26	23,6
Velilerin destek vermesiyle	17	15,5
Üst sınıfa geçen sınıftan kalan yayınlarla	16	14,5
Çevrenin desteğiyle (Kırtasiyeci, üniversite öğrencileri vd.)	6	5,5
Okul yönetiminin ve öğretmen arkadaşlarının desteğiyle	5	4,5

Tablo 4-32'de öğretmenlerin sınıf kitaplığını oluştururken izlediği yollara ilişkin görüşleri incelendiğinde, yarıdan fazlasının (%51,8) öğrencilerle birlikte, yarıya yakınının (%40,9) kendisinin oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin 1/4'üne yakını sınıf bütçesiyle (%23,6), az bir bölümü ise velilerin destek vermesiyle (%15,5), üst sınıfa geçen sınıftan kalan yayınlarla (%14,5), çevrenin (Kırtasiyeci, üniversite öğrencileri vd.) desteğiyle (%5,5) ve okul yönetiminin ve öğretmen arkadaşlarının desteğiyle (%4,5) sınıf kitaplıklarını oluşturduğunu belirtmiştir. Sınıf kitaplığı oluşturmada öğretmenlerin farklı yollar izlediği görülmektedir. Ancak sınıf kitaplığını daha çok öğrencileriyle birlikte ve kendi çabalarıyla oluşturdukları görülmektedir. Öğrencilerle birlikte sınıf kitaplığının oluşturulması öğrencilerin bireysel çabaları ve katkılarıyla oluşan kitaplığı daha çok benimsemelerine ve kullanmalarına neden olabilir. Ayrıca öğretmenlerin yarıya yakınının kendi çabalarıyla sınıf kitaplığı oluşturmaya kitaba verdikleri önemi ve eğitim ortamında kitapların bulundurulması gerekliliğinin

farkında olduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin yaklaşık 1/4'ünün sınıf bütçesiyle kitaplık oluşturduğunu belirtmesi de önemlidir. Çünkü sınıf bütçesi öğrencilerle olduğu için kitaplığın oluşumunda onların katkısı yine ön plana çıkmaktadır. Ayrıca kitaplık oluşturulurken üst sınıflardan kalan kitapların sınıf kitaplığında değerlendirilmesi de güzel bir uygulamadır. Fakat bu kitapların temiz kullanılmış ve sağlam olmasına, zedelenmiş olanların ise onarılmasına dikkat edilmelidir. Öğretmenlerin sınıf kitaplığını oluştururken yayınlarda dikkat ettikleri özelliklere ilişkin görüşleri Tablo 4-33'de verilmiştir.

Tablo 4-33 Sınıf kitaplığının oluşturulmasında dikkat edilen özelliklere ilişkin öğretmen görüşleri

Görüşler	f	%
Öğrenci seviyesine uygunluğuna	76	69,1
İçeriğine	66	60,0
Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre	29	26,4
Yayınevine veya yazarına	17	15,4
Yazı puntosuna	12	10,9
Görselliğine	12	10,9
Kalitesine, sağlamlığına, baskısına	09	8,2
Dil – anlatım ve cümle yapısına	07	6,4
Farklı türlerde kitaplar olmasına	06	5,5
Sayfa sayısına	04	3,6
Öğrencinin okumadığı kitaplar olmasına	03	2,7
Kendi hayat görüşüne uygun olmasına	02	1,8
Fiyatına	01	0,9

Tablo 4-33'de öğretmenlerin sınıf kitaplığını oluştururken öğrenci seviyesine uygunluk (%69,1), içerik (%60,0) ve öğrencilerin ilgi ve isteklerine görelik (%26,4) özelliklerine daha çok dikkat ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin okuma araçlarında dikkat ettikleri diğer özellikler arasında yazı puntosu (%10,9), görsellik (%10,9) ve kalitesi, sağlamlığı, baskısı (%8,2) yer almaktadır.

Sınıf kitaplıkları öğrencilerin düzenli ve sürekli olarak yayın alıp okuma yapmaları için oluşturulmuştur. Sınıf kitaplığından yayın alacak öğrencilerin seçim yapmalarında yayınların dış özellikleri ve içeriği önemlidir. Çocuk yayınlarında yayınların dış görünümünün, kapak resminin, kullanılan renklerin, içindeki resimlerin ve çizimlerin, kağıt kalitesinin, sayfa düzeninin, arka kapaktaki tanıtım yazısının vb. belli bir kaliteyi tutturması gerekmektedir. Yayının içeriği ne denli çekici olursa olsun

kötü kağıda basılmışsa, harfleri küçük ve silikse, kapak resmi özensizse yayın öğrenciye hitap gücünü hemen yitirir. Çünkü öğrenciler dış görünüme oldukça önem verirler (İpşiroğlu, 1994, s.127-129). Öğrencilerin dış özelliklerine bakarak eline aldığı kitapta içerik çok önemlidir. Bunun için çocuk kitaplarında kelime seçimine dikkat edilmeli kullanılan sözcükler, çocuğun sözcük dağarcığına uygun ve iletişimi sağlayacak nitelikte olmalıdır. Kullanılan sözcükler, çocukların yaş düzeyine göre, basit, canlı, sonuç bildiren, iyi fark edilen, akılda kolay kalan ve kolay okunan sözcüklerden olmalıdır. (Güleryüz, 2002, s.203) Tablo 4-33 incelendiğinde öğretmenlerin sınıf kitaplığına yayın alırken yayınların öğrenci seviyesine uygun olmasına, içeriğine, öğrencilerin ilgi ve isteğine göre olmasına dikkat ederken birçok özelliğe de öğretmenlerin oldukça az bir bölümünün dikkat ettiği görülmektedir. Oysa sınıfa alınacak yayınlarda dil, anlatım, kalite ve sağlamlık, yazın türü, yazarlar gibi unsurlara öğretmenlerin daha fazlasının dikkat etmesi beklenirdi. Öğretmenlerin sınıflarında bulunan kitap, dergi vb. yayınların sayısına ilişkin görüşleri Tablo 4-34’de verilmiştir.

Tablo 4-34 Öğretmenlerin sınıflarındaki yayın sayısına ilişkin görüşleri

Sınıftaki Yayın Sayısı	1-25 tane	26-50 tane	51-75 tane	76- 100 tane	101- 125 tane	126- 150 tane	151- 175 tane	176- 200 tane	201 ve üstü	Toplam
f	3	9	14	31	7	18	6	17	5	110
%	2,7	8,2	12,6	28,1	6,7	16,4	5,4	15,4	4,5	100,0

Tablo 4-34’de öğretmenlerin %28,1’i sınıfında 76-100 arası yayın olduğunu belirtirken %16,4’ü 126-150, %15,4’ü 176-200, %12,6’sı 51-75, %8,2’si 26-50, %6,7’si 101-125, %5,4’ü 151-175, %4,5’i 201 ve üstü, %2,7’si 1-25 arası yayın olduğunu belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarının amacının, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak olduğunu belirtmiştir (MEB, 2001). Buna göre; öğretmenler sınıf kitaplıklarındaki yayınların her öğrencinin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirebilecekleri sayıda ve türde olmasına özen göstermelidir. Tablo 4-35 genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin yarısının (%48,4) sınıf kitaplığında 101 tane ve üzeri yayın bulunması öğrencilerin görsel olarak beğenisini kazanabilir,

ilgisini ve merakını çekebilir, yayın türü ve konu çeşitliliği olarak isteklerini karşılayabilir. Öğretmenlerin diğer yarısının ise (%51,6) sınıf kitaplığında 1-100 tane yayın olması sınıflarındaki her öğrencinin ilgi ve merakını çekmeyebilir, yayın türü ve konu çeşitliliği yönüyle isteklerini karşılamayabilir. Ayrıca sınıf kitaplığındaki yayın sayısının azlığı görsel olarak öğrencilerinin beğenisinden uzak olabilir. Öğretmenlerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türleri Tablo 4-35’de verilmiştir.

Tablo 4-35 Öğretmenlerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerinin dağılımı

Yayın Türleri	f	%
Hikâye	106	96,4
Masal	102	92,7
Şiir Kitabı	88	80,0
Fıkra	82	74,5
Tekerleme	62	56,4
Roman	60	54,5
Ders kitapları	56	50,9
Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.)	46	41,8
Ansiklopedi	28	25,5
Dini Kitaplar	14	12,7
Gazete	07	6,4

Tablo 4-35’de sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerine ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde tamamına yakını hikâye (%96,4) ve masal (%92,7) kitapları olduğunu belirtirken çoğunluğu şiir kitabı (%80,0), fıkra (%74,5), yarıdan fazlası tekerleme (%56,4), roman (%54,5) ve ders kitapları (%50,9) olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin yarıdan azı ise kitaplıklarında dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (%41,8) ve ansiklopediler (%25,5) bulunduğunu belirtirken çok azı ise (%12,7) dini kitaplar ve gazeteleri (%6,4) belirtmiştir. Öğrencilerin her türden yayını tanıması ve görmesi onların ilgi ve meraklarını gidererek aynı zamanda da bilgi sahibi olmalarını sağlaması açısından değerlendirildiğinde, sınıf kitaplıklarında çeşitli romanlar, değişik türde dergiler, ansiklopedi ve gazetelere daha çok yer verilmesi gerektiği düşünülebilir. Sınıf kitaplığında bulunan yayınların içerdiği konulara ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4-36’de verilmiştir.

Tablo 4-36 Sınıf kitaplığında bulunan yayınların içerdiği konuların dağılımı

Yayınların Konuları	f	%
Macera	89	80,9
Arkadaşlık	81	73,6
Sevgi	80	72,7
Eğlence	78	70,9
Bilim	65	59,1
Gezi	53	48,2
Sağlık	42	38,2
Spor	27	24,5
Dini Konular	24	21,8
Güncel olaylar, günün olayları vb.	12	10,9

Tablo 4-36’da öğretmenlerin görüşlerine göre sınıf kitaplığındaki yayınların içerdiği konular incelendiğinde çoğunlukla (%80,9) macera, (%73,6) arkadaşlık, (%72,7) sevgi ve (%70,9) eğlence konuları yer alırken, (%59,1) bilim, (%48,2) gezi, (%38,2) sağlık konularının da bulunduğu ancak (% 24,5) spor, (%21,8) dini konular ve (%10,9) güncel olaylar konularına yönelik yayınlara daha az yer verildiği görülmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik yayınların sınıf kitaplıklarında yer aldığı ancak gezi, sağlık, spor, güncel olaylar ve dini konulara ilişkin daha fazla sayıda yayın bulundurulmasının beklendiği söylenebilir. Aynı zamanda bir önceki tabloda da sınıf kitaplıklarındaki yayın türlerinin dağılımı bu bulguyla paralellik göstermektedir. Kitaplıklarda değişik türde dergiler, ansiklopedi, gazeteler ve dini kitapların sayısı diğer türlere göre daha azdır. Sınıf kitaplığına yayınların alınma sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4-37’de verilmiştir.

Tablo 4-37 Sınıf kitaplığına yayınların alınma sıklığına ilişkin görüşlerin dağılımı

Yayın Alma Sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	80	72,7
Ayda bir	14	12,7
Birkaç ayda bir	14	12,7
Haftada bir	2	1,8
Toplam	110	100,0

Tablo 4-37’de öğretmenlerin sınıf kitaplığına yayınları alma sıklığına ilişkin görüşleri incelendiğinde, %72,7’si istek ve ihtiyaç halinde, %12,7’si ayda bir yine %12,7’si birkaç ayda bir, %1,8’i ise haftada bir yayın aldığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin 3/4'üne yakınının istek ve ihtiyaç halinde sınıflarına yayın alındığını belirtmesi genelde sınıfa yayın alma konusunda düzenli bir yaklaşımlarının olmadığını göstermektedir. Öğrencilere yönelik yayınlara aboneliğin olup olmadığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4-38'de verilmiştir.

Tablo 4-38 Yayınlara abonelik durumuna ilişkin öğretmen görüşlerinin dağılımı

Yayın Aboneliği	f	%
Öğrencilere yönelik yayınlara aboneliğimiz yok.	105	95,5
Öğrencilere yönelik yayınlara aboneliğimiz var.	5	4,5
Toplam	110	100,0

Tablo 4-38'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin %95,5'i öğrencilere yönelik yayınlara aboneliğinin olmadığını, %4,5'i ise aboneliğinin olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilere yönelik yayınlara abone olmaması dikkat çekicidir. Yayınlara abone olmanın öğrenciler açısından faydaları şunlar olabilir; öğrenci sınıfa gelecek bir yayını merak edebilir, dergilerin farklı bölümlerini istekle okuyabilir varsa resimlerini inceleyebilir kendisiyle ilgili güncel bilgilere rastlayabilir. Aynı zamanda yayınların devamlı çalışma ve uğraş sonucu çıkarıldığının farkına varabilir ve yazının devamlı üretilebileceğini kavrayabilir. Öğrencilere yönelik basılı veya elektronik yayınlara aboneliği olduğunu belirten öğretmenlerin abone olma nedenleri Tablo 4-39'da verilmiştir.

Tablo 4-39 Öğretmenlerin yayınlara abone olma nedenleri

Yayınlara Abone Olma Nedenleri	f
Öğrencilerin ilgisini çekici, derslere paralel, görselliği çok güzel olduğu için	1
Deney ve araştırmalar ile öğrencilerimin bilgi dağarcıklarını geliştirmek için	1
Gündemi takip etmeyi sevdiğimiz için	1
Öğrencilerin merakları kamçılandığı, bilime olan meraklarını artırdığı için	1
Öğrencide bilgi ve beceri artışıyla, farklı bakış açısı oluşturduğu için	1

Tablo 4-39'da öğrencilere yönelik yayınlara aboneliği olduğunu belirten beş öğretmenin abone olma nedenleri sorulduğunda verdikleri yanıtlar; öğrencilerinin ilgisini çekmesi, dersleri desteklemesi, görselliğinin çok güzel olması, içerdiği deney ve araştırmalar ile öğrencilerinin bilgi dağarcıklarını geliştirmesi, gündemi takip etmeyi sevmeleri, öğrencilerinin bilime olan meraklarını artırması ve farklı bakış açılarının oluşmasına olanak sağlaması şeklindedir. Bu görüşlere bakıldığında sayısı çok az da olsa yayın aboneliği olduğunu belirten öğretmenlerin, bu durumun öğrencilerin kişisel

ve sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilediğinin onların bilgi ve genel kültürleri ile bilime meraklarını artırdığının bilincinde oldukları söylenebilir. Tablo 4-38’de öğrencilere yönelik yayınlara abone olmadığını belirten öğretmenlerin abone olmamalarına ilişkin nedenleri Tablo 4-40’da verilmiştir.

Tablo 4-40 Öğretmenlerin yayınlara abone olmama nedenleri

Yayınlara Abone Olmama Nedenleri	f	%
Ekonomik nedenler	27	24,5
Merkeze olan uzaklık	12	10,9
Aklımıza gelmedi	9	8,2
Sınıf kitaplığını yeterli görmemiz	9	8,2
Öğrencilerin kendileri abone oldukları için	8	7,3
Sonra olacağım	5	4,5
İnternette faydalandığımız için	4	3,6
Okul kitaplığımız zengin ve okulun abonesi olduğu yayınlar var	3	2,7

Tablo 4-40’da öğrencilere yönelik yayınlara abone olmama nedenleri olarak öğretmenlerin %24,5’i ekonomik nedenleri, % 10,9’u merkeze olan uzaklığı, % 8,2’si akıllarına gelmemesini ve yine %8,2’si sınıf kitaplığını yeterli gördüklerini sıralamışlardır. Öğretmenlerin %7,3’ü öğrencilerin kendilerinin abone olduğunu, %4,5’i daha sonra olacağını, %3,6’sı internette faydalandığını, %2,7’si okul kitaplığının zengin ve okulunun abonesi olduğu yayınların olduğunu ifade etmişlerdir. Burada sıralananlar arasında ekonomik nedenler ile merkeze uzaklık diğerlerine göre en makul karşılanacak nedenler olabilir. Ancak bir sınıfın çocuk yayınlarına abone olmasının o sınıfın öğrencilerine okuma alışkanlığının kazandırılmasındaki katkısı düşünüldüğünde öğretmenlerin bu konuda daha duyarlı davranması beklenmektedir. Öğretmenlerin sınıf kitaplığını yeni çıkan yayınlarla zenginleştirme durumuna ilişkin görüşleri Tablo 4-41’de verilmiştir.

Tablo 4-41 Sınıf kitaplığını yeni çıkan yayınlarla zenginleştirmeye ilişkin öğretmen görüşleri

Sınıf kitaplığını zenginleştirme durumu	f	%
Kitaplığımızı yeni çıkan yayınlarla zenginleştiriyoruz	80	72,7
Yeni çıkan yayınlarla sınıf kitaplığını zenginleştirmedik	30	27,3
Toplam	110	100,0

Tablo 4-41’de öğretmenlerin %72,7’si sınıf kitaplığını yeni çıkan yayınlarla zenginleştirdiğini, %27,3’ü ise zenginleştirmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin

3/4'ünün sınıf kitaplığını zenginleştirdikleri yönündeki eğilimleri öğrencilerin okuma isteğini artırması ve okuma alışkanlığını geliştirmesi açısından oldukça etkili olabilir. Aynı zamanda Tablo 4-38'den de hatırlanacağı gibi öğretmenlerin tamamına yakınının çocuklara yönelik yayınlara abone olmadıkları belirlenmişti. Bu sonuç Tablo 4-41'deki bulgu ile birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin yayın aboneliği olmamasına rağmen başka yollarla sınıf kitaplıklarına çocuklara yönelik yayınlar eklemeye ve zenginleştirmeye çalıştıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin sınıflarına yeni çıkan yayınları alamama nedenleri Tablo 4-42'de verilmiştir.

Tablo 4-42 Öğretmenlerin sınıflarına yeni çıkan yayınları alamama nedenleri

Nedenler	f	%
Ekonomik nedenler.	12	10,9
Okulda veya sınıfta öğrencilerin okuyacağı yeterli sayıda kitap olduğu için.	04	3,6
Düşünmediğimiz için.	03	2,7
Yeterli zamanım olmadığından gereken önemi veremediğim için.	02	1,8

Tablo 4-42'de öğretmenlerin yeni çıkan yayınları alamama nedenlerine bakıldığında, %10,9'u ekonomik nedenleri, %3,6'sı okulda veya sınıfta öğrencilerin okuyacağı yeterli sayıda kitap olduğunu, %2,7'si düşünmediğini, %1,8'i yeterli zamanı olmadığından gereken önemi veremediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin sınıfa yeni çıkan yayınları alamama nedenleri arasında ekonomik durum öne çıkan neden olarak görülmektedir. Tablo 4-40'dan da hatırlanacağı gibi herhangi bir yayına sınıf olarak abone olmama nedenlerinin başında ekonomik zorluklar belirtilmişti. Ekonomik nedenlerden dolayı yeni çıkan yayınları sınıflarına alamayan öğretmenler okulun, ailelerin veya çevrenin desteğini alarak sınıflarına yeni yayınlar alma konusunda daha fazla çaba gösterebilirler. Öğretmenlerin çok az bir bölümü de okulda ve sınıfta yeterli sayıda kitap bulunduğu için yeni çıkan yayınları sınıflarına almadıklarını belirtmişlerdir. Yine öğretmenlerin çok azı yeni çıkan yayınları sınıfa almayı düşünmediğini ve yeterli zamanının olmadığından gereken önemi vermediğini ifade etmiştir. Sınıfa getirilen ve öğrencilere tanıtımı yapılan yayınlar ile öğrencilerin ilgi ve merakının uyanması, çevresindeki yayınların devamlı çıktığını, yeni yeni okunacak, incelenecek, eğlenceli zaman geçirebilecek yayınların varlığını görmesi sağlanabilir. Böylelikle öğrencinin okumaya vereceği değer ve okumaya ayıracağı zaman artabilir. Öğretmenlerin öğrencilerin aktif olarak sınıf kitaplıklarından faydalanmaları için yaptıkları çalışmalara

ilişkin görüşleri Tablo 4-43’de verilmiştir.

Tablo 4-43 Öğrencilerin sınıf kitaplıklarından faydalanmaları için öğretmenlerin yaptığı çalışmaların dağılımı

Öğretmen Çalışmaları	f	%
Düzenli olarak her öğrencinin kitap değişimlerini yapmasını sağlıyorum.	52	47,2
Okunan kitap ile ilgili anlatma, soru-cevap çalışması yapıyoruz.	27	24,5
Haftalık-günlük okuma saatleri yapıyoruz.	25	22,7
En fazla okuyanları ödüllendiriyorum.	23	20,9
Kitap seçiminde serbest bırakıyorum.	14	12,7
Sınıf kitaplığıyla görevli öğrencilerin ilgilenmesini sağlıyorum.	14	12,7
Kitap okumanın öneminden bahsederek, kitap tanıtımları yaparak özendirme çalışması yapıyorum.	12	10,9
Öğrencilerin dikkatini ve ilgilerini çekecek farklı türlerde kitaplar bulunduruyorum.	06	5,5

Tablo 4-43’de öğretmenlerin, öğrencilerin aktif olarak sınıf kitaplığından faydalanmaları için yaptığı çalışmalara bakıldığında yarıya yakını (%47,2) düzenli olarak her öğrencinin kitap değişimlerini yapmasını sağladığını, yaklaşık 1/4’ünün okunan kitap ile ilgili anlatma, soru-cevap çalışması yaptığını (%24,5), haftalık-günlük okuma saatleri yaptığını (%22,7) ve en fazla okuyanları ödüllendirdiğini (%20,9) ifade etmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerin aktif olarak sınıf kitaplığından faydalanmaları için yaptığı diğer çalışmalarda, az bir bölümü (%12,7) kitap seçiminde serbest bıraktığını ve sınıf kitaplığıyla görevli öğrencilerin ilgilenmesini sağladığını (%12,7), kitap okumanın öneminden bahsederek, kitap tanıtımları yaparak özendirme çalışması yaptığını (%10,9), öğretmenlerin çok az bir bölümü ise (%5,5) öğrencilerin dikkatini ve ilgilerini çekecek farklı türlerde kitaplar bulundurduğunu ifade etmiştir.

Bir sınıfta bulunan sınıf kitaplığının kullanımı gerek ders amaçlı gerekse merak, ilgi ve öğrenme amaçlı olarak öğretmenler tarafından teşvik edilmelidir. Sınıf kitaplığının oluşturulması kadar aktif olarak kullanılması da çok önemlidir. Bunun için öğretmenlerin çeşitli yolları ve yöntemleri kullanması gerekir. Tabloda öğretmenlerin bu konuda çeşitli çalışmalar yaptıkları ancak daha çok kitaplıktan kitap değişimi yapılmasına, okunan kitapların anlatırılması, soru-cevap çalışmalarına, haftalık ya da günlük olarak kitaplıktan alınan kitaplarla düzenli okuma saatleri yapılmasına ve en fazla okuyanların ödüllendirilmesine yer verdikleri görülmektedir. Tablo 4-43 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin aktif olarak sınıf kitaplığından faydalanmasını

sağlayabilecek okumaya özendirmek, okumayı sevdirmek, okunacak yayınlara karşı ilgi ve merak uyandırmak, okumayı eğlenceli hale getirmek gibi öğrencileri duygusal yönde okumaya yakınlaştıracak çalışmaların öğretmenlerin çok az bir bölümü tarafından yapıldığı sonucu çıkarılabilir. Sınıf kitaplıklarının aktif olarak kullanımı için neler yapılabileceği hakkında öğrencilerin de görüşlerine yer verilerek sınıf kitaplığını sahiplenmelerinin sağlanması, sınıf kitaplığında öğrencilerin ilgi ve meraklarını uyandırabilecek yayınların bulundurulması, kitaplığın kullanımıyla ilgili eğlenceli etkinliklerin yapılması sağlanabilir. Öğrencilerini kütüphaneye götürme durumuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4-44’de verilmiştir.

Tablo 4-44 Öğrencileri kütüphaneye götürme durumuna ilişkin dağılım

Kütüphaneye Götürme Durumu	f	%
Öğrencilerimi kütüphaneye götürdüm	56	50,9
Öğrencilerimi kütüphaneye götürmedim.	54	49,1
Toplam	110	100,0

Tablo 4-44’de öğretmenlerin öğrencilerini kütüphaneye götürme durumuna bakıldığında, yarısı (%50,9) kütüphaneye götürdüğünü, yarısı (%49,1) götürmediğini belirtmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı okul kütüphanelerinin amacının, Türk Millî Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için gerekli düzenlemeleri yapmak olduğunu belirtmiştir (MEB, 2001). Tabloda görüldüğü gibi öğrencileri kütüphaneye götürme durumuna ilişkin öğretmen görüşlerinin yarı yarıya dağılım gösterdiği söylenebilir. Öğretmenlerin yarısının öğrencilerini kütüphaneye götürmüş olması sevindirici olmakla birlikte diğer yarısının ise kütüphaneye götürmemiş olması da endişe vericidir. Çünkü öğrencilerin özellikle ilkokul yıllarında kütüphane deneyimi yaşamaları kitap bilincinin oluşması açısından çok önemli olabilir. Yılmaz (2004) Ankara’da ilköğretim 5.sınıflarla yaptığı bir araştırmada öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıkları konusunda bir nitelik sorunu bulmuştur. Bu bulguya göre öğrencilerin büyük çoğunluğu (%69,2) kütüphaneye ödev yapmak için gitmektedir. Öğrencilerin sadece yaklaşık dörtte biri daha anlamlı amaçlarla (ödünç kitap almak-boş zamanları değerlendirmek) kütüphane

kullanmaktadır. Buna göre öğretmenlerin öğrencileriyle birlikte okul kütüphanesine veya imkânların elverdiği ölçüde kendilerine yakın olan kütüphanelere öğrencilerini götürüp buraların özelliklerini, önemini, kullanım amaçlarını öğrencilerine yerinde uygulamalı olarak göstermesi öğrencinin okumaya ve okunacak yayınlara ilişkin ilgi ve merakını da artırabilir. Kütüphaneye giden öğrencilerin kütüphaneye karşı olan tutumlarına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4-45’de verilmiştir.

Tablo 4-45 Öğrencilerin kütüphaneye karşı tutumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Görüşler	f	%
Kütüphaneyi sevdiler, kütüphaneye karşı ilgi ve merakları arttı.	40	71,4
Kütüphaneden faydalanmaları arttı.	13	23,2
Değişik kaynaklardan yararlandıkları için mutlu oldular.	07	12,5
Kütüphanenin işleyişi ve çalışanların görevleri hakkında bilgi edindiler.	04	7,1
Çok ilgili değiller.	04	7,1

Tablo 4-45’de öğretmenlerin %71,4’ü öğrencilerinin kütüphaneyi sevdiğini, kütüphaneye karşı ilgi ve meraklarının arttığını, %23,2’sinin öğrencilerinin kütüphaneden faydalanmalarının arttığını, %12,5’i öğrencilerinin değişik kaynaklardan yararlandıkları için mutlu olduklarını belirtmiştir. Bu konuda belirtilen diğer görüşler arasında öğrencilerin kütüphanenin işleyişi ve çalışanların görevleri hakkında bilgi edinmeleri (%7,1) ve öğrencilerin kütüphaneye karşı çok ilgili olmadığı (%7,1) yer almaktadır.

Kütüphaneye giden öğrencilerin çoğunluğunda kütüphanenin olumlu etkiler bıraktığı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Yine çok az da olsa bazı öğretmenler gittikleri kütüphanenin öğrencileri üzerinde etki bırakmadığını, öğrencilerin kütüphaneye ilgi duymadığını belirtmiştir. Bu nedenle kütüphanelerin görselliğiyle ve yayınların içeriğiyle öğrencilerin ilgisini ve merakını oluşturacak şekilde düzenlenmesi, kütüphaneye gidecek olan öğrencilerin kütüphane çalışanları tarafından hoş karşılanması, ilgi gösterilmesi ve ikramlarda bulunulması, öğrencilerin kütüphaneye karşı olan tutumlarını olumlu yönde değiştirebilir. Öğrencilerde okumaya karşı ilgi ve merak uyandırmak amaçlı öğretmenlerin çalışmaları Tablo 4-46’da verilmiştir.

Tablo 4-46 Okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Çalışmaları	f	%
Her hangi bir çalışmam olmadı.	37	33,6
Güzel konuşma, hatasız okuma, okunan kitap sayısı vb. yarışmalar düzenleyip ödüllendirme yapıyorum.	23	20,9
Ben ve öğrencilerim yayın ve yazar tanıtımları yapıyoruz.	16	14,5
Öğrencilerimle birlikte ben de okuyup, model olmaya çalışıyorum.	13	11,8
Öğrencilerin okudukları metinler ile ilgili anlatım veya drama çalışması yaptırıyorum.	12	10,9
Okumanın önemli olduğunu, okuyan bir kişinin başarılı olacağını ve daha geniş düşünceye sahip olacağına yönelik bilgiler veriyorum.	8	7,3
Dikkatini ve ilgilerini çekecek farklı türlerde renkli kitaplar bulunduruyorum.	7	6,4
Yarım bırakılan bir metni tamamlama etkinliği yaptırıyorum.	6	5,5
Araştırma konuları vererek ilgilerini çekmeye çalışıyorum.	4	3,6

Tablo 4-46’da öğretmenlerin öğrencilerinde okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı çalışmalarına bakıldığında, %33,6’sı her hangi bir çalışmasının olmadığını, %20,9’u güzel konuşma, hatasız okuma, okunan kitap sayısı vb. yarışmalar düzenleyip ödüllendirme yaptığını, %14,5’i kendisinin ve öğrencilerinin yayın ve yazar tanıtımları yaptığını, %11,8’i öğrencileriyle birlikte okuyup, model olmaya çalıştığını, %10,9’u öğrencilerin okudukları metinler ile ilgili anlatım veya drama çalışması yaptırdığını belirtmiştir. Öğretmenlerin çok az bir bölümü de öğrencilerine okumanın önemli olduğunu, okuyan bir kişinin başarılı olacağı ve daha geniş düşünceye sahip olacağına yönelik bilgiler verdiğini (%7,3), öğrencilerinin dikkatini ve ilgilerini çekecek farklı türlerde renkli kitaplar bulundurduğunu (%6,4), yarım bırakılan bir metni tamamlama etkinliği yaptırdığını (%5,5), araştırma konuları vererek ilgilerini çekmeye çalıştığını (%3,6) belirtmiştir.

Tablo 4-46 incelendiğinde, öğrencilerin okumaya karşı ilgi ve meraklarını artırmak için öğretmenlerin 1/3’ünün hiçbir çalışmasının olmaması dikkat çekicidir. Oysa öğretmenler bunun için ek zaman harcamadan dersler işlenirken özellikle Türkçe derslerinde diğer öğretmenlerin belirttiği gibi, kitap tanıtımı yapma, okumanın önemiyle ilgili yeri geldikçe konuşmalar yapma, okuma konusunda örnek kişilerden bahsetme gibi özendirici çalışmalar yapabilirler. Öğrencilerin dikkatini farklı görünüm ve türlerdeki çeşitli okuma araç-gereçleri çekebilir ve bu okuma araç-gereçleriyle öğretmenin, arkadaşlarının ve kendisinin yaptığı etkinlikler onu etkileyebilir. Öğretmenlerin özellikle ilköğretim düzeyinde öğrencilerde okumaya karşı ilgi ve istek

oluşturacak yönde çaba göstermeleri çok önemli ve gereklidir. Tabloda okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı, öğrencilere katkısı olabilecek çalışmaların olduğu fakat bu çalışmaların az sayıda öğretmenin yaptığı sonucu çıkarılabilir. Örneğin öğretmenlerin, belli kriterler belirleyip bu kriterleri gerçekleştiren öğrencilere hediyeler vermesi öğrencileri okumaya teşvik edebilir, öğrencilerin okumaya ayıacağı zamanı artırabilir, öğrencilerle birlikte yapılan yayın ve yazar tanıtımları ile öğrencilerin ilgisi çekilebilir, yayın ve yazar hakkında paylaşım yapılarak bir etkileşim ortamı oluşturulabilir. Öğretmenler, etkili ve güzel bir sesle yapacağı etkileyici bir okuma ile öğrencilere güzel bir model olabilir, öğrencilerinin okumaya olan ilgisini artırabilirler. Aynı zamanda okumanın öneminden bahsederek kişiye katkıları konusunda somut örnekler vererek bilinçlendirme yaparak öğrencilerinde okumanın ne kadar önemli olduğu düşüncesini oluşturabilirler. Öğretmenlerin okuma ile ilgili etkinliklerde kullandıkları araçlar Tablo 4-47’de verilmiştir.

Tablo 4-47 Öğretmenlerin okuma ile ilgili etkinliklerde kullandıkları araçların dağılımı

Okuma Araçları	f	%
Basılı Yayınlar (Gazete, Kitap, Dergi vb.)	81	73,6
Bilgisayar/ Projeksiyon	75	68,2
İnternet	54	49,1
Yazı tahtası	49	44,5
Televizyon/Dvd,Vcd Oynatıcı	12	10,9

Tablo 4-47’de öğretmenlerin okuma ile ilgili etkinliklerde kullandıkları okuma araçlarına bakıldığında, %73,6’sı basılı yayınları, %68,2’si bilgisayar/projeksiyonu, %49,1’i interneti, %44,5’i yazı tahtası, %10,9’u televizyon/dvd,vcd oynatıcısını kullandığını belirtmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin çoğunlukla basılı yayınları tercih ettiği bunun yanında bilgisayar, internet ve projeksiyon gibi elektronik araçları da yoğun olarak kullandıkları görülmektedir. Burada olduğu gibi, öğrencilerin ilgi ve meraklarını, dikkatlerini canlı tutmak için okunacak konulara ve öğrencilerin beğenisine göre okuma araç-gereçlerinin kullanılması öğrencinin okuma etkinliklerine olan katılımlarını arttırabilir. Öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının etkisine ilişkin görüşleri Tablo 4-48’de verilmiştir.

Tablo 4-48 Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının etkisine ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f	%
Ders kitapları okuma alışkanlığı kazandırmada etkili değildir.	70	63,6
Ders kitapları okuma alışkanlığı kazandırmada etkilidir.	40	36,4
Toplam	110	100,0

Tablo 4-48’de öğretmenlerin %63,6’sı öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının etkisinin olmadığını, %36,4’ü ise etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının katkısı olduğunu belirten öğretmenlerin bu konudaki görüşleri Tablo 4-49’da verilmiştir.

Tablo 4-49 Okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının olumlu katkısına ilişkin öğretmen görüşleri

Olumlu Görüşler	f	%
Seviyelerine uygun olduğu için katkısı oluyor.	21	52,5
Okuma isteği ve merak uyandırıyor.	13	32,5
Kitap içindeki resimli öyküler öğrenciler tarafından seviliyor.	6	15,0
Tema sonlarında bulunan serbest okuma metinlerini faydalı buluyorum.	5	12,5
Konu içeriği ve etkinlikler birlikte olduğu için öğrenciler istekle okuyor.	4	10,0
Yazar ve şairleri tanıma fırsatı buluyorlar.	2	5,0

Tablo 4-49’da ders kitaplarının okuma alışkanlığı kazandırmada, öğretmenlerin yarısından fazlası (%52,5) öğrenci seviyesine uygun olduğu için, 1/3’ü ise (%32,5) öğrencilerinde okuma isteği ve merak uyandırdığı için olumlu katkısı olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin ders kitaplarına yönelik belirttiği diğer olumlu görüşler; kitap içindeki resimli öykülerin öğrenciler tarafından sevildiği (%15,0), tema sonlarında bulunan serbest okuma metinlerinin faydalı olduğu (%12,5), konu içeriği ve etkinliklerin birlikte olduğu için öğrencilerinin istekle okuduğu (%10,0), yazar ve şairleri tanıma fırsatı buldukları (%5,0) yönündedir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının katkısına ilişkin olumsuz öğretmen görüşleri Tablo 4-50’de verilmiştir.

Tablo 4-50 Okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının olumsuz katkısına ilişkin öğretmen görüşleri

Olumsuz Görüşler	f	%
İçerik ve görseller öğrencilerin ilgi, istek ve seviyelerine uygun olmaması nedeniyle katkısı yok.	56	80,0
Yetersiz ve başarısız bulduğum için katkısı yok.	42	60,0
Güncel olmadığı için katkısı yok.	23	32,9

Okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının olumsuz katkısına ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin, büyük çoğunluğu (%80,0) ders kitaplarında içerik ve görsellerin öğrencilerin ilgi, istek ve seviyelerine uygun olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu (%60) ders kitaplarını yetersiz ve başarısız bulduğu için katkısının olmadığını, 1/3'ü ise (%32,9) ders kitaplarının güncel olmadığı için katkısı olmadığını belirtmiştir.

İlköğretim, okumayı sevme ve iyi okuma alışkanlığı kazanmada başlangıç dönemidir. Bu nedenle ilköğretim çağındaki çocuklar için yazılacak ve basılacak kitapların niteliğine büyük özen gösterilmelidir (Kılıç ve diğerleri, 2001). İlköğretim döneminde öğrenciler için hazırlanan kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı'nın Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca uygun görülüp onaylanması sonucu ders araç gereci olarak kullanılmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasına özellikle Türkçe Dersi (1-5.Sınıflar) Öğretim Programında yer vermiştir. Bu program ile öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili dil ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönlerden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, öğrenmeleri, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmeleri amaçlanmıştır. Bu programa göre hazırlanan kitaplardaki metinler, çocuğun yaşına, sınıf seviyesine ve ilgi alanlarına uygun olmalı, çocukta merak uyandırmalı, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalıdır (MEB TTKB, 2009). Tablo 4-48'e tekrar bakıldığında eğitim programlarının uygulanmasında ve ders kitaplarının işlenişinde etkin rolü olan öğretmenlerden yaklaşık 2/3'ünün (%63,6) öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada ders kitaplarının etkisinin olmadığını (içerik ve görseller öğrencilerin ilgi, istek ve seviyelerine uygun olmaması, yetersiz ve başarısız, güncel olmaması) belirtmesi Milli Eğitim Bakanlığının amaçlarının

gerçekleşmesinde sorunların olduğunu göstermektedir. Ayrıca bazı araştırmalar ders kitaplarının amaç ile içerik, metin ile resim uyumunda sorunların yaşandığını ortaya koymuştur. Örneğin, İşcen (2008) ilköğretim ders kitaplarının ilköğretim amaçları açısından içerik analizlerini yaptığı ve ders kitaplarında bu amaçların ne düzeyde yer aldıklarını saptamaya çalıştığı araştırmasında ilköğretimin amaçlarının kapsadıkları özelliklerin birbirinden farklı olduğu ve bu özelliklerin ders kitaplarında dağılımlarının eşit olmadıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Bulut (2008), Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının I. kademesinde okutulmakta olan 4. ve 5. sınıf sosyal alan ders kitaplarını, görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelediği araştırmasında konu başlıkları ile görsel öğeler tutarlılığını orta düzeyde, metin ana fikri ile görsel öğeler tutarlılığını ise düşük düzeyde olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Yige (2010), İlköğretim 1.kademe 1, 2 ve 3. sınıflarda okutulan ders kitaplarında, öğrencinin metni anlaması ve öğrenmenin kolaylaştırılması amacıyla kullanılan resim- grafik ve diğer görsel öğelerin, öğrencinin eğitimine olan katkıları araştırmasında, derslerde okutulan kitapların tasarımlarının daha ince bir süzgeçten geçirilmesi ve tasarım aşamasında daha profesyonel kişilerle çalışılması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Bu bulgular öğretmenlerin ders kitaplarına ilişkin olumsuz görüşleri ile tutarlılık göstermektedir. Öğretmenlerin sınıflarında düzenli olarak okuma saatleri yapmalarına ilişkin görüşleri Tablo 4-51'de verilmiştir.

Tablo 4-51 Öğretmenlerin düzenli olarak okuma saatleri yapmalarına ilişkin görüşleri

Okuma Saati Yapma Durumu	f	%
Düzenli okuma saatleri yapıyoruz.	99	90,0
Düzenli okuma saatleri yapmıyoruz.	11	10,0
Toplam	110	100,0

Tablo 4-51'de öğretmenlerin düzenli olarak okuma saatleri yapma durumuna ilişkin görüşleri incelendiğinde, %90,0'ı düzenli okuma saatleri yaptığını, %10,0'ı ise yapmadığını belirtmiştir. Okulda düzenli olarak okuma saati yapılması ile öğrencilerin tüm arkadaşlarını ve öğretmenini okurken görmesi, okumaya vereceği önemi artırabilir. Okuma saatlerinde öğrencilerin ve öğretmenlerin okudukları yayınlarda en çok hoşuna giden metinleri sınıf ortamında paylaşması ile öğrencilerde paylaşımda bulunan yayınlara karşı ilgi ve merak oluşabilir. Yapılan okuma saatleri ile birlikte öğrenciler kendi okumalarını arkadaşlarının okumaları ile karşılaştırma olanağı bulabilir,

okumasını geliştirebilir, okuduğu yerlerde anlamadığı yerleri sınıf ortamında arkadaşlarından ve öğretmeninden yardım alarak anlayabilir. Bu nedenle öğretmenlerin tamamına yakınının düzenli okuma saati yaptıklarını belirtmesi olumlu bir yaklaşım olarak görülebilir. Öğretmenlerin düzenlenen okuma saatinin öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri Tablo 4-52’de verilmiştir.

Tablo 4-52 Öğretmenlerin okulda düzenlenen okuma saatinin etkilerine yönelik görüşleri

Görüşler	F	%
Öğrencilerimde okuma heyecanını, isteğini ve sevgisini artırıyor.	72	65,4
Öğrencilerim daha sessiz ve düzgün olma, okuma hızını artırma, telefuzlarda ilerleme becerisi kazanıyor.	20	18,1
Her öğrenciye okumayı ihtiyaç olarak hissettiriyor.	13	11,8
Bazı öğrenciler sıkıldığı için istekle okuduklarını düşünmüyorum.	10	9,1
Öğrencilerimin kavramlarla ilgili bilgi ve becerileri artırıyor.	5	4,5
Öğrencilerim okuduklarını anlatmak istedikleri için olumlu buluyorum.	5	4,5

Tablo 4-52’de okuma saatlerine ilişkin görüşlerde öğretmenlerin 2/3’ü (%65,4) okuma saatlerinin öğrencilerinde okuma heyecanını, isteğini ve sevgisini artırdığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin az bir bölümü (%18,1) okuma saatlerinde öğrencilerinin daha sessiz ve düzgün olma, okuma hızını artırma, telefuzlarda ilerleme becerileri kazandığını, okumayı ihtiyaç olarak hissettiklerini (%11,8), çok az bir bölümü ise öğrencilerinin okuduklarını anlatmak istedikleri için olumlu bulduğunu (%4,5), kavramlarla ilgili bilgi ve becerilerinin arttığını (%4,5) ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin çok az bir bölümü (%9,1) bazı öğrencilerinin sıkıldığı için istekle okuduklarını düşünmediğini belirtmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığının amaçlarından biri de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak; bu yolla onları düşünen, düşündüğünü doğru ve açık bir şekilde ifade eden, algılama gücü yüksek, yorum yapan, analitik düşünen, sentez yapan, tartışan, doğruların tek noktadan değil çeşitli bakış açılarıyla bakmak suretiyle ortaya çıkacağını kavramış, güzellik duygusu ve estetik anlayışı gelişmiş, kültürlü, milli ve manevi değerlere sahip yüksek karakterli bireyler yetiştirmektir (MEB, 2004). Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı 5.6.7. ve 8. Sınıf öğrencileri arasında ortak duygu ve bilincin oluşması için 100 Temel Eser belirlemiş alt sınıflar için eser seçiminin serbest bırakmış ve eserlerin okunması haftada idarece belirlenecek bir günde 30 dakika okuma saati

yapılması ile ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüklerine genelgeler göndermiştir (MEB, 2005). İl Milli Eğitim Müdürlükleri ise öncelikli olarak 100 temel eserin okunmasını içeren okuma ile ilgili projeler geliştirerek okullarla birlikte uygulama yoluna gitmiştir. Sınıflarda ise okuma ile ilgili projelerin öncüsü öğretmenler olmuştur. Bu araştırmada öğretmenlerin genelde okuma saatlerinin öğrenciler için faydalı olduğu görüşünde birleştikleri söylenebilir. Okuma saatlerinin öğrencilerin okuma heyecanını, isteğini ve sevgisini olumlu yönde etkilediğine, öğrencilerin daha sessiz ve düzgün olmalarını sağladığına ilişkin öğretmen görüşleri, okuma saatlerinin yerinde ve devam edilmesi gereken bir uygulama olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Öğretmenlerin okulda okuma ortamı oluştururken yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4-53’de verilmiştir.

Tablo 4-53 Öğretmenlerin okuma ortamı oluştururken yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri

Görüşler	f	%
Sessiz bir ortamda sessiz okuma çalışması yaptırıyorum.	63	57,3
Değişiklik yapmıyorum.	27	24,5
Sınıfı, okuma öncesi öğrencilerin ilgisini çekecek ve motive olmasını sağlayacak şekilde düzenliyorum (müzik eşliği, sınıfı havalandırma, hoş kokmasını sağlama, aydınlık olması vb.).	19	17,3
Düzenli ve kuralları olan bir ortam oluştuyorum.	12	10,9
Öğrencilerime istediği kitabı seçtiriyorum.	10	9,1
Metnin türüne göre nasıl okunacağını, nasıl yoğunlaşmak gerektiğini uygulamalı olarak gösteriyorum.	4	3,6
Sesli okuma yaptırıyorum.	4	3,6
İsteddiği yerde oturtuyorum.	2	1,8
Yarışma ortamı ayarlıyoruz.	2	1,8

Tablo 4-53’de öğretmenlerin okuma ortamı oluştururken yaptığı çalışmalara ilişkin görüşleri incelendiğinde, yarıdan fazlası (%57,3) sessiz bir ortamda sessiz okuma çalışması yaptırdığını, 1/4’ü (%24,5) ortamda herhangi bir değişiklik yapmadığını, %17,3’ü ise sınıfını okuma öncesi öğrencilerin ilgisini çekecek ve motive olmasını sağlayacak şekilde düzenlediğini (müzik eşliği, sınıfı havalandırma, hoş kokmasını sağlama, aydınlık olması vb.) belirtmiştir. Öğretmenlerin oldukça az bir bölümünün de okuma ortamı oluşturma ile ilgili çeşitli düzenlemeler yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar arasında düzenli ve kuralları olan bir ortam oluşturma (%10,9), öğrencilerine istediği kitabı seçtirme (%9,1), metnin türüne göre nasıl okunacağını, nasıl yoğunlaşmak gerektiğini uygulamalı olarak gösterme (%3,6), sesli okuma (%3,6),

öğrencilerini istediği yerde oturtma (%1,8), yarışma ortamı ayarlama (%1,8) yer almaktadır.

Okuma ortamı bir çok yönden öğrencinin okumaya vereceği önemi ve okuma yaptığı süreci etkileyebilir. Okuldaki okuma ortamlarının düzenlenmesinde ve bu düzenlenen okuma ortamlarında okumaların yapılması sürecinde en büyük sorumluluk öğretmendedir. Okuma ortamı, okumanın gerektirdiği okuma materyallerinden yoksun olduğu zaman okuyucunun okumaya karşı isteği azalabilir. Aynı zamanda okuma hızını ve anlamayı da olumsuz etkileyebilir. Ortamın araç-gereçlerden yoksun olması çocuğu yanlış okuma davranışlarına yönltebilir (Gülerer ve Batur, 2012). Tablo 4-53 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu öğrenciler için sessiz bir ortam ayarladığını ifade etmiştir. Okuma ortamında sessizliğin sağlanması okuma yapan öğrencilerin dikkatlerinin dağılmaması açısından önemli olabilir. Diğer taraftan öğrenciler için okuma ortamı oluşturmada örnek olabilecek uygulamalar olduğu fakat bu çalışmalarını öğretmenlerin çok azının yaptığı söylenebilir. Bu çalışmalar düzenli, kuralları olan bir ortam oluşturma, öğrencilere istediği kitabı seçtirme, okuma çalışması öncesi öğrencilerin rahat olmasını ve motive olmasını sağlayacak şekilde sınıfı düzenleme (müzik eşliği,sınıfı havalandırma,hoş kokmasını sağlama, aydınlık olması vb.) ilgi çekme ve motive etme çalışmalarıdır. Ayrıca öğretmenlerin 1/4'ünün okuma ortamı için hiçbir değişiklik yapmaması (ortamın fiziksel olarak hazır olmaması okumaya yeterince önem vermeme, okuma kurallarına uymama vb.) öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarını olumsuz etkileyebilir. Okuma saatlerinde öğrenciler okuma yaparken öğretmenlerin yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4-54'da verilmiştir.

Tablo 4-54 Okuma saatlerinde öğretmenlerin yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşlerin dağılımı

Öğretmenlerin Okuma Saatindeki Çalışmaları	f	%
Ben de okumaya çalışıyorum.	90	81,8
Okumaları takip ediyorum.	8	7,3
Okul evraklarıyla uğraşıyorum.	7	6,4
Anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını açıklıyorum.	2	1,8
Araştırma yapıyorum.	1	0,9
Kitap değişimleri yaptırıyorum.	1	0,9

Tablo 4-54'de görüldüğü gibi okuma saatlerinde öğretmenlerin çoğunluğu

(%81,8) kendisinin de okumaya çalıştığını belirtmiştir. . Öğretmenlerin çok az bir bölümü ise okuma saatlerinde öğrencilerinin okumalarını takip ettiğini (%7,3), okul evraklarıyla uğraştığını (%6,4), anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını açıkladığını (%1,8), araştırma yaptığını (%0,9), kitap değişimleri yaptırdığını (%0,9) belirtmiştir. Öğretmenlerin okuma saatinde öğrencilerine okuma yaptırırken kendisinin de okuma yaptığını belirtmesi kuşkusuz olumlu ve örnek bir davranış sergiledikleri için çok önemlidir. Nitekim öğretmen her türlü davranışıyla ve söylemleriyle öğrencilerine model olmaktadır. Öğrencilere kazandırılacak birçok davranışta olduğu gibi düzenli okuma yapmaları ve bunu alışkanlığa dönüştürmelerinde de öğretmenlerini model almaları oldukça etkili ve güdüleyici olabilir. Öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak için velilerle işbirliği yapma durumu Tablo 4-55’de verilmiştir.

Tablo 4-55 Öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak için velilerle işbirliği yapma durumu

Öğretmen- veli işbirliği durumu		f	%
Öğrencinizin okuma alışkanlığı kazanması için velisi ile işbirliğiniz oldu mu?	Evet	81	73,6
	Hayır	29	26,4
	Toplam	110	100,0

Tablo 4-55’de öğretmenlerin “Öğrencinize okuma alışkanlığı kazanması için velisi ile işbirliği işbirliğiniz oldu mu?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında yaklaşık 3/4’ü (%73,6) “evet”, 1/4’ünden fazlası (%26,4) “hayır” yanıtını vermiştir. Öğretmenlerin yaklaşık 3/4’ünün (%73,6) çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmada velilerle işbirliği içinde olmaları önemli bir sonuçtur. Öğretmenlerin, öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasının okul-ev dengesiyle oluşabileceği ve gelişebileceği konusunda bilinçli oldukları söylenebilir. Çocuğuna okuma alışkanlığı kazandırmada veli ile işbirliği yapmayan öğretmenlerin oranı (%26,4) konunun önemi dikkate alındığında çok da az değildir. Veli ve öğretmen arasında işbirliğinin olmaması aile veya öğretmen kaynaklı olabilir. Bu konuda öğretmen ve veliler arasında sağlıklı bir iletişimin olmayışı, velilerin çocuklarının eğitimiyle çok ilgili olmaması ve gerekli bilince sahip olmaması gibi nedenler söz konusu olabilir. Öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla velilerle birlikte yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4-56’da verilmiştir.

Tablo 4-56 Okuma alışkanlığıyla ilgili velilerle yapılan çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen-Veli Çalışmaları	f	%
Velilere gerekli önerilerde (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) bulunuyorum.	65	58,9
Velilere öğrencilerimin okumalarını takip ettiriyorum.	28	25,4
Kurallı ve anlamlı okuma, ses tonu, sessiz okuma, gözleri kullanma hakkında velileri bilgilendirdim.	14	12,7
Velilerle birlikte sınıf kitaplığını zenginleştirme çalışmaları yapıyorum.	9	8,2
Velilere çocuklarının okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yapmalarını söylüyorum.	7	6,3
Velilerle sık sık toplantılar yapıyorum, velileri öğrenciler hakkında bilgilendiriyorum (Sözlü veya yazılı).	3	2,7
Yapılan okuma yarışmalarına velileri de davet ediyorum.	1	0,9

Tablo 4-56’da öğrencilerine okuma alışkanlığını kazandırmak için öğretmenlerin yarısından fazlası (%58,9) velilere gerekli önerilerde (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) bulunduğunu, 1/4’ü (%25,4) velilere öğrencilerinin okumalarını takip ettirdiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin az bir bölümü (%12,7) kurallı ve anlamlı okuma, ses tonu, sessiz okuma, gözleri kullanma hakkında velileri bilgilendirdiğini, öğretmenlerin çok az bir bölümü ise velilerle birlikte sınıf kitaplığını zenginleştirme çalışmaları yaptığını (%8,2), velilere çocuklarının okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yapmalarını söylediğini (%6,3), velilerle sık sık toplantılar yaparak velileri öğrenciler hakkında bilgilendirdiğini (sözlü veya yazılı) (%2,7) ve yapılan okuma yarışmalarına velileri de davet ettiğini (%0,9) ifade etmiştir.

Anne-baba ve öğretmenlerin çocuklara elverişli bir öğrenme ortamı yaratabilmek için ortak bir çaba göstermesi gereklidir. Çocuğun evde oluşan ilk öğrenme deneyimleri okuldaki öğrenme girişimlerini destekler ve bu da çocuğun sınıf içi uygulamalardaki başarı şansını yükseltir. Bu yüzden öğretmenlerin çocuğun aile ortamlarını iyi değerlendirmeleri ve onun daha iyi eğitimine olanak hazırlamak amacıyla aile sorumlularıyla iletişim kurmaları önemlidir (Burns, Roe ve Ross, 1992). Çelenk (2003), okul ile ortak program üzerinde görüş birliği içinde düzenli iletişim içinde bulunan, bu ortak anlayış içinde çocuğuna eğitim desteği sağlayan velilerin çocuklarının okul başarılarının daha da yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu durumun okuma alışkanlığı kazandırma için de geçerli olduğu söylenebilir. Öğretmen hem ders konularıyla hem de okuma konusunda aileyi destekler, yönlendirir ve gerektiğinde

bilgilendirirse başarıya ulaşmak daha kolay olabilecektir. Tablo 4-56'ya genel olarak bakıldığında öğretmenlerin yaptığı yedi farklı çalışma görülmektedir. Bu çalışmalardan öğretmenlerin çoğunluğunun velilere gerekli önerilerde bulunması ile öğretmenlerin az bir bölümünün öğrencilerinin okumalarının evde takip ettirdiği uygulamaları dikkat çekmektedir. Bu uygulamalar gereken özen ve planlama ile yapılabilirse amacına hizmet edebilir. Ayrıca tabloda öğretmenler tarafından yapılan diğer çalışmaların da öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlayabileceği söylenebilir fakat bu çalışmaların az sayıda öğretmen tarafından yapılması düşündürücüdür. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak amaçlı olarak Tablo 4-8'de velilerin %25,9'u öğretmen ile işbirliği yapmadığını, Tablo 4-55'de ise öğretmenlerin %26,4'ü velilerle işbirliği yapmadığını ifade etmiştir. Bu durum hem öğretmenlerin hem de velilerin 1/4'ünden fazlasının çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmada birbirleriyle işbirliği içinde olmanın önemi konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları veya gereken önemi vermedikleri düşüncesini oluşturabilir.

Çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları için Tablo 4-9'da velilerin öğretmenlerle yaptıkları işbirlikleri ile Tablo 4-56'da öğretmenlerin velilerle yaptıkları işbirliği karşılaştırıldığında karşılıklı ifadeler ve ifadelerin yüzdeleri çoğunlukla örtüşmektedir. Bu durum veliler ile işbirliği yapan öğretmenlerin çalışmalarının veliler tarafından anlaşıldığını göstermesi açısından önemlidir. Öğretmen ve velinin okuma alışkanlığının öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimlerine olan katkısını düşünerek ortak hareket etmesi ve işbirliği yapması önemli olabilir. Böylelikle öğrencinin daha iyi tanınması, öğrencinin evde yaptıklarını öğretmenin bilmesi, okulda yaptığını da velinin bilmesi, öğrencinin okuma eylemini düzenli yapabilmesine olanak sağlayacağı için bu davranışın alışkanlığa dönüşmesine de büyük katkı sağlayabilecektir. Öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmada ödül verip vermediklerine yönelik görüşleri Tablo 4-57'de verilmiştir.

Tablo 4-57 Okuma alışkanlığı kazandırırken öğretmenlerin ödül kullanımına ilişkin görüşleri

Ödül Kullanma Durumu	f	%
Ödül kullanıyorum.	69	62,8
Ödül kullanmıyorum.	41	37,2
Toplam	110	100,0

Tablo 4-57’de öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin yaklaşık 2/3’ü (%62,8) ödül kullandığını, 1/3’ünden fazlası (%37,2) kullanmadığını belirtmiştir. Öğretim sürecinin tüm aşamalarında, öğrencilerin yeni bilgi, beceri ve tutum kazanmalarında, kazanılan davranışların kalıcılığının sağlanmasında ödül ve pekiştireç önemli rol oynar (Erden, 2005).

Keklik (2008) İstanbul ilindeki ilköğretim okullarında görev yapan 200 öğretmen ile yaptığı araştırmasında öğretmenlere göre istendik davranışların pekiştirilmesinde ödül ve ceza kullanmanın öğrenci davranışlarının düzeltilmesinde etkili olduğu ve ödülü kullanmanın cezaya göre daha etkili bulunduğu bulgusuna ulaşmıştır. Öğrencilerin okuma yapmasının sağlanması ve okuma alışkanlığını pekiştirmesinde öğretmenin vereceği ödüller etkili olabilir. Öğretmen vereceği ödülleri seçerken kendisi tarafından kabul gören değil, ödüllerin öğrenci tarafından kabul görece nitelikte ve nicelikte olmasına dikkat etmelidir. Öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırırken verdikleri ödüllere ilişkin görüşleri Tablo 4-58’de verilmiştir.

Tablo 4-58 Okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin verdikleri ödüllerin dağılımı

Ödül Çeşitleri	f	%
Okul araç-gereçleri, okumada başarı belgesi veya kartı, kıyafet, oyuncak, madalya veriyorum.	33	47,8
Kitap hediye ediyorum.	27	39,1
Sözlü ödüller (Takdir, tebrik, teşekkür vb.)	24	34,8
Yiyecek- içecek.	11	15,9
Gezi veya sinemaya götürme ödülü.	1	1,4
Okudukları kitabın en büyük ödül olduğunu söylüyorum.	1	1,4

Tablo 4-58’de öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırmada verdiği ödüllere bakıldığında, yaklaşık yarısı (%47,8) okul araç-gereçleri, okumada başarı belgesi veya kartı, kıyafet, oyuncak, madalya verdiğini, 1/3’ünden fazlası kitap hediye ettiğini (%39,1) ve sözlü ödüller (Takdir, tebrik, teşekkür vb.) kullandığını (%34,8) ifade etmiştir. Öğretmenlerin az bir bölümü (%15,9) yiyecek- içecek verdiğini, çok az bir bölümü ise gezi veya sinemaya götürdüğünü (%1,4) ve öğrencilerine okudukları kitabın en büyük ödül olduğunu söylediğini (%1,4) belirtmiştir.

Sınıfta öğrencilerin sergiledikleri bir davranışa öğretmenin verdiği tepki ve bu tepkinin öğrenci üzerindeki etkisi çok önemlidir. Öğretmenin tepkisi öğrenciyi rahatlatır ve mutluluk verirse davranışın yinelenmesi beklenir. Öğretmenler ödülü kullanarak öğrenci davranışlarını biçimlendirebilirler (Erden, 2005). Ödül ve cezanın mutlaka bir amaca yönelik olması gerekir. Buna göre nedensiz ödül ve ceza verilemez. Ayrıca öğrenci hangi davranışlarının neden ve nasıl ödüllendirileceği veya cezalandırılacağı konusunda yeterli ön bilgilere sahip olmalıdır. Bu durum ödül ve cezanın amaçlı olmasının yanı sıra anlamlı olmasını da gerektirmektedir (Aydın, 2000). Bu araştırmada öğretmenlerin öğrencilerin okuma alışkanlığını pekiştirmek için birçok ödül verdikleri görülmektedir. Bu ödüllerin maddi ve manevi yönlerini birbiriyle karşılaştırmak yanıltıcı olabilir. Bu ödüller verilirken öğrencinin hangi ödüllere ilgisinin olduğu öğrenciye dağıtılacak bir liste ile önceden belirlenmesi öğretmenin hangi ödülü hangi öğrenciye vermesi gerektiği konusunda ipucu olabilir. Diğer taraftan sürekli ve benzer şekillerde ödüllendirme, öğrencinin güdülenme düzeyinin giderek düşmesine neden olmaktadır (Aydın,2000,s.165). Bu nedenle öğrenciye verilecek ödüllerin süreç içerisinde devamlı olarak öğrencinin güdülenmesini devam ettirecek ve istenilen davranışının pekişmesine sağlayacak olmasına özen gösterilmelidir. Öğretmenlerin öğrencilerinin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etme durumuna yönelik görüşleri Tablo 4-59’da verilmiştir.

Tablo 4-59 Öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etme durumuna ilişkin dağılım

Okuma Alışkanlığı Gelişimini Takip Durumu	f	%
Öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip ediyorum	103	93,6
Öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etmiyorum	7	6,4
Toplam	110	100,0

Tablo 4-59’da öğretmenlerin, %93,6’sı öğrencilerinin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip ettiğini, %6,4’ü ise takip etmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etmesi öğrenci açısından ve öğretmen açısından çok önemlidir.

Öğretmenler öğrencilerinin okuma alışkanlığını takip ettiği süreçte öğrencilerine her türlü konuda rehberlik edebilir, değişik türde ve içerikte yayınlar

sunabilir. Öğretmenlere göre öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma durumları Tablo 4-60'da verilmiştir.

Tablo 4-60 Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma durumlarına ilişkin öğretmen görüşleri

Öğrencilerin Okuma Alışkanlığı Durumu		f	%
Okuma alışkanlığı kazanmış öğrenci sayısı	Sayısını bilmiyorum.	13	11,8
	1-5 öğrenci	7	6,4
	6-10 öğrenci	26	23,6
	11-15 öğrenci	23	20,9
	15-20 öğrenci	25	22,7
	21 ve üstü öğrenci	16	14,6
	Toplam	110	100,0
Okuma alışkanlığı kazanmamış öğrenci sayısı	Sayısını bilmiyorum.	16	14,5
	1-5 öğrenci	33	30,0
	6-10 öğrenci	34	31,0
	11-15 öğrenci	16	14,5
	15-20 öğrenci	11	10,0
	21 ve üstü öğrenci	-	-
	Toplam	110	100,0

Tablo 4-60'da öğretmen görüşlerine göre, sınıflarında okuma alışkanlığı kazanmış öğrenci sayıları incelendiğinde, %23,6'sı 6-10 öğrencinin, %22,7'si 15-20 öğrencinin, %20,9'u 11-15 öğrencinin, %14,6'sı 21 ve üstü öğrencinin %6,4'ü 1-5 öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin %11,8'i okuma alışkanlığı kazanan öğrencilerinin sayısını bilmediğini belirtmiştir. Öğretmen görüşlerine göre, sınıflarında okuma alışkanlığı kazanmamış öğrenci sayılarına bakıldığında, %31,0'ı 6-10 öğrencinin, %30,0'ı 1-5 öğrencinin, %14,5'i 11-15 öğrencinin, %10,0'ı 15-20 öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmamış olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %14,5'i ise okuma alışkanlığı kazanmayan öğrenci sayısını bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 3-5 öğretmenlerin sınıf öğrenci sayıları tekrar incelendiğinde %87,3'ünün (%26,4 21-25 öğrenci + %22,7 26-30 öğrenci +%21,8 31-35 öğrenci + %16,4 36 ve üstü öğrenci = %87,3 21 ve üstü öğrenci) sınıflarındaki öğrenci sayılarının 21 ve üstü olması göz önüne alınarak Tablo 4-60'da okuma alışkanlığı kazanmamış öğrencilerin olduğu görülmektedir. Okuma alışkanlığının önemli bir kazanım olduğu düşünüldüğünde sınıflardaki okuma alışkanlığı kazanmamış öğrenci sayısının azımsanacak bir düzeyde olmadığı söylenebilir. Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin

bazıları sınıfındaki öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanma durumlarını bilmemektedir. Tablo 4-58'e göre öğretmenlerin tamamına yakınının öğrencilerin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip etmelerine karşın %11,8'inin sınıflarında okuma alışkanlığı kazanmış öğrenci sayısını, %14,5'inin de bu alışkanlığı kazanmamış öğrenci sayısını bilmemesi öğretmenlerin öğrencilerindeki gelişimi sağlıklı ve doğru bir şekilde takip edemediklerini düşündürmektedir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri Tablo 4-61'de verilmiştir.

Tablo 4-61 Öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri

Görüşler	f	%
Öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan sorunlar	110	100,0
Aileden kaynaklı sorunlar	60	54,5
Öğrencilerin televizyon, internet ve oyuna gereğinden fazla zaman ayırmaları.	27	24,5
Okul ve sınıf kitaplığının yetersizliğinden dolayı öğrencilerin ilgi alanına göre okuyacağı kitabı bulamaması.	04	3,6
Aile dışındaki çevrenin (Arkadaş, öğretmen, okul ve toplum) okuma konusundaki olumsuz tutumu.	04	3,6
Okul müfredatının okuma alışkanlığı kazandırmada engel olması.	01	0,9
Önceki dönemlerinde çocuğa okumanın ceza olarak verilmesi.	01	0,9

Tablo 4-61'de öğretmenlerin öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin tamamı (%100,0) öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan sorunlarla (öğrencinin okumaya karşı ilgisizliği ve isteksizliği, elindeki kitabı bitirmeden başka kitap isteme veya çabuk sıkılma, dikkat dağınıklığı, okuma veya anlamada sorun olması, sağlık problemlerinin bulunması, dağınıklık ve düzensizliğin olması, akademik seviyelerinin düşük olması, hızlı okuma isteği vb.) karşılaştığını, öğretmenlerin yarıdan fazlası (%54,5) ise aileden kaynaklı sorunlarla (eğitim düzeyinin düşük olması, okuma alışkanlığının olmaması, aile bağlarının zayıflığı, okumaya olan isteksizlik veya ilgisizlik ve evde okuma ortamının olmaması, maddi imkansızlık, çocuğunun fikirlerine saygı duymama vb.) karşılaştığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin 1/4'ü (%24,5) öğrencilerin televizyon, internet ve oyuna gereğinden fazla zaman ayırmaları sorunu ile karşılaştıklarını ifade etmiştir. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştıkları sorunlarda öğretmenlerin çok az bir bölümü ise okul ve sınıf kitaplığının yetersizliğinden dolayı öğrencilerin ilgi alanına göre okuyacağı kitabı bulamaması (%3,6), aile dışındaki çevrenin (arkadaş, öğretmen,

okul ve toplum) okuma konusundaki olumsuz tutumu (%3,6), okul müfredatının okuma alışkanlığı kazandırmada engel olması (%0,9), önceki dönemlerinde çocuğa okumanın ceza olarak verilmesi (%0,9) sorunları ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4-61 incelendiğinde öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaşılan sorunlarda öğretmenlerin tamamı öğrencilerin kendisinden kaynaklanan sorunların olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması için kendinden kaynaklanan sorunların ortaya çıkarılarak çözüm yollarının üretilmesi önemlidir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmada aileden kaynaklı sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Böyle öğrenciler okulda başladığı veya okumak için aldığı bir yayını istekle ve içinden gelerek evde okuyacak bir ortam bulamadığı için okuma yaparken veya okuduklarını anlamada sorunlar yaşayabilir. Bu durumda olan öğrencilerin velilerine öğretmen tarafından okuma alışkanlığının önemi, çocuklarına nasıl davranması gerektiği, evdeki okuma ortamının nasıl olması gerektiği konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir. Öğretmenlerin 1/4'ü öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmasında karşılaştığı sorun olarak bilgisayar, televizyon ve oyuna fazla zaman ayırmasını ifade etmişlerdir. Öncelikle öğrencilere ve ailelere zamanı planlama ve uygulama konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir. Öğrenciler okuma eylemine göre televizyon, bilgisayar ve oyunu daha eğlenceli bulabilirler. Bunun için öğrencilerin elektronik okuma araçlarını kullanmaları ile okuma yapmaları önerilebilir. Okuma yerine oyunları tercih eden öğrenciler için yayınlarla ilgili oyunlar veya etkinlikler yapılması yoluyla hem okuma, hem de oyun oynamaları sağlanabilir. Öğretmenlerin çevrede öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin görüşleri Tablo 4-62'de verilmiştir.

Tablo 4-62 Çevrede öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin öğretmen görüşleri

Çevre Çalışmalarına Yönelik Görüşler	f	%
Çevremde öğrencilere yönelik okuma alışkanlığı kazandırılması uygulamalarına rastlamadım.	68	61,8
Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 100 temel eser okuma, şiir okuma, masal anlatma yarışmalarını faydalı görüyorum.	05	4,5
Kaymakam tarafından çok okuyanlara hediyeler verilmesini ve okulda başarılı öğrencilere kitap hediye etme çalışmalarını güzel bir uygulama olarak görüyorum.	04	3,6
"Türkiye kitap okuyor", "Okulumuzda herkes okuyor sizler gibi", "Meydan okuma, kitap oku" vb. kampanyaları başarılı buluyorum.	03	2,7
Halk kütüphanesinin hafta sonunda açık olmasını ve okuma yarışları düzenlemesini olumlu buluyorum.	03	2,7
Hızlı okuma etkinlikleri yapılmasını olumlu karşıyorum.	01	0,9
Okuma alışkanlığı hakkında verilen seminerler faydalı oluyor.	01	0,9
Ücretsiz kitap dağıtımları faydalı oluyor.	01	0,9

Tablo 4-62’de öğretmenlerin çevrelerinde öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan çalışmalara ilişkin görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin çoğunluğu (%61,8) çevresinde öğrencilere yönelik okuma alışkanlığı kazandırılması uygulamalarına rastlamadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin çok az bir bölümü ise Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 100 temel eser okuma, şiir okuma, masal anlatma yarışmalarını faydalı gördüğünü (%4,5), kaymakam tarafından çok okuyanlara hediyeler verilmesini, okulda başarılı öğrencilere kitap hediye etme çalışmalarını güzel bir uygulama olarak gördüğünü (%3,6), "Türkiye kitap okuyor", "Okulumuzda herkes okuyor sizler gibi", "Meydan okuma, kitap oku" vb. kampanyalarını başarılı bulduğunu (%2,7), halk kütüphanesinin hafta sonu da açık olmasını ve okuma yarışları düzenlemesini olumlu bulduğunu (%2,7), hızlı okuma etkinlikleri yapılmasını olumlu karşıladığını (%0,9), okuma alışkanlığı hakkında verilen seminerlerin faydalı olduğunu (%0,9) ve ücretsiz kitap dağıtımlarının faydalı olduğunu (%0,9) ifade etmiştir.

Tablo 4-62 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğunun çevresinde öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlamadığını belirtmesi öğrencilerde, çevrede okuma alışkanlığının yeterince önemli olmadığı yönünde izlenim oluşturabilir. Ayrıca çevresinde öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanması için yapılan çalışmalara rastlayan öğretmenler, bu çalışmalarını başarılı ve etkili bulmuşlardır. Öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı çevrede uygulanmış, başarıya ulaşmış çalışmalarla karşılaşması kendileri için yol gösterici ve yapacakları farklı bir çalışma için ipucu olabilir. Öğrencinin ailesi ve

sınıfı dışında okuma alışkanlığını oluşturacak ve pekiştirecek etkinliklerin yapılması, öğrencinin okumaya ve okuma alışkanlığına verilen değeri görmesi ve benimsemesi, okumaya verilen değerin sadece ailede ve sınıfında olmadığını çevresinde de değerli, önem verilen bir alışkanlık olarak görmesi açısından önemli olabilir.

4.3. İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Durumları İle Okuma Alışkanlığını Kazanmaya Karşı İlgi ve Görüşleri Nelerdir?

Bu alt bölümde öğrencilerin; okuma alışkanlığı görüşleri ile velilerin ve öğretmenlerin onlara okuma alışkanlığı kazandırmak için yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşlerine ait bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin yapmayı en çok sevdikleri etkinlikler Tablo 4-63’de verilmiştir.

Tablo 4-63 Öğrencilerin yapmayı en çok sevdikleri etkinliklere ilişkin görüşlerin dağılımı

Etkinlikler	f	%
Ödev yapmak.	158	62,7
Kitap, dergi, vb. okumak.	158	62,7
Spor yapmak.	137	54,4
Bilimsel konularla ilgilenmek.	109	43,3
Oyunlara katılmak.	107	42,5
Resim yapmak.	103	40,9
Müzik dinlemek.	95	37,7
Çevreyi gezmek.	85	33,7
Bilgisayarla zaman geçirmek.	80	31,7
Eğlencelere katılmak.	68	27,0
Televizyon izlemek.	61	24,2
Sinema veya tiyatroya gitmek.	59	23,4
Sohbet etmek.	34	13,5

Tablo 4-63’de öğrencilerin yapmayı en çok sevdiği etkinliklere bakıldığında; çoğunluğu ödev yapmak ve kitap, dergi, vb. okumak (%62,7, %62,7), yarısından fazlası (%54,4) spor yapmak olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı bilimsel konularla ilgilenmek, oyunlara katılmak, resim yapmak (%43,3, %42,5, %40,9), 1/3’ünden fazlası müzik dinlemek, çevreyi gezmek (%37,7, %33,7), 1/3’üne yakını (%31,7) bilgisayarla zaman geçirmek ve eğlencelere katılmak (%27,0) gibi etkinlikleri severek yaptıklarını ifade etmiştir. Televizyon izlemek (%24,2), sinema veya tiyatroya

gitmek (%23,4) ve sohbet etmek (%13,5) ise sevilen diğer etkinlikler arasındadır.

Tablo 4-63 incelendiğinde öğrencilerin yapmayı sevdiği on iki farklı etkinliğin onların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini geliştirebilecek türde olduğu söylenebilir. Bu etkinliklerden öğrencilerin ödev yapmayı (%62,7), kitap, dergi vb. okumayı (%62,7), bilimsel konularla ilgilenmeyi belirtmelerinde ailelerin önemli bir etkisi olabilir. Nitekim velilerin çocuklarıyla birlikteyken yaptığı etkinlikleri içeren Tablo 4-11’de ailelerin büyük çoğunluğunun (%81,5) çocuklarının ödevlerine yardımcı olduğunu, yarıya yakını ise (%40,7) çocuğuyla birlikte kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğunu belirtmişti. Öğrencilerin çoğunluğunun kitap, dergi vb. okumayı en sevdikleri etkinlik olarak göstermelerinin bir diğer nedeni de Tablo 4-43’de hatırlanacağı gibi öğrencilerin sınıf kitaplığından faydalanmaları için öğretmenlerin yaptığı çalışmalar arasında en fazla okuyanları ödüllendirme, kitap okumanın öneminden bahsederek, kitap tanıtımları yapma ve çeşitli kitap türleri bulundurma olabilir. Öğrencilerin okuma alışkanlığının tanımına ilişkin görüşleri Tablo 4-64’de verilmiştir.

Tablo 4-64 Okuma alışkanlığının tanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı

Okuma Alışkanlığı Tanımları	f	%
Düzenli ve sürekli kitap okumaktır.	129	51,2
Okumayı sevmektir.	56	22,2
Okuyarak bilgi edinmektir.	47	18,7
Okuduğunu anlamak ve okumayı geliştirmektir.	36	14,3
Kendini geliştirmektir.	10	4,0
Çalışkan olmak demektir.	9	3,6
Boş zamanları değerlendirmektir.	7	2,8

Tablo 4-64’de öğrencilerin; “Sizce okuma alışkanlığı ne demektir?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında, %51,2’si “düzenli ve sürekli kitap okumak”, %22,2’si “okumayı sevmek”, %18,7’si “okuyarak bilgi edinmek”, %14,3’ü “okuduğunu anlamak” ve “okumayı geliştirmek”, %4,0’ı “kendini geliştirmek”, %3,6’sı “çalışkan olmak”, %2,8’i “boş zamanları değerlendirmek” olarak görüş bildirmiştir. Öğrencilerin okuma alışkanlığını genel olarak “düzenli ve sürekli kitap okumak” ve “okumayı sevmek” olarak tanımlamaları literatürle de örtüşmektedir. Aynı zamanda daha az sayıda öğrencinin tanımlarında yer alan “okuyarak bilgi edinmek”, “okuduğunu anlamak ve okumayı geliştirmek” ile “kendini geliştirmek” gibi ifadeler de literatürdeki

okuma alışkanlığı tanımları ile benzerlik göstermektedir. Bu durumda araştırma grubundaki öğrencilerin genel olarak okuma alışkanlığı konusunda doğru bilgilere sahip oldukları söylenebilir. Diğer taraftan okuma alışkanlığına ilişkin veli ve öğretmen tanımlamaları da hatırlanacak olursa öğrencilerin tanımları ile büyük ölçüde benzerlikler olduğu da ortaya çıkmıştır. Öğrencilere göre çevrelerinde okuma alışkanlığı bulunan kişiler Tablo 4-65’de verilmiştir.

Tablo 4-65 Öğrencilerin çevresinde okuma alışkanlığı bulunan kişilere ilişkin görüşleri

Okuma Alışkanlığı Olan Kişiler	f	%
Sınıf Öğretmenim	193	76,6
Arkadaşlarım	174	69,0
Annem	156	61,9
Babam	137	54,4
Kardeşim/Kardeşlerim	93	36,9
Akrabalarım	24	9,5

Tablo 4-65’e bakıldığında öğrencilerin çoğunluğu sınıf öğretmenin (%76,6) ve arkadaşlarının (%69,0), yarıdan fazlası annesinin (%61,9) ve babasının (%54,4), %36,9’u kardeşinin/kardeşlerinin, oldukça az bir bölümü de akrabalarının (%9,5) okuma alışkanlığı olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin sınıf öğretmenleri ve arkadaşları daha sonra da anne ve babasını okuma alışkanlığı olan kişiler olarak göstermesi bu kişilerin model alınan kişiler olması açısından önemlidir. Aynı zamanda çevresinde değerli olan, önem verilen bir alışkanlıktan öğrencinin etkilenmemesi kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde yakın çevresinde okuma alışkanlığı olan ve buna değer veren kişilerin bulunması öğrencilerin de okuma alışkanlığına sıcak bakması yönünde olumlu etki yaratabilir. Öğrencilerin kendilerinin okuma alışkanlığı durumuna ilişkin görüşleri Tablo 4-66’da verilmiştir.

Tablo 4-66 Öğrencilerin kendilerinde okuma alışkanlığı durumuna ilişkin görüşleri

Görüşler	f	%
Okuma alışkanlığım var.	240	95,2
Okuma alışkanlığım yok.	12	4,8
Toplam	252	100,0

Tablo 4-66’ya bakıldığında öğrencilerin %95,2’si okuma alışkanlığının olduğunu, %4,8’i ise olmadığını belirtmiştir. Velilerin çocuklarında okuma alışkanlığı olup olmadığına ait görüşlerini içeren Tablo 4-4 tekrar incelenirse velilerin %64,8’i

çocuklarının okuma alışkanlığının olduğunu belirtirken %35,2'si ise olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin kendilerini bu konuda velilerine göre daha iyi durumda gördükleri düşünülebilir. Öğrencilere düzenli okuma yapma nedenleri sorulduğunda belirttikleri görüşler Tablo 4-67'de verilmiştir.

Tablo 4-67 Öğrencilerin düzenli okuma yapma nedenlerine ilişkin görüşleri

Okuma Nedenleri	f	%
Bilgi sahibi olmak.	226	89,7
Kendimi geliştirmek.	220	87,3
Okuma hızımı artırmak.	202	80,2
Hoş vakit geçirmek.	134	53,2
Mutlu olmak.	124	49,2
Ailemi mutlu etmek.	119	47,2

Tablo 4-67'de öğrencilerin düzenli kitap okuma nedenlerine bakıldığında, büyük çoğunluğu bilgi sahibi olmak (%89,7), kendisini geliştirmek (%87,3), okuma hızını artırmak (%80,2), yarıdan fazlası hoş vakit geçirmek (%53,2), yarıya yakını mutlu olmak (%49,2) ve ailesini mutlu etmek için (%47,2) düzenli okuma yaptığını belirtmiştir. Tablodan da anlaşıldığı gibi öğrenciler genelde kendilerini geliştirme ve iyi zaman geçirmek için düzenli okuma yapmaktadırlar. Ancak yarıya yakın oranda bir görüş de aileyi memnun etmek için okuma yaptığını yöneliktir. Öğrencilerin zevkle okuduğu okuma aracına ilişkin görüşleri Tablo 4-68'de verilmiştir.

Tablo 4-68 Öğrencilerin zevkle okuduğu okuma aracına ilişkin görüşleri

Okuma Araçları	f	%
Basılı Yayınlar (Gazete, Kitap, Dergi vb.)	180	71,4
Bilgisayar	116	46,0
İnternet	112	44,4
Projeksiyon	87	34,5
Televizyon/Dvd-Vcd Oynatıcı	83	32,9

Tablo 4-68'e bakıldığında öğrencilerin yaklaşık 3/4'ü (%71,4) basılı yayınlardan (gazete, kitap, dergi vb.), yarıya yakını bilgisayardan ve internetten (%46,0, %44,4) okumayı zevkle yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin 1/3'ü ise projeksiyondan ve televizyon/dvd-vcd oynatıcıdan (%34,5, %32,9) zevkle okuma yaptığını belirtmiştir.

Tablo 4-68 incelendiğinde öğrencilerin beş farklı okuma aracından zevkle

okuma yaptığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bilgisayar ve internet aynı tür olarak ele alınırsa öğrencilerin tamamına yakınının sanal ortamda okuma yapmaktan hoşlandığı sonucu çıkarılabilir. Bunun karşıtı olan basılı yayınlardan okuma ise öğrenciler tarafından yine önemli ölçüde tercih edilen ve zevk alınan okuma aracı olarak görülmektedir. Bu bulgular veli görüşleri ile de tutarlılık göstermektedir. Tablo 4-22’de hatırlanacağı gibi, velilerin 3/4’ü (%77,8) çocuklarının basılı yayınlardan, yarıya yakını internetten, 1/4’ü ise bilgisayardan zevk alarak okuduklarını belirtmiştir. Bilgisayar ve internetin çok yaygın ve hayatın vazgeçilmez öğeleri olduğu günümüzde öğrencilerin bu tür araçlarla okuma yapmayı istemeleri oldukça doğal bir sonuçtur. Buna rağmen yine öğrencilerin %71,4 gibi önemli bir oranda basılı yayınları tercih etmesi de çok sevindirici bir durum olarak düşünülebilir. Okuma araçları birbiriyle karşılaştırıldığında her birisinin görselliği, taşınabilmesi, ulaşılabilmesi, kullanılabilmesi, saklanabilmesi vb. açısından güçlü ve zayıf yönleri olabilir. Önemli olan öğrencinin okuma araçlarının güçlü ve zayıf yönlerini tanıması ve zevkle okuma yapacağı araç-gereçlerin ailesi, öğretmeni, kendisi tarafından bilinmesi ve buna göre okuma yapılacak araçla isteyerek ve severek okuma yapılmasının sağlanmasıdır. Öğrencilerin kitap, dergi vb. alınırken dikkat ettikleri kriterlere ilişkin görüşleri Tablo 4-69’da verilmiştir.

Tablo 4-69 Öğrencilerin kitap, dergi vb. alırken dikkat ettikleri kriterlere ilişkin görüşleri

Yayın Alma Kriterleri	f	%
Kitabın adına ve içeriğine (Eğitici-eğlenceli vb.) bakarım.	227	90,0
Fiyatına, kalitesine ve sağlamlığına bakarım.	63	25,0
Görsellerine bakarım	33	13,1
Yayınevine, yazarına ve sayfa sayısına bakarım.	30	11,9
Düzeyine bakarım.	24	9,5
İlgimi çekmesine bakarım.	15	6,0
Korsan olmamasına bakarım.	1	0,4

Tablo 4-69’da öğrencilerin kitap, dergi vb. okuma materyali alırken dikkat ettiği özelliklere bakıldığında, tamamına yakını (%90,0) kitabın adına ve içeriğine (Eğitici-eğlenceli vb.), 1/4’ü (%25,0) fiyatına, kalitesine ve sağlamlığına baktığını ifade etmiştir. Kitap, dergi vb. yayın alırken dikkat edilen diğer özellikler olarak öğrencilerin az bir bölümü görsellerine (%13,1), yayınevine, yazarına ve sayfa sayısına (%11,9), çok az bir bölümü ise düzeyine (%9,5), ilgisini çekmesine (%6,0) ve korsan olmamasına (%0,4) baktığını ifade etmiştir.

Literatürde öğrencilerin okuma alışkanlıklarının ve okuma ilgilerinin şekillenmesinde çocuk kitaplarının özelliklerinin büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Kitabın fiziksel görünüşünden, kullanılan dile, içeriğine, anlaşılabilirliğine kadar her şey okuyucuyu etkilemektedir (Dökmen, 1994). Çocuklar özellikle fiziksel görünüşü iyi ve uygun görsellerle zenginleştirilmiş kitapları tercih etmektedirler. Özensiz hazırlanan, kalitesiz kâğıtlar kullanılan mat ve soluk renkli kitaplar çocukların ilgisini çekmemektedir. Bu nedenle okuyacakları kitapların seçiminde çocuklara uygunluğuna özen gösterilmelidir. Çocukların okuma ilgisinin oluşumunda etkili olan diğer bir etmen ise kitabın sahip olduğu içeriktir. İçeriğin çocuğun seviyesine, ilgisine ve ihtiyacına uygunluğu, okunabilirliğine etki etmektedir (Dilidüzgün, 2006). Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin tamamına yakınının okuma materyali alırken kitabın adına ve içeriğine bakması önemli bir bulgudur. Öğrenciler okudukları yayınları anlamak isterler. Okudukları yayınlar düzeylerine uygun olmadığında anlamakta güçlük çekebilirler. Bu durum ise öğrencinin okumadan uzaklaşmasına yol açabilir. Diğer taraftan tabloda yer alan öğrencilerin yayın alırken aradıkları özellikler ile Tablo 4-20'deki velilerin çocuk yayınlarında aradığı özellikler ile Tablo 4-33'de öğretmenlerin sınıf kitaplığına yayın alırken aradığı özellikler genelde birbiriyle tutarlıdır. Diğer bir söylemle veli, öğretmen ve öğrencilerin yayınlarda ağırlıklı olarak düzey ve içeriğe dikkat ettiği sonucu çıkmaktadır. Yayın almada diğer kriterler de oldukça önemlidir. Kalite, sağlamlık, görselleri, yazı karakteri gibi kriterlere dikkat edilmeden alınan yayınlar sonradan sorunlar yaşanmasına, dolayısıyla öğrencilerin okumaya karşı isteksizleşmesine yol açabilir. Onun için öğrencilere yayın alırken dikkat etmesi gereken kriterlerin öğretilmesi okuma alışkanlığının sağlıklı bir şekilde oluşması ve devam ettirilmesine temel oluşturabilir. Öğrencilerin okumayı sevdikleri konulara ilişkin görüşleri Tablo 4-70'de verilmiştir.

Tablo 4-70 Öğrencilerin okumayı sevdikleri konulara ilişkin görüşleri

Okuma Konuları	f	%
Macera	223	88,5
Eğlence	208	82,5
Bilim	181	71,8
Arkadaşlık	173	68,7
Spor	153	60,7
Sevgi	132	52,4
Dini Konular	112	44,4
Sağlık	109	43,3
Gezi	107	42,5
Güncel olaylar, günün olayları vb.	53	21,0

Tablo 4-70’de öğrencilerin büyük bölümü macera ve eğlence (%88,5, %82,5) çoğunluğu bilim, arkadaşlık ve spor (%71,8, %68,7, %60,7,) yarıdan fazlası sevgi (%52,4) konularını okumayı sevdiğini belirtmiştir. Öğrencilerin yarıya yakını dini, sağlık ve gezi (%44,4, %43,3, %42,5) yaklaşık 1/4’ü de (%21,0) güncel olaylar, günün olayları vb. konuları okumayı sevdiğini ifade etmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi, öğrenciler genel olarak macera, eğlence, bilim, arkadaşlık, spor ve sevgi konularındaki kitapları okumayı sevmektedirler. Din, sağlık, güncel olaylar ve gezi içerikli konular ise çocukların okumaktan hoşlandığı diğer konular arasında gelmektedir. Bu bulgu Tablo 4-21’de çocuklarının okumayı sevdiği konulara ilişkin veli görüşleri ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç velilerin çocuklarının okumayı sevdikleri konular hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir ki bu oldukça önemli ve olması istenen bir durumdur. Ancak Tablo 4-14’de evlerde bulunan yayın konularının dağılımına ilişkin veli görüşlerine bakıldığında öğrencilerin okumayı sevdikleri macera, eğlence, arkadaşlık, spor ve gezi içerikli yayınların yeterli olmadığı sonucu çıkmıştır. Bunun yanında Tablo 4-36’da öğretmenlerin sınıf kitaplığında çoğunlukla macera, arkadaşlık, sevgi, eğlence, bilim konularını içeren yayınlar bulundurduğu hatırlanırsa evde olmasa bile sınıfta öğrencilere ilgi alanlarını yeterince karşılayan yayınlar sunulmaya çalışıldığı söylenebilir. Öğrencilerin birinci dönem okuduğu kitap, dergi vb. sayısına ilişkin görüşleri Tablo 4-71’de verilmiştir.

Tablo 4-71 Öğrencilerin birinci dönem okuduğu kitap, dergi vb. sayısına ilişkin görüşleri

Okunan Yayın Sayısı	f	%
1-5 tane	38	15,1
6-10 tane	39	15,5
11-15 tane	29	11,5
16-20 tane	44	17,5
21-25 tane	14	5,5
26-30 tane	20	7,9
30-35 tane	11	4,4
36 tane ve fazlası	57	22,6
Toplam	252	100,0

Birinci dönemde öğrencilerin %22,6’sı 36 tane ve daha çok, %17,5’i 16-20,

%15,1'i 1-5, %15,5'i 6-10, %11,5'i 11-15, %7,9'u 26-30, %5,5'i 21-25, %4,4'ü 30-35 aralığında kitap, dergi vb. okuduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin bir dönemde okuduğu kitap sayısı bir seneye göre oranlanıp, daha önce de belirtildiği gibi Amerikan Kütüphane Derneği'nin ölçütüne göre incelendiğinde öğrencilerin yarıya yakını (6-10 tane yayın okuyan %15,5 + 11-15 tane yayın okuyan %11,5 + 16-20 tane yayın okuyan %17,5 = 6-20 tane yayın okuyan %44,5) orta düzeyde okuyucu, yine yarıya yakını (21-25 tane yayın okuyan %5,5 + 26-30 tane yayın okuyan %7,9 + 30-35 tane yayın okuyan %4,4 + 36 tane ve fazlası yayın okuyan %22,6 = 21 tane ve üzeri yayın okuyan %40,4) çok okuyan okuyucu, az bir bölümü (1-5 tane yayın okuyan %15,1) ise az okuyan okuyucudur. Öğrencilerin yarısına yakınının orta düzeyde ve ya çok okuyan okuyucu olması oldukça sevindirici olduğu söylenebilir. Ancak Tablo 4-66'da öğrencilerin tamamına yakını (%95,2) okuma alışkanlığının olduğunu belirtirken yarıya yakınının (%44,5) orta düzeyde okuyucu çıkması daha önce de belirtildiği gibi öğrencilerin kendilerini bu konuda olduğundan daha iyi görmelerinden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin evlerinde kendilerine ait kitaplarını koyacakları kitaplık ya da raf gibi bir yerin olup olmadığına ilişkin görüşleri Tablo 4-72'de verilmiştir.

Tablo 4-72 Evlerinde kendilerine ait kitaplık olup olmadığına dair öğrenci görüşlerinin dağılımı

Kişisel Kitaplığın Olma Durumu	f	%
Var	218	86,5
Yok	34	13,5
Toplam	252	100,0

Tablo 4-72'de görüldüğü gibi öğrencilerin %86,5'i evlerinde kendilerine ait kitaplarını koyacakları kitaplık ya da raf gibi bir yerin olduğunu, %13,5'i ise kendilerine ait böyle bir yerin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun evlerinde kendilerine ait bir kitaplığının olması sevindirici bir sonuçtur. Böylelikle çocuk kitaplığın ev yaşamında ayrı bir yeri ve önemi olduğunu görebilir, okuyacağı yayınlara kısa sürede ulaşabilir, kendisine ait yayınları sahiplenmeyi ve korumayı öğrenebilir. Aynı zamanda kitaplığını bilgi edinme, eğlenme amaçlı olarak kullanabilir, ev bireyleri ve çevresindeki insanlarla kitaplığındaki yayınlardan paylaşımda bulunarak güzel zaman geçirebilir. Öğrencilerin kendilerine ait kitap, dergi vb. sayılarına ilişkin görüşleri Tablo 4-73'de verilmiştir.

Tablo 4-73 Öğrencilerin kendilerine ait kitap, dergi vb. sayılarına ilişkin görüşlerin dağılımı

Kitap, Dergi vb.Sayısı	f	%
1-5 tane	72	28,6
6-10 tane	40	15,9
11-15 tane	23	9,1
16-20 tane	28	11,1
21-25 tane	12	4,8
26-30 tane	15	6,0
30-35 tane	4	1,6
36 ve fazlası	58	23,0
Toplam	252	100,0

Tablo 4-73’de görüldüğü gibi, öğrencilerin %28,6’sı 1-5 tane, %23,0’ı 36 ve fazlası kitap, dergi vb. yayınlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin %15,9’u 6-10 tane, %11,1’i 16-20 tane, %9,1’i 11-15 tane, %6,0’ı 26-30 tane, %4,8’i 21-25 tane, %1,6’sı 30-35 tane kitap, dergi vb.yayınları olduğunu belirtmiştir. Tabloda öğrencilerin kendilerine ait kitap, dergi vb. sayılarına bakıldığında yarıya yakınının (1-5 tane %28,6 + 6-10 tane %15,9= 1-10 tane %,44,5) 1-10 arası kitap, dergi vb. olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Aynı tabloda öğrencilerin ancak 1/4’ünün evinde 30 ve daha fazla sayıda kendi kitabı olduğu görülmektedir. İnan (2005: 17) yaptığı bir araştırmada okuma alışkanlığının kazanılmasında ve geliştirilmesinde evde kitaplık bulunmasının ve bu kitaplıkta çocuğun kendine ait çok sayıda kitabın olmasının etkisi büyük olduğu sonucuna varmıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun evlerinde kitaplık olmasına karşın kitaplıklarında ilgi duydukları yayınlara ulaşabilmesi ve sahip olduğu yayınları benimsemesi açısından bakıldığında çoğunluğunun yeterli kitap, dergi vb. sahibi olmadığı sonucu çıkarılabilir. Öğrencilerin evlerindeki kitaplıklarında bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri Tablo 4-74’de verilmiştir.

Tablo 4-74 Öğrencilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri

Yayın Türleri	f	%
Hikâye	209	82,9
Masal	180	71,4
Ders kitapları	175	69,4
Fıkra	139	55,2
Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.)	133	52,8
Dini Kitaplar	128	50,8
Şiir Kitabı	121	48,0
Roman	93	36,9
Tekerleme	87	34,5
Ansiklopedi	76	30,2
Gazete	49	19,4

Tablo 4-74’de öğrencilerin evlerinde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğu (%82,9) hikâye, yaklaşık 3/4’ü masal ve ders kitapları (%71,4, %69,4), yarıdan fazlası ise fıkra, dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) ve dini kitapların (%55,2, %52,8, %50,8) bulunduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu Tablo 4-13’deki velilerin evde bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri ile tutarlılık göstermektedir. Ancak Tablo 4-74 genel olarak incelendiğinde öğrencilerin çoğunun evinde yayın türlerinin hepsinin olmadığı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin her türden yayını tanıması, bilgi sahibi olması, ilgisine göre okumaktan zevk alacağı, eğlenceli zaman geçireceği yayın türüyle karşılaşması açısından yayın türünün çeşitlendirilmesi gereklidir. Öğrencilerin evlerine yayınların alınma aralıklarına ilişkin görüşleri Tablo 4-75’de verilmiştir.

Tablo 4-75 Öğrencilerin evlerine yayınların alınma aralıklarına ilişkin görüşleri

Eve Yayın Alma Sıklığı	f	%
İstek ve ihtiyaç halinde	142	55,9
Haftada bir	54	21,3
Ayda bir	32	12,6
Onbeş günde bir	14	5,5
Birkaç ayda bir	12	4,7
Toplam	254	100,0

Tablo 4-75’de öğrencilerin evlerine yayınların alınma sıklığına ilişkin görüşlerine bakıldığında, yarıdan fazlası (%55,9) istek ve ihtiyaç halinde, yaklaşık 1/4’ü (%21,3) haftada bir yayınların alındığını ifade etmiştir. Öğrencilerin çok az bir bölümü ayda bir, on beş günde bir veya birkaç ayda bir (%12,6, %5,5, %4,7) evlerine yayın alındığını belirtmiştir.

Tablo 4-75 incelendiğinde öğrencilerin genellikle istek ve ihtiyaç halinde evlerine yayın alındığı görülmektedir. Bu bulgu Tablo 4-15’deki velilerin eve yayın alma sıklığına ilişkin görüşleri ile örtüşmektedir. Veliler de genellikle istek ve ihtiyaç halinde eve yayın aldıklarını belirtmiştir. Ev bireyleri günlük, haftalık veya aylık yayınları düzenli olarak alıp okuduğunda, okuduklarıyla ilgili ailesi veya çevresindeki bireylerle paylaşımda bulunduğu çocuklar okumanın insanlar üzerindeki etkilerini doğal bir şekilde gözlemleyerek kendilerinde de okumaya karşı isteklilik oluşabilecektir. Aynı zamanda çocuklar düzenli olarak eve gelen yayınlar sayesinde,

çevresinde olup bitenler hakkında bilgi sahibi olabilir, görsel zekasını geliştirebilir, tekerleme, fıkra, bulmaca vb. eğlenceli yayınlarla güzel vakit geçirebilir. Bunun sonucunda da çocuğun okuma alışkanlığı gelişebilir ve devam edebilir. Öğrencilerin basılı veya elektronik yayınlara abonelik durumuna ilişkin görüşleri Tablo 4-76’da verilmiştir.

Tablo 4-76 Öğrencilerin basılı veya elektronik yayınlara abonelik durumuna ilişkin görüşleri

Abonelik Durumu	f	%
Aboneliğimiz yok.	206	81,7
Aboneliğimiz var.	46	18,3
Toplam	252	100,0

Tablo 4-76’da görüldüğü gibi, öğrencilerin büyük çoğunluğu (%81,7) yayınlara aboneliğinin olmadığını, %18,3’ü ise aboneliğinin olduğunu belirtmiştir. Herhangi bir basılı veya elektronik yayına aboneliği olduğunu belirten öğrencilerin niçin abone olduklarına ilişkin düşünceleri Tablo 4-77’de verilmiştir.

Tablo 4-77 Öğrencilerin yayınlara abone olma nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Abonelik Nedenleri	f	%
Eğitici ve bilgilendirici olduğu için.	16	44,4
Beğendiğim için.	8	22,2
Haber öğrenmek için.	7	19,4
Eğlendiğim için.	5	13,8

Tablo 4-77’de öğrencilerin yayınlara abone olma nedenlerine bakıldığında; yarıya yakını (%44,4) eğitici ve bilgilendirici olduğu için, yaklaşık 1/4’ü (%22,2) beğendiği için, az bir bölümü de (%19,4, %13,8) haber öğrenmek ve eğlenmek için yayınlara abone olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin öncelikli olarak eğitici ve bilgilendirici yönü olduğu ardından da hoşuna gittiği ve eğlendirici olduğunu düşündükleri için yayınlara abone oldukları görülmektedir. Yayınlara aboneliği olmadığını belirten öğrencilerin niçin abone olmadıklarına ilişkin düşünceleri Tablo 4-77’de verilmiştir.

Tablo 4-78 Öğrencilerin yayınlara abone olmama nedenlerine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Abone Olmama Nedenleri	f	%
Yayınlara ilgilenmediğim için.	42	20,4
Sahip olduğum yayınları yeterli gördüğüm için.	40	19,4
Nasıl abone olunacağı, nereye başvurulacağını bilmediğim için	40	19,4
Gördüğüm, beğendiğim, sevdiğim istediğim yayına ulaştığım için.	20	9,7
İsteklerime göre yayın bulamadığım için.	11	5,3
Yayın aboneliğine kabul edilmediğim için.	8	3,9
Ekonomik nedenlerimiz olduğu için.	4	1,9
Ailem izin vermediği için.	3	1,5

Tablo 4-78’de öğrencilerin basılı veya elektronik yayınlara abone olmama nedenlerine bakıldığında %20,4’ü yayınlara ilgilenmediğini, %19,4’ü sahip olduğu yayınları yeterli gördüğünü ve yine %19,4’ü nasıl abone olunacağı, nereye başvurulacağını bilmediğini ifade etmiştir. Öğrencilerin çok az bir bölümü ise, gördüğü, beğendiği, sevdiği, istediği yayına ulaştığından (%9,7), isteklerine göre yayın bulamadığından (%5,3), yayın aboneliğine kabul edilmediğinden (%3,9), ekonomik nedenleri olduğundan (%1,9) ve ailesi izin vermediğinden (%1,5) yayınlara abone olmadığını belirtmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi öğrenciler farklı nedenlerden dolayı basılı veya elektronik yayınlara abone olmamaktadırlar. Öğrencilere iletişim araçları veya yakın çevresindeki bireyler tarafından yayınlar hakkında tanıtım yapılabilir, işlevi uygulamalı olarak gösterilebilir, öğrencilerin yayınlara nasıl ulaşabileceği konusunda yardımcı olunarak, öğrencilerin yayınlara gereken önemi vermesi sağlanabilir. Öğrencilerin ailesiyle evde ya da dışarıda okuma etkinlikleri yapıp yapmadıklarına yönelik görüşleri Tablo 4-79’da verilmiştir.

Tablo 4-79 Öğrencinin ailesiyle okuma etkinlikleri yapma durumuna ilişkin görüşleri

Okuma Yapma Durumu	f	%
Ailemle evde ya da dışarıda okuma etkinlikleri yapıyoruz	115	45,6
Ailemle evde ya da dışarıda okuma etkinlikleri yapmıyoruz.	137	54,4
	252	100,0

Tablo 4-79’da öğrencilerin ailesiyle evde ya da dışarıda okuma etkinlikleri yapma durumlarına bakıldığında, %54,4’ü ailesiyle birlikte okuma etkinlikleri yapmadığını, %45,6’sı ise okuma etkinlikleri yaptığını belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi aileyle birlikte okuma etkinlikleri yapma durumu yarı yarıya bir dağılım göstermektedir. Ailelerin çocuklarının herhangi bir yayın okumasını istemesinin

yanında kendilerinin de bu davranışı sergilemesi çocukların üzerinde daha etkili olmaktadır. Evde veya dışarıda öğrencinin ailesi ile birlikte okuma etkinliklerini yapması, öğrencide “ailem okuyorsa ben de okumalıyım”, “okumak insanı geliştirir”, “ailem okumaya değer veriyorsa ben de değer vermeliyim” vb. düşüncelerin oluşmasına ve bunların davranışa dönüşmesine yol açabilir. Öğrencilerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri Tablo 4-80’de verilmiştir.

Tablo 4-80 Öğrencilerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türlerine ilişkin görüşleri

Yayın Türleri	f	%
Hikâye	245	97,2
Masal	212	84,1
Şiir Kitabı	144	57,1
Fıkra	128	50,8
Ders kitapları	107	42,5
Tekerleme	97	38,5
Roman	69	27,4
Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.)	68	27,0
Ansiklopedi	41	16,3
Dini Kitaplar	28	11,1

Tablo 4-80’de öğrencilerin sınıf kitaplıklarında bulunan yayınların türlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde tamamına yakını (%97,2) hikâye, büyük çoğunluğu (%84,1) masal, yarıdan fazlası şiir kitabı ve fıkra (%57,1, %50,8) olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %42,5’i ders kitapları, %38,5’i tekerleme, %27,4’ü roman, %27,0’ı dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.), %16,3’ü ansiklopedi ve %11,1’i dini kitaplar olduğunu belirtmiştir. Sınıf kitaplıklarında en fazla hikaye ve masal yayınlarının bulunduğu görülmektedir. İlköğretim öğrencilerin hikaye ve masala olan ilgisi göz önüne alındığında bu tür kitapların çok olması normal karşılanabilir. Öğrencilerin sınıf kitaplığını istedikleri zaman kullanma durumuna ilişkin görüşleri Tablo 4-81’de verilmiştir.

Tablo 4-81 Öğrencilerin sınıf kitaplığını istedikleri zaman kullanma durumuna ilişkin görüşleri

Kitaplığı istediğinde kullanma durumu	f	%
Kullanabiliyorum.	202	80,1
Kullanamıyorum.	50	19,9
Toplam	252	100,0

Tablo 4-81’de öğrencilerin sınıf kitaplığından istedikleri zaman istedikleri

yayını alabilmelerine ilişkin görüşlerine bakıldığında büyük çoğunluğu (%80,1) istediği zaman istediği yayını aldığını çok azı ise (%19,9) alamadığını belirtmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun sınıf kitaplığını istedikleri gibi kullanabildiğini belirtmesi normal ve olması gereken bir durumdur. Sınıf kitaplığı öğrencilerin yayınlara ulaşabilmesi ve okuması amacıyla oluşturulduğu için öğrencinin rahatlıkla yayınlara ulaşması ve özgürce kendine göre yayınlar seçerek okuması, onun okuma becerisine ve okuma alışkanlığına olumlu etki edebilmektedir. Sınıf kitaplığının okumaya yönelik ilgi ve istek uyandırma durumuna ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 4-82’de verilmiştir.

Tablo 4-82 Sınıf kitaplığının okumaya yönelik ilgi ve istek uyandırma durumuna ilişkin öğrenci görüşleri

Sınıf Kitaplığına İlişkin Görüşler	f	%
Kitaplığımız okumaya karşı ilgi ve istek uyandırıyor.	209	82,9
Kitaplığımız okumaya karşı ilgi ve istek uyandırmıyor.	43	17,1
Toplam	252	100,0

Tablo 4-82’de öğrencilerin sınıf kitaplığının kendilerinde ilgi ve istek uyandırma durumuna ilişkin görüşleri incelendiğinde, büyük çoğunluğu (%82,9) kitaplığın okumaya karşı ilgi ve istek uyandırdığını, %17,1’i ise uyandırmadığını belirtmiştir. Sınıf kitaplıklarının öğrencilerin büyük çoğunluğunda okumaya karşı ilgi ve merak uyandırması öğrenciler açısından çok önemli bir sonuçtur. Sınıf kitaplıklarının öğrencilerde okumaya karşı ilgi ve istek uyandırması, sınıf kitaplığını daha düzenli, daha temiz tutmalarına, daha çok kullanmalarına, aldıkları yayınları benimseyerek ve özümseyerek okumalarına olanak sağlayabilir. Sınıf kitaplığının kendisinde ilgi ve merak uyandırmayan öğrencilerin beklentilerine ilişkin dağılım Tablo 4-83’de verilmiştir.

Tablo 4-83 Sınıf kitaplığının kendisinde ilgi ve merak uyandırmayan öğrencilerin beklentilerine ilişkin dağılım

Görüşler	f	%
Kitaplığımızın büyük, düzenli, temiz ve güzel olmasını,	30	69,7
İçerisinde istediğimiz içerikte, farklı türlerde çok sayıda sağlam ve temiz kitabın olmasını isterdim.	26	60,4
Kitaplıkta herkesin kendine ait bir bölümünün ve kitabının olmasını isterdim.	4	10,3
Herkesin istediği kitabı alıp okumasını isterdim.	3	6,9

Tablo 4-83’de sınıf kitaplığının kendisinde ilgi ve merak uyandırmayan

öğrencilerin çoğunluğu (%69,7) kitaplığın büyük, düzenli, temiz ve güzel olmasını ve içerisinde istediği içerikte, farklı türlerde çok sayıda sağlam ve temiz kitaplar olmasını beklediğini (%60,4) ifade etmiştir. Öğrencilerin çok az bölümü ise kitaplıkta herkesin kendine ait bir bölümünün ve kitabının olmasını (%10,3) ve herkesin istediği kitabı alıp okumasını (%6,9) istediğini belirtmiştir. Öğrenciler sınıf kitaplıklarının özellikle büyük, düzenli, temiz ve güzel olmasını, içerisinde istediği içerikte farklı türlerde çok sayıda sağlam ve temiz kitabın olmasını istemektedirler. Sınıf kitaplığı öğrencilerin ilgi ve meraklarını çektiği sürece, öğrencilerde okuma alışkanlığını oluşturabilir veya devam ettirebilir. Onun için sınıf kitaplığının öğrencilerin istekleri göz önüne alınarak dış ve iç görünümünün güzel olmasına, temiz olmasına, her türden ve çok sayıda yayını içermesine özen gösterilmelidir. Sınıf kitaplığı için öğrencilerin yaptıkları çalışmaların dağılımı Tablo 4-84’de verilmiştir.

Tablo 4-84 Sınıf kitaplığı için öğrencilerin yaptıkları çalışmaların dağılımı

Çalışmalar	f	%
Kitaplığımıza kitap hediye ediyoruz veya kitap alımı için para topluyoruz.	195	77,4
Bir çalışmam olmadı.	34	13,5
Kitaplığımızın düzenli ve temiz kullanılmasına özen gösteriyorum.	17	6,8
Çevreden kitap toplama çalışması yapıyoruz.	15	6,0

Tablo 4-84’de öğrencilerin sınıf kitaplığı için yaptığı çalışmaların dağılımına bakıldığında, çoğunluğu (%77,4) kitaplıklarına kitap hediye ettiklerini veya kitap alımı için para topladıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin çok az bir bölümü kitaplığının düzenli ve temiz kullanılmasına özen gösterdiğini ve çevreden kitap toplama çalışması yaptığını (%6,8, %6,0) ifade etmiştir. Ayrıca öğrencilerin az bir bölümü de (%13,5) sınıf kitaplığı için herhangi bir çalışma yapmadığını ifade etmiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin sınıf kitaplığı için gerekli çalışmaları yapmaktadırlar. Sınıf kitaplıklarının öğrencilerle birlikte güzelleştirilmesi ve yayın bakımından zenginleştirilmesi sonucu görünüşüyle ve içerdiği konular ile öğrenciye hitap etmesi, öğrencinin maddi ve manevi olarak kendinden bir şeyler kattığını hissettirebilir. Böylelikle öğrenciler sınıf kitaplığına daha çok önem verebilir ve aktif olarak sınıf kitaplığından faydalanabilir. Kütüphane kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 4-85’de verilmiştir.

Tablo 4-85 Kütüphane kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerinin dağılımı

		f	%
Ailenle kütüphaneye gittin mi?	Evet	98	38,9
	Hayır	154	61,1
	Toplam	252	100,0
Öğretmenle kütüphaneye gittin mi?	Evet	87	34,5
	Hayır	165	65,5
	Toplam	252	100,0
Herhangi bir kütüphaneden düzenli olarak faydalıyor musun?	Evet	52	20,6
	Hayır	200	79,4
	Toplam	252	100,0

Tablo 4-85’de öğrencilerin “Ailenle kütüphaneye gittin mi?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında, %61,1’i gitmediğini, %38,9’u ise gittiğini belirtmiştir. Öğrencilerin “Öğretmenle kütüphaneye gittin mi?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında, %65,5’i gitmediğini, %34,5’i ise gittiğini belirtmiştir. Öğrencilerin “Herhangi bir kütüphaneden düzenli olarak faydalıyor musun?” sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında ise %79,4’ü faydalanmadığını, %20,6’sı ise faydalandığını belirtmiştir.

Kütüphanelerin ihtiyacı olan insanlara okuma kaynaklarını sunmak, okuma hizmeti vermek ve toplumun kültür düzeyini yükseltmek gibi işlevleri vardır. Kütüphaneler kitap seçiminde, araştırma yapılmasında ve okuma alışkanlığının en sağlıklı biçimde geliştirilmesinde önemli bir yere sahip olabilir (İnan, 2005: 52). Tablo 4-85 incelendiğinde, öğrencilerin 2/3’üne yakını ailesiyle ve öğretmenleriyle birlikte kütüphaneye gitmediği, 2/3’ünden fazlasının da herhangi bir kütüphaneden düzenli olarak faydalanmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin çevredeki kurumlarla etkileşimde bulunmasında başta ailesi olmak üzere öğretmenler aracılık etmektedir. Öğrenciler yakın çevresini sıklıkla model alabilirler. Ailesinin ve öğretmenin kütüphaneye gittiğini orada herhangi bir yayın türünü alıp okuduğunu, bunu düzenli ve sürekli yaptığını gören bir çocukta kütüphaneye gitme ve onu kullanma ile ilgili bir eğilim oluşabilir. Aynı zamanda çocuğun çevresindeki yetişkinler tarafından kütüphaneyi kullanması ile ilgili teşvik edilmesi de önemli olabilmektedir. Öğrencilerin en çok dikkatlerini çeken iletişim araçlarına yönelik görüşleri Tablo 4-86’da verilmiştir.

Tablo 4-86 Öğrencilerin en çok dikkatlerini çeken iletişim araçlarına yönelik görüşleri

İletişim Araçları	f	%
Kitap	166	65,9
Okul ve Sınıf Panoları	163	64,7
Dergi	148	58,7
Bilgisayar	133	52,8
Büyük reklam panoları	122	48,4
Televizyon	111	44,0
Duvar yazıları	111	44,0
Gazete	109	43,3
Tabela ve cam yazıları	85	33,7

Tablo 4-86’da öğrencilerin en çok dikkatlerini çeken iletişim araçlarına yönelik görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık 2/3’ü kitap ile okul ve sınıf panolarının (%65,9, %64,7), yarıdan fazlası dergi ve bilgisayarın (%58,7, %52,8) dikkatini çeken iletişim araçları olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı ise büyük reklam panoları, televizyon, duvar yazıları ile gazetenin (%48,4, %44,0, %44,0, %43,3), 1/3’ü de (%33,7) tabela ve cam yazılarının en çok dikkatini çeken iletişim araçları olduğunu belirtmiştir. Tabloda da görüldüğü gibi, iletişim araçlarından genellikle kitap, dergi, okul ve sınıf panoları gibi basılı yayınlar öğrencilerin en çok dikkatini çeken iletişim araçlarıdır. Bu basılı yayınlar aynı zamanda Tablo 4-68’de de incelendiği gibi öğrencilerin zevkle okuma yaptığı araçlarda en çok tercih ettikleridir. Bunların yanında bilgisayar, büyük reklam panoları, televizyon, duvar yazıları, gazete, tabela ve cam yazıları öğrencilerin en çok dikkatlerini çeken diğer iletişim araçlarıdır. Burada ortaya çıkan önemli bir sonuç, çocuklar ve gençler tarafından en çok ilgi alanına giren ve kullanılan araç olan bilgisayarı öğrencilerin kitap, dergi ve okul panolarından sonra ifade etmesidir. Öğrencilerin çevrelerinde gördüğü yazıları okuma durumlarına ilişkin görüşleri Tablo 4-87’de verilmiştir.

Tablo 4-87 Öğrencilerin çevresinde gördüğü yazıları okuma durumuna ilişkin görüşleri

Çevre Yazılarını Okuma Durumu	f	%
Çevremde gördüğüm yazıları düzenli olarak okurum.	232	92,0
Çevremde gördüğüm yazıları düzenli olarak okumuyorum.	20	8,0
Toplam	252	100,0

Öğrencilerin %92,0’ı çevresinde gördüğü yazıları düzenli olarak okuduğunu, %8,0’ı okumadığını belirtmiştir. Öğrencilerin tamamına yakınının çevresindeki yazıları düzenli olarak okuması, çevredeki yazılara karşı ilgili ve yazılarda verilmek istenenleri

anlama çabasında olduklarını göstermektedir. Bu davranış öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmalarına temel oluşturabilir. Öğrencilerin çevredeki kitap, dergi, internet, pano vb. yerlerdeki yazıları okumalarını isteyen kişilere ilişkin görüşleri Tablo 4-88’de verilmiştir.

Tablo 4-88 Öğrencilerin kitap, dergi, internet, pano vb. yazıları okumalarını isteyen kişilere ilişkin görüşleri

Kişiler	f	%
Annem	190	75,4
Babam	163	64,7
Sınıf Öğretmenim	163	64,7
Arkadaşlarım	68	27,0
Kardeşim/ Kardeşlerim	57	22,6
Akrabalarım	9	3,6

Tablo 4-88 incelendiğinde öğrencilerin 3/4’ü (%75,4) annesinin, yarıdan fazlası da (%64,7, %64,7) babasının ve sınıf öğretmenin çeşitli yerlerdeki yazıları kendisinden okumalarını istediğini belirtmiştir. Öğrencilerin daha az bir bölümü olan %27,0’ı arkadaşlarının %22,6’sı kardeşinin ya da kardeşlerinin %3,6’sı da akrabalarının bu tür yazıları okumalarını istediğini belirtmiştir. Öğrencilerin kitap, dergi, internet, pano vb. yazıları okumalarını isteyen kişiler arasında anne, baba ve öğretmen öne çıkmaktadır. Öğrencilerin okumaya yönelmesi açısından yakınında olan bu kişilerden böyle bir uyarıcı gelmesi oldukça önemlidir. Özellikle de onların merakını uyandıracak ve ilgisini çekecek sözler ve sorular kullanıldığında çocukların çevrelerindeki bu tür yazıları okumaları daha zevkli ve eğlenceli hale gelebilir. Böylece okumanın sadece eline aldığı bir kitap, dergi gibi bir araçla sınırlı olmadığı, her yerde ve her zaman yapılabileceği hayatın doğal bir parçası olduğu düşüncesi de oluşabilecektir. Öğrencilerin kitap, dergi vb. ulaşmalarında yardımcı olan kişilere ilişkin görüşleri Tablo 4-89’da verilmiştir.

Tablo 4-89 Öğrencilerin kitap, dergi vb. ulaşmalarında yardımcı olan kişilere ilişkin görüşlerin dağılımı

Yardımcı Kişiler	f	%
Annem	208	82,5
Babam	187	74,2
Sınıf Öğretmenim	172	68,3
Arkadaşlarım	83	32,9
Kardeşim/ Kardeşlerim	77	30,6
Akrabalarım	13	5,2

Tablo 4-89’da öğrencilerin kitap, dergi vb. yayınlara ulaşmasını sağlayan kişilere bakıldığında; büyük çoğunluğu (%82,5) annesinin, 3/4’ü (%74,2) babasının, 3/4’üne yakını (%68,3) sınıf öğretmeninin kendisine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin %32,9’u arkadaşlarının, %30,6’sı kardeşinin/kardeşlerinin, çok az bir bölümü olan %5,2’si ise akrabalarının yayınlara ulaşmada yardımcı olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler her zaman kendi bilgileriyle istediği yayın için yayının bulunduğu yerlere ulaşmada, yayının ücretini karşılamada ve yayının iç-dış özelliklerine dikkat etmesi konusunda sorunlar yaşayabilir. Bu nedenle yetişkinlerin çocuklara rehberlik yapması gerekli olabilmektedir. Diğer taraftan bir önceki tabloda da görüldüğü gibi, öğrencilerin çeşitli yerlerdeki yazıları ve yayınları okumaları konusunda onları destekleyen kişiler ile yayınlara ulaşmaları konusunda yardımcı olan kişiler arasında anne, baba ve öğretmen en önde gelmektedir. Buradan çocuğun yakın çevresinde ve sürekli birlikte olduğu yetişkinlerin onun hayatında her açıdan ne kadar önemli rol oynadıkları sonucu çıkarılabilir. Öğrencilerin okuma zamanlarında en çok tercih ettiği yerlere yönelik görüşleri Tablo 4-90’da verilmiştir.

Tablo 4-90 Öğrencilerin okuma zamanlarında en çok tercih ettikleri yerlere ilişkin görüşleri

Okuma Yapılan Yerler	f	%
Ev	208	82,5
Okul	169	67,1
Kütüphane	169	67,1
Okuma Salonu	105	41,7
Park	35	13,9
Kafe	35	13,9
Her yer	34	13,5

Tablo 4-90’da okuma zamanlarında en çok tercih edilen yerler olarak öğrencilerin büyük çoğunluğu (%82,5) evi, 2/3’ü okulu ve kütüphaneyi (%67,1 %67,1) belirtmiştir. Öğrencilerin yarıya yakını (%41,7) okuma salonunu, az bir bölümü ise park ve kafeyi, (%13,9, %13,9) okuma için en çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %13,5’i de her yerde okuma yaptığını belirtmiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğrenciler daha çok ev, okul ve kütüphanede okuma yapmayı tercih etmektedirler. Ancak Tablo 4-85’de hatırlanacağı gibi, öğrencilerin %79,4’ü kütüphaneden düzenli olarak faydalanmadığını belirtmişti. Bu tabloda ise %67,1 gibi önemli bir bölümü okuma yapmak için kütüphaneyi tercih ettiğini belirtmiştir. Araştırma grubunu

oluşturan öğrenciler 2.,3.,4. ve 5.sınıf olmalarından dolayı bazı soruları farklı anlamış olabilirler. Örneğin kitap okumak için kütüphaneye gitmenin kütüphaneyi düzenli olarak kullanma olduğunu farketmemiş olabilirler ve bu nedenle de kütüphaneyi düzenli kullanmadıklarını belirtmiş olabilirler.

Öğrencilerin okuma yapmaları için öğretmen öğrencilerini onların görüşleri doğrultusunda okulun farklı yerlerinde ve yakın çevrede okuma yapılabileceği ortamlara götürebilir. Aile ve öğretmenin teşvik etmesiyle öğrencinin yanında taşıyabileceği boyutlarda ve ağırlıkta bir yayını her zaman yanında bulundurması sağlanarak okuma eyleminin her fırsatta yapılabilecek çok güzel bir eylem olduğu bilinci kazandırılabilir. Öğrencilerin bir yayını okumak için özellikle tercih ettiği zamanlara ilişkin görüşleri Tablo 4-91’de verilmiştir.

Tablo 4-91 Öğrencilerin bir yayını okumak için özellikle tercih ettikleri zamanlara ait görüşleri

Okuma Yapılan Zamanlar	f	%
Boş zamanlarda veya canım sıkıldığında.	71	28,2
Okuldan eve gelince, akşamları veya akşamları yatmadan önce.	55	21,8
Okulda veya kütüphanede olduğum zamanlar.	33	13,1
Tatil günleri veya planladığım günlerde.	32	12,7
Her zaman okurum.	23	9,1
Özellikle okumayı sevdiğim zamanlar yok.	20	7,9
Ödevlerimden önce veya sonra.	20	7,9
Rahat ve sessiz ortamlar bulduğum zamanlarda.	16	6,4
Ailem ve ben okuma saatleri yaptığımız zamanlarda.	9	3,6
Kafede veya parkta olduğum zamanlarda.	7	2,8
Arkadaşlarımla birlikteyken veya mutlu olduğum zamanlarda	7	2,8

Tablo 4-91’de öğrencilerin özellikle okumayı tercih ettiği zamanlara bakıldığında, %28,2’si boş zamanlarda veya canı sıkıldığında, %21,8’i okuldan eve gelince, akşamları veya akşamları yatmadan önce, %13,1’i okulda veya kütüphanede olduğu zamanlarda, %12,7’si tatil günlerinde veya planladığı günlerde okumayı sevdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin çok daha az bir bölümü ödevlerinden önce veya sonra (%7,9), rahat ve sessiz ortamlar bulduğunda (%6,4), ailesi ve kendisi okuma saatleri yaptığında (%3,6), kafe veya parkta olduğu zamanlarda, (%2,8), arkadaşlarıyla birlikteyken veya mutlu olduğunda (%2,8) özellikle okumayı tercih ettiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerden %9,1’i her zaman okumayı sevdiğini belirtirken, %7,9’u özellikle okumayı sevdiği zamanların olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4-91 incelendiğinde öğrencilerin farklı farklı zamanlarda okuma yapmayı sevdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu zamanların aile, öğretmen ve öğrencinin kendisi tarafından bilinerek buna göre okuma yapılacak ortamların ayarlanması ile çocukların okuma yapmasına yardımcı olunabilir. Öğrenci görüşlerine göre okumayı olumsuz etkileyen etmenler Tablo 4-92’de verilmiştir.

Tablo 4-92 Öğrencilerin okumalarını olumsuz etkileyen etmenlere ilişkin görüşleri

Görüşler	f	%
Çevremde ilgimi çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamıyorum.	102	40,5
Televizyon izlemeyi tercih ediyorum.	78	31,0
Bilgisayar veya internetteki oyunları okumaya tercih ediyorum.	77	30,6
Ödevlerimin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamıyorum.	73	29,0
Çevremde okuyacağım kitap, dergi vb. bulamıyorum.	66	26,2
Okumayı sıkıcı buluyorum.	52	20,6
Arkadaşlarımın okuma alışkanlıkları yok.	47	18,7

Tablo 4-92’de öğrencilerin okumalarını olumsuz etkileyen etmenlere bakıldığında, %40,5’i çevresinde ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamadığını, %31,0’ı televizyon izlemeyi, %30,6’sı bilgisayar veya internetteki oyunları okumaya tercih ettiğini, %29,0’ı ödevlerinin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamadığını, %26,2’si çevresinde okuyacağı kitap, dergi vb. bulamadığını, %20,6’sı okumayı sıkıcı bulduğunu, %18,7’si arkadaşlarının okuma alışkanlıkları olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin yaşadığı bu sorunlarının çözümünde öğrenciye en yakın olan aile ve öğretmene önemli görevler düşmektedir. Aileler çocuklarını, öğretmenler öğrencilerini yakından tanıyarak onların ilgi alanlarını belirleyebilir. Bu ilgi alanları doğrultusunda çocuklarını ve öğrencilerini kütüphane, yayınevi, kırtasiye vb. yerlere götürebilir ve yayınlarla ulaşması konusunda onlara yardımcı olabilirler.

Tablo 4-92’de öğrencilerden televizyonu okumaya tercih ettiğini belirtenler görülmektedir. Ebeveyn ve eğitimciler, aşırı televizyon izlemenin çocuklarda birtakım olumsuz etkilere yol açtığını düşünmektedir. Şöyle ki, aşırı televizyon izleme, çocukların daha az yaratıcı olmasına ve çocuklarda hayal gücünün gelişmemesine, dikkat eksikliğine, okul derslerine karşı ilgisizliğe, derslerde edilgen bir tutum sergileyip dersin içeriğini anlamaya yönelik çaba sarf etmemeye, televizyondaki görsel mesajlara alıştıkları için okul derslerinde kullanılan basılı materyal olan kitaplara yeterince ilgi göstermemeye sebep olmaktadır (Evra, 2009). Televizyondaki hareketli

görüntüler ve hızlı geçişlerden oluşan görsel uyarıcılara alışan çocuklar hayatın geri kalan kısımlarında da hızlı geçişler ile yenilikler görmeyi ve hemen memnun olmayı istemektedirler. Bu anlamda okuldaki dersler, televizyonda akan hızlı görüntülere kıyasla yavaş ilerleyen, yalın şekilde işleyen bir süreçtir ve derslerde uzun dönemli hedefler belirlenmektedir. Televizyonda sunulan hızlı geçişlere alışan çocuklarda gerçek yaşama karşı bir sabırsızlık, çabuk sıkılma, kendini mutlu edecek şeylerin hemen gerçekleşmesini isteyip, bunların uzun dönemde olmasına uyum göstermede zorluk çekme gözlenmekte; bu nedenle de okuldaki eğitime karşı olumsuz bir tavır geliştirilmektedir (Lemish, 2007) Her ne kadar televizyon izlemenin, çocukların ders çalışmalarının yerini aldığı ve okuma alışkanlıklarını olumsuz etkilediği kabul edilse de, televizyonun çocukların ilgilerini yeni konuları öğrenmeye çekmede ve okul çalışmaları ile projeleri için bir bilgi birikimine sahip olmasını sağlama konusunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Yetişkinlere yönelik bilgilendirici programları anne babaları ile birlikte veya yalnız başlarına seyreden çocukların bunları izlemeyen çocuklara göre daha çok okuduğu; bilgilendirici programları seyreden çocukların, çizgi film gibi çocuklara yönelik eğlence programlarını veya yetişkinlere yönelik eğlence içeriklerini izleyen çocuklara kıyasla kitap okumayı daha çok sevdiği de gözlenmektedir (Evra, 2009). Okuma yerine televizyon izlemeyi tercih eden öğrencilerin bilgilendirici, öğretici yönü olan, okumaya karşı ilgi ve merak uyandıracak programlar izlemesi sağlanabilirse okuma alışkanlığı kazanmalarına başlangıç yapılabilir. Aynı tabloda ortaya çıkan bir başka bulgu ise bilgisayar veya internetteki oyunları okumaya tercih eden öğrencilerin olduğudur. Her teknolojik ürün gibi bilgisayarların da çocukların zihinsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir. Etkinin olumlu ve olumsuzluğunu belirleyecek unsurların en başta bilgisayar kullanım süresi, bilgisayar kullanım amaçları, ailelerin ve diğer ilgililerin bu konudaki yaklaşımları olduğu söylenebilir (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007: 11). Aileler, çocuklarının okul dışındaki zamanlarını çocuklarının istek ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak planlamalıdır. Aileler bu planlamada çocuklarının bilgisayar, televizyon, oyun, okuma vb. etkinlikleri gerçekleştirmesinde ve zamana uymasında üstüne düşen görevleri yerine getirmelidir. Ayrıca aileler çocuğunu bilgisayar ve internet kullanımı hakkında bilgilendirmeli, bilgisayarı ve interneti hangi amaçla ne kadar süreyle kullanması gerektiği konusunda onunla anlaşmalıdır. Tabloda yer alan önemli bir bulgu

da, öğrencilerin ödevlerinin yoğunluğundan dolayı okumaya zaman ayıramadıklarını belirtmesidir. Öğretmenlerin öğrencilere ödev verirken onların ödev dışı faaliyetlere ihtiyacının olabileceğini düşünerek okumaya zaman ayırmalarını sağlayabilir. Aynı tabloda öğrencilerin bir bölümü de okumayı sıkıcı bulduğunu, arkadaşlarında okuma alışkanlığı olmaması yüzünden okuma davranışının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Çocuğun çevresinde özellikle de yaşatlarında okumaya değeri verilmemesi, okuma dışındaki daha çok hareketli etkinliklerin olması, okumaya karşı olumsuz değerlerin var olduğu bir çevre yapısı, çocuğun okumaya karşı düşüncelerini olumsuz yönde etkileyebilir. Öğrencide istek ve merak uyandırmayacak metinler öğrenciye sıkıcı gelebilir, bu metinleri okumak istemeyebilir, bu yüzden öğrencinin ilgi ve merakı doğrultusunda yayınlarla buluşturulması ile öğrencinin okumayı sıkıcı bulmasının önüne geçilebilir. Öğrenciler bulundukları ortamlarda çevresinden az ya da çok etkilenebilir. Çevresinde devamlı istekli olarak okuma davranışı sergileyen arkadaşlarını gören bir çocuğun okumaya karşı ilgisi artabilir ve bunu davranışa dönüştürebilir.

BÖLÜM V

5. Sonuçlar ve Öneriler

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin analizine ait sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik olarak sunulan öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Bu alt bölümde sırasıyla araştırmanın alt problemlerine yönelik bulgular ile ilgili sonuçlara yer verilmiştir.

5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar

Araştırma grubuna katılan velilerin yarısından fazlası “insanın ilgi ve merakı doğrultusunda düzenli ve sürekli okuyarak okumasını geliştirmesi”, yaklaşık yarısı “insanın kendini bilgi yönünden geliştirmesi, zihnini açması ve kültürlü olması”, yaklaşık 1/4’ü “okumayı istemek, sevmek ve okuduğundan zevk almak” olarak tanımlamıştır. Buna göre velilerin okuma alışkanlığına ilişkin yaptıkları tanımların literatürle örtüştüğü ortaya çıkmıştır.

Velilerin tamamına yakını okumayı sevdiğini belirtirken yarısından fazlasının okuma alışkanlığı olduğu, yarıya yakınının ise olmadığı saptanmıştır. Okuma alışkanlığı olduğunu belirten velilerin tamamı ise çocuklarının bunu bildiğini belirtmiştir.

Velilerin 1/4’ ünden fazlasının az okuyan okuyucu, yarıya yakınının orta düzeyde okuyucu, yaklaşık 1/4’ünün çok okuyan okuyucu olduğu ortaya çıkmıştır. Buna

göre velilerin yaklaşık 2/3'ünün okuma alışkanlığının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Velilerin 2/3'ünün çocuklarında okuma alışkanlığının olduğunu, 1/3'ünden fazlasının çocuklarında okuma alışkanlığı olmadığı görüşünde oldukları saptanmıştır.

Velilerin tamamına yakınının evinde çocuğuna ait bir kitaplığı veya ona ayırdığı raf ya da bir bölümünün olduğu, çok azının ise olmadığı belirlenmiştir. Buna göre velilerin tamamına yakınının evinde çocuğuna ait kitaplığın veya ona ayırdığı raf ya da bölüm olmasına önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Velilerin tamamının çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırılmasını gerekli gördüğü ortaya çıkmıştır.

Velilerin 1/3'ü, çocuğunun yaşamında ve sınavlarında başarılı olup yaşamını değiştirebilmesi ve ideallerine kavuşabilmesi, 1/4'ü çocuğun bilgi sahibi olması ve yine 1/4'ü çocuğunun kültürlü ve toplumda saygı gören, kendine güvenen sosyal bir insan olması için okuma alışkanlığı kazanmasını gerekli gördükleri saptanmıştır.

Velilerin yaklaşık yarısı, çocuğunda okuma arzusu, isteği ve sevgisi olmadığı, okumaktan zevk almadığı ve sıkıldığı için, yaklaşık 1/4'ü ise çocuklarının televizyon, bilgisayar veya oyun bağımlısı olduğu için okuma alışkanlığı kazanmadıkları görüşünde oldukları saptanmıştır. Ayrıca velilerin 1/3'ünden fazlasının çocuklarının okuma alışkanlığı kazanamama nedeni hakkında bilgi sahibi olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Velilerin 3/4'ünün çocuğunun okuma alışkanlığı kazanması için öğretmeni ile işbirliği yaptığı, 1/4'ünün ise yapmadığı belirlenmiştir.

Velilerin öğretmenle yaptığı işbirliğinde yarıdan fazlasının öğretmenden gerekli önerileri (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) alması, yarıya yakınının ise öğretmenin isteği olan çocuğunun okumasını takip etmesi çalışmalarını yaptığı ortaya çıkmıştır.

Velilerin yarısından fazlasının 76-100 tane, 1/4'ünün 1-25 tane, çok az bir bölümünün 101 ve üzeri sayıda yayının evinde bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Çocuklarıyla birlikteyken velilerin büyük çoğunluğunun, çocuğunun ödevlerine yardımcı olduğu, yarıdan fazlasının televizyon izlediği, yaklaşık yarısının birlikte alış-veriş yaptığı ve kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuduğu, 1/3'ünün komşu veya akraba ziyaretleri yaptığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocuklarıyla birlikteyken velilerin az bir bölümünün bilgisayarda çalıştığı ya da oynadığı, cafe, park vb. yerlere gittiği ortaya çıkmıştır. Buna göre velilerin yarısına yakınının çocuklarıyla birlikteyken kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okuyarak çocuklarına model oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Velilere göre, çocukların yarıdan fazlasının ödev yapma, televizyon izleme ve oyunlara katılma, yarısının bilgisayarla zaman geçirme, yarıya yakınının ise kitap, dergi, vb. okuma etkinliklerini severek yaptıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca çocukların 1/4'ünden fazlası spor yapma, müzik dinleme, resim yapma, 1/4'ü eğlence, 1/4'üne yakını ise çevreyi gezme, sinema veya tiyatroya gitme, bilimsel konularla ilgilenme çok azının ise sohbet etme etkinliklerini severek yaptıkları saptanmıştır.

Velilerin çoğunluğunun hikaye, ders kitapları, dini kitaplar, roman, yarıdan fazlasının masal ve dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) yayın türlerini evlerinde bulundurduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca velilerin yarıya yakınının şiir kitabı, 1/3'ünden fazlasının ansiklopedi, gazete daha az bir bölümünün ise fıkra ve tekerleme türü yayınları evlerinde bulundurdıkları belirlenmiştir.

Velilerin yarıdan fazlasının bilim ve dini, yarıya yakınının sağlık, macera, sevgi, 1/3'ünden fazlasının eğlence ve arkadaşlık konularını içeren yayınları evinde bulundurduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca velilerin 1/3'üne yakınının güncel olaylar ve konular, çok azının ise spor ve gezi konularını içeren yayınları evinde bulundurduğu belirlenmiştir.

Velilerin yarıdan fazlasının istek ve ihtiyaç halinde, çok azının ayda bir,

haftada bir, onbeş günde bir veya birkaç ayda bir evine yayın aldığı belirlenmiştir.

Velilerin çoğunluğunun basılı yayınlara aboneliği olmadığı, yaklaşık 1/3'ünün ise yayınlara aboneliğinin olduğu saptanmıştır.

Yayınlara aboneliği olan velilerin büyük çoğunluğunun bilim, tarih, kültür ve sanatı takip etmek, bilgi edinmek ve gelişmek, 1/3'ünden fazlasının haberleri takip etmek, 1/4'ünün ise dini bilgiler edinmek için yayınlara abone olduğu belirlenmiştir.

Yayınlara abone olmayan velilerin 1/3'ünün gerek duymadığı ve yine 1/3'ünün yayınlara abone olmadan da bilgiye ve habere ulaştığını belirttiği saptanmıştır. Ayrıca, velilerin çok az bir bölümünün yeterince yayınlarla ilgilenmediği, maddi imkansızlık yaşadığı ve ulaşım sorunu olduğu için yayınlara abone olmadığı belirlenmiştir.

Çocuklarına yönelik yayın alan velilerin yaklaşık 2/3'ünün istek ve ihtiyaç halinde, az bir bölümünün ise ayda bir, haftada bir, çok az bir bölümünün ise on beş günde bir veya birkaç ayda bir yayın aldığı ortaya çıkmıştır.

Çocuklara yönelik alınan yayınlarda aranılan özelliklerde velilerin yarıdan fazlasının çocuklarının düzeyine göre anlaşılır olması ve kolay okunabilmesi, 1/3'ünden fazlasının çocuğunun kişisel gelişimine ve kültürüne katkı sağlayacak olması, yaklaşık 1/3'ünün ise sayfa sayısı ile çocukların ilgi ve isteklerine uygun olması ve eğlendirici olması özelliklerine baktığı belirlenmiştir. Ayrıca velilerin çok az bir bölümünün yayınların yazarı, görselleri, kalite ve fiyatına dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Buna göre velilerin çoğunluğunun çocuklarına yayın alırken yayınların bütün özelliklerine dikkat etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Velilerin 2/3'ü macera, yaklaşık 2/3'ü eğlence, yarısı bilim, arkadaşlık ve sevgi konularını çocuklarının severek okuduğunu belirtmiştir. Ayrıca velilerin 1/3'ünden fazlası dini konuları, 1/4'ü spor, az bir bölümü sağlık, güncel olaylar, günün olayları vb. ve gezi konularını çocuklarının severek okuduğunu belirtmiştir.

Çocukların okumayı sevdiği araç-gereç olarak velilerin çoğunluğunun basılı yayınlar (gazete, kitap, dergi vb.), yaklaşık yarısının internet, 1/4'ünün bilgisayar, az bir bölümünün televizyon/dvd-vcd'yi belirttiği ortaya çıkmıştır. Buna göre çocukların daha çok basılı yayınlardan okuma yapmayı sevdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Çocuklarının okuma becerisi kazanmadan yani ilkokula başlamadan önce, velilerin 2/3'üne yakınının çocuğuna sevdiği konularda kitap, dergi vb, okuduğu, yarıdan fazlasının ise çocuğunun beğendiği kitap, dergi vb, aldığı ve çocuğuyla birlikte kitap, dergi vb. yayınların içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb,) yaptığı ortaya çıkmıştır. Buna göre velilerin çoğunluğunun çocuğunu okuma eylemiyle veya okuma araç-gereçleriyle tanıştırdığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Velilerin 2/3'ünün çocuğunun düzenli olarak okumaya zaman ayırdığı, 1/3'ünden fazlasının ise çocuğunun düzenli zaman ayırmadığı görüşünde olduğu belirlenmiştir.

Çocuğunun düzenli olarak okuma yaptığını belirten velilerin, yaklaşık yarısı günde 1-30 dk, 1/3'ünden fazlası 31-60 dk çocuğunun yayın okuduğunu belirtmiştir. Buna göre çocukların yarıya yakınının günde 1-30 dakika, 1/3'ünden fazlası günde 31-60 dakika zaman aralığında kitap okuduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Düzenli olarak okumaya zaman ayırmayan çocukların velileri bunun nedeni olarak çocuklarının genellikle televizyon izlemesi ve bilgisayar oyunları oynamasını belirtmişlerdir. Ayrıca velilerin az bir bölümü, ödevlerin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamama, çocuğunun arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması, çocuğunun okumayı sıkıcı bulması, ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamama ve okuyacağı kitap, dergi vb. bulamamasını ileri sürmüştür.

Çocukların çevresinde gördüğü yazıları okumasıyla ilgili olarak velilerin 1/3'ünden fazlasının çocuğunun yazıları biraz incelediği hoşuna gitmez ise okumayı bıraktığı, 1/4'ünün okudukları hoşuna gitse de gitmese de okuyup bitirmeye çalıştığı,

1/4'üne yakınının yazıları hemen okuyup bitirmeye çalıştığı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun çevresindeki yazıları gördüğünde okuma eğilimi gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırmak için velilerin 3/4'ünün okumanın öneminden bahsettiği yarıdan fazlasının okuması için devamlı uyarılar yaptığı, yaklaşık yarısının çocukların okuması için ortam hazırladığı, evde okuma saatleri yapılmasını sağladığı, evde çocuğunun/çocuklarının beğendiği yazı türleri (kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd vb.) bulundurmaya özen gösterdiği ortaya çıkmıştır. Velilerin 1/3'ünden fazlasının çocuğuna ödül olarak kitap, dergi vb, aldığı, okuduklarıyla ve okumalarıyla ona model olmaya çalıştığı, çocuğunun okumaya karşı ilgisini artıracak çalışmalar yaptığı, 1/4'ünün çocuğuna okumayı sevdirecek etkinlikler yaptığı, çok az bir bölümünün ise çocuğunun yeni çıkan kitap, dergi vb, yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını ve düzenli olarak kütüphanelerden yararlanmasını sağladığı belirlenmiştir. Buna göre velilerin çoğunluğunun çocuğunun okuma alışkanlığı kazanması için çeşitli çalışmalar yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar

Araştırma grubuna katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası okuma alışkanlığını “okumanın önemini bilerek, okumaya karşı ilgili ve istekli olarak, severek ve zevk alarak okumak” ve “düzenli ve sürekli kitap okumak” olarak tanımlamıştır. Ayrıca öğretmenlerin 1/4'üne yakını okuma alışkanlığını “insanın bilgi edinerek, kendisini ve çevresini tanıyarak, kendisini geliştirmesi, yenilenmesi, geniş düşünme yetisi geliştirmesi”, az bir bölümü ise “her türden yayını araştırarak, anlayarak, inceleyerek ve eleştirerek bilinçli okumak”, “boş zaman buldukça okumak” ve “günlük olayları, hayatın akışını ve yaşamın gereklerini takip etme ihtiyacı” olarak tanımlamıştır. Buna göre öğretmenlerin okuma alışkanlığına ilişkin yaptıkları tanımların literatürle örtüştüğü ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okuma alışkanlığının olduğu, az bir bölümünün ise okuma alışkanlığının olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin yarıdan fazlası orta düzeyde okuyucu, yaklaşık 1/4'ü çok okuyan okuyucu, yine yaklaşık 1/4'ü az okuyucu olduğu ortaya çıkmıştır.

Sınıf kitaplığını oluşturmada, öğretmenlerin yarıdan fazlasının öğrencilerle birlikte, yarıya yakınının kendisinin oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin 1/4'üne yakını sınıf bütçesiyle, az bir bölümü ise velilerin destek vermesiyle, üst sınıfa geçen sınıftan kalan yayınlarla, çevrenin (Kırtasiyeci, üniversite öğrencileri vd.) ve okul yönetiminin, öğretmen arkadaşlarının desteğiyle sınıf kitaplıklarını oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

Sınıf kitaplığına alınan yayınlarda dikkat edilen özellikler olarak öğretmenlerin 2/3'ünden fazlası öğrenci seviyesine uygunluk, çoğunluğu içerik, 1/4'ü öğrencilerin ilgi ve isteklerine görelik, çok azının ise yazı puntosu, görsellik, kalite, sağlamlık gibi özelliklere dikkat ettiği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin yarısının sınıfında 101 ve üzeri, diğer yarısının sınıfında 1-100 tane yayın olduğu saptanmıştır.

Öğretmelerin tamamına yakınının hikâye ve masal kitaplarını, çoğunluğunun şiir kitabı ve fıkra, yarıdan fazlasının tekerleme, roman ve ders kitabı yayın türlerini sınıf kitaplıklarında bulundurduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin yaklaşık yarısının dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.), 1/4'ünün ansiklopedi çok azının ise dini kitaplar ile gazete yayın türlerini sınıf kitaplıklarında bulundurdukları belirlenmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğunun macera, arkadaşlık, sevgi ve eğlence, bilim, yarıya yakınının gezi, 1/3'ünden fazlasının sağlık, 1/4'ünün spor, yaklaşık 1/4'ünün dini konular ve çok azının ise güncel olay içerikli yayın türlerini sınıf kitaplığında bulundurduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin yaklaşık 3/4'ünün istek ve ihtiyaç halinde, az bir bölümünün ayda bir veya birkaç ayda bir sınıf kitaplığına yayın aldığı ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin tamamına yakının öğrencilere yönelik yayınlara aboneliğinin olmadığı, çok az bir bölümünün ise olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilere yönelik yayınlara aboneliği olduğunu belirten öğretmenlerin abonelik nedenlerini, “öğrencilerinin ilgisini çekmesi, dersleri desteklemesi, görseiliğinin çok güzel olması”, “içerdiği deney ve araştırmalar ile öğrencilerinin bilgi dağarcıklarını geliştirmesi”, “gündemi takip etmeyi sevmeleri”, “öğrencilerinin bilime olan meraklarını artırması ve farklı bakış açılarının oluşmasına olanak sağlaması” olarak belirtmişlerdir.

Öğrencilere yönelik yayınlara abone olmama nedenleri olarak öğretmenlerin 1/4'ünün ekonomik nedenler, az bir bölümünün ise merkeze olan uzaklık, akıllarına gelmemesi ve sınıf kitaplığını yeterli görmesi olarak belirttiği saptanmıştır.

Öğretmenlerin yaklaşık 3/4'ünün sınıf kitaplığını yeni çıkan yayınlarla zenginleştirdiği, 1/4'ünden fazlasının ise zenginleştirmedeği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin yeni çıkan yayınları sınıflarına alamama nedenleri olarak ekonomik nedenler ile okulda veya sınıfta öğrencilerin okuyacağı yeterli sayıda yayının olmasını belirttikleri saptanmıştır.

Öğrencilerin aktif olarak sınıf kitaplığından faydalanmaları için öğretmenlerin yarıya yakınının düzenli olarak her öğrencinin kitaplıktan kitap değişimlerini yapmasını sağladığı, yaklaşık 1/4'ünün okunan kitap ile ilgili anlatma, soru-cevap çalışması yaptığı, haftalık-günlük okuma saatleri yaptığı ve en fazla okuyanları ödüllendirdiği belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin az bir bölümünün kitap seçiminde öğrencileri serbest bıraktığı ve sınıf kitaplığıyla görevli öğrencilerin ilgilenmesini sağladığı, kitap okumanın öneminden bahsederek, kitap tanıtımları yaparak özendirme çalışması yaptığı saptanmıştır.

Öğretmenlerin yarısının öğrencilerini herhangi bir kütüphaneye götürdüğü, yarısının götürmediği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerini kütüphaneye götüren

öğretmenlerin yaklaşık 3/4'üne göre, öğrencilerin kütüphaneyi sevdiği, kütüphaneye karşı ilgi ve meraklarının arttığı, yaklaşık 1/4'üne göre, öğrencilerinin kütüphaneden faydalanmalarının arttığı, az bir bölümüne göre ise, öğrencilerin değişik kaynaklardan yararlandıkları için mutlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerde okumaya karşı ilgi ve merak uyandırmak için öğretmenlerin 1/3'ünün her hangi bir çalışmasının olmadığı, 1/4'ünün güzel konuşma, hatasız okuma, okunan kitap sayısı vb. yarışmalar düzenleyip ödüllendirme yaptığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin az bir bölümünün kendisinin ve öğrencilerinin yayın ve yazar tanıtımları yaptığı, öğrencileriyle birlikte okuyup, model olmaya çalıştığı, öğrencilerin okudukları metinler ile ilgili anlatım veya drama çalışması yaptırdığı ortaya çıkmıştır.

Okuma ile ilgili etkinliklerde öğretmenlerin 3/4'ünün basılı yayınları, 2/3'ünün bilgisayar/projeksiyonu, yarısının interneti, yaklaşık yarısının yazı tahtası, az bir bölümünün ise televizyon/dvd,vcd oynatıcısı araç-gereçlerini kullandığı belirlenmiştir.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin yaklaşık 2/3'ü ders kitaplarının etkisinin olmadığını, 1/3'ünden fazlası ise ders kitaplarının etkili olduğunu belirtmiştir.

Ders kitaplarının öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olduğunu belirten öğretmenlerin, yarıdan fazlası öğrenci seviyesine uygunluğu, 1/3'ü öğrencilerinde okuma isteği ve merak uyandırması, az bir bölümü kitap içindeki resimli öykülerin öğrenciler tarafından sevilmesi, tema sonlarında bulunan serbest okuma metnlerinin faydalı olması, konu içeriği ile etkinliklerin birlikte olması sonucu öğrencilerin istekle okuması yönlerinin olduğunu ifade etmiştir.

Ders kitaplarının öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olmadığını belirten öğretmenlerin büyük çoğunluğu, içerik ve görsellerin öğrencilerin ilgi, istek ve seviyelerine uygun olmadığını, çoğunluğu yetersiz ve başarısız olduğunu, 1/3'ü ise ders kitaplarının güncel olmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin tamamına yakının sınıfında düzenli okuma saatleri yaptığı, az bir bölümünün ise okuma saatleri yapmadığını ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin 2/3'ünün okuma saatlerinin öğrencilerinde okuma heyecanını, isteğini ve sevgisini artırdığı, az bir bölümünün okuma saatlerinde öğrencilerinin daha sessiz ve düzgün olma, okuma hızını artırma, telaffuzlarda ilerleme ve okumayı ihtiyaç olarak hissetme gibi etkilerinin olmasından dolayı okuma saatlerini önemli gördükleri ortaya çıkmıştır.

Okuma ortamı oluştururken öğretmenlerin yarısından fazlasının sessiz bir ortamda sessiz okuma çalışması yaptırdığı, 1/4'ünün ortamda herhangi bir değişiklik yapmadığı, az bir bölümünün ise sınıfını okuma öncesi öğrencilerin ilgisini çekecek ve motive olmasını sağlayacak şekilde düzenlediği (müzik eşliği, sınıfı havalandırma, hoş kokmasını sağlama, aydınlık olması vb.) belirlenmiştir.

Okuma saatlerinde öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kendisinin de okumaya çalıştığı, çok az bir bölümünün ise öğrencilerinin okumalarını takip ettiği veya okul evraklarıyla uğraştığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla öğretmenlerin yaklaşık 3/4'ünün velilerle işbirliği yaptığı, 1/4'ünden fazlasının ise velilerle işbirliği yapmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerine okuma alışkanlığını kazandırmak için velilerle yapılan işbirliğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının velilere gerekli önerilerde (alınacak yayın, okumaya teşvik, okuma ortamı ayarlanması, okuma saatlerinin belirlenmesi vb.) bulunduğu, 1/4'ünün velilere öğrencilerinin okumalarını takip ettirdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin az bir bölümünün kurallı ve anlamlı okuma, ses tonu, sessiz okuma, gözleri kullanma hakkında velileri bilgilendirdiği, öğretmenlerin çok az bir bölümünün ise velilerle birlikte sınıf kitaplığını zenginleştirme çalışmaları yaptığı, velilere çocuklarının okudukları ile ilgili etkinlikler (anlatım, soru-cevap, yarışma vb.) yapmalarını söylediği ortaya çıkmıştır. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğunun

öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmak için velilerle daha çok önerilerde bulunma yolunu tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla öğretmenlerin yaklaşık 2/3'ünün ödül kullandığı, 1/3'ünden fazlasının kullanmadığı ortaya çıkmıştır.

Okuma alışkanlığı kazandırmada ödül olarak öğretmenlerin, yaklaşık yarısının okul araç-gereçleri, okumada başarı belgesi veya kartı, kıyafet, oyuncak, madalya verdiği, 1/3'ünden fazlasının kitap hediye ettiği ve sözlü ödüller (Takdir, tebrik, teşekkür vb.), az bir bölümünün ise yiyecek- içecek verdiği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin, tamamına yakınının öğrencilerinin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip ettiği, çok az bir bölümünün ise takip etmediği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıflarında ortalama olarak okuma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin, okuma alışkanlığı kazanmamış öğrencilerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin az bir bölümünün sınıflarında okuma alışkanlığı kazanmış ve kazanmamış öğrencilerinin sayısını bilmediği ortaya çıkmıştır.

Okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmenlerin tamamının, öğrencilerin kendilerinden kaynaklanan sorunlarla (öğrencinin okumaya karşı ilgisizliği ve isteksizliği, elindeki kitabı bitirmeden başka kitap isteme veya çabuk sıkılma, dikkat dağınıklığı, okuma veya anlamada sorun olması, sağlık problemlerinin bulunması, dağınıklık ve düzensizliğin olması, akademik seviyelerinin düşük olması, hızlı okuma isteği vb.), yarıdan fazlasının aileden kaynaklı sorunlarla (eğitim düzeyinin düşük olması, okuma alışkanlığının olmaması, aile bağlarının zayıflığı, okumaya olan isteksizlik veya ilgisizlik ve evde okuma ortamının olmaması, maddi imkansızlık, çocuğunun fikirlerine saygı duymama vb.) ve 1/4'ünün ise öğrencilerin televizyon, internet ve oyuna gereğinden fazla zaman ayırması sorunları ile karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Okul dışında öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan

alışmalara ğretmenlerin yaklaşık 2/3'ünün rastlamadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca, ğretmenlerin çok az bir bölümünün, Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 100 temel eser okuma, şiir okuma, masal anlatma yarışmalarına rastladığı ve bu çalışmaları faydalı bulduğu, kaymakam tarafından çok okuyanlara hediyeler verilmesi, okulda başarılı öğrencilere kitap hediye etme çalışmalarına rastladığı ve bunu güzel bir uygulama olarak gördüğü, "Türkiye kitap okuyor", "Okulumuzda herkes okuyor sizler gibi", "Meydan okuma, kitap oku" vb. kampanyalarını başarılı bulduğu ortaya çıkmıştır.

5.1.3. nc alt probleme ilişkin sonuçlar

Araştırma grubuna katılan öğrencilerin çoğunluğunun dev yapmak ve kitap, dergi, vb. okumak, yarıdan fazlasının spor yapmak, yaklaşık yarısının bilimsel konularla ilgilenmek, oyunlara katılmak, resim yapmak, 1/3'ünden fazlasının müzik dinlemek, çevreyi gezmek, 1/3'ne yakınının bilgisayarla zaman geçirmek ve eğlencelere katılmak etkinliklerini severek yaptıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca ğrencilerin 1/4'ünün televizyon izlemek, sinema veya tiyatroya gitmek, az bir bölümün ise sohbet etmek etkinliklerini severek yaptıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin okuma alışkanlığı tanımlamalarında yarısı "düzenli ve sürekli kitap okumak", yaklaşık 1/4' "okumayı sevmek", az bir bölümü ise "okuyarak bilgi edinmek", "okuduğunu anlamak ve okumayı geliştirmek", olarak tanımlamıştır. Buna göre öğrencilerin okuma alışkanlığına ilişkin yaptığı tanımlamaların literatürle örtüştüğü ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğuna göre sınıf ğretmeni ve arkadaşlarının, yarıdan fazlasına göre annesi ve babasının, 1/3'ünden fazlasına göre kardeşinin/kardeşlerinin, oldukça az bir bölümüne göre ise akrabalarının okuma alışkanlığının olduğı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin tamamına yakını kendisinde okuma alışkanlığı olduğunu, çok az bir bölümü kendisinde okuma alışkanlığı olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun bilgi sahibi olmak, kendisini geliştirmek ve okuma hızını artırmak, yarıdan fazlasının hoş vakit geçirmek, yarısının mutlu olmak ve ailesini mutlu etmek için düzenli okuma yaptığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yaklaşık 3/4'ünün basılı yayınlardan (gazete, kitap, dergi vb.), yarıya yakınının bilgisayardan ve internetten, 1/3'ünün projeksiyondan ve televizyon/dvd-vcd oynatıcıdan okumayı zevkle yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Kitap, dergi vb. okuma materyali alırken öğrencilerin tamamına yakınının kitabın adı ve içerik (eğitici-eğlenceli vb.), 1/4'ünün fiyat, kalite ve sağlamlık özelliklerine dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin az bir bölümünün görsellere, yayınevine, yazar ve sayfa sayısına, çok az bir bölümünün ise düzey ve ilgisini çekmesi özelliklerine dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Buna göre öğrencilerin yayın alırken özellikle kitabın adına ve içeriğine dikkat ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin büyük bölümünün macera ve eğlence, çoğunluğunun bilim, arkadaşlık ve spor, yarıdan fazlasının sevgi konularını okumayı sevdiği belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarıya yakınının dini, sağlık ve gezi, yaklaşık 1/4'ünün güncel olaylar, günün olayları vb. konuları okumayı sevdiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yarıya yakınının orta düzeyde okuyucu, yine yarıya yakınının çok okuyan okuyucu, az bir bölümünün ise az okuyan okuyucu olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun evinde kendilerine ait kitaplarını koyacağı kitaplık ya da raf gibi bir yerin olduğu, az bir bölümünün ise olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yarıya yakınının 1-10 tane, yaklaşık 1/3'ünün 11-30 tane, 1/4'ünün 30 ve daha fazla sayıda kitap, dergi vb. yayınının olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunda hikâye, yaklaşık 3/4'ünde masal ve ders kitapları, yarıdan fazlasında fıkra, dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) ve dini kitap yayın türünün evinde bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yarıdan fazlasının istek ve ihtiyaç halinde, yaklaşık 1/4'ünün haftada bir, çok az bir bölümünün ayda bir, on beş günde bir veya birkaç ayda bir zaman aralığında evine yayın alındığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yayınlara aboneliğinin olmadığı, az bir bölümünün ise aboneliğinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Yayınlara aboneliği olan öğrencilerin yaklaşık yarısının eğitici ve bilgilendirici olduğu, yaklaşık 1/4'ünün beğendiği, az bir bölümünün haber öğrendiği ve eğlendiği için yayınlara abone olduğu belirlenmiştir.

Yayınlara aboneliği olmayan öğrencilerin az bir bölümü yayınlarla ilgilenmemesi, sahip olduğu yayınları yeterli görmesi, nasıl abone olunacağı, nereye başvurulacağını bilmemesi nedenleriyle yayınlara abone olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çok az bir bölümünün beğendiği, sevdiği, istediği yayına kendisinin ulaşması, isteklerine göre yayın bulamaması ve yayın aboneliğine kabul edilmemesi nedenleriyle yayınlara abone olmadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yarıya yakınının ailesiyle evde ya da dışarıda okuma etkinlikleri yaptığı, yarıdan fazlasının yapmadığı belirlenmiştir.

Sınıf kitaplıklarında bulunan yayın türleri olarak öğrencilerin tamamına yakını hikâye, büyük çoğunluğu masal, yarıdan fazlası şiir kitabı ve fıkra türü yayınlarının bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarıya yakını ders kitapları, 1/3'ünden fazlası tekerleme, 1/4'ünden fazlası roman, dergi (bilim, kültür, sanat, çocuk vb.), az bir bölümü ise ansiklopedi ve dini yayın türlerinin sınıf kitaplığında bulunduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun, sınıf kitaplığından istediği zaman istediği yayını aldığı, çok az bir bölümünün ise alamadığı ortaya çıkmıştır.

Sınıf kitaplığının öğrencilerin büyük çoğunluğunda okumaya karşı ilgi ve istek

uyandırdığı, az bir bölümünde uyandırmadığı saptanmıştır.

Sınıf kitaplığının kendisinde ilgi ve merak uyandırmadığını belirten öğrencilerin çoğunluğu sınıf kitaplığının büyük, düzenli, temiz ve güzel olmasını ve içerisinde istediği içerikte, farklı türlerde çok sayıda sağlam ve temiz kitaplar olmasını beklediği belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin çok az bölümünün kitaplıkta herkesin kendine ait bir bölümünün ve kitabının olmasını ve herkesin istediği kitabı alıp okumasını istediği ortaya çıkmıştır.

Sınıf kitaplığı için öğrencilerin çoğunluğunun kitap hediye ettiği veya kitap alımı için para topladığı, çok az bir bölümünün kitaplığının düzenli ve temiz kullanılmasına özen gösterdiği ve çevreden kitap toplama çalışması yaptığı, az bir bölümünün ise herhangi bir çalışma yapmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğunun ailesiyle kütüphaneye gitmediği, 1/3'ünden fazlasının ise gittiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin çoğunluğunun öğretmeni ile kütüphaneye gitmediği, 1/3'ünden fazlasının ise gittiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun kütüphanelerden düzenli olarak faydalanmadığı, az bir bölümünün ise faydalandığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yaklaşık 2/3'ünün kitap, okul ve sınıf panolarının, yarıdan fazlasının dergi ve bilgisayar, yaklaşık yarısının büyük reklam panoları, televizyon, duvar yazıları ile gazetenin, 1/3'ünün ise tabela ve cam yazılarının en çok dikkatini çeken iletişim araçları olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin tamamına yakınının çevresinde gördüğü yazıları düzenli olarak okuduğu, çok azının ise okumadığı ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin 3/4'ü annesinin, yarıdan fazlası babasının ve sınıf öğretmenin,

az bir bölümü arkadaşlarının, kardeşinin/kardeşlerinin kendisinden çeşitli yerlerdeki yazıları okumasını istediğini belirtmiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun annesi, 3/4'ünün babası, yaklaşık 3/4'ünün sınıf öğretmeni, yaklaşık 1/3'ünün arkadaşları ve kardeşi/kardeşleri kendisine yayınlara ulaşmasında yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun evinde, 2/3'ünün okulunda ve kütüphanede, yarıya yakınının okuma salonunda, az bir bölümünün ise parkta ve kafede okumayı severek yaptığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin az bir bölümünün her yerde okumayı severek yaptığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin özellikle okumayı tercih ettiği zamanlara bakıldığında, 1/4'ünün boş zamanlarda veya canı sıkıldığında, yaklaşık 1/4'ünün okuldan eve geldiğinde, akşamları veya akşamları yatmadan önce, az bir bölümünün okulda veya kütüphanede olduğu zamanlarda, tatil günlerinde veya planladığı günlerde özellikle okumayı sevdiği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin yaklaşık yarısının çevresinde ilgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamaması, yaklaşık 1/3'ünün televizyon izlemesi, bilgisayar veya internetteki oyunları okumaya tercih etmesi, 1/4'ünden fazlasının ödevlerinin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamaması, çevresinde okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması, okumayı sıkıcı bulması, az bir bölümünün ise arkadaşlarında okuma alışkanlığı olmaması sorunlarıyla karşılaştığı ortaya çıkmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulamaya yönelik olarak ve araştırmacılara yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulamaya yönelik olarak;

A) Aileler;

- 1.Öncelikli olarak okuma alışkanlığı hakkında eğitim kurumlarından ve bilimsel yayınlardan bilgi edinmeli, çocuğuna bu alışkanlığı kazandırmak için aile bireyleri ile birlikte planlama yapmalıdır.
- 2.Çocukları okula başlamadan, okuma becerisi kazanmadan önce; çocuklarının ilgi ve isteklerine, seviyesine uygun okuma içerikli araç-gereç veya oyuncaklarla tanıştırmalıdır.
- 3.Çocuklarının değişik şekil, yapı, biçim vb. özellikteki yayın türleriyle zaman geçirmesini sağlayarak yayınların eğlendirici ve bilgilendirici yönünü göstermelidir.
- 4.Evde veya dışarıda çocukları ile birlikteyken düzenli ve sürekli olarak sesli-sessiz okumaya zaman ayırarak çocuklarına model olmalı, çocuklarında okumanın önemli olduğu, yaşamsal bir ihtiyaç olduğu, evde veya dışarıda düzenli ve sürekli yapılması gerektiği bilincinin oluşmasını sağlamalıdır.
- 5.Çocuğunun okuma yapacağı ortamda fiziki düzenlemeler (renk, ışık, ses, koku, düzenlilik, temizlik vb.) yapmalıdır.
- 6.Çocuklarının görsellik, düzen, temizlik, yayın sayısı ve çeşitliliği vb. açısından seveceği tüm aile bireylerin toplu ya da bireysel olarak kullanacağı kitaplık ve ya kitaplık görevi görebilecek bir yer ayarlamalıdır.
- 7.Çocuklarına okuma alışkanlığını niçin kazanması gerektiğini kavratmalı, bu alışkanlıkla birlikte kişisel ve sosyal yönden gelişebileceği bilgisini vermelidir.
- 8.Çocuklarına ilgi ve isteğe göre yayınlara nasıl ulaşılabileceğini, nelere dikkat ederek yayınları satın alacağını veya abone olunacağını göstermeli, kendi harçlığı ile yayın almaya özendirme çalışmaları yapmalıdır.
- 9.Çocuklarının yeni çıkan yayınlar hakkında iletişim araçlarından ve yayın satıcılarından bilgi edinmesini sağlamalıdır.
- 10.Çocuklarını kütüphanelere götürmeli ve kütüphanenin kendisine olabilecek katkılarını belirtmelidir.
- 11.Çocuğunun okuma alışkanlığı kazanmak için göstermiş olduğu çabayı imkanlar ölçüsünde, çocuğun isteklerini göz önüne alarak maddi-manevi ödüllendirmelidir.

- 12.Özel günlerde verilebilecek hediyelerden birisinin kitap olduğu gösterilmelidir.
- 13.Çocuğunun öğretmeni ile işbirliği yaparak çocuğunun okuma alışkanlığını kazanmasını sağlamalıdır.

B) Öğretmenler;

- 1.Öğrencilerini okuma alışkanlığı kazandıklarında kişisel ve sosyal yönden neler kazanabilecekleri konusunda bilinçlendirmelidir.
- 2.Sınıf kitaplığının oluşturulmasında ve yayınlarla zenginleştirilmesinde öğrencilerin kendisinden, ailelerinden ve çevreden destek alınarak, öğrencilerin sınıf kitaplığını benimsemeleri sağlamalıdır.
- 3.Oluşturulan sınıf kitaplığının temizlik, görsellik, yayın sayısı olarak, öğrencinin beğenisine uygun olmalıdır.
- 4.Sınıf kitaplığındaki yayınların öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre yeterli sayıda olmasına, görsel, içeriksel ve kullanışlılık (kalite, sağlamlık) olarak öğrencilerde merak uyandırmasına dikkat edilmelidir.
- 5.Sınıf kitaplığındaki yayınların öncelikle öğrencilerin bilişsel, duygusal ve psikomotor becerilerini artırarak bireysel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacak olmasına özen göstermelidir.
- 6.Sınıf kitaplığını düzenli olarak yeni çıkan yayınlar ve süreli yayınlarla (gazete, dergi vb.) zenginleştirmeye özen göstermelidir.
- 7.Sınıfta öğrencilerin dikkatini çekecek görsellikteki okuma ile ilgili güzel sözler ve resimler, öğrenciler ile hazırlanıp sınıfta sergilenmelidir.
- 8.Öğrencilerini kütüphanelere götürmeye çalışmalı, kütüphanenin faydaları ve işlevleri hakkında bilinçlendirmelidir.
- 9.Öğrencilerin okumaya karşı ilgi ve sevgilerini artıracak şarkılı, oyunlu etkinlikler yapılabilir.
- 10.Okunacak etkinliklerin içeriğine uygun olarak öğrencilerin dikkatlerini en üst seviyede tutacak olan okuma araç-gereçlerini kullanmaya özen göstermelidir.
- 11.Ders kitaplarındaki metinleri okuma alışkanlığı kazandırmada yetersiz

bulduğunda bu durumu ilgili kişilerle paylaşma yoluna gitmelidir.

- 12.Düzenli olarak okuma saati yapmalı, öğrencilerine okuma saati zamanlarının çok değerli olduğu bilinci oluşturmali ve bu değerli zamanın amacına ulaşması için konulacak kuralların öğrencilerle birlikte belirlenme çalışması yapmalıdır.
- 13.Okuma saati öncesinde ve okuma saati zamanında sınıfın fiziki (ses, ışık, görsellik, koku, temizlik, düzen vb.) olarak hazır olmasını sağlamalıdır.
- 14.Öğrencilerin okuma saatleri öncesi okuma araç-gereçleri açısından hazır bulunmalarını sağlayarak, öğrencileri kısa süreli oyun ve etkinliklerle motive ederek hazır hale getirmeli, okuma saatlerinde ise kendisinde okuyarak okuma atmosferi oluşturabilmelidir.
- 15.Öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanması için velilerle işbirliğine gitmeli, bu işbirliğinde velilere, öğrencilere okuma yapması konusunda nasıl davranılması gerektiği, alınacak, okunacak, yayınlar konusunda, okuma ortamı, öğrencilerin okumalarının gelişimlerinin takibi, yaşanan sorunların çözümü, öğrencilerin göstermiş olduğu başarıların ödüllendirmesi vb. konularında öneri ve uygulamalarla destek olmalıdır.
- 16.Sınıflarındaki öğrencilerin okuma alışkanlığı durumlarını takip etmeli, sorun yaşayanlara çözüm yolları üretmelidir.
- 17.Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanımlarında gösterdikleri başarıları öğrencinin sevdiği maddi ve manevi ödüllerle ödüllendirmelidir.
- 18.Çevrede yapılan okuma içerikli program ve çalışmalar konusunda bilinçlendirme yapmalı, istekli öğrencilerin katılımlarını sağlamalıdır.

C) Öğrenciler;

- 1.Planlı ve düzenli yaşamaya özen göstermelidir. Planlı ve düzenli yaşamında okumaya yer vermeye çalışmalıdır.
- 2.Okuma alışkanlığına sahip olduğunda bireysel ve sosyal olarak gelişebileceği bilinci ile hareket ederek günlük sevdiği aktivelerinin içine okumayı mutlaka almalıdır.
- 3.Zevkle okuma yaptığı araçlardaki metinleri, zaman ve imkanlar doğrultusunda düzenli ve sürekli okumaya özen göstermelidir.

- 4.Yayın alırken, kendi ilgi ve isteklerini göz önünde bulundurarak yayının konularına, yayının türüne, kendi seviyesinde olmasına, kalitesine, sağlamlığına, fiyatına, görselliğine, sayfa sayısına, yazılarına vb. özelliklerine dikkat etmelidir.
- 5.Evinde okuduğu veya okuyacağı yayınları koyabileceği bir bölümün olmasına, imkanları ölçüsünde düzenli ve sürekli okuma yapmasını sağlayacak yeterli sayıda yayın bulundurmaya özen göstermelidir.
- 6.Yeni çıkan yayın türlerini ve dergileri takip etmeli, beğenisi ve imkanları doğrultusunda ailesinin ve öğretmeninin desteğini alarak sahip olmaya çalışmalıdır.
- 7.Özel günlerde (Doğum günü, kutlamalar vb.) çevresindeki tanıdıklarına kitap, dergi vb. hediye etmeye çalışmalıdır.
- 8.Okumanın her yerde ve günün farklı zamanlarında yapılabileceği bilinciyle hareket etmeli, fırsatını bulduğunda okuma araç-gereçlerinden her hangi birini tercih ederek okuma yapmaya özen göstermelidir.
- 9.Sınıf kitaplığındaki yayınları incelemeli, isteği doğrultusunda aktif olarak kitaplıktan yararlanmaya çalışmalıdır.
- 10.Sınıf kitaplığındaki yayın sayısını artırmaya çalışmalı, sınıf kitaplığında olmasını istediği yayınların alınması için sınıf öğretmenine önerilerde bulunarak gerekli desteği vermeye çalışmalı, sınıf kitaplığındaki yayınları düzenli ve temiz tutmaya özen göstermelidir.
- 11.Kütüphanelerin işlevlerini bilerek, kütüphanenin işlevlerini bilerek, düzenli olarak yararlanmaya özen göstermelidir.
- 12.Sınıfında, okulunda ve çevresinde gördüğü yazıları okumaya zaman ayırmalı, incelemeli, anlamaya çalışmalıdır.
- 13.İlgi ve istekleri doğrultusunda aile bireylerinin, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin önerilerini, yardımlarını almaya çalışmalıdır.
- 14.Okumayı sevmemek, okumaktan sıkılmak, okumaya zaman ayırmamak vb. durumlar varsa bunun nedenlerini araştırmalı, özellikle ailesinden ve öğretmeninden gerekli desteği almaya çalışmalıdır.

D) Araştırmacılara yönelik olarak;

- 1.Öğrencilerin okuma alışkanlığı algılarına,
- 2.Evde, okulda ve çevrede öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre okuma ihtiyacını karşılayacak yayınların varlığına,
- 3.Velilerin, çocukları okula başlamadan önce yaptığı çalışmaların neler olduğuna ve etkililiğine,
- 4.Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amaçlı yapılan veli-öğretmen işbirliğinin öğrenci üzerindeki etkisine,
- 5.Öğrencilerin süreli yayınları kullanımlarının okuma alışkanlığına etkisine,
- 6.Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında sınıf kitaplıklarının etkisine,
- 7.Velilerin ve öğretmenlerin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştığı sorunlara ve çözüm yollarına,
- 8.İl, ilçe veya okul düzeyinde öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma amaçlı yapılan çalışmaların öğrencilere olan etkisine yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abeyrathna, A. S. and Zainab A. N. (2004). The Status of Habit and Interest Among Secondary Children in Sri Lanka, *Malaysian Journal of Information Science*, 9(2),107–121.
- Agaja, J.A. (1992). Childrens Use of University of Maiduguri Staff Primary School Library, *Education Libraries Journal*, 35(1), 29- 35.
- Aksaçlıoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 21(1), 3-28.
- Akyol, H. (1997). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aral, N. ve Aktaş, Y. (1997). Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelenmesi. *Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 99-105.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim Ve Öğrenme Psikolojisi*. Bursa: Alfa Yayınları
- Bamberger, R. (1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme*, (Çev: B. Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Başaran, M. ve Ateş S. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 73-92.
- Baymur, F. (1983). *Genel Psikoloji*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Yayınları.

- Bayram, O. (1990). *İlkokul Çağı Çocuklarının Okuma Alışkanlığı Ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Gezici Kütüphane Hizmeti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara: H.Ü.S.B.E.
- Bayram, S. (2001). *Türkiye’de Kitap Okuma Alışkanlığı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Beentjes, J. W. H. Koolstra, C. M. Marseille, N. ve Voort, T. H. A. (2001). Children’s use of different media: for how long and why? S. Livingstone ve M. Bovill (eds.), *Children and their changing media environment* (ss. 85-111) İçinde, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates.
- Bekar, Ü. (2005). *İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bircan, İ. ve Tekin. M. (1989). Türkiye’de Okuma Alışkanlığının Azalma Sorunu ve Çözüm Yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 22, 1, 398–407.
- Birkets, S. (2004). The truth about reading. *School Library Journal*, 11, 50-51.
- Boztepe, F. (2002) *Çocukta Okuma Eğilimleri ve Okuma Teknikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brant, M. (2003). Log on and learn. *Newsweek*, 25 August-1 September, 52-55.
- Bulut, S. (2008). *İlköğretim Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk,Ş.(2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2),133-148.
- Büyüköztürk, Ş.,Çakmak, E.,Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F.(2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (14.Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Calkins, L.M. (2001). *The Art of Reading*. New York: Longman, 18-43.
- Campbell, J. R., Voelkl, K. E. ve P. L. Donahue. *NAEP 1996 Trends in Academic Progress, 2000*. (<http://nces.ed.gov/pubsearch/pubsinfo.asp?pubid=97985R>, 28.06.2012 tarihinde erişildi).
- Cheek, E. H. Rona, F. F. ve Jimmy, D. L. (1989). *Reading For Success in Elementary Schools*. New York: Saunders College Publishing
- Coşkun, E. (2002a). Lise Hızlı Okuma Teknikleri Öğretim Programı ve Uygulamalarının değerlendirilmesi. *Eğitim Araştırmaları*, 9, 41-52.
- Coşkun, E. (2002b). Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 11, 231-244.
- Croy, S. *Technological and Non-technological Supports Aimed at Increasing Voluntary Reading* (<http://chiron.valdosta.edu/arc/vol1no2/litrev/sandiCroy.pdf>/ 07.12.2011 tarihinde erişilmiştir.)
- Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23, 3 489-509.
- Çelenk, S. (2003) Okul Aile İşbirliği İle Okuduğunu anlama başarısı arasındaki İlişki, *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Journal Of Education*, 24.
- Çetinkaya, Ç. S. (2004), *Afyon Merkezindeki İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretimi: İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: Usem Yayınları.
- Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5. Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi*. Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Dilidüzgün, S. (2006). Çocuk Edebiyatı Eleştirisinin Temelleri ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Eleştirisi. *Ankara: II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. 159-164.
- Doğanay, H. (2001) Halk Kütüphanelerinin Okuma Alışkanlığındaki Rolü ve Önemi. *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 40–44.
- Donahue, P. and others *The NAEP 1998 Reading Report Card for the Nation and the States*. (http://heartland.org/sites/all/modules/custom/heartland_migration/files/pdfs/307.pdf/ 07.12.2011 tarihinde erişilmiştir).
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Draper, M. C. Barksdale-Ladd, M.A. and Radencich, M. C. (2000). Reading and Reading Habits of Preservice Teachers. *Reading Horizons*, 40(3), 185-203.
- Dreher, M. J. (2000). Foresting Reading for Learning. Linda Baker, Mariam Jean Dreher ve John T. Guthrie (eds), *Engaging Young Readers: Promoting, Achievement and Motivation* (ss. 87-154) New York: The Guilford Press.
- Dünya, R. (2002). *Serbest Okuma Döneminde Okutulan Hikaye Kitaplarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EARGED, (2003). *PIRLS 2001 Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi*. Ankara: MEB
- EARGED, (2005). *PISA 2003 Projesi, Ulusal Nihai Rapor*, Ankara: MEB
- EARGED, (2007). *PISA 2006 Projesi, Ulusal Nihai Rapor*, Ankara: MEB
- EARGED, (2010). *PISA 2009 Projesi, Ulusal Nihai Rapor*, Ankara: MEB
- Erden, M. (2005), *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Evra, J. V. (2009), *Television and Child Development*, New York: Routledge.

- Gardiner, S. (2001). Ten Minutes a Day for Silent Reading. *Educational Leadership*, 59(2), 32-33.
- Garrett, J. E. (2002) Enhancing the Attitudes of Children Toward Reading: Implications for Teachers and Principals. *Reading Improvement*, 39(1), 21-24.
- Göktürk, A. (1997). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gömleksiz, M. N. (2004). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1)
- Gömleksiz, M. N. (2004). Kitap Okuma Alışkanlığına ilişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 185–195.
- Gönen, M. Öncü, E. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 164.
- Gönen, M. ve Devrimci H. (1993). *İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinde Okuma Alışkanlığının İncelenmesi*. Ankara: YA-PA 9. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri.
- Graaf, P. M. and Graaf, N. D. (2001), *The Effects of Parental Resources in the Educational Career in the Netherlands: Parental Income, Beaux Arts participation, and Reading Behavior* Department of Sociology Nijmegen The Netherlands.
- Greenfield, P. M. (1984). *Mind and media: the effects of television, video games, and computers*. Cambridge: Harvard University.
- Guthrie, J. T. *Contexts for Engagement and Motivation in Reading*. (www.readingonline.org/articles/art_index.asp?HREF=/articles/handbook/guthrie/index.html 12.01.2011 tarihinde erişildi).
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı* (2. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Güneş, M. (1997). *İlkokul Öğrencilerinin Okuma Düzeyleri ve Dikkat Özelliklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, E. (2009), *İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı ile Türkçe Dersi Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngördü, E. (2006). *Okuma Alışkanlığı Edinme Sürecinde Sınıf Öğretmeninin Sorumluluğu*. Gazi Üniversitesi Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı. 1. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Gürcan, H. İ. (1999). Okuma Alışkanlığı İle Kitap Yayımcılığının Kültürel İletişim ve Teknolojisine Bağlı Sorunları Karşısında Türkiye Koşulları Temelinde Bir Model Önerisi, *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları 1113*.
- Gürcan, H. İ. (1999). *Kültürel İletişim ve Teknolojisine Bağlı Sorunlar Karşısında Okuma Alışkanlığı ve Kitap Yayımcılığı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Yayınları No:32.
- Gürün, O. A. (1984). *Çocuğumuzu tanıyalım*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Hastings, M. (2003). Pasting the grade. Newsweek, 25 Ağustos - 1 Eylül, 55-56.
- Healy, J. M. (1999). *Bağlantı doğru mu?* (çev. A. Gürsel). İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- Hewison, J. ve Tizard, J. (1980). Parental Involvement and Reading Attainment, *British Journal of Education Psychology*. 50, 209–215.
- Hirsch, S. G. (1999). Children's relevance criteria and information seeking on electronic resources. *Journal of the American Society for Information Science*, 50, 1265-1283.

- Hoffman, V. J. ve Diğerleri (2000). *Balancing Principles for Teaching Elementary Reading*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hunter, C. P. (2005) *Raising Students Who Want to Read*. New York: Scholastic Inc.
- İnan, D. D. (2005). *İlköğretim I.Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İpşiroğlu, Z. (1997). *Eğitimde Yeni Arayışlar*. İstanbul: Adam Yayınları.
- İpşiroğlu, Z. (1994). *Çağdaş Eğitimde Sanat*. İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları.
- İşcen F. (2008) *İlköğretimin Amaçları Açısından İlköğretim I.Kademe Ders Kitaplarını İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jensen, K. Papp, S. ve Richmond, B. (1998) *Improving Children's Habits in Recreational Reading*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Chicago: Saint Xavier University & IRI/Skylight Field-Based Masters Program.
- Johnson, D. and Blair A. (2003). The Importance and Use of Student Self-Selected Literature to Reading Engagement in an Elementary Reading Curriculum. *Reading Horizons*, 43(3), 181–198.
- Jones, W. F. (1996). *Teachers as Readers/Students as Readers*. Sustaining the Vision. Selected Papers from the Annual Conference of the International Association of School Librarianship (24th, Worcester, England, July 17-21, 1995).
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayalan, M. (1992). *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı*. İstanbul: Real Yayıncılık.

- Keklik, E. (2008) *İlköğretim Okullarında İstendik Davranışların Elde Edilmesinde Kullanılan Ödül Ve Ceza Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleş, Ö. (2006). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Kitap Okuma Alışkanlığının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kelly-Vance, L. and Schreck, D. (2002). The Impact of a Collaborative Family/School Reading Programme on Student Reading Rate, *Journal of Research in Reading*. 25(1) 43–53.
- KGM. (<http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/ililcelerArasiMesafe.aspx> 14.3.2011 tarihinde erişildi)
- Kılıç, Z. Atasoy, B. Tertemiz, N. Şeren, M. ve Ercan, L. (2001). *Fen Bilgisi 4-8, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (2011). *Türkiye Okuma Kültürü Haritası Araştırması*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Lemish, D. (2007). *Children and Television, A Global Perspective*, Oxford: Blackwell Publishing,
- Lieberman, D. A. (1986). *Reading, television and computers: children's patterns of media use and academic achievement*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. ABD: Stanford University.
- Maraşlı, A. (2005). *Okumayı Sevdirmeye Yolları*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Markoff, J. (16 February 2000). A Newer, lonelier crowd emerges in Internet study. *The New York Times*.
- Mavi, S. (1995) *Okuma Hatalarının Okuma Alışkanlığına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: A.Ü.S.B.E.

- MEB, (2011) *İlköğretim Kurumları Mevzuatı* (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html#ld 15.03.2011 tarihinde erişildi).
- MEB TTKB, (2009) *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1- 5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB, *100 Temel Eser Genelgesi* (<http://www.egitimmevzuat.com/images/2005/2005701.jpg> 03.10.2012 tarihinde erişildi).
- MEB, *100 Temel Eser Genelgesi* (<http://www.egitimmevzuat.com/images/2005/2005702.jpg> 03.10.2012 tarihinde erişildi).
- MEB, *100 Temel Eser Genelgesi* (<http://www.egitimmevzuat.com/images/2005/2005703.jpg> 03.10.2012 tarihinde erişildi).
- MEB, *100 Temel Eser Genelgesi* (http://sgb.meb.gov.tr/str_yon_planlama_V2/Genelgeler/100_temel_eser_genelgesi.pdf 03.10.2012 tarihinde erişildi).
- MEB, *Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği*. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2529_0.html 09.10.2012 tarihinde erişildi.)
- MEM, BOLU (<http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/index.asp?ILADI=BOLU&ILKODU=14> 14.03.2011 tarihinde erişildi)
- Nas, R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Neuman, S. (1988), The Displacement Effect. Assessing The Relation Between TV Viewing and Reading Performanc, *Reading- Research, Quarterly*, 23.
- Neydim, N. (2004). Popüler Çocuk Kitapları ve Medyasının Çocuk Kültürüne Etkilerine Sosyolojik Gerçekler Açısından Bakış. *Ankara: Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Özel Sayı: Popüler Kültür ve Gençlik*; 5, 76–80,
- O’Leary, J. D. (2002) *Creating a Love of Reading*. Canada: Human Resources Development Canada National Literacy Secretariat

- O'Toole, K. *Study offers early look at how internet is changing daily life.* (http://www.stanford.edu/group/siqss/Press_Release/press_release.html, 10.02.2011 tarihinde erişildi).
- Özçelebi, O. S. ve Cebecioğlu, N. S. (1990). *Okuma Alışkanlığı ve Türkiye: Türkiye'de okuma alışkanlığının olmaması.* İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Özdemir, E. (1983). *Okuma Sanatı.* İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özdemir, E. (1990). *Okuma Sanatı.* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özen, F. (2001). *Türkiye'de Okuma Alışkanlığı,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Pascoe, E., Gilchrist, M. (1987), Children Responses to Literatur: Views of Children and Teachers, *English in Australia* 81, 55-62.
- PreSchool Reading. *Homeschool preschool: Have the time of your life.* <http://www.homeschool-by-design.com/homeschool-preschool.html> 07. 06. 2011 tarihinde erişildi.
- Richard, C. A. Wilson, P. T, ve Fielding, L. G (1988). Growth in Reading and How Children Spend Their Time Outside of School. Richard C. Anderson, Paul T. Wilson, Linda G. Fielding (eds.) *Washington: Reading Research Quarterly*, 23(3), 285-303.
- Sanacore, J. (1991) Reading for Pleasure in the Social Studies, *Education Digest*. 56, 7.
- Sanacore, J. (1997). Promoting Lifetime Literacy: What Can be More Basic? *Resources in Education*, 32(6).
- Sangkaeo, S. (1999) *Reading Habit Promotion in Asean Libraries.* 65th IFLA Council and General Conference. (20-20 August, Tailand; Bangkok).
- Sayın, Ö. (1999). *Aile Ortamında Televizyonun Çocuğun Toplumsallaştırılmasındaki Tek Yönlü Belirleyiciliği.* İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (13-15 Nisan), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

- Sever, S. (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Smith, C. Tracy E. ve Weber L. (1998), *Motivating Independent Reading: The Route to a Lifetime of Education. Dissertations/Theses Reports Research Master's Action Research Project*, Saint Xavier University and IRI/Skylight.
- Smith, M. W. ve J.D. Wilhelm, (2002). *Reading Don't Fix No Chevys: Literacy in The Lives of Young Men*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Snow, C. (2002). *Reading for Understanding: Toward an R&D Program in Reading Comprehension*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Stahlschmidt, A. D. (1981), A Study of the Recreational Book Reading Habits of Selected Fifth Grade Children. *Dissertation Abstract International*. 42(7).
- Stephens, M. ve Treays, R. (1999). *Bilgisayarlar* (çev. S. İkiz). Ankara: TÜBİTAK.
- Suna, Ç. (2006) *İlköğretim Öğrencilerinin Okuma İlgileri Ve Alışkanlıklarını Etkileyen Etmenlerin Analitik Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir; Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sünbül, A. M. ve diğerleri (2010), *İlköğretim Öğrencileri Kitap Okuma Alışkanlıkları: Konya İli Araştırma Raporu (5-6-7-8. Sınıflar)* Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası.
- Şahin, N. (1989). *Televizyondan Öğrenme, Türkiye'de Çocuğun Durumu 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi. (26-27 Mayıs, Ankara ss. 217–229.)* Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Başkanlığı ve UNICEF.
- Şirin, M. R. ve Soylu, İ. (2003). *Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Thogmartin, M. B. (2000) *Teach a Child to Read With Children's Books. 3th Edition*. New York: Edinfo Press.

- Tompkins, G.E. (1997) *Literacy for the 21th Century. A Balanced Approach*. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe Öğretiminde Okuma Alışkanlıkları ve Çocukların Okuma Eğilimleri. *Türk Dili Dergisi*, 609, 547–563.
- Townsend, R. (2002). Okuma Zenginliği (çev: T. Keskin), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Tuncer, N. (2003). Çocuk Kütüphaneleri ve Okuma Alışkanlığı. *Çoluk Çocuk Dergisi*, Sayı:24.
- Ural, S. (1989). “Çocuk ve Kitap”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Ülper, H. (2011). Öğrencilerin, Okumaya İsteklendirici Etmenlerle Karşılaşma Durumu: Öğretmen, Aile, Arkadaş ve Kitap Boyutları Üzerinden Bir Araştırma. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi 30.
- Wilhelm, J.D. (1997). *You Gotta Be The Book: Teaching Engaged and Reflective Reading With Adolescents*. New York: Teachers College Press.
- Williams, C. (1990), A Study of the Reading Interests Habits and Attitudes of Third, Fourth and Fifth Grades, *Physical Educator*, 70(1), 89-105.
- Wise, J. and Buffington. S. (2005). *The Ordinary Parent's Guide to Teaching Reading*. Virginia: Peace Hill Press.
- Yavuzer, H. (1986) *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu*. 5. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2001). *Okul Çağı Çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Yavuzer, H. (2003). *Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Ailenin Rolü, Aileler ve Eğitimciler Çocuğ Kitapları Rehberi*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk Psikolojisi* (27. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Yazıcı, M. (1970). *Türkiye’de Kitap ve Kütüphane Meseleleri*. İstanbul: Nadir Kitap.
- Yıldız, C. (2003). *Anadili Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (1990). *Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: H.Ü.S.B.E.
- Yılmaz, B. (1993). *Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yılmaz, B. (1993). Okuma Sosyolojisi: Ankara’da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3)
- Yılmaz, B. (1995) Okuyan Aile, Okuyan Birey. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 41, 21–23.
- Yılmaz, B.(2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Yige, M. M. (2010) *İlköğretim Ders Kitaplarında Kullanılan Resimlerin 7-9 Yaş Öğrencilerinin Öğrenme ve Yaratıcılıklarına Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya- Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk Ruh Sağlığı* (24. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zhiming, L. (2000) *Reading is on the Rise in China*. (www.honco.net/100day/02/2000-0526-liu.html 09.11.2011 tarihinde erişildi).

EKLER

Ek 1. Araştırma izni

T.C.
BOLU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.14.11.04 - 605.01 - 7194
Konu : Araştırma izni (Ercan AKSOY)

25 Nisan 2011

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:

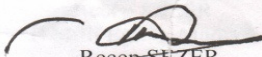
- a) 28/02/2007 Tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311/1084 sayılı makam onayı.
- b) 05/03/2007 Tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.00-320/1143 sayılı emirleri.
- c) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
- d) Milli Eğitim Bakanlığının 25.06.2010 tarih ve 4194 Sayılı İl Millî Eğitim Müdürlükleri ARGE Yönergesi.
- e) AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 19.04.2011 tarih ve B.30.2.ABÜ.0.41.72.00.302.14 - 422 sayılı yazısı.

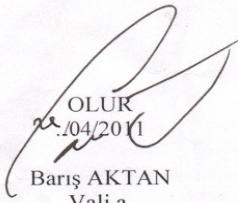
Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi (e) yazısında bildirildiği üzere; Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ercan AKSOY'un, 'İlköğretim Öğrencilerine Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri' konulu araştırma için, İlîhiz Merkez, Gerece, Mudurnu, Yeniçağa ve Dörtdivan ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri, öğrencileri ve öğrenci velilerine dönük veri toplama araçlarını; 31 Aralık 2011 tarihine kadar uygulama isteği,

Bakanlığımız Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığının ilgi (b) emirleri ekinde alınan ilgi (a) makam onayı ile uygulamaya konulan ilgi (c) ve (d) Yönergeler doğrultusunda incelenmiş olup,

'İlköğretim Öğrencilerine Okuma Alışkanlığı Kazandırılmasına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri' konulu araştırmanın, yukarıda kapsamı/ismi belirtilen ilgililere uygulanması, katılımcıların gönüllü olması, okul müdürlüğünün bilgisi ve sorumluluğunda uygulanması halinde müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Recep ŞİZER
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
24/04/2011
Barış AKTAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bolu İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Tabaklar Mah. Cumhuriyet Cad.
Anadolu Sok. 14200 BOLU
Tel : 0374 215 11 06- 0374 215 12 04
Faks : 0374 215 44 85
İnternet Adresi : <http://bolu.meb.gov.tr>
E-POSTA: arge14@meb.gov.tr

EĞİTİME
%100
DESTEK

DANISMA
444 0 632
HATTI

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlatılmış
gelecek!

Ek 2. Veli anketi

İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Veli Anketi

Saygıdeğer Velimiz;

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Öğrencilerimize kazandırılmaya çalışılan okuma alışkanlığıyla ilgili öğrenci velilerinin yaptıkları

uygulamalar ile görüşlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu amaçla 2.3.4. ve 5.sınıf öğrenci velilerinin, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasına ilişkin uygulamalarını ve görüşlerini belirlemeye yönelik veri toplamak için 30 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır.

I. Bölüm : Kişisel Bilgiler,

II. Bölüm : Okuma Alışkanlığı İle İlgili Sorular

Sayın Velimiz; öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması konusundaki uygulamalarınızın ve görüşlerinizin belirlenmesi ankette yer alan soruları doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlanmanıza bağlıdır. **Araştırma kapsamında kesinlikle isim belirtmenize gerek yoktur.** Vereceğiniz yanıtlar gönüllülük esasına göre toplanmakla birlikte, yalnızca bu araştırmanın amaçları doğrultusunda, bilimsel çalışmalar için kullanılacaktır.

Sayın Velimiz, araştırmaya ayıracağınız değerli zamanınız, işbirliğiniz ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Araştırma kapsamında paylaşmak istediğiniz görüşleriniz varsa Ercan AKSOY'a ercan-aksoy-@hotmail.com ileti ile veya 0.505.650 27 60 numaralı telefon ile ulaşabilirsiniz

Ercan AKSOY

AİBÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

& Yunus Emre İ.O. BOLU Sınıf Öğretmeni

I. BÖLÜM : KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda yer alan sorularda size uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze (X) işareti koyunuz.

1.Cinsiyetiniz: (...) Kadın (...) Erkek

2. Öğrenim durumunuzu belirtiniz.

(...) Okuryazar değil (...) İlkokul (...) Ortaokul (...) Lise

(....) Üniversite (....) Diğer.....

3. Eşinizin öğrenim durumu:

(....) Okuryazar değil (....) İlkokul (....) Ortaokul (....) Lise

(....) Üniversite (....) Diğer.....

4.Yaşınız

(....) 20-25 yıl (....) 26-30 yıl (....) 31-35 yıl (....) 36 yıl ve yukarısı

5.Mesleğiniz:

(....) 1.Ev hanımı (....) 2.Memur (....) 3.İşçi (....) 4.Esnaf (....) 5.Çiftçi

(....) 6.Diğer

6.Eşinizin mesleği:

(....) 1.Ev hanımı (....) 2.Memur (....) 3.İşçi (....) 4.Esnaf (....) 5.Çiftçi

(....) 6.Diğer

7. Yerleşim yeriniz: (....) a.İl Merkezi (....) b.İlçe Merkezi (....) c.Köy

8. Çocuklarınızın sayısını belirtiniz.

9.İlköğretimde aşağıdaki sınıf/sınıflarda okuyan çocuklarınızın öğrenim gördüğü sınıfı belirtiniz. (....) 2.sınıf (....) 3.sınıf (....) 4.sınıf (....) 5.sınıf

10.Çocuk/çocuklarınızın kendilerine ait odaları var mı? (....) Evet (....) Hayır

11.10.soruya cevabınız “hayır” ise çocuklarınızın evde ders çalışabileceği bir ortam var mı?

(....) Evet (....) Hayır

II. BÖLÜM

OKUMA ALIŞKANLIĞI İLE İLGİLİ SORULAR

Aşağıda yer alan seçenekli sorularda size uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze

(X) işareti koyunuz.

1.Sizce “Okuma Alışkanlığı” ne demektir?

.....
.....
.....

2.Sizce iyi bir okuma alışkanlığına sahip birinde olması gereken 4 (dört) özellik nedir?

1).....

2).....

3).....

4).....

3.Kitap okumayı sever misiniz? (....) Evet (....) Hayır

4.Okuma alışkanlığınız var mı? (....) Evet (....) Hayır

5.Çocuğunuz/çocuklarınız sizin okuma alışkanlığına sahip olduğunuzu biliyor mu?

(....) Evet (....) Hayır

6.Bir yılda ortalama kaç kitap veya dergi okuyorsunuz?

(Yaklaşık bir sayı verebilirsiniz.) (.....)

7.Çocuğunuzun okuma alışkanlığı kazanmasının gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? (....) Evet (....) Hayır

8. 7. Soruya yanıtınız “Evet” ise lütfen nedenini belirtiniz?

.....

9.Çocuğunuzun okuma alışkanlığına sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

(....) Evet (....) Hayır

Soruya cevabınız “Hayır” ise nedenleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

.....

10.Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmada öğretmeniyile işbirliğiniz oluyor mu? (....) Evet (....) Hayır

Cevabınız evet ise nasıl bir işbirliği yapıyorsunuz?

.....

11.İş yaşamınız dışında veya çocuklarınızla birlikteyken genellikle en çok zaman ayırdığınız 3 (üç) etkinliği işaretleyiniz.

(....) a.Televizyon izlemek.

(....) b.Bilgisayarda çalışmak yada oynamak.

(....) c.Komşu veya akraba ziyaretleri, davetleri yapmak.

(....) d.Kitap, dergi, gazete, internet vb. yayınları okumak.

(....) e.Birlikte alış-veriş yapmak.

(....) f.Kahve, cafe, park vb. yerlere gitmek.

(....) k.Çocuğumun/çocuklarımın ödevlerine yardımcı olmak.

(....) l.Diğer:.....

12.Evinizde kitap, dergi vb. için ayrılmış kitaplık ya da raf var ise içerisinde hangi tür yayınlar yer almaktadır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Hikaye (....) b.Roman (....) c.Masal (....) d.Şiir Kitabı

(....) e.Fıkra (....) f.Ders kitapları (....) g.Dini Kitaplar (....) h.Ansiklopedi

(....) ı.Gazete (....) i.Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (....) k.Tekerleme

(....) l.Diğer:.....

13.Evinizdeki kitaplık, raf vb. yerdeki yayınlar hangi konuları içermektedir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Bilim (....) b.Eğlence (....) c.Gezi (....) d. Spor

(....) e.Sağlık (....) f.Macera (....) g.Sevgi (....) h.Arkadaşlık

(....) ı.Dini Konular (....) i.Aktualite (güncel olaylar, günün olayları)

(....) k.Diğer:.....

14.Evinizde bulunan kitap, dergi, vb. sayısı yaklaşık olarak kaçtır? tanedir.

15.Evinize hangi aralıklarla kitap, dergi vb. yayınlar alınıyor?

(....) a.Haftada bir (....) b.15 günde bir (....) c.Ayda bir (....) d.Bir kaç ayda bir

(....) e.Herhangi bir aralık yok, istek ve ihtiyaç halinde (....) f.Diğer:.....

16.Kendinizin veya çocuğunuzun dergi, gazete vb. veya internetten e-dergi gibi yayınlara abonelikleriniz var mı? (....) Evet (....) Hayır

17. 16. Soruya yanıtınız “Evet” ise yayınların neler olduğunu, ve niçin abone olduğunuzu lütfen belirtiniz.

Abonesi olduğumuz yayınlar:.....

Çünkü:.....

.....

18. 16. Soruya yanıtınız “Hayır” ise herhangi bir yayına niçin abone olmadığınızı lütfen belirtiniz......

.....

.....

19.Çocuğunuzun evde kitap, dergi vb. koyacağı kendisine ait kitaplığı, rafı ya da

bir bölümü var mı? (....) Evet (....) Hayır

20. 19. soruya yanıtınız “Evet” ise aşağıdakilerden hangileri içerisinde bulunmaktadır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- (....) a.Hikaye (....) b.Roman (....) c.Masal (....) d.Şiir Kitabı
 (....) e.Fıkra (....) f.Ders kitapları (....) g.Dini Kitaplar (....) h.Ansiklopedi
 (....) ı.Gazete (....) i.Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (....) k.Tekerleme
 (....) l.Diğer:.....

21.Evinizde çocuğunuza hangi aralıklarla kitap, dergi v.b. yayınlar alınıyor/alıyorsunuz?

- (....) a.Haftada bir (....) b.15 günde bir (....) c.Ayda bir (....) d.Bir kaç ayda bir
 (....) e.Herhangi bir aralık yok, istek ve ihtiyaç halinde (....) f.Diğer:.....

22. Çocuğunuzun aşağıdakilerde yapmayı en çok sevdiği 5 (beş) etkinliği işaretler misiniz?

(....) a.Bilimsel konularla ilgilenmek.	(....) b.Eğlencelere katılmak.
(....) c.Oyunlara katılmak.	(....) d.Sinema ve ya Tiyatroya gitmek.
(....) e.Televizyon izlemek.	(....) f.Müzik dinlemek.
(....) g.Resim yapmak.	(....) h.Sohbet etmek.
(....) ı.Bilgisayarla zaman geçirmek.	(....) i.Çevreyi gezmek.
(....) k.Spor yapmak.	(....) l.Kitap, dergi, vb. okumak.
(....) m.Ödevlerimi yapmak.	(....) n.Diğer:.....

23.Çocuğunuza okuması için bir kitap veya dergi alırken nelere dikkat edersiniz?.....

.....

.....

24.Size göre; çocuğunuz hangi tür metinleri (yazıları) okumayı tercih etmektedir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Bilim	(....) b.Eğlence	(....) c.Gezi	(....) d. Spor
(....) e.Sağlık	(....) f.Macera	(....) g.Sevgi	(....) h.Arkadaşlık
(....) ı.Dini Konular	(....) i. Güncel olaylar, günün olayları		
(....)k.Diğer:.....			

25.Çocuğunuz okumalarında aşağıdaki araçlardan en çok hangilerini tercih ediyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) Niçin?

- (....) a.Bilgisayar (....) b.Televizyon/Dvd,Vcd
 (....) c.İnternet (....) d.Basılı Yayınlar (*Gazete, Kitap, Dergi vb.*)

Çünkü;.....

26.Çocuğunuz okuma yazmayı öğrenmeden önce okuma alışkanlığına hazırlık amacıyla yaptığınız çalışmalar nelerdi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- (....) a. Onu kitap, dergi vb. ile tanıştırdım.
 (....) b. Ona beğendiği kitap, dergi vb. aldım.
 (....) c. Ona sevdiği konularda kitap, dergi vb. okudum.
 (....) d. Beraber kitap, dergi vb. içerikleriyle ilgili etkinlikler (inceleme, anlatma, tekrar etme, soru sorma/cevaplama vb.) yaptık.
 (....) e. Herhangi bir çalışmam olmadı.
 (....) f. Diğer:.....

27.Çocuğunuz düzenli olarak okumaya zaman ayırıyor mu? (....) Evet (....) Hayır

28.Soruya Cevabınız “Evet” ise, ortalama günde okumaya ayırdığı zaman aralığını belirtiniz.

- (....) 0-30 dk (....) 31-60 dk (....) 61-90 dk (....) 91 dk ve fazlası

29. 27.Soruya yanıtınız “Hayır” ise çocuğunuzun kitap, dergi vb. okumaya zaman ayırmamasının nedenleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (....) a.Okuyacağı kitap, dergi vb. bulamaması.
 (....) b.İlgisini çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamaması.
 (....) c.Televizyon izlemeyi tercih etmesi.
 (....) d.Ödevlerinin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamaması.
 (....) e.Bilgisayar veya internetteki oyunları daha eğlenceli bulması.
 (....) f.Okumayı sıkıcı bulması.
 (....) g.Arkadaşlarında okuma alışkanlıklarının olmaması
 (....) h.Diğer:.....

29.Çocuğunuzun Kitap, Dergi, İnternet, Pano vb. yerlerdeki gördüğü yazıları okumasıyla ilgili tutumu nasıldır? (Lütfen bir seçenek işaretleyiniz.)

- (....) a.Hemen okuyup bitirmeye çalışır.
- (....) b.Ara sıra fırsat buldukça okumaya çalışır.
- (....) c.Okudukları hoşuna gitse de gitmese de okuyup bitirmeye çalışır.
- (....) d.Biraz inceler, hoşuna gitmez ise okumayı bırakır.
- (....) e.Diğer:.....

30.Çocuğunuza okuma alışkanlığı kazandırmak için aşağıdakilerden hangilerini yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (....) a.Okumaya ilgisini artıracak çalışmalar yapıyorum.
- (....) b.Okumayı sevdirecek etkinlikler yapıyorum.
- (....) c.Okuması için ortam hazırlıyorum.
- (....) d.Evde okuma saatleri yapılmasını sağlıyorum.
- (....) e.Düzenli olarak kütüphanelerden yararlanılmasını sağlıyorum.
- (....) f.Evde çocuğumun/çocuklarımin beğendiği yazı türleri (*kitap, dergi, ansiklopedi, cd/dvd v.b.*) bulundurmaya özen gösteriyorum.
- (....) g.Okuması için devamlı uyarılar yapıyorum.
- (....) h.Okumanın öneminden bahsediyorum.
- (....) k.Çocuğuma ödül olarak kitap, dergi vb. alıyorum.
- (....) l. Okuduklarımla ve okumalarımla ona model olmaya çalışıyorum.
- (....) m.Yeni çıkan kitap, dergi vb. yayınlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlıyorum.
- (....) n.Diğer:.....

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Ercan AKSOY

AİBÜ /BOLU Yüksek Lisans Öğrencisi
Yunus Emre İ.O. BOLU Sınıf Öğretmeni

Ek 3. Öğretmen anketi

İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Öğretmen Anketi

Değerli Öğretmenim;

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Öğrencilerimize kazandırılmaya çalışılan okuma alışkanlığıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin yaptıkları uygulamalar ile görüşlerinin alınmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Bu amaçla 2.3.4. ve 5.sınıf öğretmenlerinin, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılmasına ilişkin uygulamalarını ve görüşlerini belirlemeye yönelik veri toplamak için 29 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır.

I. Bölüm : Kişisel Bilgiler,

II. Bölüm : Okuma Alışkanlığı İle İlgili Sorular

Değerli Öğretmenim; öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması konusundaki uygulamalarınızın ve görüşlerinizin belirlenmesi ankette yer alan soruları doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlanmanıza bağlıdır. **Araştırma kapsamında kesinlikle isim belirtmenize gerek yoktur.** Vereceğiniz yanıtlar gönüllülük esasına göre toplanmakla birlikte, yalnızca bu araştırmanın amaçları doğrultusunda, bilimsel çalışmalar için kullanılacaktır.

Saygıdeğer Meslektaşım, araştırmaya ayıracağınız değerli zamanınız, işbirliğiniz ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Araştırma kapsamında paylaşmak istediğiniz görüşleriniz varsa Ercan AKSOY’a ercan-aksoy-@hotmail.com ileti ile veya 0.505.650 27 60 numaralı telefon ile ulaşabilirsiniz.

Ercan AKSOY

AİBÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

& Yunus Emre İ.O. BOLU Sınıf Öğretmeni

İ.BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda yer alan sorularda size uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze (X) işareti koyunuz.

1.Cinsiyetiniz: (....) Kadın (....) Erkek

2.Öğrenim Durumunuz:

(....) Ön Lisans (....) Lisans (....) Yüksek Lisans (....) Diğer.....

3. Hizmet Süreniz.

(....) 0-5 yıl (....) 6-10 yıl (....) 11-15 yıl (....) 16 yıl ve yukarısı

4.Yaşınız

(....) 20-25 yıl (....) 26-30 yıl (....) 31-35 yıl (....) 36 yıl ve yukarısı

5. Halen okuttuğunuz sınıf düzeyini belirtiniz.

(....) 2. sınıf (....) 3. sınıf (....) 4. sınıf (....) 5 sınıf

6.Halen okuttuğunuz sınıfın öğrenci sayısını belirtiniz**7. Öğrencilerinizin genel olarak sosyo-ekonomik düzeyini belirtiniz.**

(....) a.Düşük (....) b.Orta (....) c.Yüksek

8. İkamet ettiğiniz yer.

(....) a.İl Merkezi (....) b.İlçe Merkezi (....) c.Köy

9.Görev yaptığınız okulun bulunduğu yer .

(....) a.İl Merkezi (....) b.İlçe Merkezi (....) c.Köy

II. BÖLÜM**OKUMA ALIŞKANLIĞI İLE İLGİLİ SORULAR**

Aşağıda yer alan sorularda size uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze (X) işareti koyunuz.

1.Sizce “Okuma Alışkanlığı” ne demektir?

.....

2.Sizce iyi bir okuma alışkanlığına sahip birinde olması gereken 4 (dört) özellik

nedir?

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....

3.Okuma alışkanlığınız var mı? (....) Evet (....) Hayır

4.Bir yılda ortalama kaç kitap veya dergi okuyorsunuz?

(Yaklaşık bir sayı verebilirsiniz.) (.....)

5.Sınıf kitaplığınızdaki kitap, dergi v.b. yayınların sayısı kaçtır?

(Yaklaşık bir sayı verebilirsiniz.) (.....)

6.Sınıf kitaplığınızı oluştururken,

a) Nasıl oluşturdunuz?

.....

b) Nelere dikkat ettiniz?

.....

7.Sınıf kitaplığınızda aşağıdakilerden hangileri bulunmaktadır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- (....) a.Hikaye (....) b.Roman (....) c.Masal (....) d.Şiir Kitabı
- (....) e.Fıkra (....) f.Ders kitapları (....) g.Dini Kitaplar (....) h.Ansiklopedi
- (....) ı.Gazete (....) i.Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (....) k.Tekerleme
- (....) l.Diğer:.....

8.Sınıf olarak öğrencilere yönelik dergi, e-dergi, gazete vb. yayınlara aboneliğiniz var mı? (....) Evet (....) Hayır

9. 8. Soruya yanıtınız “Evet” ise yayınların neler olduğunu ve niçin abone olduğunuzu açıklayınız?

Abonesi Olduğumuz Yayınlar:.....

Çünkü;.....

.....

10. 8. Soruya yanıtınız “Hayır” ise herhangi bir yayına niçin abone olmadığınızı açıklayınız?

.....

11.Sınıf kitaplığınızı yeni çıkan kitap, dergi v.b. yayınlar ile zenginleştiriyor musunuz? (....) Evet (....) Hayır

Yanıtınız “Hayır” ise lütfen nedenini açıkla mısınız?

.....

12.Sınıf kitaplığınızı zenginleştirmek için hangi aralıklarla kitap, dergi vb. yayınlar alıyorsunuz?

(....) a.Haftada bir (....) b.15 günde bir (....) c.Ayda bir (....) d.Bir kaç ayda bir
 (....) e.Herhangi bir aralık yok, istek ve ihtiyaç halinde (....) f.Diğer:.....

13.Öğrencilerinizin sınıf kitaplığından aktif olarak faydalanmaları için neler yapıyorsunuz?.....

.....

14.Öğrencilerinizi kütüphanelere götürüyor musunuz? (....) Evet (....) Hayır
Cevabınız “Evet” ise; öğrencilerinizin kütüphaneye karşı tutumlarını lütfen belirtiniz......

.....

15.Öğrencilerinizin okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı çalışmalarınız var ise lütfen belirtiniz

.....

16.Derslerinizde okuma ile ilgili etkinliklerde aşağıdakilerden en çok hangilerini tercih ediyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz) Niçin?

(....) a.Yazı tahtası (....) b.Bilgisayar/Projeksiyon
 (....) c.Televizyon/Dvd,Vcd (....) d.Basılı Yayınlardan (Gazete, Kitap, Dergi vb.)
 (...) e.İnternet (...) f.Diğer:.....

Çünkü;.....

.....
17.Öğrencilerinizin okuma alışkanlığı kazanması konusunda, ders kitaplarının katkısına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

.....
18.Düzenli olarak öğrencilerinizle birlikte okuma saatleri yapıyor musunuz?

(....) Evet (....) Hayır

Cevabınız evet ise; okuma saatlerinin öğrencileriniz üzerindeki etkisi nasıl olmaktadır?.....

.....
19.Sınıfınızda öğrencileriniz için okuma ortamını nasıl oluşturuyorsunuz?

.....
20.Okuma saatlerinde siz neler yapıyorsunuz?

.....
21.Kitaplığınızda bulunan kitap, dergi vb. aşağıdaki konulardan hangilerini içermektedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- (....) a.Bilim (....) b.Eğlence (....) c.Gezi (....) d.Spor
 (....) e.Sağlık (....) f.Macera (....) g.Sevgi (....) h.Arkadaşlık
 (....) ı.Dini Konular (....) i.Aktualite (güncel olaylar, günün olayları)
 (....) k.Diğer:.....

22.Öğrencilerinize okuma alışkanlığı kazandırırken velilerle işbirliği yapıyorsanız yaptığınız çalışmaları belirtiniz......

.....
23.Okuma alışkanlığı kazandırmada ödül kullanıyor musunuz? (...) Evet (...) Hayır
Önceki soruya yanıtınız “Evet” ise ne tür ödüller kullandığınızı belirtiniz.

.....
24.Öğrencilerinizin okuma alışkanlığı gelişimlerini takip ediyor musunuz?

(....) Evet (....) Hayır

25.Sınıfınızda okuma alışkanlığı kazandığını düşündüğünüz öğrenci sayısını belirtiniz.

(.....) (....) Sayısını bilmiyorum.

26.Sınıfınızda okuma alışkanlığını henüz kazanamadığını düşündüğünüz öğrenci sayısını belirtiniz

(.....) (....) Sayısını bilmiyorum.

27.Öğrencilerinize okuma alışkanlığı kazandırmada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?.....

28.Sınıfınızda okuma alışkanlığını kazanamamış öğrencilerinizin niçin okuma alışkanlığı kazanamadığına ilişkin görüşleriniz nelerdir?.....

29.Çevrenizde öğrencilerinize okuma alışkanlığı kazandırmak veya okuma alışkanlığının devamını sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar varsa, bu çalışmalara ilişkin görüşlerinizi belirtiniz.

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Ercan AKSOY

*AİBÜ /BOLU Yüksek Lisans Öğrencisi
& Yunus Emre İ.O. / BOLU Sınıf Öğretmeni*

Ek 4. Öğrenci anketi

İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Öğrenci Anketi

Değerli Öğrencim;

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Sizlere kazandırılmaya çalışılan okuma alışkanlığıyla ilgili görüşlerinizi belirlemek için bu anket hazırlanmıştır.

Anket; 2.3.4. ve 5.sınıf öğrencilerine yöneliktir. Ankette okuma alışkanlıkları ile ilgili sorular yer almaktadır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır:

I.Bölüm : Kişisel Bilgiler

II. Bölüm : Okuma Alışkanlığı İle İlgili Sorular

Değerli Öğrencim, okuma alışkanlığı ilgili görüşlerinizin belirlenmesi, ankette yer alan soruları doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlanmanıza bağlıdır. **Araştırma kapsamında kesinlikle isim belirtmenize gerek yoktur.** Vereceğiniz yanıtlar gönüllülük esasına göre toplanmakla birlikte, sadece bu araştırmanın amaçları doğrultusunda bilimsel çalışmalar için kullanılacaktır. Anketteki soruları cevaplamak suretiyle bu araştırmaya önemli bir katkı getirmiş olacaksınız.

Değerli Öğrencim, araştırmaya ayıracağınız değerli zamanınız ve işbirliğiniz için teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

Araştırma kapsamında paylaşmak istediğiniz görüşleriniz varsa Ercan AKSOY'a ercan-aksoy-@hotmail.com ileti ile veya 0.505.650 27 60 numaralı telefon ile ulaşabilirsiniz.

Ercan AKSOY

***AİBÜ / BOLU Yüksek Lisans Öğrencisi
& Yunus Emre İ.O. BOLU Sınıf Öğretmeni***

I.BÖLÜM : KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda yer alan sorularda sana uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze (X) işareti koyabilirsin.

1. Cinsiyetin: (....) Kız (....) Erkek

2. Sınıfın: (....) 2.Sınıf (....) 3.Sınıf (....) 4.Sınıf (....) 5.Sınıf

3. Öğrenim gördüğün ilköğretim okulunun yeri:

(....) İl Merkezi (....) İlçe Merkezi (....) Köy

4. Annenin eğitim durumu:

(....) Okuryazar değil (....) İlkokul (....) Ortaokul (....) Lise
 (....) Üniversite (....) Diğer.....

5. Babanın eğitim durumu:

(....) Okuryazar değil (....) İlkokul (....) Ortaokul (....) Lise
 (....) Üniversite (....) Diğer.....

6. Annenin mesleği:

(....) a. Ev hanımı (....) b. Memur (....) c. İşçi (....) d. Esnaf (....) e. Çiftçi
 (....) e. Diğer:.....

7. Babanın mesleği:

(....) a. İşsiz (....) b. Memur (....) c. İşçi (....) d. Esnaf (....) e. Çiftçi
 (....) e. Diğer :.....

8. Evde kendine ait bir odan var mı? (....) Evet (....) Hayır

9. 8.soruya yanıtın “Hayır” ise evde ders çalışabildiğin bir ortam var mı?

(....) Evet (....) Hayır

10. Kardeşlerin var ise sayısını belirtir misin?

II.BÖLÜM OKUMA ALIŞKANLIĞI İLE İLGİLİ SORULAR

Aşağıda yer alan sorularda sana uygun gelen yanıtın yanındaki paranteze (X) işareti koyabilirsin.

1.Sence “Okuma Alışkanlığı” ne demektir?

.....

2.Sence iyi bir okuma alışkanlığına sahip birinde olması gereken 4 (dört) özellik nedir?

1).....
 2).....
 3).....
 4).....

3.Çevrende okuma alışkanlığı olan kişiler kimlerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a. Annem (....) b. Babam (....) c. Kardeşlerim (....) d. Sınıf Öğretmenim
 (....) e. Arkadaşlarım (....) f. Diğer:.....

4.Senin okuma alışkanlığın var mı? (....) Evet (....) Hayır

5.Birinci dönem kaç tane kitap, dergi vb. okudun? tane okudum.

6.Kitap, Dergi, İnternet, Pano vb. gördüğün yazıları düzenli olarak okuyormusun? (....) Evet. (....) Hayır.

7. 6. Soruya cevabın “Evet” ise sence ilgi duyduğun konularda düzenli olarak okumak sana neler kazandırır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- (....) a.Kendimi geliştiririm. (....) b.Hoş vakit geçiririm. (....) c.Bilgi sahibi olurum.
 (....) d.Mutlu olurum. (....) e.Ailemi mutlu ederim. (....) f.Okuma hızımı artırırım.
 (....) g. Diğer:.....

8. Kitap, dergi, vb. okumayı olumsuz etkileyenler nelerdir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (....) a.Çevremde okuyacağım kitap, dergi vb. bulamıyorum.
 (....) b.Çevremde ilgimi çekecek konularda kitap, dergi vb. bulamıyorum.
 (....) c.Televizyon izlemeyi tercih ediyorum.
 (....) d.Ödevlerimin yoğunluğundan okumaya fırsat bulamıyorum.
 (....) e.Bilgisayar veya internetteki oyunları daha eğlenceli buluyorum.
 (....) f.Okumayı sıkıcı buluyorum.
 (....) g.Arkadaşlarımın okuma alışkanlıkları yok.
 (....) h.Diğer:.....

9.Aşağıdakilerde yapmayı en çok sevdiklerinden 5 (beş) tanesini işaretler misin?

(....) a.Bilimsel konularla ilgilenmek.	(....) b.Eğlencelere katılmak.
(....) c.Oyunlara katılmak.	(....) d.Sinema ve ya Tiyatroya gitmek.
(....) e.Televizyon izlemek.	(....) f.Müzik dinlemek.
(....) g.Resim yapmak.	(....) h.Sohbet etmek.
(....) ı.Bilgisayarla zaman geçirmek.	(....) i.Çevreyi gezmek.
(....) k.Spor yapmak.	(....) l.Kitap, dergi, vb. okumak.
(....) m.Ödevlerimi yapmak.	(....) n.Diğer:.....

10.Evinizde sana ait bir kitaplık, raf ya da bölüm var mı? (....) Evet (....) Hayır

11. 10. soruya yanıtın “Evet” ise içinde aşağıdakilerden hangileri vardır? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- (....) a.Hikaye (....) b.Roman (....) c.Masal (....) d.Şiir Kitabı
 (....) e.Fıkra (....) f.Ders kitapları (....) g.Dini Kitaplar (....) h.Ansiklopedi
 (....) ı.Gazete (....) i.Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (....) k.Tekerleme

(....) l.Diğer:.....

12.Kendine ait kaç tane kitap, dergi vb. yayınların var? tane var.

13.Evinize hangi aralıklarla kitap, dergi v.b. yayınlar alınıyor?

(....) a.Haftada bir (....) b.15 günde bir (....) c.Ayda bir (....) d.Bir kaç ayda bir
(....) e.Herhangi bir aralık yok, istek ve ihtiyaç halinde (....) f.Diğer:.....

14. Kitap, dergi vb. alacak olsan hangi özelliklerine bakarak alırsın?

.....
.....

15.Dergi, gazete vb. veya internetten e-dergi gibi yayınlara aboneliğin var mı?

(....) Evet (....) Hayır

16. 15. Soruya yanıtın “Evet” ise yayınların neler olduğunu ve niçin abone olduğunu açıklar mısın.

Abone Olduğum Yayınlar:.....

Çünkü;.....

17. 15. Soruya yanıtınız “Hayır” ise herhangi bir yayına niçin abone olmadığınızı açıklar mısın?

18.Okulunuzdaki sınıf kitaplığınızda aşağıdakilerden hangileri bulunmaktadır?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Hikaye (....) b.Roman (....) c.Masal (....) d.Şiir Kitabı
(....) e.Fıkra (....) f.Ders kitapları (....) g.Dini Kitaplar (....) h.Ansiklopedi
(....) ı.Gazete (....) i.Dergi (Bilim, kültür, sanat, çocuk vb.) (....) k.Tekerleme
(....) l.Diğer:.....

19.Sınıf kitaplığınızdan istediğin zaman istediğin kitabı alıp okuyabiliyor musun?

(....) Evet (....) Hayır

20.Sınıf kitaplığınız sende okumaya karşı ilgi ve istek uyandırıyor mu?

(....) Evet (....) Hayır

21. 20. soruya cevabın “Hayır” ise, sınıf kitaplığınızın nasıl olmasını istersin?

.....
.....

22.Sınıf kitaplığınızı daha güzel olması ve okunacak kitap, dergi vb. sayısını

artırmak için sen neler yapıyorsun?.....

23.Ailenizle kütüphaneye gittin mi? (....) Evet (....) Hayır

24.Öğretmeninizle kütüphaneye gittin mi? (....) Evet (....) Hayır

25.Herhangi bir kütüphaneye üyeliğin var mı? (....) Evet (....) Hayır

26.Çevrende kimler okuma yapacağınız kitap, dergi vb. elinize geçmesine yardımcı oluyor?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Annem (....) b.Babam (....) c.Kardeşlerim (....) d.Sınıf Öğretmenim

(....) e.Arkadaşlarım (....) f.Diğer:.....

27.Çevrende kimler her zaman kitap, dergi, internet, pano vb. yerlerdeki yazıları okumayı istiyor? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Annem (....) b.Babam (....) c.Kardeşlerim (....) d.Sınıf Öğretmenim

(....) e.Arkadaşlarım (....) f.Diğer:.....

28.Ailenizle birlikte evde ya da dışarıda (bir kafede ya da kitapçada) okuma etkinlikleri yapıyor musunuz? (....) Evet (....) Hayır

29.Okumayı sevdiğin konuları aşağıdaki seçeneklerden işaretler misin?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Bilim (....) b.Eğlence (....) c.Gezi (....) d. Spor

(....) e.Sağlık (....) f.Macera (....) g.Sevgi (....) h.Arkadaşlık

(....) ı.Dini Konular (....) i.Güncel olaylar, günün olayları vb.

(....) k.Diğer:.....

30.Bir kitap ya da dergi okumak istediğinde en çok tercih ettiğin yerler aşağıdakilerden hangileridir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Ev (....) b.Okul (....) c.Kütüphane (....) d. Okuma Salonu

(....) e.Cafe (....) f.Park (....) g.Her yer (....) h.Diğer.....

31.Özellikle kitap, dergi v.b okumayı sevdiğin zamanlar var ise belirtir misin?

32. Okuma etkinliklerinde aşağıdakilerden hangilerinden yaptığın okumalar senin için daha zevkli oluyor? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Bilgisayar (....) b Projeksiyon (....) c.Basılı Yayınlar (Gazete, Kitap, Dergi vb.)

(....) d. Televizyon/Dvd,Vcd Oynatıcı (....) e.İnternet (....) f.Diğer:.....

33.Aşağıdaki iletişim araçlarından hangilerinde gördüğün yazılar senin için daha dikkat çekici oluyor? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

(....) a.Televizyon (....) b.Bilgisayar (....) c.Gazete (....) d.Kitap
 (....) e.Dergi (....) f.Okul ve Sınıf Panoları (....) g.Büyük reklam panoları
 (....) h.Duvar yazıları (....) ı. Tabela ve cam yazıları (....) i.Diğer:.....

34.Kitap, Dergi, İnternet, Pano vb. gördüğün yazıları okumanla ilgili seni ifade eden seçeneği işaretler misin? (Lütfen bir seçenek işaretleyiniz.)

(....) a.Hemen okuyup bitirmeye çalışırım.
 (....) b.Ara sıra fırsat buldukça okumaya çalışırım.
 (....) c.Okuduklarım hoşuma gitse de gitmese de okuyup bitirmeye çalışırım.
 (....) d.Biraz incelerim hoşuma gitmez ise okumayı bırakırım.
 (....) e.Diğer:.....

Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Ercan AKSOY

AİBÜ /BOLU Yüksek Lisans Öğrencisi

& Yunus Emre İ.O. / BOLU Sınıf Öğretmeni

Ek 5**ÖZGEÇMİŞ****KİŞİSEL BİLGİLER:**

Adı Soyadı : Ercan AKSOY
 Doğum Tarihi : 03.01.1982
 Doğum Yeri :Niksar
 E-posta :ercan-aksoy-@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

İlkokul :Asil Nadir İlkokulu Niksar/TOKAT
 Ortaokul :Niksar Ortaokulu Niksar/TOKAT
 Lise :Danışment Gazi Lisesi Niksar/TOKAT
 Atışalanı Lisesi Güngören/İSTANBUL
 Lisans :Atatürk Üniversitesi, Ağrı Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği-AĞRI
 Yüksek Lisans :Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim
 Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı - BOLU

İŞ DENEYİMİ:

2002-2007 Kabasakal Köyü İlköğretim Okulu - Ergani/DİYARBAKIR
 2007-2009 Halkapınar Köyü İlköğretim Okulu - Çınar/DİYARBAKIR
 2009-2010 Şehit Orhan Yalçın İlköğretim Okulu - Dörtdivan/BOLU
 2010-..... Yunus Emre İlkokulu - Merkez/BOLU